

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI.

DR. GULYÁS PÁL

1919
1919. évi folyam * I—IV. füzet.

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1919.

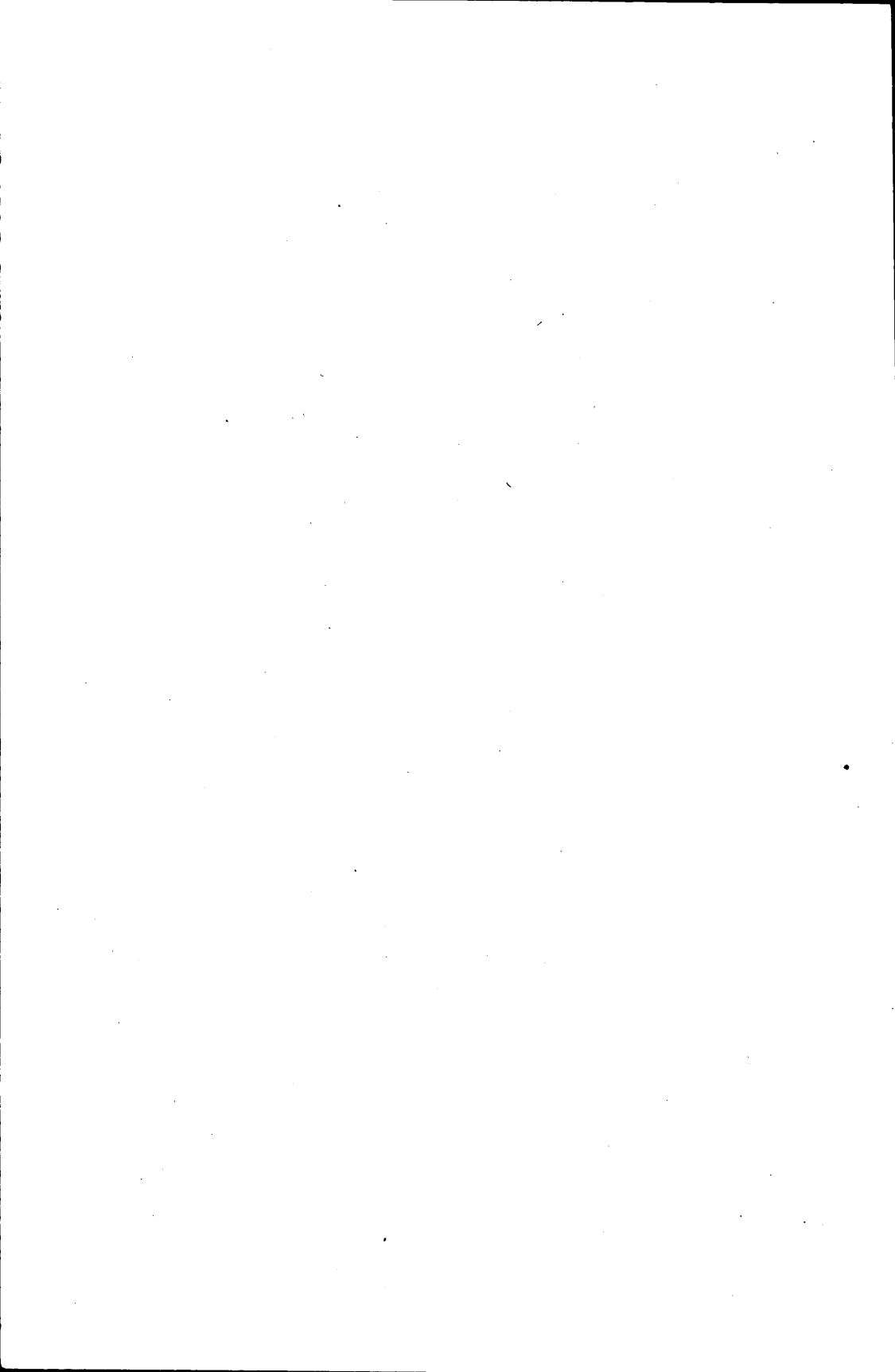
Előfizetési ára 20 kor., bolti ára 30 kor.

TARTALOM.

	Lap
Dr. Gulyás Pál: Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum naptárgyűjteményében... ..	1
A Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtára az 1918. évben	56
Isoz Kálmán: A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára zenei kéziratainak jegyzéke. (Első közlemény)	66
Dr. Ferenczi Zoltán: Egy ismeretlen magyar vers 1655-ből	107
Dr. Jakubovích Emil: Bonfini-kódextörredék a Magyar Nemzeti Múzeumban	111
Tárca. Dr. Todoreszku Gyula 1866—1919. (Dr. MELICH Jánostól)	118
Szakirodalom. DR. GYULAI ÁGOST: A népiskolai ifjúsági könyvtárak számára ajánlott művek magyarázatos jegyzéke. Ism. GYALUS ISTVÁN. — DR. HOFFMANN EDITH: Cseh miniatűrök a Szépművészeti Múzeumban. Ism. DR. GULYÁS PÁL. — BABINGER FRANZ: Stambuler Buchwesen im 18. Jahrhundert. Ism. DR. ZSINKA FERENC. — DR. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN: Régi magyar nyomtatványok változatai. Ism. LUGASY PÉTER... ..	121
Külföldi folyóiratok szemléje. La Bibliofilia. XVII. évf. 6—12. szám. — Zentralblatt für Bibliothekwesen. XXXIV. évf. 3—12. szám	129
Vegyes közlemények. Az Orsz. Széchényi-könyvtár új igazgatója. — Tóth József †. (F. V.) — Kinevezések és áthelyezések a M. N. Múzeum könyvtárában. — Semper idem. (Spectator.) — Régi jó idők. (—sp.—) — Vidéki hírlapirodalmunk a proletárdiktatura idején. (Σ.) — Helyreigazítások a Régi Magyar Könyvtár III. kötetéhez. (MIKLÓS ÖDÖN.) — A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1915—1917. évben. — A bécsi udvari könyvtár magyar emlékei. (G. P.) — A könyvek formátuma. (Bibliographus.) — Figyelmeztetés. (A szerkesztőség.)	139
Változások a magyarországi nyomdáknál 1918. márc. 16—1919. dec. 31.	157
Tartalom... ..	159

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

ÚJ FOLYAM. * XXVII. KÖTET.

111 1759

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

UJ FOLYAM. * XXVII. KÖTET.

1919. ÉVFOLYAM.

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1919.

Shung. d.
392 m

M. H. MUSEUM KÖNYVTÁRA
II. Nyomf. Áll. éknapló
1022. 17. sz.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N. MÚZEUM NAPTÁRGYÜJTEMÉNYÉBEN.

Jelen dolgozat tulajdonképen kiegészítője *Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában* c. összeállításomnak. A Múzeum naptárgyüjteményét dolgoztam fel benne az előbb említett munkámban követett módszerrel. Valamennyi naptár a Chrlg. szakba van beosztva, mely a kötelezpéldányokról szóló törvény életbeléptetése (1898) óta rendkívül megnövekedett s épen ezért átdolgozásra szorul. Nem egy naptár különböző évfolyamai két, sőt háromfelé is vannak bevezetve, úgy hogy egyesítésük kívánatos. Ez az oka annak, amiért az egyes adatok mellett nem tettem ki a jelzetet: hiszen a mai szignatura csak átmenetinek tekinthető. A naptárak feltalálása különben a szakon belül a jelzet elhagyása dacára sem ütközik valami nagy nehézségbe, úgy hogy összeállításom így is használható s e mellett nincs kitéve a katalogus mulhatatlannak látszó átírásával járó elavulás veszélyének.

Az összeállítás 373 folyószám alatt 376 fordítást sorol fel. Számszerint ezúttal is a német fordítások vezetnek. Összes számuk 174. Csupán kilenc számmal maradnak mögöttük a tót fordítások, melyek száma 165, míg a többi hazai nemzetiségek nyelvén szóló fordítások messze e számok mögött maradnak: mindössze 14 szerb, 10—10 horvát és oláh s 3 rutén fordítás lévén a Múzeum naptárgyüjteményében.

Sajnos a Múzeum ez anyaga korántsem teljes. A jobbára kisebb vidéki nyomdákból készülő naptárak csupán 1898 óta érkeztek be a Múzeumhoz mint köteles példányok s még az azóta eltelt 20 esztendő sorozatai sem teljesek, az előbbi évekből pedig csupán a naptár-termés elenyésző hányada jutott vétel, ajándék vagy kötelezpéldány útján a Széchényi-Könyvtár tulajdonába s a kiegészítés ma már, tekintve e nyomtatványok mulandó értékét, szinte

lehetetlen. Részben innen magyarázható, hogy miért oly jelentéktelen az 1898 előtti adatok száma, bár más okok is közrejátszanak, így elsősorban az, hogy a naptárak régibb évfolyamaiban általában igen kevés a névvel ellátott szépirodalmi közlemény. A legtöbb apróbb gazdasági, történeti, földrajzi cikkeket s egy csomó anekdotát és adomát tartalmaz csupán. E mellett az 1849—1867-ig terjedt elnyomatás korszaka sem nagyon kedvezett a magyar irodalom propagálásának s innen is magyarázható, hogy ez időből csupán egyetlen adalék került gyűjtésembe 1859-ből (134. sz.). Ez egyszerismind gyűjtésem legrégebb darabja. A többi darab évszámszerinti megoszlásáról a dolgozat végén látható időrendi mutató nyújt felvilágosítást, melybe a naptárakat nem megjelenési évük, hanem évfolyamuk szerint vettem fel.

A lefordított szerzők közt PETŐFI Sándor vezet 51 fordítással, míg másik két nagy költőnk közül ARANY János csupán 9, VÖRÖSMARTY Mihály meg épen csak 4 darabbal szerepel. Elbeszélőink sorában az első helyet legnagyobb mesemondónk JÓKAI Mór foglalja el 34 fordítással. Őt követi MIKSZÁTH Kálmán 22 számmal, míg HERCZEG Ferenc és RÁKOSI Viktor csupán 7—7 esetben szerepel, GÁRDONYI Gézának pedig be kell érnie négy fordítással. A legújabb generációból MOLNÁR Ferenc vitte a legtöbbre: 6 adattal. Ezzel szemben természetesen a magyar naptárak rendes szállítói aránylag elég jól vannak képviselve: FILÓ Károly és KINCSE István 8—8, KOLOSI K. Sándor 7 és FARKAS Emőd 5 darabbal, utóbbi néhány regénynek is beillő hosszabb elbeszéléssel, melyek közlése több évfolyamon át folytatódik.

* ANDORKA: Imádkozzál! *Német.*¹

1. Darum bete! Nach Andorka. E. Tomeš.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1906. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 63. l.

¹ A magyar cím elé tett csillag azt jelenti, hogy költemény fordításáról van szó. A magyar cím mögé tett kérdőjel pedig azt, hogy az eredetű felkutatnom nem sikerült s a magyar cím pusztá fordítása az idegennek. A magyar címek megállapításánál dr. MELICH János, dr. RUBINYI Mózes, dr. SULICA Szilárd és dr. ZSIGMOND Ferenc urak voltak segítségemre, akiknek szívességét e helyen is köszönöm.

ANKA JÁNOS: A végesi legenda. *Tót.*

2. Legenda. Napisal: Ján Anka.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1914. Budapest, 1913. Stephaneum ny. r. t. 32—35. l.

* ARANY JÁNOS: A bajusz. *Tót.*

3. Bajusi. Vedl'a Arany Jánosa. Mikó Vilmos.

«Naša Zastava» veľki, obrázkovi prešovski kalendár na rok 1911. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 41—42. l.

* ARANY JÁNOS: Ágnes asszony. *Tót.*

4. Pani Agneš. [Preložil]: B. Tesnoskalský.

Nový domový kalendár na rok 1887. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 65—67. l.

5. Agneša. Napisal: Arany János. Preložil: Dr. Pechány Adolf.

Vlastenecký obrázkový kalendár na rok 1910. Pozsony, é. n. Angermayer Károly. 93—94. l.

6. Agneša. Dľa Jána Aranya dr. Adolf Pechány.

1. Nakladateľstvo ľudovej spisby zábavný kalendár na rok 1913. Budapest, é. n. Európa kny. — 2. U. a. na rok 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

* ARANY JÁNOS: Családi kör. *Tót.*

7. Rodinný kruh. (J. Arany.)

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916. Machold F. 55—58. l.

8. Večer — po robotce. Napisal: Arany János. Preložil: Mikó Vilmos.

«Naša Zastava» veľki, obrázkovi prešovski kalendár na rok 1912. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 52—53. l.

* ARANY JÁNOS: Fiamnak. *Tót.*

9. Sinovi. Za Arany Jánosom, napisal: D—k.

«Naša Zastava» veľki, obrázkovi prešovski kalendár na rok 1909. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 47. l.

* [ARANY JÁNOS]: Koldusének. *Tót.*

10. Mrzák honvéd. L maďarského preložil: V. Ertl.

Veľký obrázkový kalendár na rok 1901. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 73. l.

* ARANY JÁNOS: Mátyás anyja. *Tót.*

11. Matejova matka. [Napisal:] Arany János. Preložil: M. j.

Vlastenecký obrázkový kalendár na rok 1910. Pozsony, é. n. Angermayer Károly. 164—165. l.

ÁRVAY SÁNDOR: Isten keze. *Német.*

12. Die Hand Gottes [von] Alexander Arvay.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1902. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 40—41. l.

* ÁRVAY SÁNDOR: Leó és Attila. *Német.*

13. Leo und Attila [von] Alexander Arvay.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1902. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 38—39. l.

BALÁZS SÁNDOR: Leánykérés és esküvő egyszerre (?). *Tót.*

14. Pytačky a sobáš razom. Napísal: Alexander Balázs.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1897. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 22—37. l.

BALOG LAJOS (VASADI): No de így már mégse cselekedjünk (?). *Tót.*

15. Ale takto sa ver nedefme! Napísal: Vasadi Balog Lajoš. — Stalo sa v H. somňou.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1899. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 71—72. l.

BÁRSONY ISTVÁN: Mézeshetek. *Szerb.*

16. Медени дани. [написао] Баршоњ Иштван. — С мађарског Сл. М. К[осић].

1. Чика јова српски нар. илустр. календар за год. 1910. Nagy-kikinda, 1909. Radák János. — 2. Родољуб, српски нар. илустр. календар за годину 1910. У. о. 1909. У. а. — 3. Војво Ђанин, илустр. српски народни календар за годину 1910. У. о. 1909. У. а. — 4. Војво Ђанин илустр. српски народни календар за годину 1911. У. о. 1910. У. а. — 5. Нови Србобран, српски народ. илустровани календар за годину 1912. У. о. 1911. Radák János. — 6. Банаћанин великокикиндски илустровани српски народни календар за годину 1913. У. о. 1912. У. а.

BÁRSONY ISTVÁN: Várakozás. (?) *Német.*

17. Erwartung. Von Stefan Bársony.

Rošmos Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

BÁTHORY NÁNDORNÉ (ÖZV.): Az özvegyasszony két lánya. *Tót.*

18. Dve dcéry jednej vdovy. (Báthory Nándorné.)

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1915. Budapest, 1914. Stephaneum ny. r. t. 43—47. l.

BEDE JÓB: Abdisok József(?). *Német.*

19. Jofiu Abdischoch. Von Bede Jób Aut. Uebersetzung von Oskar von Krüden.

Mois Bucsanffy's Großer Bilder-Kalender für d. J. 1898. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 105—110.

BENEDEK ELEK: Aranyvirág beteg. (Történetek a gyermekszobából.) *Német.*

20. Goldblümchen ist krank. Von Alexius Benedek.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a.

BENEDEK ELEK: Igazolvány nélkül. (?) *Német.*

21. Ohne Legitimation. (Kurze Erzählung in drei Abschnitten.) Von E. Benedek.

Neuer Budapester ill. Familien-Kalender auf d. J. 1900. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 48—50.

BENEDEK ELEK: Leánykő. (?) *Oldh.*

22. Piatra fetei. După Benedek Elek.

Calendar ilustrat pentru toți pe anul 1906. Budapest, Méhner Vilmos. 66—67. l.

BENEDEK ELEK: Mi ujság Budapesten? *Német.*

23. Was gibt's Neues in Budapest? Von E. Benedek.

1. Neu eingerichteter und erheiternder Pester Schreib- und Hauskalender auf d. J. 1900. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 28—30. l. — 2. Mois Bucsanffy's Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1900. Budapest. É. n. Rózsa Kálmán és neje. 135—137. l.

BENICZKYNÉ BAJZA LENKE: A kastély titka. (?) *Német.*

24. Das Schloßgeheimniß. Roman von Helene v. Beniczky-Bajza. Autorisierte Übersetzung von Oskar von Krüden.

Mois Bucsanffy's Großer Bilder-Kalender für d. J. 1898, 1899. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 65—103; 65—99. l.

BENICZKYNÉ BAJZA LENKE: A különöc. (?) *Német.*

25. Der Sonderling. Erzählung von Helene Beniczky-Bajza.

Neuer Budapester ill. Familien-Kalender auf d. J. 1896. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 17—24. l.

BÉRI F. ZSIGMOND: Szomorú napok. (?) *Német.*

26. Traurige Tage. Von Sigmund F. Béri.

Neuer Budapester ill. Familien-Kalender auf d. J. 1907. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 33—40. l.

* [BERNÁT GÁSPÁR:] Az alföldön halászlegény vagyok én. *Német.*

27. Fischerbursche. — Volkslied. — Aus dem Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1908. Pancsova, é. n. Wittigschlager Károly.

BIBÓ LAJOS: Elitélve. (?) *Német.*

28. Verurtheilt. Kriminalnovelle von Ludwig Bibó. Deutsch von Stefan Corodini.

Südbungarischer Arbeiter-Kalender für das Jahr 1902. Temesvár, 1901. Unio kny. 61—63. l.

BIRÓ LAJOS: Flirt. *Német.*

29. Flirt. Von Ludwig Biró. Ofen-Pest. Deutsch von Eduard Radoffa.

Almanach und Kalender für das Jahr 1914 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1914. Európa kny. r. t. 105—108.

BIRÓ LAJOS: Halhatatlanság. (?) *Szerb.*

30. Бесмртност... С мађарског Славко М. Косић.

1. Восанац. Илустр. календар за... год. 1908. Nagy-Kikinda, 1907. Radák János. — 2. Српски великокикински илустр. календар за... годину 1908. Nagy-kikinda, 1907. Radák János.

BIRÓ ZOLTÁN (GELSEI): II. Rákóczi Ferenc menekülése. *Tót.*

31. Útek Franca Rákócziho II. — Historická povest. — Napisal: Zoltán Gelsei Biró.

1. Nakladateľstvo ľudovej spisby zábavný kalendár na... rok 1915. Budapest, é. n. Európa kny. — 2. Nakladateľstvo ľudovej spisby obrázkový kalendár na... rok 1916. Budapest, é. n. Európa kny.

BODONYI NÁNDOR: Egyedül itthon. *Tót.*

32. Samotný doma. [Napisal:] Bodonyi Nándor.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1916. Budapest, 1915. Stephaneum ny. r. t. 30—35 l.

*BODROGI ZSIGMOND: Künn a pusztán szántok-vetek. *Német.*

33. Draussen auf der Puszta pflüg' ich... (Volkslied.) Text und Musik von Siegmund Bodrogi. Aus dem Ungarischen übersetzt von Billy Habler-Muellers.

Verlag für Volksliteratur. Universal Welt-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

*BODROGI ZSIGMOND: Valahol vigadnak. *Német.*

34. Irgendwo herrscht Jubel... (Volkslied.) Text und Musik von Siegmund Bodrogi. Aus dem Ungarischen übersetzt durch Karl Dur.

Verlag für Volksliteratur. Universal Welt-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

BOROSS VILMOS: Hunyadi László. *Tót.*

35. Ladislav Hunyadi alebo Krivoprisažný kráľ. — Dejepisná rozprávka. — Napisal: Vilhelm Boross.

Velky obrázkový kalendár na... rok 1912—1916. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 65—77; 49—64; 49—64; 49—64; 49—53. l.

BOROSTYÁNI NÁNDOR: A kis utas. (?) *Német.*

36. Der kleine Passagier. Von Ferdinand Borostyáni.

1. Budapesti ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a.

BRÓDY SÁNDOR: A halott. (Apró regények.) *Német.*

37. Der Tote. Von S. Bródy.

Almanach und Kalender für das Jahr 1911 des Budapesti Tagblatt, Budapest, 1911. Európa kny. r. t. 91—100. l.

BRÓDY SÁNDOR: A méh. (Apró regények.) *Német.*

38. Die Sparrassen-Biene. (Skizze.) Von Alexander Bródy.

1. Budapesti ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a.

BRÓDY SÁNDOR: Kis Anna levele. (?) *Német.*

39. Der Brief der Anna Kis. (Skizze.) Von Alexander Bródy.

Kalender für das Jahr 1908 des Budapesti Tagblatt. Budapest, 1908. Európa kny. r. t. 45—51. l.

BÜTTNER JULIA (G.): A rontás. *Tót.*

40. Porobili im! Napisala: Julia G. Büttnerova.

Ludowý kalendár Lurdskej Panny Marie a Swätej Rodiny na... rok 1904. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 53—56. l.

* CSENGEY GUSZTÁV: A fogoly lengyel. *Tót.*

41. Poľak v žalaru. Napisal: Csegey Gusztáv; preložel: Mikó Vilmos.

«Naša Zastava» veľki, obrazkovi prešovski kalendar na... rok 1913. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 56. l.

CSERMELY GYULA. Békés elmulás. (?) *Oláh.*

42. Stângere pacinică. Trad. liber di Emil A. Chiffa.

Calendarul nostru pe anul 1912. Beszterce, 1912. Matheiu G. 31—38. l.

CSIKY GERGELY: A rózsafüzér. (?) *Német.*

43. Der Rosenfranz. Von Gregor Csiky.

Neuer Budapester ill. Familien-Kalender auf d. J. 1895. Budapest, Rózsa K. és neje. 17—28. l.

CSIKY GERGELY. A tüzö. (?) *Német.*

44. Die Geldfäse. Humoreske von Gregor v. Csiky.

Südbungarischer deutscher Volkskalender für das Jahr 1913. Perjámos, é. n. Pirkmayer Alajos. 34—39. l.

CSIKY GERGELY: Az elvált asszony. *Német.*

45. Die geschiedene Frau. Roman von Gregor Csiky. Autorisirte Übersetzung von Oskar v. Krüdten.

Mois Bucsanjky's Großer Bilder-Kalender für d. J. 1899—1901. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 108—127; 65—108; 65—108. l.

CSIKY GERGELY: Ideáljai. (?) *Német.*

46. Ihre Ideale. (Novelle.) Von Gregor Csiky.

Kosmos Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

CSIZMADIA SÁNDOR: Szegény élet — kutya élet. *Tót.*

47. Chudobný život — psi život Napisal: Alexander Csizmadia. Preložil: K. H.

Velky obrázkový kalendár na... rok 1907. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 65—68. l.

DÁN (D'AMANT) LEÓ: Érdekes történet. (?) *Oláh.*

48. Istorioare interesante. De Leo D'Amant.

Amicul poporului calendar pe anul 1918. Nagyszeben, é. n. Krafft V. 109—114. l.

DIVALD KORNÉL: Eperjesi boszorkányok. *Tót.*

49. Prešovske bosorki. Pisal a pre «Našu Zastavu» preložil dozvoľd: Tarczai György.

«Naša Zastava» veľki, obrazkovi prešovski kaľendar na... rok 1911. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 43—47. l.

DÓCZY LAJOS: Román Nibelungok. (?) *Német.*

50. Rumänische Nibelungen. Von Ludwig Dóczy.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a.

DOMONKOS ISTVÁN: Péter bácsi familiája. *Német.*

51. Onkel Peter's Familie. Erzählung von Stefan Domonkos.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1905. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 33—37. l.

DOMONKOS ISTVÁN: A kisbirónk. *Német.*

52. Unser Kleinrichter. Von Stefan Domonkos.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1913. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 23—24. l.

DOMONKOS ISTVÁN: Ladik-vásárlók. *Tót.*

53. Kupci čluku. Napísal: Štefan Domonkos.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1912. Budapest, 1911. Stephaneum ny. r. t. 57—60. l.

DOMONKOS ISTVÁN: A Wittmann Dávidék. *Tót.*

54. Rodina Dávida Vittman. Napísal: Štefan Domonkos.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1911. Budapest, 1910. Stephaneum ny. r. t. 42—46. l.

DOMONKOS ISTVÁN: A kísértés tüzében. *Tót.*

55. V pokušení. Napísal: Štefan Domonkos.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1910. Budapest, Stephaneum ny. r. t. 107—112. l.

[DUNAY LÁSZLÓ]: Mária megsegít. *Tót.*

56. Maria pomôže!

Ludowý kalendár Lurdskej Panny Marie a Swätej Rodiny na ... rok 1904. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 28—30. l.

ÉGLY MIHÁLY: A hadgyakorlaton. (?) *Német.*

57. Beim Manöver. Von Michael Égly.

Reschigker Illustrierter Familien-Kalender für das Schaltjahr 1896. Resicza. Weisz Adolf.

*ÉGLY MIHÁLY: Változékony. (?) *Német.*

58. Veränderlich. Von Michael Égly.

Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1894. Kosmos kny. r. t.

ENDRŐDI SÁNDOR: Kuruc dalok: 1. Akkor erős csak a magyar. —

2. Rákóczi kesergője. *Német.*

59. Zwei Lieder aus den Kuruczen-Melodien. Von Alexander Endrödi, übersetzt von Andor v. Sponer.

Neu eingerichteter kleiner ... Schreib- u. Familien-Kalender ... auf d. J. 1907. Kassa, 1906. Werfer K. 23. l.

EÖTVÖS KÁROLY: Boronya halála. (?) *Német.*

60. Boronya's Tod, Von Karl Eötvös. Autorisierte Uebersetzung von Oskar von Krücken.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Jahr 1914. Budapest, Hungaria kny. 71—75. l.

EÖTVÖS KÁROLY: Éjben, viharban. (?) *Német.*

61. In Nacht und Sturm. Eine Geschichte aus alter Zeit von Karl Eötvös. Aut. Uebersetzung von Oscar v. Krücken.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Jahr 1913. Budapest, Hungaria kny. 81—95. l.

EÖTVÖS KÁROLY: Hogy lett egy disznóból két disznó. *Német.*

62. Die lahme Sau. Humoreske von Karl Eötvös. Autorisierte Uebersetzung von Oskar v. Krücken.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Jahr 1915. Budapest, é. n. Hungaria kny. 43—49. l.

EÖTVÖS KÁROLY: Mikor a Megváltó született. (Aki örökké bujdosott s egyéb elbeszélések.) *Német.*

63. Der alte Rittmeister. Eine Weihnachtsgeschichte von Karl Eötvös. Autorisierte Übersetzung von Oskar v. Krücken.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Schaltjahr 1916. Budapest, Hungaria kny. 49—63. l.

FARKAS EMÖD: A hős ágyúöntő. (?) *Tót.*

64. Hrdinský delolejec. Román z boja za slobodu. Napísal: Emöd Farkas. Nowý obrázkový rodinný kalendár na ... rok 1911—1913. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 33—45; 17—32; 17—29. l.

FARKAS EMÖD: A kém. (?) *Tót.*

65. Špehuň. Román z terajšej svetskej vojny. Napísal: Emöd Farkas. Veľky obrázkový kalendár na rok... 1916, 1917... Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 54—64; 49—64. l.

FARKAS EMÖD: Amikor Kossuth Lajos sír. (?) *Tót.*

66. Keď Ludvik Kossuth slzy ronil. Rozpomienka. Napísal: Emöd Farkas.

Nowý obrázkový rodinný kalendár na... rok 1910. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 49—53. l.

FARKAS EMÖD: Kossuth Lajos táborban. (?) *Tót.*

67. Ludvik Kossuth v tábore. Dejepisná rozprávka. Napísal: Emöd Farkas.

Nový obrázkový rodinný kalendár na... rok 1915. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 97—110. l.

FARKAS EMÖD: Rákóczi a hazáért. (?) *Német.*

68. Rákóczi für das Vaterland. Roman aus dem Kuruczen-Freiheitskampfe. Von Emöd Farkas.

1. Alois Bucsánszky's Grosser Bilder-Kalender f. d. J. 1907—1915. Rózsa Kálmán és Neje. 97—115; 33—51; 33—51; 33—51; 33—51; 33—51; 33—42; 33—50; 49—64; 49—56. l. — 2. Neu eingerichteter allgemeiner Ofner Schreib-Kalender für d. J. 1912—1917.

FÁY ANDRÁS: Napszámos és felesége. (Újabb meséi.) *Tót.*

69. Nádennik a jeho manželka. [Alárírva:] Ondrej Fáy.

Krajan. Veľky obrázkový kalendár na... rok 1910. Besztercebánya, 1909. Hungaria kny. 131. l.

FILÓ KÁROLY: A gyilkos. *Tót.*

70. Vrah. Rozprávka. Napísal: Karol Filó. Preložil: P. Ž.

Ludowý kalendár Lurdskei Panny Marie a Swätej Rodiny na... rok 1912. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 40—55. l.

FILÓ KÁROLY: A mindennapi életből.(?) *Tót.*

71. Zo všedného života. Krátke rozprávky. Prosbieral: Karol Filó.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1916. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 51—55. l.

F[ILÓ] K[ÁROLY]: A próbakő. *Tót.*

72. Zkúšobný kameň. Maďarsky napísal: F. K. Poslovenčil: M. Z.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1900. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 62—67. l.

FILÓ KÁROLY: A puszta titka. *Tót.*

73. Tajomstvo púšti. Rozprávka. Napísal: Karol Filó. Preložil: K—ch.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1908. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 33—44. l.

[FILÓ KÁROLY]: A talált rózsafüzér. *Tót.*

74. Najdený ruženec. Obraz zo života.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1914. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 49—60. l.

FILÓ KÁROLY: Egy sirdomb a parkban. *Tót.*

75. Hrob u parku. [Napísal:] K. Filó.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1906. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 33—36. l.

FILÓ KÁROLY: Erős várunk szűz Mária. *Tót.*

76. Panna Maria, pevný hrad náš. Napísal: Karol Filó.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1907. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 33—42. l.

FILÓ KÁROLY: Szűz Mária oltalma. *Tót.*

77. Ochrana Panny Marie. Rozprávka. Napísal: Karol Filó. Poslovenčil: P. Ž.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1915. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 49—56. l.

FOLLINUS ERVIN: A front mögött. *Tót.*

78. Za frontou. [Napísal:] Follinus Ervin.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1916. Budapest, 1915. Stephaneum ny. r. t. 43—45. l.

GAÁL KAROLIN (V): Megboszulva. (?) *Tót.*

79. Vysofeno. Román. Dľa Karoliny V. Gaál. Preložil: K. H.

Veľky obrázkový kalendár na... rok 1898—1899. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 49—66; 49—72. l.

GAÁL MÓZES: Csapos Jancsi, a kisbiró fia. (?) *Német.*

80. Hans Csapos, des Kleinrichters Sohn. [Bon] Mojes Gaál.

Neuer Budapester ill. Familien-Kalender auf d. J. 1900. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 52—54. l.

GAÁL MÓZES: Egy darab földcske. *Német.*

81. Ein stückerl Föld. [Bon] Mojes Gaál.

Neu eingerichteter und erheiternder Pester Schreib- und Hauskalender auf d. J. 1901. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 33—35. l.

[GAÁL MÓZES]: Ugyanaz. *Tót.*

82. Kus zemičky. Skutočná udalosť.

Ludovy kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodinny na... rok 1901. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje 72—74. l.

GAÁL MÓZES: Garasos becsület. (?) *Tót.*

83. Krajciarová statočnosť. Napisał: Mojz. Gaál.

1. Viliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na... 1900. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 60—62. l. — 2. Viliama Méhnera nový malý obrázkový kalendár na... 1900. U. o. u. a. 24—26. l.

GARAI FERENC: Fogadás. (Hamis gyémántok.) *Német.*

84. Die Wette. Von Franz Garai.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

*[GARAY JÁNOS]: Az obsitos. *Tót.*

85. Obšitoš.

Krajan. Veľky obrázkový kalendár na... rok 1913. Besztercebánya, 1912. Machold F. 107—116. l.

GÁRDONYI GÉZA: A kétféle nóta. *Tót.*

86. Dvojaká pieseň. Napisał: G. Gárdonyi.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na... rok 1903. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 53—57. l.

GÁRDONYI GÉZA: A szív. (?) *Német.*

87. Das Herz. [Bon] Géza Gárdonyi.

Neu eingerichteter, gemeinnütziger, unterhaltender Kleiner Schreib- u. Familien-Kalender für Ungarn u. Siebenbürgen auf d. J. 1903. 23. évf. Kassa, 1902. Werfer K. 28. l.

GÁRDONYI GÉZA: Harangozóék karácsonya. (Mi erősebb a halálnál?) *Tót.*

88. Bože narodežne u koscelníka. Napisał: Gárdonyi Géza. Z dovořeňom do šarišskej řeči preložel: M. J.

«Naša Zastava» veľki, obrazkovi prežovski kalendar na rok 1909. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 42—46. l.

GÁRDONYI GÉZA: Melyik a kettő közül. *Szerb.*

89. Који је од двојице? (Геза Гардоњ) С мађарског Славко М. Косић.

1. Босанац. Илустр. календар за год. 1909. Nagyikinda, 1908. Radák János. — 2. Гуслар. Српски народни илустр. календар за год. 1912. Nagyikinda, 1911. Radák János. — 3. Српски Великикнидски Илустр. Календар за год. 1909. У. о. 1908. — 4. Родољуб српски илустр. календар за год. 1909. У. о. у. а. — 5. Нови србобран српски народ. илустр. календар за год. 1912. У. о. 1911. У. а. — 6. Војвођанин српски нар. илустр. календар за ... годину 1912. У. о. 1911. у. а.

*GYÖRY VILMOS: A hirlap olvasó. (Költeményei.) *Tót*

90. Čítanie novin. Preložil: Budinsky.

Nový domový kalendár na rok 1887. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 68. l.

*GYÖRY VILMOS: A második asszony. *Tót.*

91. Druhá žena. Napisał: Györy Vilmos. Preložil: Dr. Pechány Adolf.

Vlastenecký obrázkový kalendár na rok 1910. Pozsony, é. n. Angermayer Károly. 104—105. l.

92. Druhá žena. Napisał: Wilhelm Györy. Preložil: Dr. Adolf Pechány.

Nakladateľstvo ľudovej spisby. Zábavný kalendár na rok 1913. Budapest, é. n. Európa ny.

GYÖRY VILMOS: Kedves gyermekeink. (?) *Tót.*

93. Za svoje prijaté deti. Besiedka od Vil. Györiho. Preložil: Jesenský.

Nový domový kalendár na rok 1887. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 69—97. l.

*GYÖRY VILMOS: Utolsó verse. (Költeményei.) *Tót.*

94. Posledni verš. Preložil: Budinsky.

Nový domový kalendár na rok 1887. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 69. l.

GYULAI PÁL: Egy anya. (Vázlatok és képek.) *Német.*

95. Eine Mutter. Von Paul Gyulai. Aus dem Magyarischen übersetzt von Eduard Schullerus (Kronstadt).

Deutscher Volkskalender für das Gemeinjahr 1911. Brassó. Zeidner H. 131—150. l.

*GYULAI PÁL: Éji látogatás. *Tót.*

96. Laska macerinska. Napisal: Gyulai Pál. Preložil: Mikó Vilmos.

«Naša Zastava» veľki, obrázkovi prešovski kalendar na rok 1913. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 62. l.

HADIK ELKA: A muszka golyók. *Tót.*

97. Ruské guľky. (Napisal:) Elka Hadik.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty na rok 1916. Budapest, 1915. Stephaneum kny. r. t. 56—58. l.

HELTAI JENŐ: A hóember. (?) *Német.*

98. Der Schneemann. Von Eugen Heltai.

Almanach und Kalender für das Jahr 1913 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1913. Európa kny. r. t. 105—109. l.

HELTAI JENŐ: A király vacsorája. (?) *Német.*

99. Das Souper der Königs. Von Eugen Heltai.

Almanach und Kalender für das Jahr 1914 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1914. Európa kny. r. t. 93—96. l.

HELTAI JENŐ: Amerikai történet. (?) *Tót.*

100. Americká udalost. Napisal: Eugen Heltai, z maďarského preložil: M. Č.

Kalendár «Tatry» hornouhorskej banky účast. spolku... na rok 1914. Turócszentmárton. Tlačil kníhhtlačiarsky Účastinársky Spolok. 50—56. l.

HELVEY LAJOS: Vérvirágos jegykendő. *Német.*

101. Das rotblumiges (sic) Verlobungstuch. Ein amerikanisch-ungarisches Lebensbild von Ludwig Helvey.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1911. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 33—37. l.

HELVEY LAJOS: Tűz az óceánon. *Német.*

102. Liebende Herzen. Amerikanisch-ungarische Erzählung von Ludwig Helvey.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1912. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 23—29. l.

HERCZEG FERENC: A korfui csempész. (?) *Német.*

103. Die Schmuggler von Korfu. Von Franz Herczeg.

Kalender für das Jahr 1908 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1908. Európa ny. r. t. 33—35. l.

HERCZEG FERENC: Az arany trombita. (?) *Tót.*

104. Zlatá trúba. [Napisal:] F. Herczeg.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916. Machold F. 70—74. l.

HERCZEG FERENC: Bátország. (?) *Tót.*

105. Smelost. [Napisal:] Franc. Herczeg.

Wiliama Měhnera obrázkový kalendár rodinný na 1909. Budapest, é. n. Měhner Vilmos. 20—23. l.

HERCZEG FERENC: Boros hangulatban. (?) *Német.*

106. In der Weinlaune. Von Franz Herczeg.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

HERCZEG FERENC: Farsangi álom. (?) *Német.*

107. Faschingstraum. [Von] Franz Herczeg.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. 1894. U. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. 1894. U. a.

HERCZEG FERENC: Iza kisasszony. (Mutamur.) *Német.*

108. Fräulein Iza. Von Franz Herczeg. Autorisierte Uebersetzung.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

HERCZEG FERENC: Melina vendégszereplése. (Mutamur.) *Német.*

109. Melina's Gastspiel. Von Franz Herczeg.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a.

HOCK JÁNOS: Az anya. *Tót.*

110. Matka. Napísal: Ján Hock.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Swätej Rodiny na rok 1905. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 55—57. l.

HORVÁTH H. JÓZSEF: A kis szökevény. *Tót.*

111. Malý úskok. Napísal: Josef H. Horváth.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1903. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 38—48. l.

HUBER JÁNOS: Isten útjai. *Tót.*

112. Cesty Božie. Napísal: Ján Huber.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1916. Budapest, 1915. Stephaneum ny. r. t. 71—76. l.

JAKAB ÖDÖN: Égés van Bedében. (Falu.) *Tót.*

113. Hori v Bedovcach! Napísal: Edmund Jakab.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1898. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 49—54. l.

JAKAB ÖDÖN: Elsietett szerelem. (Marosszéki történetek.) *Tót.*

114. Prenáhlená láska. Napísal: Jakab Ödön.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1914. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 40—46. l.

JAKAB ÖDÖN: Főuri hely. (?) *Tót.*

115. Hlavná výhra. Napísal: Jakab Ödön.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1915. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 52—56. l.

JÁKY REZSŐ: Kisértet az erdőben. *Német.*

116. Das Gespenst im Walde. Erzählung von Rudolf Jáký.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1905. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 37—40. l.

JÁKY REZSŐ: A halász története. *Német.*

117. Die Geschichte des Fischers. Von Rudolf Jáký.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1905. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 52—55. l.

* JÁMBOR PÁL: Anya és fia. (?) *Horvát.*

118. Majka i sin (Ford.) B(ela) H(orvath).

Kalendar svete familije na leto 1915. Győr, 1915. Egyházm. kny. 44. l. Magyar Könyvszemle. 1919. I—IV. füzet.

* JESZENSZKY DAMÓ (TEMÉRDEK): A tenger és a csöpp. (Költémények.) *Tót.*

119. Kvapka a more. [Preložil:] B—t. = Bachat.

Nový domový kalendár na rok 1891. Budapest. Rózsa Kálmán és neje. 51. l.

JÓKAI MÓR: A bírság. (?) *Tót.*

120. Pokutnica. Dľa Mórica Jókai-a napisal: B. Kompiš.

Zora. Kalendár pre slovenský ľud na rok 1916. Turócszentmárton, é. n. Knihtlačiarický účastinársky spolok. 34—49. l.

JÓKAI MÓR: Abu Jozsef. (Dekameron.) *Tót.*

121. Jozsef Abu. Napisal: Moric Jókai.

Velký obrázkový kalendár na rok 1895. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje 14—16. l.

JÓKAI MÓR: A cár albuma. (Van még új a nap alatt.) *Tót.*

122. Cárovo album. Z maďarskej pôvodiny M. Jókaiho preložil: B. Kompiš.

Slovenský hospodár. Kalendár na rok 1910. Szakolcza, é. n. Teslik József. 145—146. l.

JÓKAI MÓR: A feredzse. *Tót.*

123. Feredža. Z maďarskej pôvodiny Mórica Jókaiho preložil: Čambúrsky.

Slovenský hospodár. Kalendár na rok 1910. Szakolcza, é. n. Teslik József. 122—139. l.

JÓKAI MÓR: A gyujtogató. (Dekameron.) *Tót.*

124. Zúrivec. Napisal: Moric Jókai.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1899. Budapest, Méhner Vilmos. 28—38. l.

JÓKAI MÓR: A halálfős álarc. (Dekameron.) *Tót.*

125. Priliš krásna. Od Morica Jókai-a.

Velký obrázkový kalendár na rok 1895. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 16—20. l.

126. Priliš krásna. Napisal: Moric Jókai.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1905. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 49—54. l.

JÓKAI (MÓR): A három gyűrű. (Dekameron.) *Tót.*

127. Tri obrúčky. Dľa Jókaiho.

Nový domový kalendár na rok 1908. Budapest, Franklin-társ. 22—26. l.

JÓKAI MÓR: A jó öregasszony. *Német.*

128. Die arme alte Frau. Jugenderinnerungen von Maurus Jókai.

3. Aufl. Irterter evangelischer Hauskalender f. d. J. 1883. Budapest, 1883.
Verlag des Prot. Waisenhaus-Komitees. 36—45. l.

JÓKAI MÓR: A kassai bíró. (Dekameron.) *Tót.*

129. Košicki rihter. Napísal: Jókai Mór. Z uherskeho preložil: D—k.

«Naša Zastava» veľki obrázkovi prešovski kalendar na rok 1908. Eperjes,
é. n. Kósch Árpád, 42—47. l.

JÓKAI MÓR: A kénytelen multság. (Dekameron.) *Oláh.*

130. La banditi. Naratiune de Maurice Jókai.

Noul Călindar de casă pe anul 1897. Brassó. Alexi kny. 27—32. l.

JÓKAI (MÓR): A két csonka vitéz. (Egy bujdosó naplója XIV. Csataképek.) *Tót.*

131. Dvaja kyptavi hrdinovia. Z diela Jókaiho: Z bojov za slobodu.

Nový domový kalendár na rok 1896. Budapest, Országgy. Értesítő kny.
42—44. l.

JÓKAI MÓR: A király koronázása. (?) *Tót.*

132. Korunavanie kráľa. [Napísal:] Moric Jókai.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1910. Besztercebánya, 1909.
Hungária kny. 44—49. l.

JÓKAI MÓR: A kötél áztatva jó. (Népvilág.) *Tót.*

133. Žinka namočená je dobrá. Napísal: M. Jókai.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1915. Besztercebánya, 1914.
Machold F. 78—87. l.

JÓKAI MÓR: A nagyenyedi két fűzfa. (Erdélyi képek.) *Német.*

134. Die zwei Weidenbäume bei Nagy-Enyed. Eine Erzählung aus
dem Anfang des 18. Jahrhunderts nach Jókai von J. Rohrmüller.

Der sächsische Hausfreund. Kalender f. d. J. 1859. Brassó, Gött J. 8. l.

JÓKAI MÓR: A rongyos gárda. (?) *Német.*

135. Die zerlumpte Garde. Von Moriz Jókai.

Neu eingerichteter kleiner Schreib- und Familien-Kalender auf d. J. 1907.
Kassa, 1906. Werfer K. 24—28. l.

JÓKAI MÓR: A szegény asszony áldozata. (Csataképek.) *Tót.*

136. Obrázky z uhorského boja za slobodu. (M. Jókai.) II. Obeta
chudobnej ženy. — Dvaja zmrzačení vífazi.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916. Machold F. 35—42. l.

JÓKAI MÓR: A szentkúti barát. (Törökvilág Magyarországon.) *Tót.*

137. Mních z Svätého prameňa. Napísal: Móric Jókai. Poslovenčil: J—.

Nový domový kalendár na rok 1895. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 44—57. l.

JÓKAI MÓR: A tús. (?) *Tót.*

138. Záručník. (Z diela «Doba turecká v Uhorsku».) Napísal: M. Jókai.

Nový domový kalendár na rok 1896. Budapest. Országgy. Értesítő kny. 27—32. l.

JÓKAI M(ÓR): Az utolsó cigányország. (Délvirágok.) *Szerb.*

139. Последња циганска држава. Новела од М. Јокаја.

Гуслар. Српски нар. календар за годину 1899. Nagybecskerek, 1898. Grčić J. 101—114. l.

JÓKAI MÓR: Bacsó Tamás. (A magyar előidőkből.) *Német.*

140. Thomas Bacsó. Historische Novelle aus der ung. Vorzeit. Von Maurus Jókai.

Neu eingerichteteter ... kleiner Schreib- und Familien-Kalender auf d. J. 1910, 1911. Kassa, 1909, 1910. Werfer Károly. 31—37; 27—34. l.

JÓKAI MÓR: Halberstadti Ádám. (?) *Német.*

141. Der Adam von Halberstadt. (Erzählung.) Von Moriz Jókai.

Rosmos' Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

JÓKAI MÓR: Hogy nyerik meg a nőket. (Dekameron.) *Német.*

142. Wie man die Frauen besiegt. Erzählende Skizze von Maurus Jókai. Kalender der Oedenburger Zeitung für d. J. 1895. Sopron, 1894. Romwarter K. és Fia. 188—191. l.

JÓKAI MÓR: Huszti beteglátogatók. (Dekameron.) *Tót.*

143. Navšćivovateľa chorich vov zamku Huszth. Rozpravka zos kuruc-labanckej vojni. Písal: Jókai Mór. — Do šariško-slovenskej reči preložil: * * *

«Naša Zastava» veľki obrázkovi prešovski kalendar na rok 1916. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 44—48. l.

JÓKAI MÓR: Melyiket a kilenc közül? (Dekameron.) *Tót.*

144. Ktoré zpomedzi deviatich? (Vianočná poviedka.) Napsal: Móric Jókai.

Nový domový kalendár na rok 1911. Budapest, Franklin társ. 9—15. l.

JÓKAI MÓR: Ördögsánc. (Éjszak honából.) *Német.*

145. Die Teufelschanze. Von Maurus Jókai.

Der ungarische Landbote. III. Kalender... auf das Gemeinjahr 1917. Budapest, é. n. Mehner Vilmos. 19—30. l.

JÓKAI MÓR: Régi hű szerető. (Dekameron.) *Tót.*

146. Verná láska. Moric Jókai.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1895. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 68—72. l.

JÓKAI MÓR: Sonkolyi Gergely. (Vadon virágai.) *Horvát.*

147. Gigo Šonkolyi. Bog da mu dušu prosti siromatru! (Humoreska Mavre Jókaija.)

Pučki koledar sa slikami za godinu 1899/900. Rózsa K. és neje. 45—54; 49—57. l.

J(ÓKAI) M(ÓR): Szegény asszony áldozatja. (Csataképek.) *Tót.*

148. Obeta chudobnej ženi. [Alálrva:] J. M.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1911. Besztercebánya, 1910. Machold F. 76—81. l.

JÓKAI MÓR: A királyleány babái. (Mesék és regék.) *Oláh.*

149. Păpușile fetei de împărat. Dupa M. Jókai.

Calindár ilustrat pentru popor pe anul 1913. Budapest, Méhner Vilmos. 20—22. l.

JÓKAI MÓR: Gonosz lélek. (Vadon virágai.) *Tót.*

150. Zli duch. Napsal: Jókai Mór. Preložel: Mikó Vilmos.

«Naša Zastava» veľki obrazkovi prešovski kalendár na rok 1912. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 41—52. l.

JÓKAI (MÓR): Szabad a rablás. (Dekameron.) *Tót.*

151. Slobodná lúpež. Dla Jókaiho.

Nový domový kalendár na rok 1908. Budapest, Franklin társ. 10—16. l.

JÓKAI MÓR: Titkos. (?) *Tót.*

152. Tajomstwo. Napsal: Maurus Jókai.

Veľký obrázkový kalendár na rok 1895. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 5—10. l.

JÓKAI MÓR: Vörös sipkás. (Csataképek.) *Tót.*

153. Červeno-čiapkár. [Napisal:] Jókai Mór.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1911. Besztercebánya, 1910. Machold F. 33—44. l.

KABOS EDE: Évi. (?) *Német.*

154. Eweline. Von Eduard Kabos.

Kosmos' Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

KANIZSAY F(ERENC): Ádám megtérése. *Tót.*

155. Obrátenie Adama. Napisal: F. Kanizsay.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty na rok 1913. Budapest, 1912. Stephaneum ny. r. t. 47—57. l.

KARASZY-CSABY ÖDÖN: Kézfogó viganóban. (?) *Tót.*

156. Rukovini vo viganokoch. Písal: Karaszy-Csaby Ödön. S dovoľením spisovateľovim do šarišskej reči preložel: * * *

«Naša Zastava» veľki, obrázkovi prešovski kalendar na rok 1913. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 57—62. l.

*KARASZY ÖDÖN: Nagymama. (Versek.) *Német.*

157. Großmutter. Nach dem Ungarischen des Ö. Karaszy von Richard Schwamfelder.

«Berjamos u. Umgebung» Kalender für das Jahr 1901. Berjamos, é. n. Hungaria kny. 1—3. l.

KARCZAG VILMOS: Becsület. (?) *Német.*

158. Ehre. (Novelle.) Von Wilhelm Karczag.

1. Budapester Ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o., u. a. — 3. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o., u. a.

KÁRPÁTI ENDRE: Soha többé! *Német.*

159. Nie mehr! [Von] Andreas Kárpáti.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1897. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 85—93. l.

KÁRPÁTI ENDRE: Az éjjeli őr. *Német.*

160. Der Nachtwächter. [Von] Andreas Kárpáti.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1900. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 80—86. l.

KÁRPÁTI ENDRE: Itt élned, halmod kell! *Német.*

161. Hier sollst du leben und sterben! Von Andreas Kárpáti. Übersetzt von Lomel Ödön.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1901. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 36—50. l.

KÁRPÁTI ENDRE: A fényüzés nem vezet jóra. *Német.*

162. Der Lurus führt nicht zum Guten. Von Andreas Kárpáti.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1907. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 66—76. l.

KÁRPÁTI ENDRE: A gőg megelőzi a bukást. *Német.*

163. Der Hochmut kommt vor dem Fall. Erzählung von Andreas Kárpáti.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1906. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 46—57. l.

KÁRPÁTI ENDRE: Egy korty pálinka. *Német.*

164. Ein Schluß Branntwein. Von Andreas Kárpáti.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1909. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 26—32. l.

KELETI BÉLA: A kődobás. (?) *Német.*

165. Der Steinwurf. Ein ungarischer Dorfroman v. Béla Keleti.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1905. Pancsova, é. n. Wittigschlager Károly.

KINCS ISTVÁN: A Sipka-szoros. *Német.*

166. Der Schipkapaf. Erzählung von Stefan Kincš.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1905. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 44—51. l.

KINCS ISTVÁN: Az a jó szülőföld. (?) *Horvát.*

167. To dobra rodbina! Pripovjest. — Napisao: Stjepan Kinč.

Kalendar kat. pučkog saveza za godinu 1910. Szabadka, Szent Antal kny. 51—55. l.

KINCS ISTVÁN: Azok a jó rokonok. *Tót.*

168. Ti dobri pokrevni. Rozpráva: Štefan Kincš.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty na rok 1910. Budapest, Stephaneum ny. r. t. 53—57. l.

KINCS ISTVÁN: Az apostolok. *Tót.*

169. Apoštologia. Rozprávka. Napísal: Štefan Kincs.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty na rok 1909. Budapest, 1908. Stephaneum ny. r. t. 85—91. l.

KINCS ISTVÁN: Egy szegény ember története. *Német.*

170. Geschichte eines armen Schusters. Von Stephan Kincs.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1900. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 58—62. l.

KINCS ISTVÁN: Kárvallott emberek. *Tót.*

171. Poškodení ľudia. Napísal: Štefan Kincs.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty na rok 1917. Budapest, 1916. Stephaneum ny. r. t. 27—28. l.

KINCS ISTVÁN: Legénykérés. (?) *Német.*

172. Die Bräutigamwerbung. Erzählung von Stefan Kincs.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1903. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 56—61. l.

KINCS ISTVÁN: Vesztett csata. (?) *Tót.*

173. Prehratá bitka. Dľa Štef. Kincs.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1917. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 28—31. l.

KISFALUDI JÁNOS: Tiszteltetem az anyámat. (?) *Német.*

174. Ich lasse meine Mutter grüßen... Von Johann Kisfaludy.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1916. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 41—44. l.

KISFALUDY KÁROLY: Mátyás diák. (Szinmű.) *Tót.*

175. Mátyás diák. (Veselőhra.) Napísal: Kisfaludy Károly. Z uhorskeho preložil: D—k.

«Naša Zastava» veľki, obrazkovi prešovski kalendar na rok 1909. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 53—57. l.

176. Matej študent (žiak). Veselőhra v jednom dejstve od Karola Kisfaludyho. (1825.)

Krajan. Veľky obrázkový kalendár na rok 1910. Besztercebánya, 1909. Hungária kny. 71—79. l.

* KISFALUDY SÁNDOR: Ne csodáld, hogy majd minden szó.
(Boldog szerelem.) *Német.*

177. Staune nicht. Von U. Kisfaludy. Aus dem Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für des Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigschlager Károly. 63. l.

* KISS JÓZSEF: Simon Judit. *Tót.*

178. Judita Šimunová. Ballada od Jozefa —. Z maďarského preložil: Vendel Ertl.

Veľký obrázkový kalendár na rok 1900. Budapest. é. n. Rózsa Kálmán és neje 68—69. l.

* KISS MENYHÉRT: A kivándorlókhoz. *Tót.*

179. K vystahovalcom. Poslovenčil: Dr. A. Pechány.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty na rok 1910. Budapest, Stephaneum ny. r. t. 58. l.

KÓBOR TAMÁS: Adél és Alfréd.(?) *Német.*

180. Adele und Alfred. Erzählung von Thomas Kóbor. Deutsch von Ludwig Wechsler.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Jahr 1913. Budapest. Hungaria kny. 99—103. l.

KÓBOR TAMÁS: A téma.(?) *Német.*

181. Das Thema. Von Thomas Kóbor.

Almanach und Kalender für das Jahr 1913 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1913. Európa kny. r. t. 73—77. l.

KÓBOR TAMÁS: Sógornő.(?) *Tót.*

182. Svokra. Napísal: Tomáš Kóbor.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinny na 1904. Budapest é. n. Méhner Vilmos. 37—42. l.

KOLOSÍ K. SÁNDOR: A kápolnai véres csata.(?) *Német.*

183. Der butige Tag von Kápolna. Erzählung aus dem ungarischen Freiheitskampf. Von Alex. K. Kolosi. Übersetzt von Demor.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KOLOSÍ K. SÁNDOR: A lourdesi zarándoklás.(?) *Német.*

184. Die Wallfahrt nach Lourdes. (Eine Legende von der seligen

Mutter Gottes zu Lourdes.) Geschrieben von Alexander Kolosi. Übersetzt von Heinrich Miskolczi.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KOLOSÍ (K.) SÁNDOR: A sziciliai csoda. (?) *Német.*

185. Das Wunder von Sizilien. Von Alexander Kolosi. Übersetzt von Heinrich Miskolczi.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KOLOSÍ K. SÁNDOR: Mátyás király. (?) *Német.*

186. König Mathias. Von Alex. K. Kolosi. Übersetzt von Demor.

Verlag für Volksliteratur. Universal Welt-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KOLOSÍ (K.) SÁNDOR: Menekülés Egyiptomba. (?) *Német.*

187. Die Flucht nach Egypten. Von Alexander Kolosi. Übersetzt von Heinrich Miskolczi.

Verlag für Volksliteratur. Universal Welt-Kalender für das Jahr. 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KOLOSÍ (K.) SÁNDOR: Sipeki Balázs hős futár kalandja. (?) *Német.*

188. Das Abenteuer des heldenmütigen Kuriers Sipeki Balázs. Erzählung aus den branniffaer Gefechte. Geschrieben von: Alexander Kolosi. Deutsche Übersetzung von Heinrich Miskolczi.

Verlag für Volksliteratur. Universal Welt-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KOLOSÍ K. SÁNDOR: Szent karácsony ünnepe. (?) *Német.*

189. Am heiligen Weihnachtsfest. Von Alexander K. Kolosi.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

KÓSA REZSŐ: A láthatatlan idegen. (?) *Tót.*

190. Neviditeľný cudzinec. Dľa rozprávky priateľa svojho napísal: Rudolf Kósa.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Marie a Swätej Rodiny na rok 1905. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 50—53. l.

*KÓSA REZSŐ: 1. Hadúr. — 2. Az édesanya imája. — 3. A le-
törült köny. *Német.*

191. Ungarische Gedichte von Rudolf Kósa.

Neuer Budapester ill. Familien-Kalender auf d. J. 1916. Budapest, é. n.
Rózsa Kálmán és neje. 44. l.

KÓSA REZSŐ: Hogyan lettem palotagróf. (?) *Német.*

192. Wie ich Palast-Graf wurde. Eine Geschichte nach amerika-
nischem Muster. Von Rudolf Kósa.

Alois Bucsánszky's Grosser Bilder-Kalender f. d. J. 1906. Budapest, Rózsa
K. és neje. 97—103. l.

KOZMA ANDOR: Kettős eljegyzési hir. (?) *Német.*

193. Eine doppelte Hymen-Anzeige. Von Andor Kozma.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kos-
mos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. Jahr 1894. U. o. 1894.
U. a. — 3. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. 1894. U. a.

KOZMA ANDOR: Ismert út. (?) *Tót.*

194. Vedecká cesta. Napísal: Kozma Andor.

Wiliama Málnera obrázkowy kalendár rodiny na 1912. Budapest, é. n.
Málnér Vilmos. 55—60. l.

*KÖLCSEY FERENC: Hymnus. *Tót.*

195. Hymnus. Napísal: Fraňo Kölcsey.

1. Kraján. Veľký obrázkový kalendár na rok 1909. Besztercebánya, 1908.
Machold F. 76—77. l. és 2. U. a. na rok 1913. Besztercebánya, 1912. Machold
F. 31—32. l.

KÖNCZÖL ANTAL: Két karácsony. *Német.*

196. Zwei Weihnachten. Eine Betharengeschichte von Anton Könczöl.
Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1912. Győr, é. n. Egyház-
megyei kny. 37—40. l.

KÖNCZÖL ANTAL: Tót Mátyás históriája. (?) *Német.*

197. Die Geschichte des Mathias Tóth. Von Anton Könczöl.
Kalender der heiligen Familie f. d. Jahr 1913. Győr, é. n. Egyházmegyei
kny. 52—54. l.

KUBÁN ENDRE: Ahol a szerelem győz. (?) *Tót.*

198. Viera láskey zviľazi. — Udalosť z doby posledných pohán-
ských Uhrov. — [Napísal:] Ondrej Kubán.

Nowý obrázkový rodinný kalendár na rok 1910. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje 65—72. l.

*LADÁNYI REZSŐ: Hahó. (?) *Oláh.*

199. Hahó!... Traducere din ungurește după Rudolf Ladányi.

Calendarul adevărului pe anul 1907. Budapest. Népszava kiad. 26—27. l.

LAMPÉRTH GÉZA: Hazugság. (?) *Német.*

200. Lüge. Sittenbild in einem Akt nach dem Ungarischen des Géza Lampérth. Von Maurus Mezei.

Almanach und Kalender für das Jahr 1912 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1912. Európa kny. r.-t. 61—81. l.

LÁZÁR B(ÉLA): Mi a szerelem. (?) *Német.*

201. Was Liebe ist? Von B. Lázár. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von M. Münz.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

LOVIK KÁROLY: A kosár. (?) *Német.*

202. Der Korb. Von Karl Lovik. Autorisierte Übersetzung von Moritz Münz.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

LOVIK KÁROLY: Ördögi szerencse. (?) *Német.*

203. Teufelsglück von Karl Lovik.

Neu eingerichteter... Kleiner Schreib- und Familien-Kalender... auf d. J. 1908. Kassa, 1907. Werfer K. 32—34. l.

LUKÁCS BÉLA: A bányász condrája. (Az arany rabjai.) *Német.*

204. Der Mantel des Bergmannes. Von Béla Lukács.

Kosmos, Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

LUKÁCS BÉLA: Aki az elemekkel küzd. (Az arany rabjai.) *Német.*

205. Im Kampfe mit den Elementen. (Geschichte eines goldwaschenden Zigeuners.) Von Béla von Lukács.

Reschauer illustrierter Familien-Kalender für das Schaltjahr 1896. Resicza, é. n. Weiss Adolf.

MADARASSY L. A kisorsolt menyasszony. (?) *Német.*

206. Die verlobte Braut. Eine lustige Geschichte aus Amerika. Aus dem Ungarischen des L. Madarassy von E. Tomeš.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1910. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 42—44. l.

* MAKAY SÁNDOR: Az anya halála (?) *Német.*

207. Muttertod. [Von] Alexander Makay.

Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1895. Kosmos ny. r. t.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A Balóthy-dominium. *Tót.*

208. Balóthovské páanstvo. Napísal: Kol. Mikszáth.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1913. Besztercebánya, 1912. Machold F. 32—36. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A brézói ludak. *Tót.*

209. Brezovské husy. Napísal: Koloman Mikszáth.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1913. Budapest, é. n. Méhner Vilmos 32—40. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A játszópajtás. (Töviskes látogatóban.)

Német.

210. Der Spielgefährte. Von Koloman Mikszáth. Deutsch von Ludwig Wechsler.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Hungaria kny. 69—79. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A kaszát vásárló paraszt. *Tót.*

211. Kosu kupujúci sedliaci. Napísal: Koloman Mikszáth.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na ... 1915. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 31—36. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Aki mer az nyer. (Hátrahagyott iratok.)

Német.

212. Wer wagt, gewinnt. Eine Coulißengeschichte nach wahrer Begebenheit von Koloman Mikszáth.

Illustrierter Dorfboten-Kalender für d. J. 1916. Perjámos, 1915. Pirkmayer Alajos. 28—31. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A királyné szoknyája. *Tót.*

213. «Sukňa Kralovnej». Rozprávka, písal: Mikszáth Kálmán. Do šarišskej reči preložel: * * *

«Nasa Zastava» veľkí obrázkovi prešovski kalendar na rok 1913. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 41—49.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A kis csizmák. *Tót.*

214. Malé čižmy. Napísal: K. Mikszáth.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1915. Besztercebánya, 1914. Machold F. 73—78. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A piros harangok. *Tót.*

215. Červené zvončeky. Napísal: Koloman Mikszáth.

Kalendár Úverný Banky centráľ v Ružomberku na rok 1913. Rózsahegy, 1912. Páricka János kny. 84—87. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: A régi per. (?) *Német.*

216. Der alte Brozef. Von Koloman Mikszáth (sic).

Der schwäbische Hausfreund-Kalender... auf das Jahr 1912. Temesvár, é. n. Délmagyarországi könyvnyomda. 54, 55. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Az alispán kisasszonyok. *Tót.*

217. Podžupanové slečinky. Napísal: Koloman Mikszáth.

Nový domový kalendár na rok 1914. Budapest, Franklin társ. 1—11. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Az elfelejtett rab. *Tót.*

218. Zabudnutý väzeň. Od K. Mikszátha. Preložil: Budinsky.

Nový domový kalendár na rok 1887. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 97—101. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Az elképzelt méz. (Pernye.) *Német.*

219. Cingebildeter Honig. Humoreske von Koloman Mikszáth.

Mois Bucsanffy's Großer Bilder-Kalender für d. J. 1898. Budapest, Rózsa Kálmán és neje. 117—124. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Cs. kir. bor. (Tövískes látogatóban.) *Tót.*

220. Cis. král. vino. Napísal: Koloman Mikszáth.

Williama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1914. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 69—78. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Felvidéki orvos. (?) *Tót.*

221. Doktor na horňakoch. Rozpravka zos mladich časoch jedneho stareho doktora. Pisal: Mikszáth Kálmán.

«Naša Zastava» veľkí, obrázkovi prešovski kalendar na rok 1915. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 41—56. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Isten hóna alatt. *Tót.*

222. Pod božou pazuchou. Písal: K. Mikszáth.

Welky obrázkowy kalendár na rok 1898. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 86—87. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Kisértet Lublón. *Tót.*

223. Lublovská mátoha. Napísal: Koloman Mikszáth.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1915. Besztercebánya, 1914. Machold F. 88—145. l.

MIKSZÁTH K(ÁLMÁN): Minden asszony, asszony. *Szerb.*

224. Жена је жена. Приповетка од К. Миксата.

Гуслар. Српски нар. календар за годину 1899. Nagybecskerek, 1898. Grčić J. 85—100. l.

MIKSZÁTH K(ÁLMÁN): Péri lányok szép hajáról. *Szerb.*

225. О лепој коси перневих девојака. Од К. Миксата.

Гуслар. Српски нар. календар за годину 1899. Nagybecskerek, 1898. Grčić J. 51—83. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Szontágh Pál. kutyái. *Tót.*

226. Psi Pavla Szontágha. Napísal: Koloman Mikszáth.

Nový domový kalendár na rok 1912. Budapest, Franklin t. 6—14.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Szontágh Pálné. *Tót.*

227. Alžbeta Szontághová. Napísal: Koloman Mikszáth.

Nový domový kalendár na rok 1903. Budapest, Franklin társ. 23—34. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Talpig ember. *Tót.*

228. Celý človek. Napísal: Koloman Mikszáth.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1912. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 22—36. l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: Tövískes látogatóban. *Szerb.*

229. Газда-јеж у гостима. Миксат Калман.

1. Босанац. Илустр. календар за год. 1910. Nagy-Kikinda 1909. Radák János. — 2. Родољуб српски народ. илустр. календар за годину 1910. У. о. 1909. у. а. — 3. Далматинац српски нар. илустр. календар за год. 1910. У. о. у. а. — 4. Војвођанин илустр. српски народни календар за... годину 1911. У. о. 1910. У. а.

MISKOLCZI HENRIK: Amerikai házassági történetek. (?) *Német.*

230. Amerikanische Ehegeschichten. Aus dem Magyarischen des Henry Miskolczi. Einzige autorisierte Übersetzung von Dr. Adolf Kohut.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1913. Budapest, é. n. Európa kny.

MOHÁCSI JENŐ: A táncosnő. (?) *Német.*

231. Die Tänzerin. [Von] Eugen Mohácsi.

Jahrbuch des Politischen Volksblattes für das Jahr 1911. Budapest. Hungária kny. 87—91. l.

MOLNÁR FERENC: A ribizke. (Muzsika.) *Német.*

232. Die Johannisbeer. Von Franz Molnár.

Almanach und Kalender für das Jahr 1914 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1914. Európa kny. r. t. 97—102. l.

MOLNÁR FERENC: Az építőmester. (?) *Német.*

233. Der Baumeister. Eine moderne Legende von Franz Molnár.

Südbungarischer Deutscher Volkskalender für das Jahr 1914. Perjámos, é. n. Pirkmayer Alajos. 34—38. l.

MOLNÁR FERENC: Bohózat. (?) *Német.*

234. Ein Possenspiel. Von Franz Molnár. Autorisierte Übersetzung von C. Blumgrund.

III. Prachtkalender des Neuen Polit. Volksblatt für das Gemeinjahr 1907. Budapest. Hungária kny.

MOLNÁR FERENC: Egy utca és egy szám. (Ketten beszélnek.) *Német.*

235. Ein Straßename und eine Hausnummer. Von Franz Molnár.

Almanach und Kalender für das Jahr 1912 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1912. Európa kny. r. t. 53—54. l.

MOLNÁR FERENC: Petrence Palkó. (Gyerekek.) *Szerb.*

236. Палица петренце. Молнар Ференц, с мађарског Сл(авко) М. К(осић).

1. Босанац. Илустр. календар за год. 1910. Nagy-Kikinda, 1909 Radák János. — 2. Краљевић Марко. Српски нар. илустр. календар за год. 1910. Nagy-Kikinda, 1909. Radák János. — 3. Чика Јова. Српски нар. илустр. календар за просту год. 1910. Nagy-Kikinda. Radák János. — 4. Гуслар. Српски народни илустр. календар за год. 1912. У. о. 1911. Radák János. — 5. Војвођанин. Илустр. српски нар. календар за год. 1912. У. о. 1911. у. а.

MOLNÁR FERENC: Tizenegy seb. (?) *Tót.*

237. Jedenásť rán. (Franc Molnár.)

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916.
Machold F. 108—110. l.

* MÓRA ISTVÁN: Édesanyámnak. (?) *Horvát.*

238. Majki svojoj. (Irta) Štefan Móra. (ford.) Bela Horvath.

Kalendar Svete Familije na leto 1914. Győr, 1914. Egyházm, kny. 70. l.

MUNKÁCSY KÁLMÁN: Halálugrás. (Szürkület.) *Német.*

239. Der Todesprung. Von Koloman Munkácsy.

Mois Bucsanjty's Großer Silber-Kalender f. d. J. 1899. Budapest, Rózsa
Kálmán és neje. 58—64. l.

M(UNTEREANUNÉ) HRABOVSKY JULIA: Cecilia. *Tót.*

240. Cecilia. Napisala: Julia N. (sic) Hrabovszky. Pošlovenčil:
Známy.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1910. Besztercebánya, 1910.
Machold F. 44—52. l.

MURAI KÁROLY: A nagynéni. (?) *Német.*

241. Die Tante. (Dialog.) Von Karl Murai.

Rošmoš, Großer Silber-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894.
Kosmos kny.

MURAI KÁROLY: A nyaraló. (?) *Német.*

242. Die Villa. Von Karl Murai. Autorisierte Übersetzung von
Moritz Münz.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Buda-
pest, é. n. Európa kny.

MURAI K(ÁROLY): Ők az oka mindennek. (?) *Szerb.*

243. Она је узрок свему! Позоришна игра у приповетци
од К. Мураија.

Гуслар. Српски нар. календар за годину 1899. Nagybecskerek, 1898.
Grčić J. 21—50. l.

MURAI KÁROLY: Rudi és a primadonna. (?) *Német.*

244. Rudi und die Primadonna. Von Carl Murai. Autorisierte Über-
setzung von M(oritz) Münz.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Buda-
pest, é. n. Európa kny.

K. NAGY SÁNDOR: Kétféle ember (vagy máskép beszél és máskép tesz). (?) *Tót.*

245. Dvojaký človek. — Hlavnomestská historka. Napísal: Alex. K. Nagy.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na 1901. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 49—52. l.

K. NAGY SÁNDOR: Ugyanaz. *Tót.*

246. Inak hovoril a inak robil. — Hlavnomestská historka. Napísal: Alex. K. Nagy.

Wiliama Méhnera nový malý obrázkový kalendár na 1901. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 18—20. l.

NÉMETH G. Az Isten jutalmaz és büntet. (?) *Oláh.*

247. Dumnezeu remunerează și pedepsește. Narațiune instructivă de G. Németh tradusă de A. Todoran.

Calendarul «aurorei» pe anul 1912. Szamosujvár, 1911. Todorán A. Aurora kny. 35—64. l.

* NÉMETH JÁNOS (SZENTIRMAY ELEMÉR): Csak egy kis lány... *Német.*

248. Die Schönste. Von Johann Németh [deutsch] von Wilhelm Donáth.

Almanach und Kalender für das Jahr 1913 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1913. Európa kny. r. t. 66. l.

* NÉMETH JÁNOS (SZENTIRMAY ELEMÉR): Huzzad cigány... *Német.*

249. Spiel' Zigeuner. Von Johann Németh [deutsch] von Wilhelm Donáth.

Almanach und Kalender für das Jahr 1913 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1913. Európa kny. r. t. 66. l.

* NÉMETH JÁNOS (SZENTIRMAY ELEMÉR): Költemény. *Rutén.*

250. Подражаніе. Элемиру Сентирмаю. Василій Матяцковъ. Мѣсяцесловъ на 1907. годъ. Ungvár, 1906. Unio kny. r. t. 61—62. l.

ÖVEGES KÁLMÁN: A dohánycsempész. *Német.*

251. Der Tabaksmuggler. Zwei Fliegen auf einen Schlag. Eine Geschichte von Koloman Öveges.

Kalender der Heiligen Familie für das Jahr 1912. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 51—53. l.

* PÁP ZOLTÁN: Iszogatok, dalogatok. *Német.*

252. Wein und Gesang. Von Zoltán Pap [deutsch] von Wilhelm Donath. Almanach und Kalender für das Jahr 1913 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1913. Európa kny. r. t. 67. l.

PÁSZTOR JÓZSEF: Morituri. *Német.*

253. Morituri. Von Josef Pásztor. Almanach und Kalender für das Jahr 1912 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1912. Európa kny. r. t. 85—93. l.

PETELEI ISTVÁN: A bibliás ember (Az élet.) *Tót.*

254. Starý predavač bibliá. Napisal: Štefan Petelei. Poslovenčil Franc Lepics.

Ludový kalendár Lurdskej Panny Maria a Swätej Rodiny na rok 1903. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 59—62. l.

PETELEI ISTVÁN: Porcorum inspector. (Az én utcám.) *Német.*

255. Porcorum inspector. Übersetzt aus dem Magyarischen von Eduard Schullerus.

Deutscher Volkskalender für das Gemeinjahr 1909. Brassó. H. Zeidner. 137—141. l. [A M. N. Múzeum példányából épen az ezen novellafordítást tartalmazó 9. év hiányzik.]

PETELEI ISTVÁN: Szerencse és pohár.(?) *Német.*

256. Glück und Glas. Eine ungarische Dorfgeschichte. Von Stefan Petelei.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1895. Kosmos kny. r. t. 13—15. l. — 2. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1895. U. o. u. a. 13—15. l.

PÉTER ISTVÁN: Solyom András aranypatkós lovai. *Német.*

257. Die goldhufigen Pferde Andreas Solyom. (Von) Stefan Péter. Neu eingerichteter und erheiternder Pester Schreib- und Hauskalender auf das Jahr 1903. Budapest, Rózsa K. és neje.

PETERDI ANDOR: A hangyák királya.(?) *Tót.*

258. Kráľ mravcov. Napisal: Andor Peterdi. Nakladateľstvo ľudovej spisby. Zábavný kalendár na rok 1915. Budapest, é. n. Európa kny.

PETERDI ANDOR: A könnyelműség átka.(?) *Tót.*

259. Kliatba márnomyseľnosti. Napisal: Andor Peterdi.

1. Nakladatelstvo ľudovej spisby. Zábavný kalendar na rok 1913. Budapest, é. n. Európa kny. és 2. u. a. na rok. 1914. U. o. é. n. Európa kny.

*PETŐFI SÁNDOR: Ablakodból ahogy kitekintek. *Német.*

260. Aus deinem Fenster schauend. Von A. Petöfi. Aus dem Ungarischen von Marie Doppel.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigschlager Károly. 63. l.

PETŐFI SÁNDOR: A hóhér kötele. *Horvát.*

261. Dželetov konopac. Romantična pripoviest po Alexandru Petőfiju.

Pučki koledar sa slikami za godinu 1896/97. Budapest. Rózsa K. és neje. 33—57; 33—63. l.

PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Német.*

262. Des Fensters Strich. Eine romantische Erzählung nach Alex. Petöfi. Alois Bucsanffy's Großer Bilder-Kalender für d. J. 1896. Budapest. Rózsa Kálmán és neje. 49—78. l. — Für das Jahr 1897: 49—76. l.

PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Tót.*

263. Katov povraz. Romantická povest. Dľa Alexandra Petőfiho preložil: K. Č—a.

Velký obrázkový kalendár na rok 1896. és 1897. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 17—48; 17—45. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Alkú. *Német.*

264. Handel. Von A. Petöfi. Aus dem Ungarischen von J. Steinbach. Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigschlager Károly 63. l.

*PETŐFI SÁNDOR: A magyar nemes. *Német.*

265. Der ungarische Edelmann. Frei übersetzt von Wilhelm Brevis. Der Freimütige. Hauskalender für Stadt- und Landbewohner für das Jahr 1912. Temesvár, 1911. 93. l.

*PETŐFI SÁNDOR: A nép nevében. *Német.*

266. In Volkes Namen! Von Alexander Petöfi. Übersetzt von Peter Kasics.

Debenburger Volkskalender für das Jahr 1900. Sopron, é. n. Petőfi kny. 9—10. l.

PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Tót*

266. *bis* V mene Iudu. Alex. Petőfi.

Slovenský Kalendár (Kalendár «Slov. Týždenník») na rok 1910. Budapest, 1909. Vydanica tlač. «Budapeštianskeho nakladateľského spolku úč. spoločnosti». 46—47. l.

PETŐFI SÁNDOR: A rab. *Tót*.

267. Pab. (Petőfi.)

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1916. Besztercebánya, 1915. Machold F. 43—44. l.

PETŐFI SÁNDOR: A virágnak megtiltani nem lehet. *Tót*.

268. Kvetu veru zakázat, to nedá sa... [Aláírva:] Alex. Petőfi.

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1913. Besztercebánya, 1912. Machold F. 74. l.

[PETŐFI SÁNDOR]: Az alföld. *Szerb*.

269. Алфелд.

1. Нива. Календар за годину 1912. Budapest, é. n. Franklin-Társulat kny. 52. l. — 2. Пријатељ. Народни календар са сликама за год. 1912. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 52. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Az árva leány. *Tót*.

270. Sirota. (Petőfi.)

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916. Machold F. 95—96. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Egy gondolat bánt engemet... *Német*.

271. Nur ein Gedanke quält mich fort... Von Alexander Petőfi. Aus dem Ungarischen von Ladislaus v. Neugebauer.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigslager Károly 62. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Elvinnélek én, csak adnának! *Tót*.

272. Vzal by som fa, ale fa nedajú... (Petőfi.)

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1916. Besztercebánya, 1915. Machold F. 128. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Érik a gabona. *Tót*.

273. Zbožie už dozrieva... (Petőfi.)

Krajan. Veľký obrázkový kalendár na rok 1916. Besztercebánya, 1915. Machold F. 128. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Föl a szent háborúra. *Német.*

274. Aus Petőfi's «Föl a szent háborúra!»

Kleiner Koffuth-Kalender für das Gemeinjahr 1900. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 18. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. (9. szak.) *Német.*

275. Auf dem Spiel. [Von] Petőfi-Melás.

Neuer Volkskalender für das Schaltjahr 1916. Nagyszeben, é. n. Krafft V. 149. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Fügг már a lant... *Német.*

276. Seit lange schon hängt unberührt die Laute. Von A. Petőfi. Aus dem Ungarischen von Max Jarfas.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1901. Pancsova, é. n. Wittigslager Károly. 51. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ha az isten... *Német.*

277. Mein Wunsch. [Von] Petőfi Sándor.

Südbungarischer deutscher Volkskalender für das Jahr 1913. Perjámos, é. n. Pirkmayer Alajos. 31. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ha férfi vagy, légy férfi... *Német.*

278. Bist Du ein Mann... [Von] Alexander Petőfi.

Oedenburger Volks-Kalender für das Jahr 1901. Sopron, é. n. Petőfi kny. 6., 7. l.

279. Bist du ein Mann... [Von] Alexander Petőfi.

Der Volksfreund-Kalender auf das Jahr 1908. Fehértemplom, é. n. Kuhn Péter. 51. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Háború volt. *Tót.*

280. Vojna bula. Za Petőfi Sándorom: D—k.

«Něsa Zastava» velki obrazkovi prešovski kalendar na rok 1911. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 68. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Hazámban. (?) *Oláh.*

281. Ţarii mele. De Alexander Petőfi.

1. Calendar ilustrat pentru popor. pe anul 1905. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 24. l. — 2. Calendar ilustrat pentru toţi pe anul 1905. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 84. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Tót.*

282. V rodnom kraji. (Od A. Petőfiho.)

Velký obrázkový kalendár na rok 1898. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 79. l.

283. V mojej vlasti. [Napsal:] Petőfi.

Nový domový kalendár na rok 1913. Budapest, Franklin társ. 11. l.

284. Milá vlast. Napsal: Alexander Petőfi.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1913. Besztercebánya, 1912. Machold F. 96. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Hideg idő, hős őszi éj. *Horvát.*

285. Djed. Sandor Petefi. Preveo J. D—ac.

Pučki kalendar na slikami za godinu 1911, 1912. Budapest, Rózsa K. és neje. 33—44; 33—36. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Honfidal. *Tót.*

286. Pieseň vlastenca. [Aláírva:] Petőfi Sándor.

Krajan. Velky obrázkový kalendár na rok 1910. Besztercebánya, 1909. Hungaria kny. 81—82. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Horvát.*

287. Tvoj sam. Po Petőfiji. Martin Mersich.

Kalendar svete familije na leto 1903. Győr, 1903. Egyhm. kny. 63. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Hull a levél a virágról. *Tót.*

288. Padá lísfa... — Petőfi.

Velky obrázkový kalendár na rok 1907. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 56. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ifjúság. *Tót.*

289. Mladost, mladost... (Petőfi.)

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916. Machold F. 101. l.

*PETŐFI SÁNDOR: János vitéz. *Tót.*

289bis. Janko vífaz. Rozprávka. Napsal: Petőfi Sándor. Slobodne preložil jedon priateľ ľudu.

Vlastenecký obrázkový kalendár na rok 1910. Pozsony, é. n. Angermayer Károly. 41—65. l. (Prózai átdolgozás.)

*PETŐFI SÁNDOR: Magyar vagyok. *Német.*

290. Ich bin ein Ungar.

Der ungarische Landbote. III. Kalender auf das Gemeinjahr 1900. Budapest Méhner Vilmos. 51—52. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Még alig volt reggel. *Német.*

291. Raum war es Tag. Von A. Petöfi. Aus dem Ungarischen von Max Jarfas.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigslager Károly. 63. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Miért nem születtem ezer év előtt? *Tót.*

292. Čo nezrodil som pred tisíc sa roky? [Pisal:] Petöfi. [Preložil:] Beňovský.

Velký obrázkový kalendár na rok 1908. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 52. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Mikor a lánc lehull... *Német.*

293. Ob auch vom Fuß die Fessel sprang. Von A. Petöfi. Aus dem Ungarischen von Max Jarfas.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1901. Pancsova, é. n. Wittigslager Károly. 52. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Mőgöttem a mult szép kék erdősége. *Német.*

294. Hinter mir. Von A. Petöfi. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wigner.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1908. Pancsova, é. n. Wittigslager Károly.

*PETŐFI SÁNDOR: Nemzeti dal. *Német.*

295. Nationallied. Von Petöfi.

Resicaer illustrierter Familien-Kalender für das Gemeinjahr 1900. Resica, é. n. Weisz Antal. 60. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Rég elhúzták az esteli harangot. *Rutén.*

296. Зазвонили уже давно на вечерь... По мадарски написавъ: Алекс. Петевфи. Переклавъ: Келлий.

Календарь на 1909. годъ. Ungvár, 1908. Книгопечатня „Акційного общества Уніо“. 70. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Részeg ember tünődése. *Rutén.*

297. Думъ пьяницѣ. По мадарски написавъ: Александръ Петевфи. Переклавъ: Келлий.

Календарь на 1909. годъ. Ungvár, 1908. Книгопечатня „Акційного общества Уніо“. 54—55. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Rózsabokor a domboldalon... *Német.*

298. Rosen blühen... Von Alex. Petöfi. [Deutsch] von Wilhelm Donath.

Almanach und Kalender für das Jahr 1913 des Budapester Tagblatt.
Budapest, 1913. Európa kny. r. t. 67. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Szeget-szeggel. *Tót.*

299. Klin klinom. (Petőfi.)

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1917. Besztercebánya, 1916.
Machold F. 68—70. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Szerelemnek lobogója szivem. *Német.*

300. Der Liebe Banner. Von A. Petőfi. Aus dem Ungarischen von
Max Jarfaš.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigslager
Károly. 63. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Szerelmem zúgó tenger. *Német.*

301. Meine Liebe. Von A. Petőfi. Aus dem Ungarischen von Ludwig
Wigner.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1908. Pancsova, é. n. Wittigslager
Károly.

*PETŐFI SÁNDOR: Szeretlek én, miként még ember... *Német.*

302. Ich lieb' dich. Von A. Petőfi. Aus dem Ungarischen von Josef
Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova, é. n. Wittigslager
Károly. 62. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Szülőföldemen. *Német.*

303. Mein Wiegenlied. Von Alexander Petőfi.

1. Illusztrierter Volksblatt-Kalender. 1911. Budapest. Franklin-Társulat.
28. l. — 2. Kleiner Koffuth-Kalender auf das Gemeinjahr 1911. Budapest, é. n.
Méhner Vilmos. 28. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Szerb.*

304. Отаџбини. Од Ш. Петефија. Предео Бл. Бранчић.

1. Нива. Календар за годину 1912. Budapest, é. n. Franklin-Társulat
kny. 28. l. — 2. Пријатељ. Народни календар са сликама за просту год.
1912. U. o. é. n. Méhner Vilmos (Franklin-Társulat kny.). 28. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Távolból. *Német.*

305. Aus der Ferne. Von Alexander Petőfi.

Kleiner Koffuth-Kalender auf das Gemeinjahr 1911. Budapest, é. n. Méhner
Vilmos. 22. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Ugyanaz. *Tót.*

306. Z daľeka. Napísal: Petőfi S. Preložil: mv. (= Mikó Vilmos.)
«Naša Zastava» veľki, obrázkovi prešovski kaľendar na rok 1914. Eperjes,
é. n. Kósch Árpád. 54. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Virágos kert a költő szive. *Tót.*

307. Kvetná zahrada. Dľa Petőfiho.
Wiliama Méhnera obrázkový kaľendár rodinný na 1910. Budapest, é. n.
Méhner Vilmos. 45. l.

*PETŐFI SÁNDOR: Vízet iszom. *Tót.*

308. Vodu pijem... [Písal:] A. Petőfi. Preložil: J. D.
Velky obrázkový kaľendár na rok 1901. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán
és neje. 71. l.

*PÓSA LAJOS: A haza. *Tót.*

309. Vlasť. Napísal: Pósa Lajos.
Krajan. Velký obrázkový kaľendár na rok 1913. Besztercebánya, 1913.
Machold F. 51—53. l.

PÖSZE: A gyáva. *Német.*

310. Der Feigling. [Bon] Pöffe.
Kaľender der heiligen Familie für das Jahr 1902. Győr, é. n. Egyház-
megyei kny. 50—53. l.

RÁKOSI VIKTOR: A három csavargó. (?) *Tót.*

311. Traja tuláci. Rozprávka. Napísal: Viktor Rákosi.
Ludový kaľendár Lurdskej Panny Marie a Swätej Rodiny na rok 1906.
Budapest, é. n. Rózsa K. és neje. 71—73. l.

RÁKOSI VIKTOR: A hős Ignác. (?) *Tót.*

312. Šmeli Ignac. Vedľa Rákosi Viktora. Mikó Vilmos.
«Naša Zastava» veľki obrázkovi prešovski kaľendar na rok 1913. Eperjes,
é. n. Kósch Árpád. 51—55.

RÁKOSI VIKTOR: A megelőzött Miska. (?) *Szerb.*

313. Препредени Мишко. Ракоши Виктор. С мађарског
Сл. М. К[осић].

Банаћанин. Великокикндеки илустр. српски народни календар
за годину 1913. Nagyikinda, 1912. Radák János.

RÁKOSI VIKTOR: A menekült. (?) *Oláh.*

314. Refugiatul. De Viktor Rákosi.

Amicul Poporului Calendar pe anul 1918. Nagyszeben, Krafft W. 115—118. l.

RÁKOSI VIKTOR: A sztrecsnói piros virágok. (Korhadt fa-keresztek.) *Tót.*

315. Červené kvety na Strečne. Dľa Rákosi Viktora. Preložil: P. I. Nový domový kalendár na rok 1909. Budapest. é. n. Franklin társ. 5—14. l.

316. Červené kvety na Strečne. [Aláírva:] Rákosi Viktor.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na rok 1910. Besztercebánya, 1909. Hungaria kny. 105—112. l.

RÁKOSI VIKTOR: Tomek János visszatérése. (?) *Tót.*

317. Navrat Tomek Jánoša. Od Rákosi Viktor.

«Naša Zastava» veľki obrázkovi prešovski kalendar na rok 1910. Eperjes, é. n. Kósch Árpád. 46—51. l.

REISEN ÁBRAHÁM: A kályha. (?) *Tót.*

318. Kachle. Z maďarskij pôvodiny Ábraháma Reisen, preložil: Malatinsky.

Zora. Kalendár pre slovenský ľud na rok 1911. Turócszentmárton, é. n. Knihtlačarsky účastinársky spolok. 68—69. l.

RÉVÉSZ BÉLA: Dr. Trenk. (?) *Német.*

319. Dr. Trenk. Von Béla Révész.

Almanach und Kalender für das Jahr 1911 des Budapester Tagblatt. Budapest, 1911. Európa kny. r. t. 71—77. l.

* RÓNA BÉLA: Gyöngyvirág. *Német.*

320. Maiglöcklein. Aus dem Ungarischen von Róna Béla. [Von] Marc. Chiff.

Kosmos, Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

* SAJÓ GÉZA: Üres fészek. *Horvát.*

321. Prazno gnjazdo. (Ford.) Bela Horvath.

Kalendar svete familije a leto 1915. Győr, Egyházmegyei kny. 37. l.

SÁRÁNDY ISTVÁN: A zongora. (?) *Tót.*

322. Klavír. Rozprávka zo života. Napísal: Štefan Sárándy.

Nakladateľstvo ľudovej spisby. Zábavný kalendár na rok 1914. Budapest, é. n. Európa kny.

SÁRÁNDY ISTVÁN: Az igazi úr. *Tót.*

323. Opravdový pán. (Rozprávka.) [Napisal:] Štefan Sárány.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1913. Budapest, 1912. Stephaneum ny. r. t. 70—73. l.

SOMOSSY JÓZSEF: Burkus Józsi históriája. *Német.*

324. Die Geschichte des Josef Burkus. Von Josef Somoffy.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1910. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 54—57. l.

SÜTŐ ISTVÁN: Érik az alma. *Tót.*

325. Zrejú jablká. [Napisal:] Štefan Sütő.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1915. Budapest, 1914. Stephaneum ny. r. t. 35—36. l.

SZABÓ JÓZSEF: Pesta legény házasodása vagy: a huncfut lélekjelenés és a zsidófurfang. *Német.*

326. Die Heirat Pista's, oder: Geistererscheinung und Judenstauheit. [Von] Josef Szabó.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1906. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 64—69. l.

SZABÓ MIKLÓS: Ne csak veszélyben ismerd az Istent! *Német.*

327. Nicht nur in Leid und Not kenne deinen Herrn und Gott. Von: Mikolaus Szabó.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1915. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 23—27. l.

SZABÓ MIKLÓS: A névtelen levél. *Német.*

328. Der anonyme Brief. Von Mikolaus Szabó.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1916. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 36—38. l.

SZABÓ TAMÁS: A megbüntetett csalók. (?) *Német.*

329. Die bestrafte Betrüger. Von Thomas Szabó.

Mois Bucsánstj's Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1900. Budapest. Rózsa Kálmán és neje. 137—138. l.

*SZEPESSY LÁSZLÓ: Ima a hazáért. *Német.*

330. Gebet für das Vaterland. Nach Ladislaus Szepessy. Aus dem Ungarischen frei übersezt von Géza Felber.

Katholischer Volksvereins-Kalender 1916. Budapest, 1915. Stephaneum ny. r. t. 31. l.

* SZEPESY LÁSZLÓ: Karácsony. *Német.*

331. Weihnachten. Poetische Erzählung von Ladislaus Szepessy. Übersetzt von Edmund Tomeš.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1905. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 42—44. l.

SZIVÓS BÉLA: Kilenc itce pénz. (?) *Tót.*

332. Devät žajdli peňazi. Napísal: Béla Szivós. Preložil: D—ý.

Ľudový Kalendár Ľurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na rok 1906. Budapest, é. n. Rózsa K. és neje 37—42. l.

SZOMAHÁZY ISTVÁN: Budapesti élet (?). *Német.*

333. Budapestter Leben. Von Stefan Szomaházy.

1. Budapestter ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos, Großer Bilder-Kalender für d. J. 1894. U. o. u. a.

SZOMORY DEZSŐ: Mese a három kisasszonyról. (Elbukottak.) *Német.*

334. Das Märchen von den drei Fräulein. Von Desider Szomory.

Kosmos, Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

SZÜCS JÓZSEF: Bús emberek vigasztalása. (?) *Oláh.*

335. Mângäierea celor instristați. Narațiune de Iosif Szücs. Tradusă de A. T[odorán].

Calendarul «Aurorei» pe anul 1911. Szamosujvár, Todorán A. kny. 1910. 37—61. l.

TÁBORI RÓBERT: A krátertánc. (?) *Német.*

336. Der Kratertanz. (Novelette.) [Von] Robert Tábori.

1. Budapestter ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. U. a.

TÁBORI RÓBERT: A legutolsó húzás. (Kulturképek.) *Német.*

337. Der allerletzte Zug. (Eine Erzählung aus den Türkenkriegen.) Von R. Tábori.

Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1895. Kosmos ny. r. t.

TÁBORI RÓBERT: A lépcsőn. (?) *Német.*

338. Auf der Treppe. [Von] Robert Tábori.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a. — 3. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o. u. a.

TÁBORI RÓBERT: Lucretius és Lucretia. (?) *Német.*

339. Lucretius und Lucretia. Von Robert Tábori.

Kosmos, Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

THURY ZOLTÁN: A sztrájk. (Közönséges emberek.) *Szerb.*

340. Страјк. Тури Золтан. С мађарског: К. Т. Чедомировић.

Сремац. Илустр. календар за... годину 1908. Nagyikinda 1907. Radák István.

THURY ZOLTÁN: Az emberi halál. (?) *Szerb.*

341. Човечја смрт. (Тури Золтан). С мађарског Сл. М. Косић.

1. Босанац. Илустр. календар за год. 1908. Nagyikinda, 1907. Radák János, — 2. Гуслар. Српски народни илустр. календар за годину 1908. U. o. 1907. u. a. — 3. Сриац илустр. календар за годину 1908. U. o. 1907. — 4. Чика јова. Српски народ. идустр. календар за год. 1908. U. o. 1907. U. a.

TOLNAI LAJOS: Akik házakat költenek. (?) *Német.*

342. Leute, die Häuser verzehren. Von Ludwig Tolnai.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1895. Kosmos ny. r. t. — 2. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1895. U. o. 1894. u. a.

TOLNAI LAJOS: Egy vak nő, aki lát. (?) *Német.*

343. Eine Blinde, welche sieht. (Skizze.) Von Ludwig Tolnai.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. Budapest, 1894. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1894. U. o. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1894. U. o.

TOLNAI LAJOS: Három országon keresztül. (?) *Tót.*

344. Cez tri krajiny. Napisal: Ludovik Tolnai.

Nakladateľstvo ľudovej spisby. Zábavný kalendár na rok 1913. Budapest, é. n. Európa kny. és u. a. na rok 1914. U. o.

TOLNAI LAJOS: Nem szabad meghalnia. (?) *Német.*

345. Er darf nicht sterben. (Ein Lebensbild.) Von Ludwig Tolnai.

1. Budapesti ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1895. Kosmos ny. r. t. — 2. Kleiner ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. U. o. u. a. — 3. Kosmos Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1895. U. o. u. a.

TOMORI JENŐ: A kolostor kincse. (?) *Tót.*

346. Kláštorný poklad. (Poviedka z tureckých bojov.) Napisał: Eugen Tomori.

Wiliama Méhnera obrázkový kalendár rodinný na... 1917. Budapest, é. n. Méhner Vilmos. 38—40. l.

* TOMPA MIHÁLY: A félkezű koldus. *Tót.*

347. Bezruký žobrák. (Prdľa Michala Tompu.)

Nový domoný kalendár na rok 1890. Budapest, Rózsa K. és neje 55—57. l.

* TOMPA MIHÁLY: Harangozó. V. *Német.*

348. Der Bergmann. Nach Michael Tompa von E. Tomek.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1911. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 64. l.

* TOMPA MIHÁLY: Nánihoz. V. *Horvát.*

349. Anki. (Miho Tompa.) B(ela) Horvath.

Kalendár Svete Familije na leto 1914. Győr, 1914. Egyházmegyei kny. 70. l.

* TÓTH ANDRÁS: Válás. (?) *Német.*

350. Trennung. Von Andreas Tóth. Aus dem Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1908. Pancsova. É. n. Wittigshlager Károly.

* TÓTH J.: A boldogságos Szűzhöz. (?) *Német.*

351. An unsere liebe Frau. Nach J. Tóth. Übersetzt v. Edmund Tomek.

Kalender der heiligen Familie für das Jahr 1905. Győr, é. n. Egyházmegyei kny. 82. l.

* TÓTH KÁLMÁN: Hogyha titkolt... *Német.*

352. Könnten meine stillen Tränen. Von Koloman Tóth. Aus dem Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova. É. n. Wittigshlager Károly. 63. l.

*TÓTH KÁLMÁN: Nem, nem... *Német.*

353. Rein! Bon Koloman Tóth. Aus den Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1901. Pancsova. É. n. Wittigslager Károly. 52. l.

*TÓTH KÁLMÁN: Megálmodtam. *Tót.*

354. Prsnil sa mi...

Nový domový kalendár na rok 1913. Budapest, Franklin-társulat. 43. l.

*TÓTH KÁLMÁN: Költemény. *Tót.*

355. Čo zachránilo obec od ohně? Z maďarského od Kolomana Tóth. Nový domový kalendár na... rok 1892. Budapest. Rózsa Kálmán és neje. 54—59. l.

UJJ GYULA: London fölött. *Tót.*

356. Nad Londýnom. Napísal: Julius Ujj.

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1917. Budapest, 1916. Stephaneum ny. r. t. 58—62. l.

*VACHOTT SÁNDOR: Esdeklés. *Német.*

357. Flehende Bitte. Von A. Vachott. Aus dem Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1900. Pancsova. É. n. Wittigslager Károly. 64. l.

*VAJDA JÁNOS: 1. Körúton. — 2. Emlékek. — 3. A feledhetlenhöz. *Német.*

358. Drei Gedichte von Johann Vajda. — 1. Auf der Rundreise. — 2. Erinnerung. — 3. Dem Unvergesslichen.

1. Budapester ill. Familien-Kalender f. d. J. 1895. Budapest, 1895. Kosmos ny. r. t. 7. l. — 2. Kosmos, Großer Bilder-Kalender f. d. J. 1895. U. o. 1895. U. a. 7. l.

*VÁRADI ANTAL: A tanu. *Horvát.*

359. Svjedok. Preveo Béla Horváth.

Kalendár kat. pučkog saveza sa slikami za... godinu 1915. Budapest, 1914. Stephaneum ny. r. t. 42. l.

VÁRADI A(NTAL): Az elitélt lovag. (?) *Tót.*

359bis. Odsúdený rytier. Napísal: A. Váradi.

Nový domový kalendár na... rok 1917. Budapest, Franklin-Társulat. 26—34. l.

VAS GERE BEN: Garabonciás diák. (?) *Tót.*

360. Černokňazník. (Vas Gereben.)

Krajan. Velký obrázkový kalendár na ... rok 1914. Besztercebánya, 1913. Machold F. 58—66. l.

VÁTH: Megosztás után. *Tót.*

361. Po rozdelení. Napisal: Váth,

Kalendár katolíckej ľudovej jednoty na rok 1914. Budapest, 1913. Stephaneum ny. r. t. 44—47. l.

VÉRTESI ARNOLD: Férfihűség. (?) *Német.*

362. Männertreue. Von Arnold Vértesy.

Kosmos, Großer Bilder-Kalender für das Jahr 1894. Budapest, 1894. Kosmos kny.

VÉRTESI ARNOLD: Paflagoniai Mihály trónusa. (?) *Tót.*

363. Michal o Paflagonie na tróne. Napisal: Arnold Vértesy.

Krajan. Velký obrázkový kalendár na ... rok 1911. Besztercebánya, 1910. Machold F. 60—66. l.

VETESI LÁSZLÓ: Az aranyrudak. (?) *Német.*

364. Die Goldstangen. [Von] László Vetési.

Neu eingerichteter und erweiterter Pester Schreib- und Hauskalender auf d. J. 1903. Budapest, Rózsa K. és neje.

[VINCZE ALAJOS:] A kereszt oltalma. *Tót.*

365. Ochrana križa. Rozprávka.

Ľudový kalendár Lurdskej Panny Marie a Svätej Rodiny na ... rok 1915. Budapest, é. n. Rózsa Kálmán és neje. 54—71. l.

* VÖRÖSMARTY MIHÁLY: A kis leány baja. *Német.*

366. Des Mädchen's Leid. Von Vörösmarty. Aus dem Ungarischen von Josef Steinbach.

Pancsovaer Kalender für das Jahr 1901. Pancsova. É. n. Wittigschlager Károly. 52. l.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY: Magyarország. *Tót.*

367. Uhorská krajina. (Vörösmarty M.)

Vlastenecký obrázkový kalendár na rok 1909. Pozsony-Budapest. É. n. Franklin-Társulat. 38. l.

* VÖRÖSMARTY MIHÁLY: Szózat. *Tót.*

368. Ohlas. Preklad Vörösmartyho Szózatú od M. Mácsayho.

Magyar Könyvszemle. 1919. I—IV. füzet.

Vlastenecký obrázkový kalendár na rok 1909. Pozsony. Budapest. É. n. Franklin-Társulat. 37. l.

369. Ohlas. (Od Vörösmartyho.)

Krajan. Velký obrázkový kalendár na... rok 1914. Besztercebánya, 1913. Machold F. 29. l.

WOHL STEFÁNIA: A haldokló gyermek. (?) *Német.*

370. Das sterbende Kind. Von Stephanie Wohl.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest. É. n. Európa kny.

WOHL STEFÁNIA: Megváltás (?). *Német.*

371. Die Erlösung. Von Stephanie Wohl.

Verlag für Volksliteratur. Universal-Kalender für das Jahr 1914. Budapest. É. n. Európa kny.

ZÁCH IVÁN: A szemináriumban. *Tót.*

372. Semenisko. [Napisal:] Ivan Zách.

Kalendár katolickej ľudovej jednoty za rok 1915. Budapest, 1914. Stephaneum ny. r. t. 26—27. l.

* ZICHY GÉZA GR.: Egy asszony halt meg. *Német.*

373. Heut' Nacht... Bon Géza Graf Zichy.

Kalender der Oedenburger Zeitung für d. J. 1895. Sopron, 1894. Romwalter K. és fia. 79. l.

MUTATÓK.

A) A fordítások nyelvek szerinti átnézete.

Horvát fordítások: 118, 147, 167, 238, 261, 285, 287, 321, 349, 359.

Német fordítások: 1, 12, 13, 17, 19—21, 23—29, 33, 34, 36—39, 43—46, 50—52, 57—63, 68, 80, 81, 84, 87, 95, 98, 99, 101—103, 106—109, 116, 117, 128, 134, 135, 140—142, 145, 154, 157—166, 170, 172, 174, 177, 180, 181, 183—189, 191—193, 196, 197, 200—207, 210, 212, 216, 219, 230—234, 239, 241, 242, 244, 248, 249, 251—253, 255—257, 260, 262, 264—266, 271, 274—279, 290, 291, 293—295, 298, 300—303, 305, 310, 315—318, 324, 326—331, 333, 334, 336—339, 342, 343, 345, 348, 350—353, 357, 358, 362, 364, 366, 370, 371, 373.

Oláh fordítások: 22, 42, 48, 130, 149, 199, 247, 281, 314, 335.

Rutén fordítások: 250, 296, 297.

Szerb fordítások: 16, 30, 89, 139, 224, 225, 229, 236, 243, 269, 304, 313, 340, 341.

Tót fordítások: 2—11, 14, 15, 18, 31, 32, 35, 40, 41, 47, 49, 53—56, 64—67, 69—79, 82, 83, 85, 86, 88, 90—94, 96, 97, 100, 104, 105, 110—115, 119—127, 129, 131—133, 136—138, 143, 144, 146, 148, 150—153, 155, 156, 168, 169, 171, 173, 175, 176, 178, 179, 182, 190, 194, 195, 198, 208, 209, 211, 213—215, 217, 218, 220—223, 226—228, 237, 240, 245, 246, 254, 258, 259, 263, 266 *bis*—268, 270, 272, 273, 280, 282—284, 286, 288—289 *bis*, 292, 299, 306—309, 311, 312, 319, 320, 322, 323, 325, 332, 344, 346, 347, 354—356, 359 *bis*—361, 363, 365, 367—369, 372.

B) A fordítások időrendi mutatója.

- 1859: 134.
 1883: 128.
 1887: 4, 90, 93, 94, 218.
 1890: 347.
 1891: 119.
 1892: 355.
 1894: 17, 20, 36, 38, 46, 50, 107, 109, 141, 154, 158, 193, 204, 241, 320, 333, 334, 336, 338, 339, 343, 345, 362.
 1895: 43, 58, 121, 125, 137, 142, 146, 152, 207, 256, 337, 342, 358, 373.
 1896: 25, 57, 131, 138, 205, 261, 262, 263.
 1897: 14, 130, 159, 261, 262, 263.
 1898: 19, 24, 79, 113, 139, 219, 222, 282.
 1899: 15, 24, 45, 79, 124, 147, 224, 225, 239, 243.
 1900: 21, 45, 80, 83, 147, 160, 170, 177, 178, 260, 264, 266, 271, 274, 290, 291, 295, 300, 302, 329, 352, 357.
 1901: 10, 45, 81, 82, 157, 161, 245, 246, 276, 278, 293, 308, 353, 366.
 1902: 12, 13, 28, 310.
 1903: 86, 87, 111, 172, 227, 254, 257, 287, 364.

- 1904: 40, 56, 182.
 1905: 51, 110, 116, 117, 126, 165, 166, 190, 281, 331, 351.
 1906: 1, 22, 23, 75, 163, 192, 311, 326, 332.
 1907: 26, 47, 59, 68, 76, 135, 162, 199, 234, 288.
 1908: 27, 30, 39, 68, 73, 103, 127, 129, 151, 203, 279,
 292, 294, 301, 340, 341, 350.
 1909: 9, 68, 88, 89, 105, 164, 169, 175, 195, 255, 296,
 297, 315, 367, 368.
 1910: 5, 11, 16, 55, 66, 68, 69, 72, 91, 122, 123, 132,
 140, 153, 167, 168, 176, 179, 198, 206, 229, 236, 240, 266 *bis*,
 286, 289 *bis*, 307, 316, 317, 324.
 1911: 3, 16, 37, 49, 54, 64, 68, 95, 101, 140, 144, 148,
 229, 231, 247, 280, 285, 303, 305, 318, 319, 335, 348, 363.
 1912: 8, 16, 35, 42, 53, 64, 68, 70, 89, 102, 150, 194, 196,
 200, 216, 226, 228, 235, 236, 251, 253, 265, 269, 285, 304.
 1913: 6, 16, 33, 34, 35, 41, 44, 52, 61, 64, 68, 85, 92, 96, 98, 149,
 155, 156, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 195, 197,
 208, 209, 210, 213, 215, 230, 248, 249, 252, 259, 268, 277, 283,
 284, 298, 309, 312, 313, 323, 344, 354.
 1914: 2, 29, 35, 60, 68, 74, 84, 99, 100, 106, 108, 114,
 201, 202, 217, 220, 232, 233, 238, 242, 244, 306, 322, 349, 360,
 361, 369, 370, 371.
 1915: 18, 31, 35, 62, 67, 68, 77, 115, 118, 120, 133, 211,
 214, 221, 223, 258, 321, 325, 327, 359, 365, 372.
 1916: 31, 32, 35, 63, 65, 71, 78, 97, 112, 143, 174, 191,
 212, 267, 272, 273, 275, 328, 330.
 1917: 7, 65, 104, 136, 145, 171, 173, 237, 270, 289, 299,
 346, 356, 359 *bis*.
 1918: 48, 314.

C) A kiadók helyrajzi mutatója.

Besztercebánya: Hungária kny. 69, 132, 176, 286, 316. —
 Machold Fülöp 7, 85, 104, 133, 136, 148, 150, 153, 156, 195,
 208, 214, 223, 237, 240, 267, 268, 270, 272, 273, 284, 289,
 299, 309, 360, 363, 369.

Brassó: Alexi kny. 130. — Gött J. 134. — Mathein G. 42. — Zeudner H. 95, 255.

Budapest: Budapestianskeho nakladatel'ského spolku úč. spoločnosti 266 *bis*. — Európa kny. 6, 29, 31, 33, 34, 37, 39, 50, 84, 92, 98, 99, 103, 106, 108, 181, 200, 201, 202, 230, 232, 235, 242, 244, 248, 249, 252, 253, 258, 259, 298, 319, 322, 344, 370, 371. — Franklin-Társulat 127, 144, 151, 217, 226, 227, 269, 283, 303, 304, 315, 354, 359 *bis*, 367, 368. — Hungária kny. 60, 61, 62, 63, 180, 210, 231, 234. — Kosmos kny. 17, 20, 36, 38, 46, 58, 107, 109, 141, 154, 158, 193, 204, 207, 241, 256, 320, 333, 334, 336, 337, 338, 339, 342, 343, 345, 358, 362. — Méhner Vilmos 14, 15, 22, 83, 105, 111, 113, 114, 115, 126, 145, 146, 149, 173, 182, 194, 209, 211, 220, 228, 245, 246, 269, 274, 281, 290, 303, 304, 305, 306, 346. — Népszava kiad. 199. — Országgyűlési Értesítő kny. 131, 138. — Prot. Árvaház 128. — Rózsa Kálmán és neje 4, 10, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 35, 40, 43, 45, 47, 56, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 86, 90, 93, 94, 110, 119, 121, 124, 125, 137, 147, 152, 178, 190, 191, 192, 198, 218, 219, 222, 239, 254, 257, 261, 262, 263, 282, 285, 288, 292, 308, 311, 329, 332, 347, 355, 364, 365. — Stephaneum kny. 2, 18, 32, 55, 78, 97, 112, 155, 168, 169, 171, 179, 323, 325, 330, 356, 359, 361, 372.

Eperjes: Kósch Árpád 3, 8, 9, 41, 49, 88, 96, 129, 143, 175, 213, 221, 280, 306, 312, 317.

Fehértemplom: Kuhn Péter 279.

Győr: Egyházm. kny. 1, 12, 13, 51, 52, 53, 54, 101, 102, 116, 117, 118, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 170, 172, 174, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 196, 197, 206, 238, 251, 287, 310, 321, 324, 326, 327, 328, 331, 348, 349, 351.

Kassa: Werfer Károly 59, 87, 135, 140, 203.

Nagykikinda: Grcsity J. 139, 224, 225, 243. — Radák János 16, 30, 89, 229, 236, 313, 340, 341.

Nagyszében: Krafft V. 48, 275, 314.

Pancsova: Wittigschlager Károly 27, 165, 177, 260, 264, 271, 276, 291, 293, 294, 300, 301, 302, 350, 352, 353, 357, 366.

- Perjámos: Hungária kny. 157. — Pickmayer Alajos 44, 212, 233, 277.
 Pozsony: Angermayer Károly 5, 11, 91, 289 *bis*.
 Resica: Weisz Adolf 57, 205, 294.
 Rózsashegy: Párička János 215.
 Sopron: Petőfi kny. 266, 278. — Romwalter K. és fia 142, 373.
 Szabadka: Szt. Antal kny. 167.
 Szokolca: Teslik József 122, 123.
 Szamosújvár: Todorán N. 247, 335.
 Temesvár: Délmagyarországi kny. 216. — Unió kny. 28.
 Turócszentmárton: Tlačil knihhlačiadsky Učastinársky Spolok 100, 120, 318.
 Ungvár: Unió kny. 250, 296, 297.

D) A fordítók mutatója.

- Aigner Ludwig 294, 301.
 Bachat (Daniel) 119. — Beňovský 292. — Blumgrund C. 234. — Brancsity Bl. 304. — Brevis Wilhelm 265. — Budinsky 90, 94, 218.
 Č—a K. 263. — Č. M. 100. — Čambúrský 123. — Chiffa A. Emil 42. — Chilf Marc 320. — Corodini Stefan 28. — Cse-domirovity K. T. 340.
 D. J. 308. — D—ac J. 285. — D—k. 9, 129, 175, 280. — D—ý. 332. — Demor 183, 186. — Donáth Wilhelm 248, 249, 252, 298. — Dux Karl 34.
 Ertl Vendel 10, 178.
 Farkas Max 276, 291, 293, 300. — Felber Géza 330.
 H. K. 47, 79. — Horvath Bela 158, 238, 321, 349, 359.
 J—. 137. — Jesenský 93.
 K—ch. 73. — Kadossa Eduard 29. — Kasics Peter 266. — Kellij 296, 297. — Kohut Adolf dr. 230. — Kompiš B. 120, 122. — Koszity M. Szlavko 16, 30, 89, 236, 313, 341. — Krücken Oskar von 19, 24, 45, 60—63.
 Lepics Franc 254.

M. J. 11, 88. — Mácsay M. 368. — Malatinsky 318. — Matyaszkov Vaszilij 250. — Melas (Heinrich) 275. — Mersich Martin 287. — Mezei Maurus 201. — Mikó Vilmos 3, 8, 41, 96, 150, 306, 312. — Miskolczi Heinrich 184, 185, 187, 188. — Müntz Moritz 201, 202, 242, 244.

Nadler—Nuellens Lilly 33. — Neugebauer Ladislaus 271. — Névtelen: 2, 7, 12—15, 17, 18, 20—23, 25, 26, 31, 32, 35—40, 43, 44, 46, 48—58, 64—69, 71, 74—76, 78, 80—87, 97—99, 101—117, 121, 124—128, 130—133, 135, 136, 138—142, 144—149, 151—155, 158—160, 162—174, 176, 181—182, 189—199, 203—205, 207—209, 211, 212, 214—217, 219—229, 231—233, 235, 237, 239, 241, 243, 245, 246, 251, 253, 256—259, 261, 262, 266 *bis* — 270, 272—274, 277—279, 281—284, 286, 288—290, 295, 299, 303, 305, 307, 309—311, 314, 316, 317, 319, 322—329, 333, 334, 336—339, 342—347, 354—356, 358, 359 *bis* — 365, 367, 369—373.

Oppel Marie 260.

P. I. 315. — Pekány Adolf dr. 5, 6, 91, 92, 179.

Rohrmüller I. 134.

Schullerus Eduard 95, 255. — Schwanfelder Richard 157. — Sponer Andor von 59. — Steinbach Josef 27, 177, 264, 302, 350, 352, 353, 357, 366.

Tesnoskalský B. 4. — Todoran A. 247, 335. — Tomek Edmund 1, 161, 206, 331, 348, 351.

Wechsler Ludwig 180, 210.

Z. M. 72. — Z. P. 70, 77. — Znány 240.

* * * 143, 156, 213.

GULYÁS PÁL.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1918. ÉVBEN.

Az Orsz. Széchényi-Könyvtár ebben az esztendőben is mindent elkövetett, hogy a fennálló s egyre súlyosbodó viszonyok között is magasztos feladatainak megfelelően s e tekintetben sikerült neki elérnie, hogy a Könyvtár gyarapodása és használata, az elvégzett munka mennyisége általában nem maradt a tavalyi mögött. Csupán háborús gyűjteményünk mutat a tavalyinál kisebb mérvű gyarapodást, de ennek oka, hogy az év folyamán a háborús irodalom terén általában meglehetősen csökkenés állott be.

A Könyvtár tisztviselői közül többen kitüntetésben részesültek:

Dr. SEBESTYÉN Gyula osztályigazgatónak ő csász. és apostoli királyi Felsége a m. kir. udvari tanácsosi címet, dr. BÁRTFAI SZABÓ László örnek az igazgatóőri címet és jelleget, dr. SULICA Szilárd és dr. HOLUB József segédöröknek pedig az őri címet és jelleget méltóztatott legkegyelmesebben adományozni. Kitüntetés érte dr. GULYÁS Pál egyetemi magántanárt, folyóiratunk nagytudományú szerkesztőjét is: ő Felsége a háború alatt szerzett érdemeiért a II. oszt. polgári hadi érdemkereszttel tüntette ki.

A kinevezések során a következő változások történtek: dr. MELICH János osztályigazgatói címmel és jelleggel ellátott múzeumi igazgatóőr osztályigazgatóvá, dr. SULICA Szilárd és dr. HOLUB József őri címmel és jelleggel ellátott segédörök örökké, dr. SIKABONYI Antal fizetéstelen segédör pedig segédörre nevezett ki.

Fájdalmas érzéssel emlékezünk arról a veszteségről, amely Könyvtárunkat dr. VÁCZY Jánosnak, a Magyar Nemzeti Múzeumba berendelt középiskolai tanárnak, 1918. augusztus 1-én Kecskeméten történt elhunytával érte. VÁCZY közpályáját a Magyar

Nemzeti Múzeum Könyvtárában kezdette meg, melynek tisztviselői karából azonban néhány év múlva kivált s a középiskolai tanári pályán folytatta működését, ahol számos esztendőn át a magyar irodalomtörténetet és a magyar nyelvet tanította. Életének utolsó éveiben belefáradva a tanításba, ismét visszatért első szerelméhez, a Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchényi-Könyvtárához s bár a súlyos kór, melynek végül is áldozatul esett, erősen aláásta szervezetét, törhetetlen munkakedvvel fogott egy újabb nagyszabású irodalmi vállalkozás, a múzeum irodalmi levelestárának regesztászerű feldolgozásához. Sajnos, ez érdemes dolgozat, melyből hosszabb mutatvány nyomtatásban is megjelent, töredékben maradt, pedig ha elkészül, méltó párja lesz vala annak a kimeríthetetlen irodalomtörténeti adattárnak, mellyel *Kazinczy Ferenc levelezése* címén ajándékozta meg a magyar tudományosságot. Sirjára dr. SEBESTYÉN Gyula osztályigazgató tette le a Magyar Nemzeti Múzeum kegyeletének koszorúját. Áldott emlékét örökre hirdetni fogják művei.

A Könyvtár folyóirata, a Magyar Könyvszemle 16 íven kettős füzetekben jelent meg, idegen nyelvű kivonattal bővítve. Az értékes tartalmú évfolyam dr. GULYÁS Pál gondos szerkesztésének munkája.

Az elintézett hivatalos ügyek száma 343 volt (1917-ben 500, 1916-ban 432), a nyilvános olvasóterem látogatására jogosító jegy kiadatott 1646 (1917-ben 1600, 1916-ban 1920).

A Könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjtemény aprónyomtatványait és a hirlapszámokat — 131.676 (1917-ben 186.423, 1916-ban 181.763) db.

Vásárlási célokra 27.315'08 koronát, 7905'42 német márkát, 8.802'35 frankot, 27'72 török fontot fordítottunk.

Ez év folyamán a könyvtár helyiségeiben 14.586 látogató fordult meg (1918-ban 15.127, 1916-ban 18.994); s 168.403 darabot (1917-ben 102.409, 1916-ban 73.494) használt. A látogatók közt 2102 (1917-ben 2836, 1916-ban 1814) kölcsönző 15.156 (1917-ben 9820, 1916-ban 4206) darabot vett kölcsön.

I. A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt évben köteles-

példányokban 7356 darab nyomtatvánnyal, ajándék útján 1187 drb, vétel útján 1882 drb, áttétel útján 28 drb, összesen 10.453 darab nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldány címén beérkezett 528 drb alapszabály, 5248 drb falragasz, 2956 drb gyászjelentés, 327 drb hivatalos irat, 656 drb műsor, 16 drb perirat, 4209 drb színlap, 1355 drb zárszámadás, 902 drb különféle, összesen 16.752 drb aprónyomtatvány.

Ajándékaikkal a nyomtatványosztály anyagát a következők gyarapították:

M. Tud. Akadémia; Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs; M. kir. Államnyomda; M. kir. Állatorvosi Főiskola; Aradvármegyei gazdasági egyesület, Arad; Artaria & Co. Bécs; Az Est; dr. BAJZA József; Balaton Szövetség, Balatonfüred; BÁNKI Donát; Barcsai-utcai főgimnázium gyorsíró köre; BARTONIEK Géza; M. kir. Belügyminisztérium; Bergens Muzeum; Bosnyák Orsz. Muzeum, Szerajevó; dr. BREZNAY Béla, Balatonlelle; Budapest székesfőváros; Bpest székesfőv. polgármesteri hivatala; Bpst székesfőv. V. ker. állami főreálisk. igazgatósága; Budapest székesfővárosi kereskedelmi- és iparkamara; Budapest székesfővárosi kerületi munkásbiztosító pénztár; Budapest székesfővárosi áll. rendőrség; Budapest székesfőváros V. ker. népháza; Budapest székesfővárosi városi könyvtár; BUDAY László; Bureau der k. k. statistischen Zentralkommission, Bécs; Corvina kiadóhivatala; Daliás Idők muzsikája ünneprendező bizottsága; DALMADY Ödön; DABROWSKI Ján; DARNAY Kajetán, Kaposvár; Debreceni m. kir. tud. egyetem bölcsészeti karának dékáni hivatala; Debreceni ref. egyházi lelkipásztori hivatal; Demokrata főiskolai hallgatók egylete; dr. DIVÉKY Adorján, Varsó; Dunamelléki ref. egyházkerület; Dunamelléki ref. egyház főjegyzői hivatala; Dunáninnen ágost. evang. hitv. egyházkerület; Egri érseki iroda; Egri érseki jogakadémia igazgatósága; «Egyenlőség» kiadóhivatala; Egyházmegyei hatóság, Veszprém; Ernst-Muzeum; ERNYEY József; Esztergomi róm. kath. egyházmegyei hatóság; Esztergomi érsekség; FÁBIÁN Gáspár; FÁBÓ Bertalan, FABRICIUS Endre, dr. FELDMANN Sámuel, Nagyvárad; Football Almanach kiadóhivatala; M. kir. Földművelésügyi minisztérium; M. kir. Földtani Intézet; dr. GARDA Sámuel; Geologische Landesanstalt, Darmstadt; GÖLLNER Oszkár; GÖMÖRI Jenő, Nagybecskerek; Grill cs. és kir. udv. kereskedése, Budapest; dr. GULYÁS Pál; dr. HARASZTI Emil; HARSÁNYI István, Sárospatak; dr. HELLER Farkas; dr. HEKLER Antal; Heves-nagykúnsági ref. egyházmegye esperesi hivatala; Honvédelmi minisztérium; dr. HORVÁTH Cirill; dr. HORVÁTH Géza; dr. HORVÁTH János; dr. HUSZÁR Vilmos; Institut für Balkanforschung Szerajevó; Iparművészeti Iskola; Iparostanonciskola felügyelő-bizottsága, Beszterce; IVÁN Iván; Izraelita magyar irodalmi társulat; Magyar kir. József Műegyetem; Kecskeméti ref. jogakadémia igazgatósága; dr. KENÉZ Sándor, Hódmezővásárhely; KEPESY Sándor; KERESZTY István; KERTÉSZ Kálmán; Kispesti Szabad Lyceum; KODÁLY Zoltán; Kolozsmegye törvényhatósága, Kolozsvár;

KOSZILKOV János; KOVÁLÓCZY Rezső; Königl. bayer. Akademie der Wissenschaften, München; Königl. Bibliothek, Stockholm; KÖRTVÉLYESSY Ádám, Kassa; dr. LÜLICH Iván, Zágráb; Magyar Keleti Kulturközpont; Magyar Vámpolitikai Központ; dr. MAJOVSZKY Pál; dr. MÁRKI Sándor, Kolozsvár; MIKOLA Sándor; MIKLÓS E., Spoorlaan, Station de Bilt; Miskolci Kereskedelmi és Iparkamara; Museum Francisco-Carolineum, Linz; Muzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége; Nagyváradi kir. jogakadémia dékánja; National-Museum Stockholm; NÉMETI Kálmán; Orsz. Állategészségügyi Tanács; Orsz. Hadigondozó Hivatal; Orsz. közoktatási tanács; Orsz. népelelmezési akció; Orsz. polgári radikális párt; Orsz. tűzoltószövetség; PÁLFFY Gyula, Marosvásárhely; dr. PÁNIY Vukoszava; dr. PAPP Károly, Debrecen; Pápai ref. főiskola igazgatósága; dr. PÉCHY Albert; Pécs-baranyamegyei Muzeum Egyesület; dr. PEREGRINYI János; Pesti ágost. evang. német egyházközség; Pesti izr. hitközség; PÉTER Mózés, Sepsiszentgyörgy; PETRIK Géza; PETROVICS Elek; PILCH Jenő; PONGRÁC Elemér; POÓR Jakab; Protestáns orsz. árvaegylet; Ref. theologiai Akadémia; SÁGI János; dr. SCHAFARZIK Ferenc; dr. SCHWARZ Ignác, Bécs; dr. SEBESTYÉN Gyula; Seminar für orientalische Sprachen, Berlin; Sepsiszentgyörgyi ref. székely Mikó-kollégium igazgatósága; dr. SIKABONYI Antal; SIKLÓSSY László; dr. SOLYMOSSY Sándor; Statisztikai hivatal; K. k. Statist. Zentralkommission, Bécs; Stavananger Museum; Städtisches Museum, Salzburg; Stefánia Gyermekkorház titkári hivatala; dr. STIMAKOVITS László, Kiskúnhalas; dr. SULICA Szilárd; dr. SZABÓ Ervin; Özv. SZABÓ Gyuláné; Szatmárnémeti ügyvédi kamara; SZENICZEY Vilma, Budapest; Szent István-Társulat; Szépművészeti Muzeum Igazgatósága; dr. SZIGETVÁRI Iván; Állami Tanítónőképző Intézet, Győr; dr. TÉGLÁS Géza; Temesvár városa; Towarzystwo Przyjaciót Nauk, Posen; TRENCSENY Károly, Zombor; Trieszti ált. biztosító társulat; Kgl. Universitäts Bibliothek Uppsala; Ungvári Gyöngyössy irodalmi társaság; VAJDAFY Lehel; Vallás- és közokt. miniszterium; S. VÁRADY Ferenc, Pécs; VARGA Imre, Arad; Városi nyilvános könyvtár; VERESS József; VERŐ László; K. k. Versteigerungsamt Dorotheum, Bécs; Veszprémi róm. kath. egyházmegyei hatóság; dr. WEBER Arthur; Zemajski ekonomal, Szerajevó; Orsz. magy. kir. Zeneakadémia; ZOLTAI Lajos, Debreczen; ZSILINSZKY Mihály.

Az ajándékozott és vásárolt könyvek közt könyvészeti szempontból említésre méltóbb szerzemények ez évben: dr. GARDA Samu ajándéka: (WENDELINUS Marcus Fridericus) *Medvlla priscæ puraeque Latinitatis... Denuo Impressa Albae Juliae Typis Celssissimi Principis. MDCXLVI. 12 + 561 lap és JÓKAI Mór: Összes művei jubiláris nemzeti díszkiadásának japán papiroson nyomtatott, 2500 K-án szerzett amateur-kiadása.*

Vásárlásra 20.944'34 koronát, 1548'50 német márkát és 27'72 török fontot fordítottunk.

A könyvtár helyiségében ez évben 10.204 egyén 31.043 db

nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 1890 egyén 4323 drb nyomtatványt vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 3455 művet osztályoztunk s ezekről 4383 cédulát készítettünk. Kötésre 1307 művet 1637 kötetben küldtünk.

A kötelespéldányok átvételére berendezett helyiségbe 2703 drb csomag érkezett, ugyaninnen 601 reklamálást és 1520 levelet expediáltunk.

Az 1897. XLI. t.-c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II. A *hirlaptár* gyarapodása kötelespéldányok útján 1127 évfolyamnak 63.891 száma (ebből 14.683 szám a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett), ajándék útján 21 szám; a nyomtatványi osztályból történt áttétel útján 6 évf. 163 száma; vásárlás útján 11 évf. 407 száma; összesen tehát 1144 évf. 67.614 száma (1917-ben 839 évf. 83.181 száma). A vásárlás összege 104 korona volt. Ajándékával dr. PÖZEL István gyarapította a Hirlaptárat.

Az osztály olvasótermében az év folyamán 1704 olvasó 2584 hirlapnak, 4099 évfolyamát 5312 kötetben használta (1917-ben 1724 olvasó 5308 kötetet); ebből házon kívül 157 olvasó 234 hirlapnak 951 évfolyamát 1123 kötetben (1917-ben 176 olvasó 1681 kötetben). A múzeum épületén kívül levő Szentkirályi-utcai raktárból esetről-esetre oda- és vissza 365 kötetet kellett szállítani.

Átnézték 991 évf. 50.234 számát (1917-ben 827 évf. 61.917 számát). Céduláztak 679 évfolyamot, köztük 74 új lapot (1917-ben 292 évf., 16 új lap). Beköttettek 640 kötet hirlapot (1917-ben 310 kötetet).

A hirlaptár vezetője az Ujságpapírközpont útján összeállította közel 400 olyan hirlap és folyóirat bibliográfiáját, amelyek bár 1918-ban megjelentek, kötelespéldányul a Magyar Nemzeti Múzeumba nem küldettek. Ezen kívül a folyómunkákat végezték.

III. A *kézirattár* ajándék útján 8 újkori kézirattal, 1 irodalmi és egy zenei levéllel és 42 fényképpel, vétel útján 5 újkori kézirattal, 3 zenei kézirattal, 1 zenei levéllel és 12 irodalmi

levéllel, más osztályból való áttétel útján 18 drb újkori kézirattal, 1 magyar nyelvemlékkel, zenei kéziratokkal, 12 irodalmi levéllel és 7 távirattal, összesen tehát, a még nem rendezett KELLER Béla-féle hagyaték zenei kéziratait nem számítva, 111 darabbal gyarapodott. Vételre 965 koronát fordítottunk.

Ajándékozók voltak:

ÁRVAY István, BARTA Eszter nővér, BÖHM Jenő, FRECSKAY János, KOMMER József, dr. KÜFFER Béla, özv. MARICH Ágostonné, dr. PEREGRINYI János, REXA Dezső és ifj. SOMSSICH Andor.

A fenti kimutatásban nem foglaltatik benne THALLÓCZY Lajos hagyatéka, mely most áll rendezés alatt s amelyhez részben a megboldogult végintézkedése, részben a család ajándéka, részben pedig a magyar kormány intézkedése folytán jutottunk, amely naplóit vásárolta meg intézetünk részére. A hatalmas anyag a következő csoportokra oszlik: 1. Thallóczy Lajos történeti jegyzetei, oklevélmásolatai stb., 2. tréfás gyűjtemények, 3. levelezése, 4. naplói.

A fentemlített nyelvemléket, mely nyelvemlékeink sorában a 20-ik, a nyomtatványi osztály tette át a kézirattárba; az ú. n. Szelestei ráolvasás ez, mely az *Apuleius cum commento Beroaldi* c. Velencében 1510-ben nyomtatott mű táblájának belső oldalára van írva. A szerzett anyagból kiemeljük még TOMPA Mihály 11 drb. levelét, orvosához, HŐKE Lajoshoz, Putnokra.

Az év folyamán a kézirattárban 207 kutató használt 451 kéziratot, 1561 irodalmi levelet, 328 zenei levelet és 5 Petőfi-ereklyét. 29 térítvényre kikölcsönöztek 65 kéziratot, 181 irodalmi és 305 zenei levelet és 7 fényképmásolatot.

IV. A levéltár törzsanyaga az 1918-ik évben ajándék útján 180 drb, vétel útján 237 drb, hivatalos másolás útján 3 drb, más osztályból való áttétel útján 3 drb, összesen tehát 423 darabbal gyarapodott. A Magyar Nemzeti Múzeumban örökletként elhelyezett családi levéltárak anyaga 445 darabbal nyert kiegészítést, még pedig: a Kvassói és brogyáni KVASSAY család levéltára 1 darabbal, az Ebeczky TIHANYI cs. levéltára 440 darabbal és a gróf SZÉCHÉNYI-nemzetségé 4 darabbal; vételre 1387 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal ÁRVAY István, Jankafalvi CSATHÓ György, Az Est kiadóhivatala, ERNYEY József, HALAVÁCS Gyula, dr. JAKUAOVICH Emil, Kiskunhalas város polgármestere, Tasnádi NAGY Gyula, dr. NEUBAUER Aladárné, Névtelen, Herceg ODESCALCHI Arthur, dr. PERECZ Barna, Báró SZALAY Gábor, TILLEMANN Bernát, VADÁSZ Ede, VEREBI Soma (a városi nyilv. könyvtár útján) és VERESS László gazdagították a levéltárat.

A törzsanyag gyarapodásából 2 drb esik a középkori iratok, 56 drb az újkori iratok és nyomtatványok, 231 drb a külföldi iratok, 5 drb a címereslevelek, 2 drb a céhiratok, 11 drb az 1848/49-es gyűjtemény és 93 drb a gyászjelentések csoportjára. A címereslevelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1504 május 29 Budán II. LÁSZLÓ címereslevele VÁGHY Péter és testvérei Benedek, Balázs és Ambrus részére (egysz. magy. ford. 1774. évi másolatról); 2. 1570 szept. 7. Speyer. MIKSA császár bárói diplomája JUNKCHER Ferencz és Erhardt testvérek részére (1777. évi hit. más. festett címerképpel); 3. 1628 júl. 15. Gyulafehérvár. BETHLEN Gábor címereslevele ROCKSZINY András és utódai részére (egysz. más.); 4. 1628 dec. 14. II. FERDINÁND címereslevele BAKOS, másképp BORSÓDI István részére; 5. 1770 júl. 19. Bécs. MÁRIA TERÉZIA lovagi diplomája GAJDLER József és utódai részére, melyben címer- és «Wolsfeld»-i predikátumot adományoz nekik; 6. 1911 márc. 28. Budapest. Gróf KHUEN-HÉDERVÁRY Károly miniszterelnök, mint belügyminiszter, nemességi igazolványa Ebeczky TIHANYI Béla testvére Ferenc és fia ifjú Béla részére (eredeti az Ebeczky TIHANYI cs. levéltárának kiegészítésére küldött iratok közt).

Az évi gyarapodásból kiemelendő egykorú dús arabeszekkel aranyozott bőrkötése folytán a páduai egyetemnek 1612 május 26-án kelt és Altanus DUTHEUS részére kiállított doktori diplomája.

Az év folyamán 368 kutató használt 129.685 darab iratot és 26 térítvényre kikölcsönöztek 9052 drb iratot, fényképet és címeresképet.

V. A *háborús gyűjtemény* ez évben vétel útján 12.656, ajándék útján 6790, hivatalos küldemények és kötelespéldányok útján pedig 3940, összesen 23.371 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottak 381472 koronát, 635692 márkát 880235 és frankot.

VI. A *Folklore-osztály*¹ a Fock-féle könyvtár és az ujonnan érkezett kéziratos gyűjtése katalogizálásával volt elfoglalva, folytatta a nyomtatványi osztály anyagának és a néprajzi osztály szakkönyvtárának folklore szempontjából való kicédulázását. A cédulák száma 13.800. Szaporulat 34 nyomtatott mű és 1 drb kéziratos dalgyűjtemény, a sárospataki gyűjtőszövetség részéről. A Magyar Nyelvortól a folklore-osztálynak átengedett gyűjtés: 44 gyűjtőtől 122 katonai- és háborús dal, 46 vegyes-, 12 diák-, 91 szerelmi-dal, 1 anthropophyteia, 1 táncdal, 4 csufolódo vers, 5 zoltárparódia, 7 köszöntő, 5 újévi köszöntő, 1 koldusének, 2 koldusmondóka, 12 egyéb versesmondóka, 14 ballada, 59 gyermekvers és játék, 2 kiolvasó, 5 állathivogató, 3 nyelvgyakorló, 4 lakodalmas vers, 16 lakodalmi kurjantás, 20 sírvers, 1 régi röpirat, 1 misztikus vers, 14 mese, 1 monda, 9 babona, 3 kalendáris szokás. Összesen 457 drb. Két kutató használt 166 F. F. füzetet.

***

Az Orsz. Széchényi-Könyvtár tisztviselőikara az 1918. év folyamán a következő irodalmi munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA

osztályigazgató, a M. Tud. Akadémia levelező tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finn-ugor Társaság l. tagja, a M. Néprajzi Társaság elnöke és a Folklore-Fellows magyarországi elnöke.

1. A Magyar Tudományos Akadémia szózata a művelt világ összes akadémiaihoz. Budapest, 1918. december havában. A M. Tud. Akadémia összes tagjai nevében: BERZEVICZY Albert elnök, ILOSVAY Lajos másodelnök, HEINRICH Gusztáv főtitkár, GOLDZIEHER Ignác az I. oszt. elnöke, CONCHA Győző a II. oszt. elnöke, SZINNYEI József az I. oszt. titkára, FEJÉRPATÁKY László a II. oszt. titkára, FRÖHLICH Izidor a III. oszt. titkára, SEBESTYÉN Gyula előadó. 8 l. (Megjelent még az Akadémiai Értesítő 1919. évi foly. 16—23. l. és a Budapesti Hírlap 1918. dec. 21-iki számában is.)

2. Ugyanaz német nyelven: Die Ungarische Akademie der Wissenschaften an sämtliche Akademien der zivilisierten Welt. 10 l. (Fordította dr. HEINLEIN István egyetemi tanár.) Megjelent a Pester Lloyd 1918. dec. 20-i esti lapjában is.

3. Ugyanaz francia nyelven: Appel de l'Académie Hongroise a toutes les Académies de l'Étranger. 8 l. (Ford. dr. ECKHARD Sándor egyetemi m. tanár.)

¹ Ideiglenesen a Könyvtárban elhelyezve.

4. Ugyanaz angol nyelven: Address to all the Academies of the civilized world by the Hungarian Academy of Sciences. 10 l. (Ford. dr. LACZKÓ Hugó keresk. akadémiai tanár.)

5. Ugyanaz olasz nyelven: Appello dell'Accademia Ungherese a tutte le Accademie del mondo civile. 10 l. (Ford. dr. KÖRÖSI Sándor főgimn. tanár.)

6. Ugyanaz esperanto nyelven: Alvoko de la Hungara Scienca Akademio al ciuj Akademioj de la civilizata mondo. 8 l. (Ford. RÁCZ Béla táblabíró.)

7. Sebestyén Gyula l. tag beszéde Váczy János l. tag ravatalánál a kecskeméti r. kath. temetőben. 1918. aug. 3-án. Akadémiai Értesítő 1918. évi folyam 423—4. l.

DR. MELICH JÁNOS

osztályigazgató, c. ny. rk. tanár, akad. l. tag, a helsingforsi Finn-ugor társaság l. tagja, a Magyar Nyelvtudományi Társaság titkára.

1. Magyar etymologiai szótár VII. füzet. Csercse-Csobolyó (Gombocz Zoltánnal együtt).

2. A vegyeshangú szavakról. (Szily-émlék 32. l.)

3. A Magyar Nyelv c. folyóiratban XIV. évfolyamában értekezési, cikkei: a) Latin jövevényszavainkról; b) Egy játszi eredetű képzőről; c) A négyféle magyar e-ről; d) Az Etymologiai szótárhoz; e) A legrégebb magyar csizió; f) Többes állítmány egyes állítmányi kiegészítő; g) Csinál-csinyál; h) A cs betűről; i) Köteles, kezes; j) Adatok a történeti magyar nyelvtanhoz: az i-többes képzőről; k) Vegyesek: Pihenjél; Hozzá; Törköly, köles, tatárka; Pokol, paradicsom; Adí, mondi; Tupa, Tésis; Badírka szilva; Szállók az úrnak; Nő-né; Mi ez? Meg van róva; Hibás ő-ző alakok; Kassavölgyi; Cserebi dohány; Fürtös: füstös; Küldött farkas; Tél-tul; Öregbik uram; Csomoros; Top szegény.

4. Szerkesztette az «Emlék Szily Kálmánnak, a Magyar Nyelvtudományi Társaság elnökének nyolcvanadik születésnapja alkalmából Budapest 1918.» című művet.

5. SZILY Kálmánnal együtt szerkesztette a Magyar Nyelv c. folyóiratot (XIV. évfolyam.)

KERESZTY ISTVÁN

igazgatóőr.

1. Balázs Béla és Bartók Béla operája: A kékszakállú herceg. (Vasárnapi Ujság, 22. sz.)

2. Zeneiskolai motívumok. (Békefi Pál aradi zeneiskolájának évkönyve.)

3. Kisebb közlemények az Egyetemcske Philológiai Közönyben és a Magyar Kultúrában. — Szövegfordítások kótás levelezőlapokon.

DR. BÁTKY ZSIGMOND

igazgatóőr.

1. Szerkesztette LITTKÉ Auréllal a «Földrajzi Közlemények»-et.

2. Kivesző gabonaféléink: tönköly, köles, tatárka. (Ugyanott.)

3. Egy-két szó az esztergom-váci Dunaszorulat ember-földrajzához (U. o.)

4. Néhány vonás Fejérmegye népességének tömörüléséhez. (Ugyanott.)
5. Pest vármegye járásainak népnövekedése az utolsó negyven év alatt. (Ugyanott.)
6. Attila főszálláshelye és palotája. (Ugyanott.)
7. Székesfehérvár kialakulásának és földrajzi helyzetének vázlata. (U. o.)
8. Néhány vonás Csallóköz településföldrajzához. (Ugyanott.)
9. Apróbb közlemények és könyvismertetések. (Ugyanott.)
10. Szerkesztette a Magyar Földrajzi Intézet kiadásában megjelent «Zsebatlasz»-t az 1919. évre s írt bele néhány apró cikket.
11. Szerkesztette KOGUTOWICZ Károllyal és PÉCSI Alberttel a miniszterelnökség megbízásából a «La Hongrie» című propaganda-füzetet.
12. Szerkesztette KOGUTOWICZ Károllyal együtt a béketárgyalások számára Magyarország néprajzi térképét 1 : 200.000 méretben. (Kézirat.)
13. Ugyancsak erre a célra több néprajzi dolgozatot készített, szintén kéziratban.
14. Boronaház, rendfaház, Magyar Nyelv 1918.

DR. BAJZA JÓZSEF

őr.

1. A horvát választójog. (Politika 3—4. sz.)
2. A horvát kérdésről. (Politika 8—9. sz.)
3. Két könyv a délszláv kérdésről. (Politika 10—11. sz.)
4. 15 horvát-bosnyák tárgyú cikk az Új Nemzedékben.
5. Vezércikkek a Magyar Hirlapban : A Mihalovich-kormány bűnei. (febr. 5.) Az unionizmus alkonya. (ápr. 5.) A délszláv kérdés. (jún. 16.) A horvát eszme. (júl. 6.) A bosnyák eszme. (júl. 28.) A horvát válság. (szept. 4.)
6. Egy nyilatkozat az Agrar Tagblattban. (febr. 17.)
7. A horvát kérdés. Előadás a Magyar Társaság máj. 23-iki ülésén.
8. Bajza Vándorának forrása. (Irodalomtörténet 51. l.)

DR. HOLUB JÓZSEF

őr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. Az 1522-iki országgyűlés és törvénycikkei. Századok 9—10. f. Különnyomatban is.
2. Időlátott levél. Szily-Emlékkönyv.
3. Ostoradó. Magyar Nyelv.
4. Könyvismertetés : Osváth Gy. : A frank korszakbeli büntetőjog. Századok.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ

segédőr.

Társszerkesztője volt az «Ethnographiá»-nak.
Magyar Könyvszemle. 1919. I—IV. füzet.

DR. JAKUBOVICH EMIL

segédőr.

1. Közlemények a «Magyar Nyelv»-ben: Igaz, Feze, Istenvette, Menny-
ütötte sziget, Erge, Edvi-Edvén, Lél és Lebedias.
2. A Magy. Nyelvtudományi Társulat megbízásából gyűjti az okiratbeli
magyar személyneveket és szókat.
3. Budapest főváros oklevéltára számára gyűjti az adatokat a Magy. Nemz.
Múzeum családi letéteiből.

DR. RÉDEY TIVADAR

segédőr.

1. Eredeti költemények: A Hét, A Társaság, Élet, Magyarság, Nyugat
és Vasárnapi Ujság című folyóiratokban.
2. Műfordítások: *a*) WEDEKIND, Frank: Föld szelleme (A Hét), *b*) GOETHE,
J. W.: Nászéjszaka. (Ugyanott), *c*) SPITTELER, Carl: A király. (Ugyanott).
3. Cikkek, tárcák: *a*) A nyolcvanéves Szily Kálmán. (Vasárnapi Ujság,
26—27. sz.), *b*) Max Dauthendey. (A Hét, 38. sz.), *c*) Új idők új könyvei.
(Alkotmány, szept. 29.), *d*) Émile Boutroux. (A Hét, 44. sz.), *e*) Boutroux Emil.
(Élet, 45. sz.), *f*) A «forradalom» költői. (Élet, 49. sz.), *g*) Köztársasági publi-
cisták 1848-ban. (Vasárnapi Ujság, 52. sz.)

DR. ZSINKA FERENC

segédőr.

1. Nigjár bint-i-Oszmán (nekrológ). Magyarság.
2. A török történetírás forrásai. Történeti Szemle.
3. Folyóiratismertetés a Történeti Szemlében.

DR. RÓHEIM GÉZA

gyakornok.

1. Psychoanalysis és ethnologia. I. Az ambivalentia és a megfordítás
törvénye. Ethnographia. 1918.
2. Psychoanalysis és ethnologia. II. A symbolumok tartalma és a libido
fejlődéstörténete. Ethnographia. 1918.
3. A kazár és a magyar nagyfejedelem. Ethnographia. 1918.
4. Nephanda carmina. Ethnographia. 1918.
5. Könyvismertetések, apróbb közlemények. Ethnographia. 1918.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA ZENEI KÉZIRATAINAK JEGYZÉKE.

(Első közlemény.).

Könyvtárunk egyik nagyértékű alosztálya a kéziratár. Ennek állománya az idők folyamán zenei kéziratokkal is tetemesen gyarapodott. A fejlődés természetes rendje hozza magával, hogy a gyűjtemény törzsanyagában egyes csoportok alakulnak, melyek egymás között a szerves összefüggést feltétlenül megőrizvén, lehetővé teszik az egész felett való könnyű és tanulságos eligazodást. A művelődéstörténeti szempontból egységes egészet alkotó kéziratárban a zenei kéziratok gyarapodván, egybecsoportosítottak s az egésznek egyik szakcsoportját teszik.

A zenei kéziratok szakcsoportja tulajdonképen akkor alakult meg, amikor 1904-ben a könyvtár megszerezte ERKEL Ferenc irodalmi hagyatékát, amellyel nemcsak hangjegy-kéziratok, hanem nagyszámban levelek is kerültek a kéziratárba. Ez indította a könyvtár akkori vezetőjét, dr. FEJÉRPATAKY Lászlót arra, hogy az ERKEL-féle gyűjtemény rendezése alkalmából «*Musica*» címen egy új kéziratári szakcsoportot¹ létesítsen.

E csoport mindmáig állandóan úgy nemzetközi értékű, mint hazai zenei művelődésünk szűkebb körét megvilágító, igen becses kéziratokkal gazdagodott. 1909-ben a kéziratár kezelője, dr. VÉRTESY Jenő az elkülönített zenei szak anyagát foglalta jegyzékbe,² míg a következő 1910. évben elkészült az újonnan létesített «*Musica*» szakrepertoriuma.³ A Múzeum zenei kéziratai közül LISZT Ferencéi az 1911. évi jubiláris ünnepek alkalmából a Magyar Nemzeti Múzeum által rendezett LISZT Ferenc Emlékkiállításon

¹ Jelentés a M. N. Múzeum 1905. évi állapotáról. 21. l.

² Jelentés a M. N. Múzeum 1909. évi állapotáról. 28. l.

³ Jelentés a M. N. Múzeum 1910. évi állapotáról. 23. l.

voltak közszemlére kitéve. E kiállításról lajstrom is jelent meg. Hasonlóképen kéziratárunk újabb gyarapodásaiból a múzeumi ismeretterjesztő előadások során az 1912. évben Ruzitska Györgyről tartott előadással kapcsolatban e jeles zeneszerzőnk kéziratai voltak kiállítva, amely alkalommal ezek lajstroma egylevelű nyomtatvány formájában látott napvilágot.

Szándékunk kéziratárunk e becses szakcsoportjának lajstromát közrebocsátani. E lajstrom két részre oszlik, az első magában foglalja a zenei leveleket (*Epistolae musicae*), a második a zenei kéziratok (*Manuscripta musicae*) leíró jegyzékét. Az első rész felosztásában a gyűjtemény állagához alkalmazkodunk. Tekintve, hogy a «*Musica*» szakcsoport alapját az ERKEL-féle levelezés és kéziratok vetették meg, mennyiség dolgában is ezek képviselik ezidőszert a nagyobbik részt, minek folytán indokolva láttuk ezt a körülményt a lajstrom beosztásánál figyelembe venni.

A zenei kéziratok jegyzéke az első részben magában fogja foglalni a következő alosztályokat, ú. m.:

- I. ERKEL Ferenc levelei.
- II. ERKEL Ferenchez intézett levelek.
- III. Zenei levelek.
- IV. LISZT Ferenc leveleskönyve.
- V. Vegyes zenei kéziratok.

A második rész a kéziratok hangjegy-anyagot fogja magában foglalni. Ennek beosztásáról majd a második rész bevezetésében lesz szó.

Lajstromunk sajtó alá rendezésénél az egyes alosztályoknak megfelelően a következő elveket tartottuk szem előtt:

I. Közlés a címzettek szerinti betűrendben, ezen belül időrendben.

II. Közlés a levélírók szerinti betűrendben és ezen belül időrendben.

III. Közlés a levélírók szerinti betűrendben és ezen belül időrendben. A címzettek, utalással a levélírókra, szintén a betűrendbe vannak sorolva.

IV. Mint az I) alattiak.

V. Írójuk szerinti betűrendben, illetőleg azon név alatt, akire vonatkoznak.

Nehogy a levelek kezdő- és zárószavai hamis képet adjanak a lajstromot kutatói célzattal forgatóknak, célirányosnak véltük, tekintettel az utóiratok gyakoriságára, a kezdőszón kívül — ha az nem megszólítás, hanem kelet, lakcím vagy ilyes — a tulajdonképeni levélkezdetet, tehát a megszólítást mindenütt adni; azután az aláírást és végül a levélnek igazán legutolsó szavait. A tartalmi kivonatnál igyekeztünk a zenetörténet szempontjából lényegest kiemelni s kellő helyen lehetőleg a levélíró szavait idézni. Ami a közlés módját illeti, hangsúlyoznunk kell, hogy mindenütt szigorúan ragaszkodtunk a levélírónak helyesírásához, (hosszú vagy rövid magánhangzók, e vagy ez, 's, a' stb.), tollhibáihoz, vagy helytelen írásmódjához. Feleslegesnek itéltük azonban, hogy minden tollhibánál vagy elírásnál ünnepélyesen utaljunk erre egy zárjelbe tett így!-gyel. Ahol lehetett, az irodalmat is feltüntettük. A növedéki napló számának feltüntetése többeket abból a szempontból érdekelhet, hogy mely időben mit szerzett vagy kapott a Múzeum, míg a kéziratári jelzést: Ep. Mus. azok hasznára adjuk, akik valamely darabot tanulmányozás céljából a kéziratárból ki óhajtanak venni. Végül sorszámmal láttuk el a lajstrom minden tételét, ami hivatkozásoknál megkönnyíti a keresést. Nem fogjuk elmulasztani, hogy egy összefoglaló névmutatót a jegyzék használhatóbbá tétele végett, záradékul hozzá ne fűzzünk.

Hozzáértőknek e lajstrom kiegészítésére s illetőleg javítására vonatkozó megjegyzéseit hálás köszönettel fogjuk venni.

I.

Erkel Ferenc levelei.

I. ADLER VINCÉHEZ. Pest, 1866. október 24

Pest den 24/10 1866. Lieber Cenci! Du staunst wohl von wem Du ein Schreiben bekömmst... Dein aufrichtiger Schwager und alter Clavier Lehrer F. ERKEL.

ENGESSZER kérésére ír neki, mert e fiatalember Párisban akarja kiképez-
tetni magát s kérte ERKELT, ajánlaná be nála. Hogy mit tud, azt majd ADLER
rövid vizsgálatlal megállapítja. A küldött szerzeményeket megkapta, átnézte,
mert játszani nem tudta őket: «da der Schüler schon längst den Meister
überflügelte». Különösen azok, melyeket neki és LISZTnek ajánlott: «sind pracht
Werke, nur muss ich immer meine Finger anstückeln lassen, sonst bringe
ich garnichts heraus».

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 84.

2. DOPPLER FERENCHEZ. Pest, 1869. február 2.

Verehrtester Freund! Ich erhielt Dein letztes liebes Schreiben...
Dein Dich ewig liebender Freund Franz ERKEL... 1869.

Örvendez 1/4 század óta változatlanul fennálló barátságuknak. «Ich bitte
Dich, bleibe mir auch ferner gut, damit wir beide wenigstens ausnahms-
weise vis-a-vis der übrigen Menschen uns gegenseitig achten und lieben bis
zum letzten Athemzug.»

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1911—15. Ep. Mus. 333.

3. U. a.-hoz. Budapest, 1874. május 28.

Hochverehrter lieber guter alter Freund! Dein Telegram hat
mich sehr angenehm überrascht... ergebenster Freund Franz ERKEL.
..... 1874.

Köszöni a távirati jókívánásokat. «Brankovics ist G: s: D: glücklich
vom Stappel gelaufen, ich verdiente garnicht den Beifall, welchen mir unser
liebenswürdiges Publikum spendete». Tudja, hogy ebben is, mint minden más
műben, «schwächere Nummern vorkommen, dennoch ein Fortschritt im gan-
zen nicht zu verkennen ist». A szöveget WÖHLER lefordítja németre, «damit
ich es vielleicht noch erleben könnte», hogy művét a külföldön is előadják.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1911—15. Ep. Mus. 333.

4. U. a.-hoz. Budapest, 1880. december 24.

Mein lieber guter alter Freund! Vor allem muss ich Dich...
treuer Freund F. ERKEL. .... 1880.

Mindenekelőtt bocsánatot kér, hogy annyi kedves levelére még nem
válaszolt. Újévi szerencsekívánatokat küld. Új művéről (Névtelen hősök) írja,
hogy «Dir kann ich alles sagen, — ich bin mit Erfolg und composition zufrieden,
ich wünschte, dasz Du es hören könntest». A 2. felvonás finoman van
hangszerelve, az első finale «ist, wasz Schwung anbelangt deinem 1-ten Finale
in der Ilka ähnlich — und warum sollte man nicht froh sein 2 Mortkerle (wie
Göthe sagt) haben», bármit is irkáljanak a lapok, örül, hogy e romantikus
művet megírta. «Heutzutage ist es schwer im anspruchlosen conservations
Styl zu schreiben, — besonders, wenn man noch den nationalen rothen Faden
durchgucken lassen muss.»

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1911—15. Ep. Mus. 333.

5. ERKEL-GYERMEKEKHEZ. Gyula, 1860. április 11.

Kedves Gyermek! Leveleiteket kaptam... Maradok atyátok ERKEL F... Schrammeltől kell.

Érkezését jelzi s elmondja, hogy: «Itt fátyás zenével tiszteltek meg engem, beszédeket tartottak, és én feleltem, de nagyon akadoztam, hanem utoljára egy nagy éljent kiáltottak és azzal vége».

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 85.

6. U. a.-hoz. Gyula, 1860. július 11.

Gyulán 11/7 1860 Kedves Gyermekeim! Ha az Onkl nálam akar hálni... Apátok ERKEL... und soll jemand zu Hause bleiben.

Utasításokat ad a ház ellátására. «Te Gyula vigyázz egészségedre», «Jól gazdálkodjatok». Küldjenek neki hangjegypapírost.

Magyar és német. ered. kézír. 2 l. k. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 85.

7. ERKEL SÁNDORHOZ. Pest, 1865. szeptember 6.

Pest September 6-án 1865 Tisztelt H. v. Sándi! Már a' tiz nap lefolyt... szerető apád E... az instrumentátiót végezd be.

ERKEL Sándor helyettese «egy jukat ütött a dobba, azóta nagyon haragszik rá a Mél: Úr» és keresi Sándort, «mit mondjak, mit hazudjak már» neki? «Megigérttem neki, hogy.... azonnal berukkolsz».

Magyar, ered. kézír. 1 l. 4-rét (a 4. lapon címzés). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 85.

8. FOLLINUS JÁNOSHOZ. Pest, 1866. január 18.

Pest januárius 18-án 1866. Tekintetes Ur! Nagy nehezen valahára kiegészíthettem... őszinte tisztelője ERKEL F... Tiszteltetem BRASSAIT, GYERGYAI Firit és RUZITSKA urakat.

Küldi a «Bánk bán» vezérkönyvét, melyre a másolásnál igen vigyázzanak, nehogy bepiszkítsák. Utasításokat ad az előadásra vonatkozólag. «Ezen opera declamatori[ku]s részét nagyon szívére kötöm Collegám KÁLDI urnak.» «Egyéb aránt tudassa velem az előadás napját, talán lerándulok egy pár zenész taggal, ha az utiköltséget megtérítik.»

Magyar, ered. kézír. 3 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 87.

9. GUILLAUME L.-HÖZ. Budapest, 1880. szeptember 25.

Mr. L. GUILLAUME directeur... Cher Monsieur GUILLAUME, En réponse à votre... François ERKEL... de Budapest.

Felhatalmazza arra, hogy a «Hunyadi» nyitányt, melyet címzett tett le fuvószenekarra, a «Le moniteur musical»-ban közölhesse.

Francia, ered. kézír., levélfogalmazvány. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 86.

10. KUBINYI ÁGOSTONHOZ. Pest, 1855. március 28.

Nagyságos kir. Tanácsos Ur! A víz által károsult gyulaiak... alázatos szolgája ERKEL Ferenc.

Gyula város árvízkárosultjai javára 1855. április 1-én tartandó hangversenyére kéri a múzeum dísztermének átengedését.

Magyar ered. kézír. 1 l. k. 4-rét (a 4. lapon címzés). Növ. npl. 1919. Ep. Mus.

Hasonmása mellékletként közölve MÉSZÁROS—D'ISOZ: A Filharmoniai Társaság multja és jelene, Budapest, 1903. és FABÓ: ERKEL Ferenc Emlékkönyv-ben, Budapest, 1910.

11. STÉGER FERENCHEZ. Pest, 1863. május 2.

Pest den 2/51 863. Geehrtester Herr und Freund! Ich habe die Ehre... als Ihren ergebensten Franz ERKEL.

RADNÓTFÁY nevében kéri, nem volna-e hajlandó a Nemzeti Színházhoz szerződni. A választ intézze közvetlenül RADNÓTFÁYHOZ s igényeinek megszabásánál legyen tekintettel a színház szegénységére. «Ich freue mich auf meinen Bánk bán, von Ihnen dargestellt und empfunden».

Német ered. kézír. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 88.

II.

Erkel Ferenchez intézett levelek.

12. AALBERG BRUNÓ. Budapest, 1884. október 11.

Budapest, 11/10. 84. Hochverehrter Meister! Ich hörte dieser Tage... Bruno AALBERG... Ganz ergebenst AALBERG.

Az azelőtti estén hallotta «Bánk bán»-t. Noha stettini, a magyar muzsikáért lelkesedik. «Es wird mir ein unvergesslicher und unvergleichlicher Genuss bleiben, dieses herrliche Stück Musik unter Ihrer eigenen Direction gehört zu haben»... büszke azokra a szálakra, melyek anyai részről Magyarországhoz fűzik. Miután nem kapja zeneműárusnál a fuvolakettőt («Bánk bán»-ból) s őt ez a szerzemény mint fuvolást igen lelkesíti, kéri, miként szerezhethé ezt meg, mert «ich würde keine Mühe und Kosten scheuen, um diese mir doppelt werthe Perle der Musik meinen Musikalien einzuverleiben».

Német ered. kézír. 4 l. k. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 16.

13. ABERT J. J. Stuttgart, 1870. március 29.

Hochverehrter Meister und Collega! Vor einigen Tagen wurde mir... J. J. ABERT. Stuttgart, den 29. März 1870.

A Nemzeti Színház intendantúrája kérte tőle az «Astorga» operájának vezérkönyvét. E hízegző kitüntetésért csak ERKELnek lehet hálás. Köszönetet

mond és kegyeibe ajánlja az operát. Reméli, hogy hasonló szivességet fog tehetni ERKELnek.

Német ered. kézír. 3 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 17.

14. ADLER VINCE. Chaville (Paris), 1858. szeptember 9.

Mein lieber Franz! Das selten schreiben steht schon längst auf der Liste meiner Untugenden... V. ADLER... Meine Adresse chez M. J. MAHO passage Jouffroy 24.

Régi hibája, hogy nem ír. Köszöni ERKEL meglehangtű levelét. George (a fia) sokat mesél ERKELÉKRŐL. Örül, hogy ERKEL Gyula jól zongorázik. Küldjék ki hozzá Párisba, ő majd megszervezi a hangversenyt. A fiú tanuljon meg egy kissé franciául. Reméli, hogy sikerül ERKEL szerzeményeit 1859-ben Párisban előadni, bár «Du hast dies nicht nöthig, nachdem Du Prophet in deinem Vaterlande geworden bist»... «Was Du mir über die Zukunftsmusik schriebst, hatte grossen Erfolg bei ihren Gegnern. Der Papst ist sehr gegen Liszt aufgebracht, seitdem er Kirchenmusik schreibt, weil man nur aus Neugierde, die Teufel singen zu hören, in die Kirche geht; man spricht auch, dass seine Messe unter seiner Leitung hier aufgeführt wird, ich werde diesmal auch in die Kirche gehen.» Három kérése van ERKELhez: 1. ajánlja Georget Batthyányi grófnőnek; 2. miután tudománya a vonósnegyesnél nem viszi tovább, hangszerelje meg az «Allegro de Concert»-jét és egy «Rapsodiát»; 3. komponáljon az ő részére egy magyar jellegű nagy ábrándot.

Német ered. kézír. 4 l. n. 8-rét. borítékkal. Növ. npl. 1912—44. Ep. Mus. 354.

15. ALFÖLDI SZÜKÖLKÖDŐK SEGÉLYEZÉSÉRE ALAKULT MŰEGYETEMI BIZOTTMÁNY. Bécs, 1864. február 24.

Tekintetes Ur! Épen e percben vesszük DOPPLER úr... bizottnmány nevében PILC Mór elnök.

DOPPLERTŐL tudják, hogy a vasárnapi hangverseny próbája pénteken lesz, sürgősen kérik tehát CARINA k. a. és a védnök nevében, hogy «fent tisztelt művész honleányunk számára írt zenemű karkisérletét» póstafordultával küldje el DOPPLER Ferencnek, mert különben nem tudják begyakorolni.

Magyar ered. kézír. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 201.

16. APFELSTEDT PÁL. Frankfurt a/M., 1877. május 28.

Schöne Aussicht 16. Frankfurt a/M. den 28. Mai 1877. Hochgeehrter Herr! Entschuldigen Sie freundlichst... Ihr ganz ergebener Paul APFELSTEDT.

Autogrammot kér gyűjteménye számára.

Német ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1912—57. Ep. Mus. 443.

17. APT KORNÉL. Budapest, 1877. szeptember 10.

Mélyen tisztelt igazgató! Nagyságos uram! E sorok átadóját RAUSCH Károlyt... igaz híve APT Kornél. Budapest, 1877. 10IX.

Ajánló sorok a Zeneakadémiába való felvételre.

Magyar ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 19.

18. ARADI GERŐ. Arad, 1890. október 14.

Arad, 1890. október 14. Igen tisztelt Nagyságos Ur! A «Névtelen hősök» dalművének szives átengedéseért... alázatos tisztelő hive ARADI Gerő színigazgató.

«Bár sok nehézséggel kellett küzdenem, hogy a mű előadásra kerülhetett, de igyekeztem tisztességes erkölcsi és művészi sikert aratott a közönség elismerése által. Sajnálom, hogy közbejött kellemetlenségek miatt többé elő nem adathatom e szépenéjű művet.»

Magyar ered. kézír. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 20.

19. ARIEL. H. és k. nélkül. (Bécs.)

Geehrter Herr Kapellmeister! Anbei erlaube ich mir... unter poste restante Wieden Ariel.

Leveléhez egy kis verset csatol. Ebben lelkesedik a magyarokért és különösen a huszárokért. Versét, a «Husarenlied»-et megzenésítésre ajánlja ERKEL-nek; ha ezt megteszi, kéri, értesítse róla.

Német ered. kézír. 2 l. n. 8-rét. Mellékelve a «Husarenlied» kéziratát. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 22.

20. ARTÔT DÉSIRÉE. H. és k. nélkül. (Pest.)

Dimanche midi. Cher Maestro. J'avais esperé vous voir... et d'admiration Désirée ARTÔT.

Kéri, hogy a «Hunyadi» nagy kadenciájának végleges megállapítása végett okvetlenül tartsanak próbát. «... arranger définitivement la cadance qui n'est pas tout à fait pour ma voix», 5 órára kéri ERKELT, ELLINGERT és a sűgôt. Ha nem jönnek, le kell mondania, «car je ne me ferai entendre au public que si je suis bien sûr de moi».

Francia ered. kézír. 2 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 24.

21. U. a. Pest, 1862. május 22.

Pest, Jeudi 22 mai 1862. Cher Monsieur ERKEL. Je suis de plus en plus souffrante... sentiments amicaux Désirée ARTÔT.

Betegsége miatt az előadást lemondani kénytelen.

Francia ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 24.

22. ID. ÁBRÁNYI KORNÉL. Pest, 1866. december 7.

Pest, Dec. 7. 866. Igen tisztelt ERKEL úr! Minthogy az általa ritka szívélyességénél fogva... őszinte tisztelő szolgája ÁBRÁNYI Kornél. ÁBRÁNYI a folyóirata mellékletéül ígért dalműrészlet kéziratát, de min-

denekelött a mű címének közlését kéri, hogy a címlap «méltó elkészítését még ma munkába» adhassa.

Magyar ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

23. U. a. Pest, 1873. október 21.

Pest, 21/10. Igen tisztelt ERKEL úr! Annyi rengeteg a teendőm... Igaz tisztelő szolgája ÁBRÁNYI Kornél.

Kér utasítást, hogy mit írjon Bécsbe. «A mai Zenelapban egy kissé kostonól befűttam a püzonba.»

Magyar ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

24. U. a. Pest, 1875. augusztus 8.

Pest, 8/8. 875. Mélyen tisztelt ERKEL úr! Nem akarván Muzsájával való társalgásában háborgatni... mély tisztelője ÁBRÁNYI Kornél.

Gratulál ahhoz a sikerhez, amit ERKEL Sándor a «Tannhäuser» elvezénylésével aratott. Kikel az ellenséges érzelmű sajtó és RICHTER János ellen. A zeneakadémiára nézve azt javasolja, «hogy ha csak megtakarításból nem akarják megtenni a kinevezéseket, hát az ne genirozza a kormányt, mert mindnyájan lemondunk az illetékről, míg tényleg nem működünk». A fődolgoz, hogy mindenki tudja, mihez tartsa magát.

Magyar ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

25. U. a. Pest, 1875. augusztus 17.

Pest, 17/8. 875. Mélyen tisztelt ERKEL úr! Már nem is merek személyesen terhére lenni... mély tisztelője ÁBRÁNYI Kornél.

A Zeneakadémia ügyében szeretne határozott választ, igent vagy nemet. ERKELnek «megmondja az igazat a mindenható miniszteri tanácsosa», ezért kéri, járjon az ügy után. ÁBRÁNYI érezteti, hogy az a véleménye, hogy ő az akadály a Akadémia megvalósításának.

Magyar ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

26. U. a. Pest, 1876. október 23.

Pest, 23/10. 876. Igen tisztelt igazgató úr! A dolog sürgetős voltánál fogva... mély tisztelője ÁBRÁNYI Kornél.

Kéri, hogy a «LISZTnek szóló igazgatósági fölkérő levelet» írja alá s küldje mindjárt vissza. Kérdi, kit javasoljanak AGGHÁZYN és JUHÁSZON kívül. «LÉPESYt proponáljuk-e?» Végül, mert hidegre fordult az idő, kéri a fáskamra kulcsát, hogy befűthessen, mert «VOLKMANN is tribulál már a fütésért».

Magyar ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

27. U. a. Pest, 1877. július 23.

Pest, 23/7. 877. Mélyen tisztelt ERKEL úr! Csak az az őszinte bizalom... mély tisztelője ÁBRÁNYI Kornél.

Az egyetemi nyomdában sajtó alatt lévő könyvei tiszteletdíjára előleget kér. Magyar ered. kézír. 4 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

28. U. a. Ischl, 1878. augusztus 12.

Ischl, 12/8. 878. Igen tisztelt igazgató úr! A körülmények úgy alakulván rám nézve, hogy... mély tisztelő szolgálja ÁBRÁNYI Kornél.

Ischli üdüléséről ír és előleget kér. «Remélem, a «névtelen hősök» vezérkönyvébe már beleírta a «Finis-t». «Úgy érzem, hogy ebben a tündérvölgyben az én lelkem is teleszívta magát mindenféle zummogó dallamárral. Talán a hosszú téli estéken át egynehány ki fog majd fakadni mint emlékfórrás TÁBORSZKY és PARSCH újabbeletű megnyomoritására.»

Magyar ered. kézír. 8 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

29. U. a. Budapest, 1879. január 12.

Pest, 12/1. 879. Igen tisztelt igazgató úr! Van szerencsém ide-mellékelve... ÁBRÁNYI Kornél. Kérem szépen a Clavier-Lehrert e hordártól visszaküldeni.

A karének zenéjébe beleélve magát, megírta a szöveget. Ha felfogása ERKELnek nem tetszik, mást ír. Reméli azonban, hogy mégis megtalálta a helyest. «Hisz a költői rokonlelkek könnyen megszokták egymást érteni.» Jelzi, hogy a «mester LISZT már Magyarországon van; néhány napot Szegszárdon tölt AUGUSZ özvegyénél».

Magyar ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

30. U. a. Budapest, 1879. július 2.

Pest, 2/7. 879. Mélyen tisztelt Igazgató úr! Több hivatalos ügy elintézése... kiváló tisztelettel ÁBRÁNYI Kornél.

Kéri ERKELT, jöjjön be másnap a Zeneakadémiába.

Magyar ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

31. U. a. Budapest, 1879. szeptember 23.

Pest, 23/9. 79. Mélyen tisztelt Igazgató úr! Bátor vagyok egész bizalommal... ÁBRÁNYI Kornél. U. i. Kedden reggel hon leszek.

Három növendéket ajánl ERKEL osztályába leendő felvételre.

Magyar ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

32. U. a. H. és k. n. (Kolozsvár, 1879. szeptember?)

Mélyen tisztelt Igazgató úr! Egész életemre kiható kéréssel kell... szolgálja és híve ÁBRÁNYI Kornél.

Elmaradását mentegeti.

Magyar ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 19. (A város, évszám és hónap megállapítása a postai betűző alapján történt. A nap számjele olvashatatlan.)

33. U. a. Budapest, 1880. március 12.

Pest, 12/3. 880. Mélyen tisztelt igazgató úr! Ma délben LISZTNÉL levén... maradván ÁBRÁNYI Kornél... pótolja a helyét.

LISZT néhány meghívót kér. Ezeket a főpróbán fogja átvenni. ERKEL Elek hívja el SWOBODÁT és RAUSCHT. RAÁB Antónia Bécsben betegen fekszik, ennek helyettesét LISZT a főpróbán fogja kijelölni.

Magyar ered. kézír. 2 l. kis 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

34. U. a. Budapest, 1886. május 21.

Pest, 21/5. 86. Igen tisztelt Igazgató úr! Bocsássa meg, ha jelen soraimmal... őszinte híve ÁBRÁNYI Kornél.

A március 24-iki műsor összeállításában a magyar zenét háttérbeszorító célzatosságot lát. A magyar vegyeskart KOESSLER felszólítására írta s nem hitte, hogy jóakarátának «viszonzása az lesz, hogy még az akadémiai tanítványok előtt is degradáltassam». Kifakad a magyarságnak a M. kir. zeneakadémiánál tapasztalható tüntető háttérbeszorítása ellen.

Magyar ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

35. U. a. H. és k. n.

Igen tisztelt ERKEL úr! Nagy megütközéssel olvasom... híve ÁBRÁNYI Kornél.

A pesti német lapok ERKELRE vonatkozó hírért «gyalázatos, intrikának» tartja. Kéri, tájékoztassa, hogy a másnapi lapokban feleletet jelentessen meg.

Magyar ered. kézír. névjegy. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 18.

36. BARENSFELD ARTUR. Bécs, 1885. június 3.

Verehrter Herr Director! Entschuldigen Sie, wenn ich mich... ganz ergebener Arthur BARENSFELD... Schwarzschanerstrasse 6.

Mint REICHMANN Tódor udv. operaénekes magánkorrepetitora hangversenyek számára műsoranyagot állít össze. Kéri a «Bánk bán» bordalának jó német fordítását és ERKELNEK más műveiből való baritonáriákat. «Ich würde mich ausserordentlich glücklich schätzen, wenn es mir durch meine Bemühungen gelänge, Ihrer herrlichen Musik, die wir zum Bedauern aller wahren Kunstfreunde noch immer nicht in der Hofoper zu hören bekommen, wenigstens im Konzertsaal Verbreitung zu schaffen.»

Német ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 26.

37. BARTALUS ISTVÁN. Budapest, 1877. május 4.

Budapest, 877. május 4. Mélyen tisztelt uram! Teljesen egyetértek észrevételével... tisztelője BARTALUS István.

«A három oktávát illetőleg» teljesen osztja ERKEL nézetét. (Amint SCHUNDA V. József úr KERESZTY István, M. Nemzeti Múzeumi oszt-igazg. urat tájékoztatta, e levél egy, az iskolák között annak idején körülbelül 400 példányban szétosztásra került, négyoktávás népharmoniumra vonatkozott.)

Magyar ered. kézír. 1 l. 16-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 27.

38. U. a. Budapest, 1885. február. 7.

Nagyságos Igazgató úr! Miután e hó folytán... BARTALUS István... fényképét is mellékelni.

E levél eléggé rideghangú. Ügylátszik, pletykálkodások ingerelték BARTALUST, ki «mint hivatalnok» tartozik felvilágosítással szolgálni és ezt a kiállításra tervezett Zenealbumra nézve meg is teszi, «azt beszélük, hogy» ő az Albumra a kormánytól pénzt kapott, valamint azt is mondják, hogy ő a RÓZSAVÖLGYI-céggel a hasznon osztoznék. Mindkét állítást a leghatározottabban visszautasítja. Utóiratban említi, hogy ha ERKEL «a kormánytól elismeréssel veendő dolgozatát» küldi, mellékelje fényképét is.

Magyar tisztázat. Az aláírás ered. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 27.

39. GRÓF BATTHYÁNY ANTÓNIA. H. és k. n.

Geehrter Herr ERKEL! Ihr Schwager ADLER, hat mir zwar versprochen... Ich schliesze noch einmal bittend A. BATTHYÁNY.

Leányát ERKELLEL szeretné taníttatni. E kérés közvetítésére ADLER Vincét felkérte, ki ezt azonban aligha tette meg, mert «er aber im Schreiben ebenso faul, als im Klavier fleiszig ist». Félve értesíti arról, hogy a Svábhegyen foglak lakni. Kér választ.

Német ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 29.

40. BECK JÁNOS NEPOMUK. Bécs, 1862. január 20.

Wien, den 20/I. 62. Hochgeehrter Herr und Freund! Gestern habe ich an Herrn v. CSEPREGI... ganz ergebnst J. N. BECK... damit ich nicht etwas umsonst zu lernen brauche.

CSEPREGINEK megírta, hogy hajlandó az «Észak csillaga» Petroffját elénekelni. Kéri, hogy ugyanazon kihagyásokkal adják elő ez operát, mint 1857-ben. Az utóiratban a kihagyások igen pontos megjelölését ismételve kéri, nehogy hiába kelljen valamit megtanulnia.

Német ered. kézír. 1 l. n. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 31.

41. BÉCSI HOFOPERNTHEATER. Bécs, 1882. október 30.

G. Z. 1627/1882... Hochverehrter Herr General-Musikdirector. Theils durch den k. k. Hofopern-Capellmeister H. Franz DOPPLER... ergebnster JAHN, Director des k. k. Hofoperntheaters.

Miután 1883 áprilisában a «Hunyadi László»-t akarják előadni, kéri a németszövegű vezérkönyv sürgős beküldését.

Német tisztázat, az aláírás ered. 2 l. 4-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 134.

42. U. a. Bécs, 1883. június 18.

Wolgeberner Herr! Zu meinem lebhaften Bedauern... der General-Intendant der k. k. Hoftheater: HOFMANN.

A beküldött operakivonat másolási költségeit nem térítheti meg.

Német tisztázat, az aláírás ered. 2 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 33.

43. U. a. Bécs, 1883. augusztus 12.

G. Z. 1115/1883. Hochgeehrter Herr Director! In Gemäsheit Ihrer.. Ernst Ritter STEINHAUSER v. TREUBERG, Kanzlei-Vorstand.

Értesítés arról, hogy a «Hunyadi László» német szövegű zongorakivonatot ERKEL kívánságához képest neki visszaküldötték.

Német tisztázat, az aláírás és rangjelzés ered. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 32.

44. BÉKESSY GYULA. Szombathely, 1875. november 16.

Nagyságos Igazgató úr! Nem tehetem: hogy Nagyságodnak csekély személyem... alázatos szolgálja BÉKESSY Gyula kir. törvényszéki bíró.

Leányának a Zeneakadémiára való felvételeért köszönetét fejezi ki, de annak zenei kiképzéséről lemondott és a leányt sürgönyileg hívta haza.

Magyar, ered. kézír. 3 l. n. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 37.

45. BÉKÉSMEGYEI RÉGÉSZ- ÉS MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI TÁRSULAT. Békés, 1888. december 30.

Jegyzőkönyvi kivonat a... GÖNDÖCS Benedek egyleti elnök. P. H.

Jegyzőkönyvi kivonat arról, hogy a közgyűlés GÖNDÖCS Benedek apát és egyleti elnök indítványára ERKELT egyhangulag tiszteletbeli taggá megválasztotta.

Magyar, tisztázat, az aláírások eredetiek. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 34.

46. BELICZAY GYULA. Budapest, 1884. szeptember 27.

Budapesten, 27. szept. 84. Mélyen tisztelt és szeretett Mester! Az első, kizárólag a dalmű... tisztelettel BELICZAY Gyula.

Az Operaház megnyitásakor meleg sorokkal üdvözli. «Adja az Isten, hogy a «Szt. István»-t mihamarább élvezhessük és hogy még soká magasztal-hassuk mint köztünk élőt és működőt: ERKEL Ferenczet, a Mestert.»

Magyar, ered. kézír. 4 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 38.

47. BELLAAGH-KORCSEK LEOPOLDINA. Budapest, 1888. dec. 16.

Mélyen tisztelt főigazgató úr! jóakaró uram! A' magyar nemzeti dalmű megteremtője... hálás tisztelője BELLAAGH-KORCSEK Leopoldina.

ERKEL zeneszerzői működésének 50. évfordulóján igen szeretetteljes, megleghangú üdvöletet küld, mint a «dalművészet egyik szerény napszámosa», aki 25 évnél több időt töltött ERKEL igazgatása alatt a Nemzeti Színház szolgálatában.

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 39.

BELÜGYMINISZTERIUM, lásd Magyar kir. Belügyminiszterium.

48. BEREGSZÁSZY LAJOS. Pest, 1862. december 5.

Pest, 5/12. 1862. Igen tisztelt karnagy úr! Levelem átadója RIEDL János úr... vagyok kész szolgája BEREGSZÁSZY hangszerész.

Ajánló sorok RIEDL János több kiállításon kitüntetett «pléhfuvó zeneszer» készítő részére Pozsonyból, «aki e hangszerek tiszta hangolását a jelenkorig legtöbbre vitte».

Magyar, ered. kézír. 2 l. n. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 41.

49. BERLINI NEUE DEUTSCHE OPER. Berlin, 1892. augusztus 2.

Berlin S. W., den 2. August 1892. Sehr geehrter Herr! Erbitten gefällige Angabe... Direction der Neuen Deutschen Oper: olvashatatlan aláírás.

A «Hunyadi» átengedésének feltételeit kéri.

Német, tisztázat, aláírás ered. 1 l. 4-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 42.

50. U. a. Berlin, 1892. augusztus 11.

Berlin S. W., den 11. August 1892. Herrn ERKEL Ferencz Budapest. Sehr geehrter Herr! Ihr geschätztes Schreiben vom 9. d. M... Wilhelm HOCK. Privatadresse: Kaiser Wilhelmstr. 21.

Az igazgató HOCK Vilmos a pesti Német Színháznál 1860—62-ben régisseur volt s ezidő óta ismeri ERKELT. Ezért kérte a «Hunyadi»-t. A kért összeget nem adhatja meg, hanem a hangjegyanyagnak kölcsöndiját beleértve, 4% tantiémet ajánl. Igéri, hogy a művet «in echt nationalem Sinne an Dekorationen u. Kostümen» fogja színrehozni. A választ saját személyére címezni kéri.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 42.

51. BERLIOZ HEKTOR. H. és k. n. (Pest, 1846. február.)

Mon cher Monsieur ERKEL. Tout le monde m'engage de remettre ... dévoué serviteur H. BERLIOZ.

Miután mindenki azt tanácsolja, kéri, hogy hangversenyét másnapról harmadnapra halasszák el. Ok: másnap bál van s ez az öltözködés miatt a hölgyeket otthon tartja a hangverseny óráiban, «cela ferait un grand tort à la recette».

Francia, ered. kézír. 1 l. 4-rét (a negyedik lapon címzés). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 43.

52. U. a. Páris, 1860. január 25.

Mon cher Monsieur ERKEL. Je vous remercie de votre lettre... Hector BERLIOZ 4 rue de Calais Paris. 25 Janvier 1860.

Válaszol ERKEL levelére. Senkinek nem adott Németországban felhatal-

mazást arra, hogy a Rákóczi-indulót az ő átírása szerint kiadja. Felhatalmazza ERKELT a szükséges lépések megtételére. Jelzi egyúttal, hogy a Rákóczi-indulót beékelte a «Damnation de Faust»-ba, de nem teljesen megegyezően az első fogalmazással, mert kódáját jobban kifejelesztette, ami «augmente beaucoup l'effet de la péroraison». Ha nem tartana az osztrák rendőrségtől, elküldené a vezérkönyvet. Várja ERKEL levelét és tisztelteti a Nemzeti Színház művészeit.

Francia, ered. kézír. 3 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 43.

Irod.: FABÓ: ERKEL Ferencz Emlékkönyv, a 144 l. a levél utolsó lapjának hasonmása, a 145 l. magyar fordítása. — Isoz K: BERLIOZ «Rakoczzy»-jának eredeti kézírata. M. Könyvszemle 1918. évf. 1—13 l.

53. IFJ. BERTHA SÁNDOR. Páris, 1868. április 10.

Igen tisztelt Barátom Uram! Fogadja jelen soraimban azon leg-
őszintébb... ifj. BERTHA Sándor... szíves barátságának.

BERTHA köszöni himnuszának átíratát, melynél «a bevezetés és bevezetés szép», de némely ütemben az összhangosítást az eredetire visszaállította, mert neki úgy jobban tetszik s az atyai szeretet vak. E művet ajánlja ERKEL jóindulatába, kéri, vezényelje ő és a hangverseny után a vezérkönyvet adja át atyjának.

Magyar, ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 44.

• 54. U. a. Laqueue-Galluis, 1871. október 4.

Mélyen tisztelt ERKEL úr! Egy újabb engedményt csikarni ki
irányomban... Alázatos szolgája BERTHA Sándor. . . . 4-én.

Kéri, hogy legújabb magyar zongora «Suite»-jét ERKELnek ajánlhassa. «Ha csálhatatlan izlését csak némileg is fogja kielégíteni, szerzőjének meglesz a várt jutalma».

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét (1. és 3. lapokon írva). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 44.

55. BETHLEN JÁNOS GRÓF. Gyulafehérvár, 1888. december 19.
Gyulafehérvár, 1888. dec. 19. Nagyságos úr! Fogadja üdvözetét
régii tisztelő tanítványának... Gróf BETHLEN János.

Szeretetteljes üdvözlő sorok.

Magyar, ered. kézír. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 45.

56. BETZHOLD IDA. Bunzlau i. Pr. Schl. 1884. július 13.

Bunzlau in preussisch-Schlesien, den 13-ten Juli 1884. Sehr geehr-
ter Herr Director! Sie werden sich meiner... alte Schülerin Ida
BETZHOLD.

Az Óriás-hegységben időzte alatt hallotta a «Hunyady»-t. «Ich schicke
das Programm mit, damit Sie sehen, dasz hinter den Bergen auch noch ver-
ständige Leute wohnen». Jelzi, hogy magyar darabjaival, különösen a «Hattyú-
dal»-lal és a «Szegény legény bújá»-val sok elismerést arat. Szeretné, ha «István

Magyar Könyvszemle. 1919. I—IV. füzet.

király»-hoz lejöhetne. Weimarban volt, hol ismét résztvehetett LISZT óráin. KRAUTWALD k. a. és KRIVÁCSI is ott voltak. Július 8-án «Parsifal»-t hallotta Bayreuthban, ahol egy csomó jeles nevű emberrel megismerkedett.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 46.

57. U. a. Bunzlau i. Pr. Schl. 1884. október 30.

Bunzlau, den 30. X. 84. Sehr geehrter Herr Director! Beifolgend erlaube ich mir Ihnen... Ida BETZHOLD... Poststrasse 10.

Néhány ujságszámot küld s pár sorban megnyugtatót kér, hogy ERKEL nem vette rossz néven, hogy mellette lándsát tört. «Ich wagte es nur, weil es wohl hier in Preussen nicht viele geben mag, welche die Wahrheit bestätigen würden, da ihnen die Verhältnisse nicht unbekannt sind.»

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 46.

58. BIGNIO LAJOS. Temesvár, 1863. március 3.

Temesvár, 3/3. 863. Igen tisztelt ERKEL úr! Kívánatának csak most tehetek némileg eleget... Tisztelettel BIGNIO s. k.

BARRACHT szinpadí kollégáját mint erős hangú, könnyű magasságú tenort ajánlja. 3000 forintért jobbat s oly erős hangút nem kapni. Nyolc napon belül Arnoldot, Emmít, Ernánit s a «Nachtlager» Gomez-ét énekelte. «Tell»-ből a tercettet e-durban éneklí. MARCHETTI-nél «jobban fog tetszeni, szebb erősebb hangja 's könnyebb magassága miatt; — különben igen becsületes 's rendes színházi tagnak, mondja mindenki az igazgatóval együtt.»

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 47.

59. U. a. Bécs, 1866. december 13.

Wien, den 13. Decbr. 1866. Geehrter Herr General Musik-Director! Auf Ihren werthen briefl. Rath... BIGNIO m. p., Mitglied des k. k. Hofopertheaters.

Vendégszerepeltetése dolgában kér felvilágosítást.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 47.

60. BODORFI HENRIK. Pest, 1863. május 1.

Geehrter Herr von ERREL! Um mich weiter zu vervollkommen... ergebener Heinrich BODORFI... 863.

Miután tovább kíván tanulni, kéri ERKELT, adna neki különórákat, ha nem érne rá, úgy fiai közül valamelyikkel taníttassa. Fizet havi 20 osztr. ért. forintot.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 48.

61. BÖGNÁR VILMA. Budapest, 1884. március 1.

Kedves mélyen tisztelt fő zenekar igazgató úr! Talán emlékszik, hogy egyszer oly bizalmasan és nyíltan beszéltem... alázatos szolgálója BÖGNÁR Vilma... Budapest.

Bizalommal kéri ERKELT, vigye keresztül, hogy szerződötetés céljából fel-
léphessen. A múlt évben rekedten és kedélybetegén énekelt s bár «a közönség
(claqueom nem volt) elég jól fogadott ahhoz képest, hogy valóban nem nyújt-
tottam eleget fellépésemmel», azt hiszi, ezért nem szerződötték. «Gondolja
meg, hogy legszebb éveimet a nemzeti színháznak áldoztam, soha sem birt a
külföld elcsalni, pedig higgye el nem egy ajánlatom volt oda, de én soha még
csak meg sem említém, mert hiszen hiába én csak itthon tudtam élni.» Most
hangja oly kifogástalan, mint volt nyolc évvel azelőtt. BIGNIO és GASSI meg-
mondhatják, akik hallották. Donna Annát szeretné énekelni, «hiszen egy magyar
Donna Annát, ki tisztességesen elénekelheti, talán mégsem hagyják menni». Ha
kérését ERKEL sem tudja teljesíteni, úgy ennek oly oka van, mely hangjától
független.

Magyar, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 49.

62. U. a. Kolozsvar, 1885. február 9.

Kedves mélyen tisztelt ERKEL úr! Nem bírok ellent álni azon
óhajomnak... alázatos szolgálója BOGNÁR Vilma... 885.

«A színház szakadásig tömve volt» a Hunyady László előadásán, amely-
nek «örök szépségű zenéjét» a közönség nagyon élvezte. «Első jelenetem után
6-szor hívtak ki, a „Lagrange“-ária után 4-szer nyílt jelenetbe» tapsolták elő.
Sikere akkora volt, hogy Erdély legelőkelőbb «s mint mondják leggőgösebb»
mágnásnője, báró BÁNFFY Albertné felkereste őt, hogy a „Lagrange“-áriával
okozott élvezetért köszönetet mondjon. «Roppantúl dicsérte a lassút mint com-
positiót». Önmagáról írva megemlíti, hogy hangja jó s «már nem is vagyok
olyan „dick“, mint aminőnek a múlt nyáron talált»,

Magyar, ered. kézír. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 49.

63. BOLCELLI EMILIA. H. és k. n. (Pest. 1867. ápr. 3.?)

Nagytekintetű zeneigazgató Úr! Drága kegyes jó Uram! A művé-
szet világában..... alázatos szolgálója BOLCELLI Emilia.

Levéliro BOLCELLI Antalnak herceg ESTERHÁZY volt karmesterének leánya,
sorscsapásoktól üldözötve ERKELhez fordul segítségért.

Magyar, ered. kézír. 3 l. n. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep.
Mus. 51.

64. BÖHM GUSZTÁV. Pest, 1869. július 19.

Tisztelt főzeneigazgató ur! Éppen most jövök a Mtgs. Intendans
urtól..... Engedelmet kérve e hosszú epistoláért, vagyok a t. főzene-
igazgató úr tisztelője BÖHM Gusztáv. Pest, 19/7. 869.

A BENZA-ügyből kifolyólag védekezik ERKELnek az intendánshoz intézett
levelében foglaltak ellen. «Jelen soroknak csak az a céljuk, hogy megmutassam
t. kegyednek, hogy a „fogadatlan prókátorság“ soha sem volt az én kenyerem»
BÖHM BENZÁVAL — akiről nem a leghizelgöbben nyilatkozik — ennek meg-
hívására a Bécs melletti Badenben találkozott. A vele folytatott beszélgetés

folyamán meggyőződött arról, hogy «eszeágában sincs a Pesti szerződés», vége-hossza nem volt a leánya dicséretének «és megmutatta nekem a 35.000 frankos szerződéseket». A fogadatlan prókátorság elleni védezését így végzi: «ámbar bátran és büszkén merem állítani — a mibe eddig bele avatkoztam az mindig a nemzeti színháznak használni akaró vágyból történt és hála Istennek mindig sikere is volt».

Magyar, ered. kézír. 3 l. n. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 52.

65. U. a. Pest, 1870. július 13.

Igen tisztelt főzeneigazgató ur! Miután még néhány leveleket váltottam..... igaz tisztelője BÖHM. Pest, Juli 13-n 870.

Jelenti, hogy a «Tannhäuser» zenekari szólamait Drezdában megrendelte. 90 vagy 100 tallérba fognak kerülni. Folytatólag színházi ügyekről számol be. A «Faust» díszletei készülnek. A «Tannhäuser» kar- és magán-szólamait másnap adja a másolónak. KENDEFI-től a minap azt hallotta, «hogy szó sincs róla, hogy igazgatót kapjunk — talán őszkor elvállalja SZÉCHÉNYI Gróf, de ez nagyon kétes».

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 52.

66. BRASSAI SÁMUEL. Kolozsvár, 1865. november 27.

Kolozsvárt, Nov. 27. 1865. Édes barátom! «Vettem leveledet, látom az eszedet..... szolgálatát ajánlja barátod BRASSAI.

FOLLINUS az operáért («Bánk bán»-ról van szó) 400 forintot ajánl, ebből másolásra lemeget 50 frt. A vezérkönyv átvételekor fizet 200 frtot. ERKEL tehát vagy BRASSAINAK küldje a vezérkönyvet, vagy utánvétellel. Az első előadások kapja a 150 frtot. Az első előadás 1866 január második felére várható.

Magyar, ered. kézír. 1 l. 8-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 53.

67. U. a. Kolozsvár, 1876. március 17.

Kolozsv. 17/3 1876. Édes Barátom! Már néhai PICHLER Bódog..... Brassai. Ha már két levelem nem volt alkalmatlan neked, tudasd egy-pár sorral velem.

A néh. PICHLER Bódog által benyújtott operát — mely már Bécsben be volt nyújtva s onnan visszavétetett — adja ki ERKEL az özvegynek, ha nincs kilátás reá, hogy Pesten adják, mert Bécsből bekérték. «Szokott nyájas és barátságos modorod a netalán kesernyés pilulát is undor nélkül elnyeleti vele.»

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 53.

68. U. a. Kolozsvár, 1879. szeptember 10.

Kolozsv. sept. 10. 79. Kedves barátom! Biztos vagyok, hogy nem veszed rossz neven..... kéri meleg részvétedet barátod BRASSAI.

RIGÓ Anna kezdő zongorajátszót ajánlja pártfogásába. «Tactus tartása dicséretes és elég jól is olvas.»

Magyar, ered. kézír. 1 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 53.

69. U. a. Kolozsvár, 1880. augusztus 14.

Kolozsv. aug. 14. 80. Édes barátom! Ujra kéntelen vagyok ..... jóindulatban barátod BRASSAI iránt.

KORIK Bertát ajánlja ERKEL figyelmébe. Mivel a dalárdaünnepély nem hozza ERKELT Kolozsvárra, neki sincs semmi köze az ünnepélyhez.

Magyar, ered. kézír. 1 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 53.

70. U. a. Kolozsvár, 1888. december 15.

Kedves Barátom! Az Evangéliom szerint Jézus ..... az érzelmeit barátod BRASSAI-nak. Kolozsvárt, decz. 15. 1888.

ERKEL jubileuma alkalmából, BRASSAI levelét bibliai idézettel kezdi (Jézus szavai Magdolnához), amit ERKEL-re vonatkoztatva így alakít át: «A közvélemény fényes kárpótlással tartozik neked, mivel sokat bántottak». Vigasztalja őt a mostani nemzedék hálája. «Hadd csatoljam én is, az élők között legrégebb és legállandóbb barátod, üdvözteimet» stb.

Magyar, ered. kézír. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 53.

71. U. a. Kolozsvár, 1891. január 17.

Kolozsvárt 1/17 91. Édes barátom! Az idemellékelt kép ..... hü és jó barátod BRASSAI.

Egy angol képeslapból kivágott s kis fiúcskát ábrázoló képet küld, mert «annyira hasonlítónak találtam Bandi unokádhoz».

Magyar, ered. kézír. 1 l. 16-rét, borítékkal. Mellékelve egy újságkivágás. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 53.

72. BRÄUER FERENC. Pest, 1862. november 3.

Lieber Freund ERREL! Nachdem ich schon sehr oft ..... aufrichtig ergebener Franz BRÄUER. Pest, den 3/II. 62.

Rövid időre egy tamtamot kér kölcsön.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 54.

73. BRYK'S Musikschule. Bécs, 1883. március 28.

Wien, am 28. März 1883. Sr. Wohlgeboren Herrn Director F. ERKEL Pest. Ich habe die Firma ROSAVELGI in Pest ersucht ..... in aller Hochachtung. BRYK'S Musikschule Wien, II., Praterstrasse No. 38.

A LA-GRANGE-ária zenekari szólómainak lemásoltatására kér engedélyt, hogy e híres áriát a hangversenykörúton Berlin, London, Hamburgban előadhassák.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 55.

74. BUDAPESTI KIR. TANFELÜGYELŐSÉG. Budapest, 1879. június 21.

Tekintetes ERKEL FERENC, orsz. zeneakadémiai Tanár Úrnak ..... BÉKESY Imre min. oszt. tanácsos, föv. kir. tanfelügyelő.

A felső nép- és polgári iskolai tan. képestő vizsgára «5 frtnyi napidíj élvezete mellett a zenei tárgyakra nézve» szakbiztosnak hívja meg.

Magyar, tisztázat, az aláírás ered. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 257.

75. BUDAPESTI LIPÓTVÁROSI CASINÓ. Budapest, 1883. november 29.

Nagyságos Úr! Néhai VOLKMANN Robert emlékének . . . . . FALK Miksa a választmány elnöke . . . . . Budapesten.

A Volkmann-(bizottság) választmányi tagjává való megválasztásáról értesíti ERKELT.

Magyar, tisztázat, az aláírás eredeti. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 93.

76. U. a. Budapest, 1886. december 20.

Igen tisztelt Nagyságos Úr! A Budapesti Lipótvárosi . . . . . alázatos szolgája dr. FALK Miksa a lipótvárosi casinó elnöke.

Köszönet a december 10-iki családi estélyen való közreműködésért.

Magyar, tisztázat, az utolsó 9 szó FALK írása. 2 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 93.

77. BÜRGER ZSIGMOND. London, é. n. (1891.) május 29.

London, d. 29. May. Hochverehrter Herr Generalmusikdirektor! Erlauben Sie mir gütigst . . . . . Sigm. BÜRGER . . . . . Herren Söhnen.

L. VAN WOEFELGHEM, párisi kiváló violás kérését közvetíti: engedje át neki ERKEL hangversenyeken való előadásra a «Bánk bán» viola d'amour szőlőjét.

Német, ered. kézír. 4 l. k. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 57. (Az évszám megállapítása a póstai betűző alapján történt.)

78. CAUX MIMI, de. Budapest, 1881. január 10.

Budapest, 10/I. 81. «Noblesse oblige». Sehr geehrter Herr von ERKEL, Ihr Herr Sohn ALEXANDER . . . . . in das Land der Artigkeit. Marie ZADEMACK-DORIA DE CAUX.

Panaszkodik ERKEL Sándorra, ki reggel a «Zsidónő»-höz jegyet ígért, este pedig megtagadta. E tapintatlanságát nagyon rossz néven vette.

Német, ered. kézír. 3 l. k. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 72.

79. CHARTON DEMEUR J. Sèvres, 1858. október 3.

Sèvres le 3 octobre 58. Mon cher Maitre ERKEL Vous croyez peut être que je vous ai oublié . . . J. DEMEUR CHARTON . . . pour réussir il faut beaucoup de discrétion.

Költözködéssel és berendezkedéssel menti hallgatását. Nagyon köszöni mindazt, amit pesti vendégszereplésekor felesége érdekében tett. Itt már nagy

hatással énekelte felesége az áriát. A Théâtre Lirique igazgatója komolyan foglalkozik operájának színrehozatalával «c'est lui même qui se chargerait de faire la traduction de notre opéra», «je ne cesserai pas de crier qu'il y a un génie à Pesth et ce génie se nomme ERKEL», kell hogy a párisiak megismerjék őt, kinek neve Párisban már közszájon forog. Ha akarják, felesége lejön szívesen Pestre vendégszereplésre, csak írják meg idejében, hogy beoszthassa idejét.

Francia, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 58.

80. CONCORDIA JOURNALISTEN UND SCHRIFTSTELLERVEREIN. Bécs, 1877. november.

Wien im November 1877. Verehrter Herr! Der Journalisten... am Nationaltheater in Budapest.

Kéri, hogy a nyugdíjalap javára rendezendő bazárnak ajándékozza valamely kiadott műve kéziratát.

Német, tiszttzat, 7 szerkesztő ered. aláírásával. 3 l. 4-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 60.

81. CSÁNY GIZELLA. H. és k. n.

Különösen tisztelt Karnagy Ur! Kedves ERKEL bátyám! Bocsáson meg, hogy... tisztelő huga Csány Gizela.

Szeretné Gertrudot énekelni, de BALÁSNÉ BOGNÁR Vilma tanulja. Nem akar rivalizálni, de ha «Vilma» nem tetszenék, ő nagyon szeretné e szerepet énekelni, úgy mint ahogy azt ERKEL gondolta, amikor írta, mert «elrontani, ahhoz nincs szívem».

Magyar, ered. kézír. 3 l. n. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 62.

82. CSILLAG RÓZA. Frankfurt a/M. 1865. nov. 7.

Frankfurt a/M. am 7-ten 7bre 1865. Hochgeehrter Herr v. ERKEL! Sie werden ohne Zweifel erstaunen... Rosa CSILLAG... erwarten in Frankfurt a/M.

Mentegeti magát, hogy németül ír, de oly rég került el hazulról. Vendégszerepelni szeretne Pesten az országgyűlés idején, ha hívják és megfelelő ajánlatot kap. A Német Színház hívja, de ő csak a Nemzeti Színházban akar fellépni, ott, hol pályáját megkezdte. Kéri, neki «die Rolle der Erzsébeth in Ihrer unsterblichen Oper «Hunyady László» anvertrauen zu wollten, welche für mich eine unendliche Freude wäre zu studieren.»

Német, ered. kézír. 4 l. k. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 65.

DALÁRDÁK.

83. BÉKÉSI DALEGYLET. Békés, 1889. január 30.

Nagyságos Úr! Mult év december 16-ikán... tartott üléséből KONKOLY Jenő dalegyleti elnök, P. H. — KIRÁLY Dávid, dalegyleti jegyző. Szerencsekívánatok az 50 éves művészi jubileum alkalmából. Magyar, tisztázat. A két aláírás ered. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 35.

84. BÉKÉSMEGYEI DALÁREGYESÜLET. Békés, 1872. április 17.

Milyen tisztelt Tekintetes Úr! A BÉKÉSMEGYEI DALÁREGYESÜLET a nyáron... alázatos szolgája dr. HAJNAL ISTVÁN... elnöke.

Az 1872. év nyarán Gyulán megyei dalárünnepély lesz. A daláregyleti elnök kéri ERKELT, hogy «kegyeskedjék ez alkalomra a megyei dalárdák által közösen előadandó Békésmegyei Dalárindulót írni.»

Magyar, tisztázat, az aláírás ered. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 36.

85. U. a. Békés, 1872. augusztus 14.

Milyen tisztelt Tekintetes Úr! A Békés megyei dalár egyesület... dr. HAJNAL István... elnöke.

A közgyűlés megbízásából köszöni, hogy «az ünnepély alkalmára a Dalár Indulót» megírta, kéri, hogy a nagyváradi orsz. dalünnepélyen a békésmegyei dalárdák által együttesen előadandó «Dalár Indulót» ERKEL vezényelje.

Magyar, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 118.

86. BONYHÁDI DALÁRDA. Bonyhád, 1877. február 15.

A «Bonyhádi Dalárdá»-tól. Nagyságos ERKEL... Minden nemzet az ő műveltsége szerint íteltetik meg... P. H. — KRAMLONY József elnök. SCHNEIDER s. k. János egyl. jegyző.

Értesítés arról, hogy a január 1-ei közgyűlés ERKELT tiszteletbeli taggá választotta.

Magyar, a jegyző kézírása, az aláírások ered. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 154.

87. A BUDAPESTI V. KER. ÁLLAMI FŐREÁLISKOLA ERKEL DALKÖRE. Budapest, 1887. november 7.

Nagyságos ERKEL Ferencz úrnak! Engedje meg Nagyságod, hogy midőn... Az «ERKEL Dalkör» tagjai PAUKER Ármin ifj. elnök.

Magyar, tisztázat, az aláírás ered. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 56.

88. DEBRECENI DALEGYLET. Debrecen, 1870. február 27.

2. sz. 1870. T. ERKEL Ferencz úrnak, a magyarországi dalegyletek

főkarmesterének Pesten. A debreczeni dalegylet... KOMLÓSSI Imre a dalegylet elnöke, VADON Sándor dalegyleti jegyző.

Értesítés arról, hogy a közgyűlés ERKELT tiszteletbeli taggá választotta meg.

Magyar, tisztázata, a két aláírás ered. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 70.

89. DEBRECENI DAL- ÉS ZENEEGYLET. Debrecen, 1882. február 1.

Tekintetes ERKEL Ferencz úrnak Budapest. A debreczeni dal- és zeneegylet... LENGYEL Imre... elnöke.

Értesítés arról, hogy az 1881. évi februárban tartott közgyűlésen ERKELT disztaggá választották. Küldik ennek okmányát.

Magyar, tisztázata, az aláírás ered. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 70.

90. JÁSZBERÉNYI DALEGYLET. Jászberény, 1883. április 18.

Nagyságos karnagy úr! A jászberényi dalegylet f. évi Február 16-án... RISZNER József elnök, ESZTRENGA István titkár.

Értesítés arról, hogy a közgyűlés ERKELT tiszteletbeli taggá választotta s egyben az oklevelet küldi.

Magyar, tisztázata, az aláírások ered. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 135.

91. KOLOZSVÁRI HILÁRIA DALEGYLET. Kolozsvár, 1871. okt. 5.

Tekintetes Ur! A kolozsvári «Hilária»... A dalegylet nevében J. GEGENBAUER elnök, RIEGER János jegyző.

Az 1870. december 22-iki közgyűlésen megválasztatván ERKEL tiszteletbeli taggá, az erről szóló oklevelet szerencsekívánatokkal küldik.

Magyar, tisztázata, az aláírások ered. 1 l. 4-rét (a 4-ik lapon címzés). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 147.

92. KOMÁROMI DALEGYLET. Komárom, 1865. április 12.

Kivonat a komáromi dalegylet 1865. január 8-án tartott... tiszteltteljesen értesítettik. Kelt... MOLNÁR Ádám dalárdai elnök, TÁTRAI József jegyző.

ERKEL tiszteletbeli taggá való választásáról jegyzőkönyvi kivonat.

Magyar, tisztázata, az aláírások ered. 1 l. 2-rét, a 4-ik lapon külzet. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 150.

93. KOLOZSVÁRI DALKÖR. Kolozsvár, 1868. március 31.

Tisztelt Hazafi! A «Kolozsvári dalkör» mint a külföldi... tisztelői g. ESTERHÁZY Kálmán elnök, KRISIK Sándor jegyző.

Értesítés arról, hogy a Dalkör a kiváló zeneköltő koszorújához «egy

igénytelen levélkével kívánt járulni az által, hogy Önt tisztelt hazafi a dalkör tiszteletbeli tagjává közlekedéssel megválasztotta».

Magyar, tisztázata, az aláírások ered. 2 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 91.

94. LOSONCI ZENE- ÉS DALKÖR. Losonc, 1882. április 6.

Mélyen tisztelt művész Ur! A «Losonczy zene- és dalkör» azon vágytól vezéreltetve... alázatos szolgája DORTSÁK Gyula egyl. titkár.

Értesíti, hogy a március 26-iki közgyűlés ERKELT tiszteletbeli taggá választotta, kéri fogadja el.

Magyar, tisztázata, az aláírás ered. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 169.

95. NAGYSZEBENI MAGYAR DALKÖR. Nagyszében, 1888. dec. 14.

Sz. 118/1888. Mélyen tisztelt Nagyságos Úr! A meghatottság érzetével... határtalan tisztelői a «dalkör» nevében: ELISCHER József kir. tan. tank. főigazgató elnök, GERZSENYI György titkár.

Igen meleghangú, gondosan, majdnem fellengzően megfogalmazott szerencsekívánatok ERKEL jubileuma alkalmából.

Magyar, tisztázata, az aláírások ered. 2 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 178.

96. PÉCSI DALÁRDA. Pécs, 1888. december 14.

A «Pécsi Dalárda» elnökségétől... Magyarország művészi körei... AICHINGER János egyesületi elnök, REBEVICZ Imre egyes. titkár.

Meleg szerencsekívánatok a jubileum alkalmából.

Magyar, tisztázata, az aláírások ered. 2 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 196.

97. POZSONYI DALEGYLET. Pozsony, 1881. november 9.

Különösen Tisztelt Uram! Nagy Mester! Nagy aggodalommal fordulok a magyar zene nestorához... A pozsonyi dalegylet elnöke SIMONYI Gyula.

Az ő elnöklete alatt másfél évvel azelőtt megalakult dalegylet (vegyeskar), melynek STREHLEN Antal a karmestere, legközelebbi hangversenyén egy eredeti magyar vegyeskarral szeretne fellépni, mást mint a Hymnust nem ismer, ezért kér egyet ERKEL-től.

Magyar, tisztázata, aláírás ered. 2 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 205.

98. U. a. Pozsony, 1881. november 30.

Különösen Tisztelt Uram! Nagy Mester! E perczen vettem kegyes küldeményét... a pozsonyi dalegylet elnöke SIMONYI Gyula.

Köszöni «A Magyarok Istene» c. vegyeskart. Ezt a decemberi alapító hangversenyen fogják előadni s egyúttal a közönséggel tudatni, hogy «azt

részünkre szerezni kegyes volt...» E mű előadásánál minden egyes tag át lesz hatva attól a tudattól, hogy mivel tartozunk «a magyarok legnagyobb zeneszerzőjének és kegyes jötevőnknek».

Magyar, tisztázat, az aláírás ered. 2 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 205.

99. SZEGEDI POLGÁRI DALÁRDA. Szeged, 1882. május 11.

Mélyen tisztelt főzeneigazgató úr! A «Szegedi polgári dalárda» f. é. június 3-ikán... LANGER Viktor, Szeged 1882. május 11.

A dalárda, mint első akarná a «Névtelen hősök» «Takarodó»-ját bemutatni. Kéri ehhez a zenekari vezérkönyvet.

Magyar, ered. kézír. 1 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 161.

100. SZEGZÁRDI DALÁRDA. H. és k. n. (Szegzárd, 1882. június vége).

Nagyságos ur! A «szegzárdi dalárda» tagjai a magyar zene művelésében... dr. STEINER Lajos jegyző, BODA Vilmos elnök.

ERKEL-t megválasztották az (1882) május 7-iki közgyűlésen tiszteletbeli tagnak, küldik az oklevelet. (Ennek kelte 1882. június 24.)

Magyar, tisztázat, az aláírások ered. 1 l. 8-rét. Oklevél mellékelve. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 230.

101. SZENTESI DAL- ÉS ZENEEGYLET. Szentes, 1890. nov. 8.

Nagyságos Úr! A «Szentesi dal- és zeneegylet» Nagyságodat... alázatos szolgája VIRÁG Ede... titkárja.

Az 1889. március 2-iki közgyűlés ERKEL-t tiszteletbeli taggá választván meg, küldik a díszokmányt.

Magyar, ered. kézír. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 235.

102. UNGVÁRI DALÁRDA. Ungvár, 1885. március 20.

Nagyságos Zeneakadémiai Igazgató Ur! Az ungvári dalárda a húsvéti ünnepek után... DROHOBECKY Gyula képezdei igazgató az ungvári dalárda karnagya.

A «Bánk Bán», a «Hunyady»-ból kér énekkarokat, utánvétel mellett s kérdi, nem kaphatna-e? «István király»-ból szintén utánvétellel kórusokat. Levelét azzal zárja, hogy «Isten éltesse Nagyságodat, mint a magyar Zeneköltők királyát».

Magyar, ered. kézír. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 77.

103. ZOMBORI KASZINÓ-EGYLETI DALÁRDA. Zombor, 1880. december 16.

Nagyságos ERKEL Ferenc... Budapesten. A zombori kaszinó-egyleti dalárda nevében... hálás tisztelői BIBER Gyula titkár, P. H. — PRIBI Ernő egyesületi alelnök.

Kéri, hogy a dalárdájuk részére a «Névtelen hősök»-ből a «Takarodó»-t lemásoltassa és megküldesse ERKEL.

Magyar, tiszttázat, az aláírások ered. 2 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 278.

104. ORSZÁGOS DALÁRKÖZGYŰLÉS DEBRECEN. Debrecen, 1868. október 26.

Tisztelt Hazafi! Az 1868. Szeptember 21-kén... KOMLÓSSI Imre a dalárközgyűlés elnöke, ZIVUSKA Ferenc jegyző.

Értesítés arról, hogy a szeptember 21-iki közgyűlés «az összes hazai dal-egyletek örökös főkarmesterévé egyhangúlag» ERKEL-t választotta meg.

Magyar, tiszttázat, az aláírások ered. 1 l. 2-rét borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 69.

105. ORSZÁGOS DALÁRSZÖVETSÉG ALAKULÓ KÖZPONTI BIZOTTMÁNY. Pest, 1866. március 17.

Pest 17/3. 1866. Igen tisztelt Főzeneigazgató úr! A múlt évi Aug. 21-én Pesten tartott... Tisztelettel maradván ÁBRÁNYI Kornél, REMÉNYI Ede.

Értesítés arról, hogy az orsz. dalárszöv. közp. bizottmányába EKKEK-t is beválasztották, egyúttal meghívó a 18-iki ülésre.

Magyar, tiszttázat (Ábrányi kezeírása), az aláírások ered. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 212.

106. ORSZÁGOS DALÁRÜNNEPÉLY DEBRECEN. Debrecen, 1868. november 1.

T. ERKEL Ferencz úrnak... Azon ernyedetlen buzgóságért... Debreczenben, az országos dalárünnepélyt rendezett nagybizottságnak 1868. November 1-sőjén tartott üléséből... a nagybizottság jegyzője.

Az ünnepen való közreműködésért köszönetnyilvánítás.

Magyar, tiszttázat, az aláírások ered. 1 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 69.

107. DALNOKY-SCHWABE. Budapest, 1892. augusztus 25.

25. August 1892. Euer Hochwohlgeboren! Von Herrn Director HOCK... Mad. DALNOKY-SCHWABE... Budapest.

Kérdi, mikor mehetne ERKELhez, hogy HOCKtól a Berlieni Neue Deutsche Oper igazgatójától nyert megbízás alapján a «Hunyadi» átengedési feltételeiről tárgyalhasson.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét (az 1. és 3. lapokra írva), borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 67.

108. DAURER J. B. Arad, 1846. március 25.

Euer Wohlgeboren! Aus dem gestern von Herrn Carl HUBER...
ergebenster J. B. DAURER Direktor des Conservatoriums.

HUBER Károlytól értesült, hogy a Nemzeti Színház 2-ik fuvolása meghalt. Ajánlja EHLING Jánost, akinek ugyan még egy félévig a Conservatoriumban kellene maradnia, de mert állás nem nyílik minduntalan, elbocsátja az iskolából. Érdeklődik a feltételek iránt.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. (4-ik lap címzés.) Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 68.

109. DEBRECENI SZÍNHÁZ. Debrecen, 1866. június 26.

Mélyen tisztelt karnagy úr! A debreczeni színügylet a' helybeli...
KISS Sándor a' debreczeni színház intendánsa.

Kéri a feltételek közlését, amelyek mellett a «Bánk bán» vezérkönyvét megkaphatja, mert ezzel az operával akarja a jövő évadot megnyitni.

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 70.

110. U. a. Debrecen, 1866. július 29.

Tekintetes Karmester úr! A mult hó 26-án Pestre küldött levelemben... kész szolgálja KISS Sándor a debreczeni állandó színház intendánsa.

Kérdésére még választ nem kapott, nagyon kéri, bocsássa meg alkalmatlankodását, de a jó ügyért teszi; biztosítja, hogy az operát csak akkor adhatja, «ha olly zenészeti erővel rendelkezhetem, mely ezen dalmű méltóságának 's művészi belbecsének megfelel». Reméli, nem tagadja meg Debrecennek azt, amit FOLLINUS nagyváradi magánigazgató is élvezett.

Magyar, ered. kézír. 3 l. 4-rét. borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 70.

111. DEBRECENI ZENEDE. Debrecen, 1866. július 11.

31/1866. Tekintetes Úr! Önnek zenedénk iránt tanúsított kegyeségeért... választmányá nevében és megbizásából CSANAK József elnök.

Köszönetet mond a «Sarolta» megküldéséért. A július 1-i hangversenyre már nem tudták megtanulni, ezért előadását el kellett halasztaniok a legközelebbi időre. A másolási díjat, 3 forintot, elküldötték VINTÉR Rezsőnek.

Magyar, ered. kézír. 1 l. 2-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 71.

112. U. a. Debrecen, 1881. április 3.

Igen tisztelt ERKEL Úr! Bátorkodom tisztelettel kérni... alázatos szolgálja KOMLÓSSY Lajos nyugalmazott m. k. honvédhuszár ezredes mint a Debr. Zenede igazgatója.

A Népszínház részére SZUK tanítványát KOVÁCS Lajost ajánlja gondolkásnak. A «Névtelen hősök»-ből pedig «valami szép kardalt zenedénk részére — előadhatás végett — adományozni» kér.

Magyar, ered. kézír. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 71.

113. DEINHARDSTEIN JOHANNA. Bécs, 1861. október 26.

Geehrter Herr Kapellmeister! Die Überzeugung, dasz Sie... Johanna DEINHARDSTEIN. Wien 26/10. 1861.

Noha a mester reá megharagudott, neheztelését annyira érezte, hogy kénytelen volt elmenni a színházról, levélíró ezt mégis elfelejti s csak ERKEL jóakarata s régi elismerésére gondol s ezért nagyon aggódik hogyléte felől, kéri, adjon életjelt magáról, de ne DOPPLER útján. Közli pontos címét.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 73.

114. DEUTSCH-ÖSTERR. THEATER-AGENTUR. Berlin, 1892. júl. 12.

Berlin W. den 12. Juli 1892... Sehr geehrter Herr! Ihre Auffassung meiner Offerte... Mit vorzüglicher Hochachtung Louis von SELAR.

ERKEL felfogása az ő ajánlatáról nem helyes, mert igaz, hogy 50 év óta tudják, hogy a «Hunyady László»-nak sikere van, de a vevő a gyémántot is látni akarja a vétel előtt, ezért az opera vezérkönyvét is látni akarják. «Nicht Sie bewerben sich um eine Aufführung, sondern die Direktion bewirbt sich um Ihr Werk.» A kézirattal visszaélés nem történhetik, mert van «Szerzői jog», másrészt meg biztosítékot nyújt maga a közvetítő, aki magyar születésű. A berlini színpad nemcsak európai hírt, de pénzt is jelent. Kéri: küldje el a zongorakivonatot és a szövegkönyvet. (Az iroda tulajdonosa a levélpapiros fejnyomásán: Josef Selar von SZTANKOVITS.)

Német, tisztázat, az aláírás autogramm-bélyegző. 3 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 180.

115. DOMBAY ARTUR. H. n. (Budapest), 1885. június 23.

Hochgeehrter Meister! Durch gültige Intention des Direktors... Artur DOMBAY... Stock 17.

Miután őt egy kiadó felszólította, hogy «über Nationale Elemente der Oper ein grösseres phylosophisch-aesthetisches Werk»-et írjon s miután «Ungarn und das Orient» c. műve anyagának kiválogatását végzi, tanulmányozásra kéri a «Bátory Mária» és a «Brankovits» vezérkönyveit, melyek neki e szempontból a legfontosabbaknak tűnnek fel.

Német, ered. kézír. 3 l. k. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 74.

116. DONT JAKAB. Bécs, 1886. január 22.

Wien, den 22. Jänner 1886. Euer Hochwohlgeboren, Hochgeehrtester Herr! In der Hoffnung, dasz... zeichnet Jac: DONT Mitglied der k. k. Hofkapelle.

Német, ered. kézirat. 2 l. 4-rét (az 1. és 3. lapokra írva), borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 75.

117. DOPPLER FERENC ÉS KÁROLY. Berlin, 1854. november 19.

Berlin den 19-ten Novemb. 854. Hoch und innigverehrter Freund!

Kaum wage ich es die Feder... Deine ergebensten Franz und Carl DOPPLER... Carls Empfehlung.

Alig meri arra kérni, hogy FESTETICS-nél pártfogolja kérvényüket, melyben kéri szabadságuk meghosszabbítását 10 nappal, de oly kedvező ajánlatot kaptak Hannoverből, hogy azt nem utasíthatják vissza. Igen sajnálják, hogy az első filharmoniai hangversenyen nem lehetnek jelen. A porosz király előtt fognak játszani s MAYERBEER kíséri őket a zongorán, aki igen örült, mikor elmondották neki: mennyi fáradságot fordítottak a «Próféta»-ra s hogy mily jó a Nemzeti Színház zenekara.

Német, ered. kézirat, DOPPLER Ferenc kezeírása. 3 l. 8-rét (a 4-ik lap címzés). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

Irod.: Úgy ez a levél, mint a 118—121, 123—124, 126—141. szám alattiak megjelentek a Zeneközlöny-ben. IX. évf. (1910/11-ben). a 122—129., 161—165., 185—190. lapokon. Bővítve külön füzetként is megjelent a következő címen: «DOPPLER Ferenc levelei ERKEL-hez, közli s németnyelvű pótlással ellátta d'ISOZ Kálmán. — Franz DOPPLER's Briefe an Franz ERKEL, publiciert und mit Anmerkungen versehen von d'ISOZ Kálmán.» Budapest, 1911. Pesti könyvnyomda r.-t. 1 mell. 30 l.

118. U. a. Bréma, 1854. december 4.

Bremen den 4-ten Decemb. 854. Theurer hochverehrter Freund!

Gestern kamen wir hier in Bremen an... ergebener Fr. DOPPLER... verehrender Carl DOPPLER... KÖFFINGER etc.

Hangversenyútjokkal igen meg volnának elégedve, ha nem kívánkoznának haza. Brémába elkésve értek, mert Weimarban a nagyhercegnél kellett hangversenyezniök. «LISS trug mir auf, Dich in unserem nächsten Schreiben vielmal zu grüßen. Er spricht immer mit groszer Leidenschaft von Ungarn. In Weimar lebt er wie ein kleiner König...» «Überhaupt bleibt mir noch sehr viel von ihm zu erzählen übrig.» A levél negyedik oldalán DOPPLER Károly ír. Kijelenti, hogy a Hannoverben december 9-én adandó hangversenyük után lehetőleg még azon este elutaznak, hogy éjjel-nappal szakadatlan utazva, 11-ikére Pestre érhessenek.

Német, ered. kézír., az 1—3. lapok DOPPLER Ferenc, a 4-ik lap DOPPLER Károly kezeírása. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

Irod.: mint a 117. sz.

119. DOPPLER FERENC. Bécs, 1861. január 1.

Wien den 1-ten Jänner 861. Hochverehrter Freund! In der beglückenden Hoffnung... dein Dich hochverehrender DOPPLER Ferenc.

Újévi üdvözlés után kijelenti, hogy rendkívüli érdeklődéssel figyeli a magyar dolgok folyását s ezt «darf ich Dir, der Du meine Aufrichtige Denkungsweise für die National-Sache kennst, wohl nicht weiter erwähnen». Annál szomorúbb tapasztalatai vannak Bécsben, ahol az ellenséges érzelmek óriásak. Nem is akar ezekről az izgató dolgoktól tovább írni. A január 13-iki Károlylyal együtt Pesten tartandó hangversenyére ERKEL közreműködését is kéri, majd áttér arra, hogy Károly tőle egy pikkoló küldését kérte, fáj a szive, hogy nem működhetik közre azon alkalommal, amikorra e pikkoló kell, t. i. a «Bánk bán» előadásánál, «dasz es nicht auch mir vergönnt ist, durch die Mitwirkung bei diesem gewisz höchst interessanten und geistreichen Tonstück — zu dem bestimmt groszartigen Erfolge deines neuesten Opus das Meinige auch gleich den Übrigen — beitragen zu dürfen».

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

Irod.: mint a 117. sz.

120. U. a. Bécs, 1863. január 3.

Wien den 3-ten Jänner 863. Hochverehrter Freund! Soeben habe ich einige Zeilen von Herrn CSEPREGI erhalten... deines dankerfüllten Fr. DOPPLER... Empfehlungen.

CSEPREGITől megkapta az «Ilka» utáni tantiémet. Tőle tudja, hogy csak ERKEL erélyes fellépésének köszönheti, hogy nem tették december 31-ikére, a legrosszabb pénztári napra. Örömmel hallja, hogy a «Hunyady» Párisban előadásra kerül. Őt is biztatták, hogy a «Wanda»-t a Théâtre Lirique-ben fogják adni, de ő nem bizik benne. Mert alighanem úgy jár, mint Bécsben, ahol «mehrere Jahre warten musste, und... die Oper in kurzer Zeit 15-mal bei stets überfülltem Hause gegeben wurde, kam die polnische Affaire und meine Sensenmänner waren für gewisse Augen eine unangenehme Augenweide... Leider habe ich schon öfter mich überzeugt, dasz alle Opern in speziell nationállen Färbung, bei jeder Gelegenheit Anstand finden» és ezért oly szövegeknyvet keres, mely kedélyesen a Lerchenfelden vagy a Lichtenthalban játszik. Operái és hangversenyhírek közlése közben írja: «Ich sehne mich unendlich wieder einmal mein unvergessliches Pest wiederzusehen».

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

Irod.: mint a 117. sz.

121. U. a. Bécs, 1864. június 28.

Wien den 28-ten Juni 864. Hochverehrter Freund! Mein Selbstbewusstsein erfüllt mich... Dir treu ergebenen DOPPLER Ferenc.

A rég megérdemelt kitüntetéshez küldi szerencsekívánatait, amelyekkel azért késett, mert 15 éves Hermina leánya nagybeteg volt. Alig várja a színház megnyitását, mert «ich mich nur heimisch und befriedigt fühle, wenn ich die Theater-Atmosphäre einathme». Örömmel hallja, hogy EKKEL szorgalmasan dolgozik. Ő is szívesen dolgozna, de nem kap szövegeknyvet és sajna, az Operánál «ist man... nicht besonders den national Stoffen zugeneigt», amit annyival inkább sajnál, mert más térre még nem merészkedik.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz. Az 1. és 4. lap facsimiléje közölve: FABÓ: ERKEL
Ferenc Emlékkönyv: 164 l.

122. U. a. Bécs, 1865. május 2.

Wien den 2-ten Mai 865. Hochverehrter Freund! Durch unseren unvergleichlichen Buffo BENZA... treueregebener unveränderlicher DOPPLER Ferenc.

BENZA, aki Bécsben DOPPLER közelében lakik, fogja ERKELnek a levelet átadni s egyúttal a levéltróról bővebben referálni. BENZA Ida több hangversenyen sikeresen lépett fel s legutóbb «im Wiedner Theater durch ihre klangreiche Stimme allgemeines Aufsehen erregt.» A bécsi operai ujdonságokról ír. Örvend annak, hogy ERKEL annyiszor dirigálta a «Fidelio»-t és hogy a «IX. szimfóniát» vezényelte. Hallja, hogy felelevenítik az «Erzsébet» közös operát. Ha a DOPPLER által írt első felvonás zenéjének másolati vezérkönyve nem kerül elő s reá szükség van, szívesen elküldi az eredetit, megtoldva egy nyitánnyal, amelyen éppen dolgozik.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1912—57. Ep. Mus. 444.

123. U. a. Bécs, 1865. november 25.

Wien den 25-ten Novemb: 865. Hochverehrter Freund! Indem ich Dir für die gütige Übersendung... Dir ewig treu ergebener Ferencz... viele Empfehlungen.

Köszöni az «Erzsébet»-ért küldött 15 forint tantiémet. Meleg és érzelmes hangú levél, melyben ERKEL iránt érzett barátságáról és Pest szeretetéről tesz tanúbizonyságot és... «ich jederzeit mit Wonne bereit bin, jede Gelegenheit zu ergreifen, nach meinen schwachen Kräften — auch in der Ferne — für die mir über Alles heilig und theuren nationalen Kunst-Interessen wirken zu dürfen.» Károly jól van s ügylátszik állásával igen meg van elégedve. RABATINSZKY k. a. első felléptében «hatte einen ausserordentlich günstigen Erfolg».

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

124. U. a. Bécs, 1865. december 2.

Wien den 2-ten Decemb. 865. Hochverehrter Freund! Als Ausschusmitglied des HAYDN-Verein... dein Dir ergebener Franz DOPPLER.

A zeneművészek özvegyei s árvái nyugdíjgyesülete érdekében kéri, pártolja ERKEL RADNÓTFÁY intendánsnál RABATINSZKY k. a. szabadság iránti kérelmét, hogy ez utóbbi Bécsben közreműködhessek a mondott intézet javára rendezendő hangversenyen.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

125. U. a. Bécs, 1865. december 31.

Wien den 31-ten Decemb: 865. Hoch- und innigverehrter Freund!

Aus aufrichtig und wahr empfundenen Antrieb... dankverpflichteter
DOPPLER Ferencz.

Meleg és szeretetteljes újévi köszöntés és megemlékezés a régi időkről.
Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1912—57. Ep. Mus. 444.

126. U. a. Bécs, 1866. február 4.

Wien den 4-ten Februar 866. Mein hochverehrter Freund! Herr
und Meister! Nimm meinen herzlichen Dank... treu ergebener DOPPLER
Ferencz... Empfehlungen.

Köszöni ERKEL küldeményét s boldog volna, ha ő is küldhetne Bécsből
hasonló tartalmú levelet. (Ügylátszik valamelyik operájának hangjegyeit küld-
hette ERKEL s azokat csak DOPPLERre merte bizni.) Károly Stuttgartban 8 nap-
pal azelőtt mint újdonságot a «Traviata»-t vezényelte. Nagy sikere volt s a
király az intendáns útján «seine besondere Zufriedenheit ausdrücken liesz. Du
kennst meinen Bruder und kannst Dir nun denken, wie übergänglich ihn eine
solche Auszeichnung stets macht».

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

127. U. a. Bécs, 1866. december 31.

Wien den 31-ten December 866. Hochverehrter Freund! Eingedenk
jener mir von Deiner... ergebener Fr. DOPPLER... und Empfeh-
lungen.

Újév alkalmából megemlékszik ERKEL nagy szeretetéről, pályáján buzdító
mintaképeről. Noha a sors 17 évi együttműködés után elsodorta DOPPLERT
Pestről, mégis ragaszkodása ERKEL iránt nem változott.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

128. U. a. Bécs, 1867. február 25.

Wien den 25-ten Febr: 867. Hochverehrter Freund! Eine — mich
in mehrfacher Beziehung freudig überraschende Ursache... ergebener
Freund Franz DOPPLER... zu wollen.

Az «Ilka»-nak ünnepi előadásra való kitűzéseért köszönetet mond, mert
tudja, hogy ez csakis ERKEL műve volt. «So habe den eigentlich ich bereits
die ersten Segnungen des neuen ungarischen Ministeriums», ezt a Bécsben
előkészületben álló «Ilka» szempontjából jó jelnek veszi. «Es wäre eine meiner
beseligendsten Wünsche, Dich hier eine Deiner Meister-Werke persönlich leiten
zu sehen.»

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

129. U. a. Bécs, 1867. április 9.

Wien den 9-ten April 867. Hochverehrter Freund! Mit aufrichtig empfundener Freude... ergebener DOPPLER Ferencz.

Nagy örömmel olvasta a «Dózsa» sikeréről szóló hiradást a «Fremdenblatt»-ban. Szeretett volna az előadásra Pestre utazni, de nem volt lehetőség. Reméli, hogy a koronázási ümepségekre Pestre tud menni s megengedtetik neki «Pest und meine theuren Freunde wiederzusehen». «Mein bescheidenes Werkchen «Ilka» hat diesen Herren (welche früher kein besonderes Vertrauen in ungarisch gehaltenen Opern-Styl setzten) nun günstigere Meinungen über die eigentliche ungarische Musik abgerungen.» Bizalommal tekint ERKEL műveinek hatása elé s «im Interesse der vaterländischen Kunst» kéri, ne várokoztassa erre őt soká s a megfelelő lépéseket tegye meg. Mint a Nemzeti Színház hűséges sáfárja, az üstdobok dolgában eljár.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

130. U. a. Bécs, 1867. október 31.

Wien den 31-ten Oktober 867. Hochverehrter Freund und Meister! Ich erlaube mir einliegend... und dankerfüllter DOPPLER Ferencz.

Egy salzburgi fagottistát: WITTMANN ajánlja a Nemzeti Színházhoz Kérdi, megkapta-e ERKEL az elküldött «Hangverseny-Nyitányt»? Két tréfá. quartettet küldött Mikinek (ERKEL Nepomuknak) Gyulára, «und konnte mich nicht enthalten ihm zugleich meine freudige Überraschung über die prachtvolle Overture deines Herrn Sohnes Sándor auszudrücken».

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

Irod.: mint a 117. sz. A második lap facsimiléje közölve: FABÓ: ERKE Ferencz Emlékkönyv 151. l.

131. U. a. Bécs, 1868. december 30.

Wien den 30-ten Decemb: 868. Hochverehrter Freund! Ich fühle vor allem mich dazu gedrungen... u. dankbarn Fr. DOPPLER.

Az újév alkalmából szerencsekívánatait tolmácsolja és ismét megemlékezik a Pesten töltött boldog időkről. Bár tíz esztendeje, hogy onnan elkerült, mégis, hogy ez évben kétszer lehetett Pesten, «neues Sehnen mein Herz erfüllt, nach der mir ewig theure Stätte, wo ich so glückliche Stunden verlebte». HELLMESBERGER és társai igen hízegőden nyilatkoztak a «Bánk bán»-ról. Örül, hogy végre ily mértékadó zeneművészek is elismerik, «dass es auch in der Musik einen nationalen Styl gibt». Rendkívül sok a dolga, úgy hogy komponálásra nincs érkezése. DINGELSTADT hihetetlen sok újítást hozott be, bár áramlanék haszon belőle a művészetre.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

132. U. a. Bécs, 1869. február 4.

Wien den 4-ten Februar 869. Hochverehrter und Hochgefeierter Freund! So eben empfangе ich Deine verehrten Zeilen... treu ergebener F. DOPPLER... Grüsse.

Igen köszöni ERKEL levelét. Végtelenül boldog kettejük kölcsönös barátságá és szeretete miatt. Közli, hogy befejezte bibliai tárgyú 4-felvonásos operáját a «Judith»-ot, melynek MOSENTHAL írta a szövegét. Kérdi, hogy MENTER Zsófia, kit LACHNER a zongoraművésznők legszebbjének nevezett el, nem játszhatna-e a filharmonikusok márciusi hangversenyén? A válaszmány egy tagja adja meg a választ és ez alkalommal küldje vissza BERLIOZ «Carnaval romain»-jének vezérkönyvét és szölamait, melyeket NIKOLITSnak kölcsön küldött.

Német, ered. kézír. borítékkal. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76. Irod.: mint a 117. sz.

133. U. a. Bécs, 1869. december 30.

Wien den 30-ten Dec: 869. Mein hochverehrter Freund! Meine — durch grosze Anzahl von Jahren... Fr. DOPPLER... Söhne.

Szerencsekívánatait küldi az újév alkalmából. Örül azoknak a jó híreknek, hogy külön operaházat építenek. Csak kérdezzenek meg valami hozzátértdt, nehogy úgy járjanak, mint a bécsiek, kik egy szép, de a célnak meg nem felelő operát emeltek. Ami saját magát illeti, jól van; január elseje óta az egyedüli Hofballet-Musik-Direktor. Ez a tisztség sok dologgal jár, de a színház néki életszükséglet s «auch heute noch immer mit gleicher Lust, Liebe und Begeisterung an die künstlerische Ausübung meiner Pflichten gehe», mint azt 30 évvel azelőtt tette.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76. Irod.: mint a 117. sz.

134. U. a. Bécs, 1871. május 8.

Wien den 8-ten Mai 1871. Hochverehrter Freund! Obwohl ich vor einiger Zeit... treu ergebener Fr. DOPPLER... H. Söhne.

Egy első trombitást már ajánlott volt a Nemzeti Színháznak. Miután választ nem kapott, most AMMER urat ajánlja. Alig 30 éves, katonai karmester és kitűnő trombitás.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76. Irod.: mint a 117. sz.

135. U. a. Bécs, 1873. augusztus 14.

Hochverehrter Freund! Du glaubst es wohl nicht... treu ergebener Fr. DOPPLER... Herren Söhne.

Sajnálja, hogy ERKEL bécsi látogatásának idején éppen vidéken volt saját családjánál. Igen nagyon szeretett volna pedig ERKELLEL együtt lenni. Ezért igyekszik mihamarább Pestre. Talán akkora mehet, amikor a «Brankovics»-ot

adják. «Ich kann es Dir nicht beschreiben, welch' ein eigenthümliches Gefühl mich tief bewegt, u. welch' Sehnen ich darnach empfinde, nach langen, langen Jahren, wieder eine ungarische National Oper zu hören.» Ez a muzsika volt az, amelynek forrásából ivott s amelyből merítette művészi érzéseit s ezért hálás azoknak, akik művészi pályáján bátorították.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

136. U. a. Bécs, 1874. június 1.

Mein hochverehrter Freund! Ich kann Dir wohl nicht ausdrücken...
ergebener Franz DOPPLER... Ende gefunden.

A «Brankovics» sikere felett érzett érzelmeinek leírására nem talál szavakat. Örül, hogy ERKEL WÖHLERREL németre fordíttatja a szöveget. Ezt az operát szeretné Bécsben hallani. Jó volna HERBECKET, ANDRÁSSY vagy NOPCSA útján arra bími, hallgassa meg Pesten még a nyáron «Brankovics»-ot, hogy télre biztosíthassa. Ő maga, mielőtt a Conservatoriumtól megszabadul, igyekszik Pestre, hogy hallgassa meg azt az operát, melynek részleteivel ERKEL őt legutóbbi pesti időzésénél megismertette.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

137. U. a. Bécs, 1874. december 30.

Mein hochverehrter Freund! Nicht um den herkömmlichen Gebrauch...
treu ergebener Franz DOPPLER... innigsten Glückwünsche.

Újévi szerencsekívánatok. Örömmel hallja, hogy úgy ERKEL, mint fia Sándor új műveken dolgoznak.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

138. U. a. Bécs, 1875. december 30.

Hochverehrter Freund! Ich kann nicht umhin, mit wenigen Zeilen...
u. verpflichteter Franz DOPPLER. Wien d: 30-ten Dec: 1875.

Szeretetteljes szép újévi jókívánságok.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

139. U. a. Bécs, é. n. (1879.) december 31.

Hochverehrter Freund! Ich kann das alte Jahr nicht feierlicher
schlieszen... treu ergebener F. DOPPLER. Wien d: 31. Dez.

Szerencsekívánatait küldi az újévre s kívánja, hogy abban ajándékozza
meg a «vaterländische Kunst»-ot egy új művel.

Német, ered. kézír. 2 l., k. 8-rét, borítékkal (a rajta lévő postai betűző
1879. évet mutatja). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

Irod.: mint a 117. sz.

140. U. a. Bécs, 1880. december 25.

Wien den 25-ten Dezemb. 1880. Mein theurer hochverehrter Freund! So eben erhalte ich deine lieben verehrten Zeilen... dankverpflichteter Fr. DOPPLER... Erinnerung zu bewahren.

Köszöni ERKEL levelét. A «Fremdenblatt»-ban olvasta, hogy TREFORT miniszter a jubileumkor üdvözölte. Saját magáról csak annyit, hogy egészsége nem a legjobb, úgy, hogy csak a színházba és a Conservatoriumba jár. ERKEL legújabb művének sikeréhez gratulál. Végtelen boldog volna, ha hallhatná s lelkesülhetne rajta «so wie mich ja deine nationalen Werke, vor Jahren allein ermutigt und begeistert haben, auf diesem Pfade auch mein Glück zu versuchen» s amelyen szerény sikereit, hála ERKEL szeretteljes támogatásának, elérte. Bár 23 éve már, hogy a sors elválasztotta őket egymástól, ragaszkodását ez nem csorbitotta.

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

141. U. a. Bécs, 1881. május 14.

Wien den 14-t Mai 881. Hochverehrter Freund! Unaussprechlich fühle ich mich durch das freudige Ereignisz beglückt... Fr. DOPPLER... Empfehlungen.

Köszöni, hogy Ilka leányát «Direktor Sándor» a Nemzeti Színházhoz szerződtette. Szeme előtt lebegnek azok az idők, amikor, éppen negyven évvel azelőtt, ő a Nemzeti Színházhoz és ERKEL pártfogása alá került. Kéri, hogy Ilkát is vegye hathatós pártfogásába.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét, borítékkal. Növ. napl. 1904—42. Ep. Mus. 76.
Irod.: mint a 117. sz.

142. DOPPLER KÁKOLY és FERENC. Hannover, 1856. március 18.

Hannover, den 18-t März 1856. Hochschätzbarster Herr von ERKEL! In einer so wichtigen Angelegenheit als die gegenwärtige... dankbarer Carl DOPPLER... Ihre Familie. — Hochverehrter Freund! Auch ich verbinde... dein ergebener Franz. D. Herzliche Grüsse v. JOACHIM.

DOPPLER Károly életének legfontosabb pillanatában fordul legnagyobb jóltevőjéhez: ERKELhez. KOBLER papa végre beleegyezett abba, hogy Lujza leányát elvegye. Esküvőjük elé Hannoverben egyházi részről akadályokat gördítenek. Amúgy is azonban azt akarja, hogy Pesten «in meiner nun bleibenden Heimat» keljenek egybe. Ez csak úgy lehetséges, ha ERKEL a nyári hónapokra lehetségessé tenné, hogy a KOBLER család vendégszereplésre lejöhessen Pestre. Nagyon kéri ERKELT, eszközölje ezt ki gróf RÁDAYnál, mert ha sokáig kell Lujzája nélkül élnie, teljesen munkaképtelenné válna. DOPPLER Ferenc, öccse kérését támogatja. Megemlíti még, hogy «Ich habe Tannhäuser in Hamburg gehört, wir wurden aber nicht sehr davon erbaut».

Német, ered. kézír. 4 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

143. DOPPLER KÁROLY. Bécs, 1864. június 28.

Wien, den 28-ten Juni 1864. Hochverehrter Herr Kapellmeister!
Ich kann nicht unterlassen... dankbarer DOPPLER Károly... Söhne
zu sagen.

ERKEL kitüntetése alkalmából gratulál. Biztosítja fíú ragaszkodásáról.
Felejthetetlen marad előtte a Nemzeti Színháznál töltött idő.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

144. DOPPLER JULIA és GYERMEKEI. Budapest, 1885. március 15.

Budapest d. 15/3. 885. Hochgeehrter Meister! Durch Ihr groszes
Werk begeistert... ergebene Julie DOPPLER samt Kinder.

A műtől lelkesítve gratulál az eredményhez. Boldog, hogy e mű első
előadásán jelen lehetett. «Wäre mein armer Mann noch am Leben, hätte er
gewisz der gestrigen Vorstellung mit inniger Freude und Liebe beigewohnt.»

Német, ered. kézír. 2 l. k. 8-rét (az első és 3-ik lapon írva), borítékkal.
Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 76.

145. DUMBA MIKLÓS. H. és é. n. (Budapest,?) december 2.

Verehrter Herr Hofcapellmeister. Während der Session... Nikolaus
DUMBA Delegierter.

Miután a «Hunyady»-t kitűnő előadásban hallotta, a «Bánk bán»-t is
szeretné több delegátus társával együtt meghallgatni, de a műsoron nem sze-
repel. Kéri, nem tűzhetné-e ki a delegációk pesti időzése tartamára e hírneves
művét?

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 78.

146. U. a. H. és é. n. (Budapest,?) december 6.

6. Dezember morgens. Ihr so freundliches und bereitwilliges Ent-
gegenkommen... ganz ergebener Diener Nicolaus DUMBA.

Köszöni a tanusított előzékenységet s keresni fogja az alkalmat, hogy
ezért neki és PODMANICZKYNak köszönetet mondjon. Miután a Reichsrath meg-
nyitására Bécsbe kell menniök, «Ihre besondere Güte macht unverschämt» s
ezért kéri, halassza el egy nappal az előadást, amikor vissza lesznek
Budapesten.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 78.

147. EICHSTRÖM FERENC. Bécs, 1867. február 16.

Euer Wohlgeborn. Durch die feurigsten Anempfehlungen... Franz
EICHSTRÖM... der Stiege.

Közvetlenül ERKELhez fordul, kinek zseniális zeneszerzői képességét min-
denütt dicsérik. Kérdi, nem volna-e hajlandó egy a levélíró által írott magyar
tárgyú szövegkönyvet megzenésíteni? «Um Ihnen einen annäherungsweise

Begriff von meiner Diction, Versfertigkeit und Lyrik zu geben», egy velencei tárgyú szövegekönyvének töredékét küldi mutatóba.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 79.

148. EIRICH O. F. Dr. Bécs, 1882. június 19.

Euer Wohlgeboren! Ich erlaube mir... Hochachtungsvoll Dr. O. F.

EIRICH.

Kéri, nem engedné-e át neki Ausztria és Németország részére a «Hunyady László»-t? Levélíró a BOTE & BOCK, CHAUDENS Père et Fils stb. cégek képviselője.

Német, tiszttázat, csak az aláírás eredeti. 1 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 80.

149. U. a. Bécs, 1882. augusztus 29.

Sehr geehrter Herr! In Beantwortung Ihres Geschätzten... Dr. O. F.

EIRICH.

Elsősorban a «Hunyady»-t akarja színtrehozni nemcsak Bécsben, hanem más városokban is. Kéri, hogy saját személye után PODMANICZKYNÁL vagy CSEPREGHYNÉL érdeklődjék; reméli, hogy a nyerendő felvilágosítások ERKEL bizalmát meg fogják szilárdítani.

Német, tiszttázat, az aláírás eredeti. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 80.

150. ELLINGER JOSEFIN. H. és k. n. (Budapest.)

Lieber theurer Meister! Ich musz heute meinen Herzen Luft machen... Josefine Ophélie. Bitte um einige Zeilen.

A mai estén okvetlen rosszul énekel, mert nincs disponálva. A levélíró kéri ERKELT, ne jöjjön a színházba, hogy ne hallja, mily szégyent hoz fejére. Vagy talán estére mégsem fog oly rosszul menni? Kéri, ne szóljon senkinek e szellemes levélről.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 137.

151. ELLINGER JÓZSEF VILMOS. Rotterdam, 1865. december 24.

Geehrter Herr v. ERKEL! Die vielen Beweise Ihrer Zuneigung...

Ergebenheit ELLINGER Jos. Wil... 1865.

Kéri ERKEL jóindulatát. Hangja, amint mondják, inkább növekedett, mintsem fogyott az idők alatt. Nemzeti Színházi működésének idején négy éven át egyedül tartotta fenn a műsort. Ha régen «mir einige Male das Unglück eines falschen Tonansatzes passierte», úgy az azóta Párisban és Brüsszelben tett tanulmányai folytán erről teljesen leszokott. Kér májusra szerződötetés céljából vendégszereplést, mert minden képességét a Nemzeti Színháznak szándékszik áldozni, «da jahrelange Abwesenheit das Nationalgefühl in mir nicht erdrückt und dasselbe in voller Kraft neu erwacht ist».

Német, ered. kézír. 2 l. 4-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 81.

152. U. a. Rotterdam, 1866. április 4.

Geehrter Herr v. ERKEL! Mit vielem Vergnügen... Sie grüssender
Jos. W. ELLINGER... 66.

ERKEL kérdésére jó lélekkel válaszolhatja, hogy még soha oly jónak nem érezte hangját, mint ebben az évadban. Legnagyobb ellensége is mellette fog bizonyítani. Ha nem volna dolgában biztos, nem kívánczozna vissza Pestre. Itteni szerződésének aláírásához 2—3 heti gondolkozási időt kért, ezért már most ERKEL tegye meg a szükségeket.

Német, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 81.

153. U. a. Rotterdam, 1866. április 5.

Lieber Herr v. ERKEL! Im Falle Herr Hofrath v. RADNÓTFÁY...
ergebener Jos. W. ELLINGER... 66

Ha RADNÓTFÁY a vendégszereplésre meghívja, kéri, küldje el neki postafordultával a «Hunyady», «Bánk bán», «Trubadur» és «Eleazar» szerepét és «die Textbücher, die an der Cassa verkauft werden, können auch beigelegt sein».

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét, borítékkal. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 81.

154. U. a. Pest, 1866. szeptember 5.

Herrn v. ERKEL Generalmusikdirektor. Euer Wohlgeboren Haben mit Ihrem ausgezeichneten Dirigieren... ergebener Jos. W. ELLINGER.

A tegnapi «Fidelio» előadását oly pompásan dirigálta ERKEL, hogy kéri fogadjon el tőle emlékebe egy tajtékpipát.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 81.

155. ELLINGER (JÓZSEFNÉ) TERÉZ. Bécs, 1860. május 9.

Verehrter lieber Kapellmeister. Aufgemuntert durch Ihr stetes Wohlwollen... ergebene Therese ELLINGER. Wien 9/5. 860.

Kéri szabadságmeghosszabbítási kérvényének támogatását. Bécsben oly sikerrel énekelt, hogy ha vendégszereplését megszakítja, nagy bánatpénzt kell fizetnie. Lázás lévén, most nem énekelhet. Igéri, hogy amit júniusban mulaszt azt októberben ingyen pótolja.

Német, ered. kézír. 3 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 81.

156. EMKE. Kolozsvár, 1891. február 23.

243—91. II. 23. Igen tisztelt nagyságos Úr! Egyesületünk a magyar dalok terjesztése... Honfiúi üdvözlettel BÉLDI alelnök, P. H. — SÁNDOR József főtktár.

Kérdés, hogy az EMKE Daloskönyvbe — melynek célja, hogy a nép között elterjedt idegen dalokat kiszorítsa — a «Névtelen hősök»-ből a «Takarodó»-n kívül mit vehetnének be.

Magyar, tisztázat, a két aláírás ered. 2 l. 2-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 82.

157. ERDÉLYI SÁNDOR. Szeged, 1891. március 1.

Nagyságos Uram! Március 15-ét a szegedi... ERDÉLYI Sándor szeged-felsővárosi kántor.

A március 15-iki ünnepélyen ő fog énekelni, még pedig ERKEL «A magyarok Istené»-t. A «Névtelen hősök»-ből csak a «Takarodót» ismeri. Szeretne abból egy magas bariton- vagy tenorszámot énekelni. Kéri, ajánljon egyet ERKEL és mondja meg, kihez forduljon a hangjegyekért, mert «Annyi bátorságom már nincs, hogy annak elküldését Nagyságotól kérjem».

Magyar, ered. kézír. 3 l. k. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 83.

158. ERNST. Buda, 1862. november 18.

Euer Wohlgeboren! Gestern wollte ich... Ihre ergebenste ERNST... 862.

Meghívja a Budai Népszínházban tartandó «Don Juan» előadásra, melyen ő is közreműködik.

Német, ered. kézír. 1 l. 8-rét (a 4-ik lapon címzés). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 90.

159. EVVA LAJOS. Budapest, 1891. október 20.

Budapest, 1891. okt. 20. Mélyen tisztelt Mester! Azon kitüntetések közt... Szerető fia EVVA Lajos.

Meleghangú, szeretteljes köszönősorok ERKELnek szerencsekívánataiért.

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét (az 1. és 3. lapra írva). Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 92.

160. FÁY GUSZTÁVNE. Pest, 1867. október 9.

Nagyon tisztelt Főzeneigazgató Úr! Küldöm a partitúrát... tiszteletem mellett FÁY Gusztávné. Pest, October 9-ik 867.

Köszöni, hogy ERKEL magára vállalta a néh. férje operájával való foglalkozást. Küldi a vezérkönyvet és kéri, hogy «méltóztasson hacsak bele tekinteni is még ma, mert holnap péntek van».

Magyar, ered. kézír. 2 l. 8-rét. Növ. npl. 1904—42. Ep. Mus. 94.

ISOZ KÁLMÁN.

EGY ISMERETLEN MAGYAR VERS 1655-BŐL.

A budapesti egyetemi könyvtár magyar vonatkozású részének átvizsgálásakor a következő érdekes és egy 1655-ből származó magyar költeményt tartalmazó nyomtatványra akadtunk:

TRIVMPHVS|CAESAREVS|POLYGLOTTVS,|Tot concinatus Linguis, quot in|Veterum doctrina ítabilienda Lin-|guis OEDIPVS Aegyptiacus|vtitvr.|QVEM IMMORTALI|FERDINANDI III. |Sapientísimi Romanorum Imperatoris|GLORIAE, |Ob immortalé in prífcae Sapientiae ínftauratione meritum, |LITERATORVM |in Romano Orbis terrarum Theatro|ex omnibus Populis & Nationibus |congregatorum |CHORVS|aeternùm|erigit, dicat, confecrat. Kolofon: ROMAE, |Typis Vitalis Mafcardi, Anno MDCLV. |*SVPERIORVM PERMISSV.* 4^r A₁₋₄—G₁₋₄ ív = 28 sztl. lev. E könyvben az A^b lapon van az osztrák csász. címer, alatta 8 sor latin epigramma és egy nóialak (fam.) fáklyával, mellette egy kakas és egy bagoly. A kötetet bevezeti COLONNA Pompeo olasz költeménye, ezt követi 27 elogium s egy epilogus. Az elogiumok közül az első kettő latin, ezt követi a többi a következő nyelveken: ógörög (kettő görögül és latinul), olasz (két szonett), francia, portugal, angol, német, magyar, cseh, illyr (hat latinul is), héber (kettő latinul is), sziriai (latinul is), arab (latinul is), utána horoscop, szír-héber (latinul is), utána Sphera Ameris, arab (latinul is), cháld (latinul is), örmény (latinul is), persa (latinul is), szamariai (latinul is), kopt (latinul is), aethiopiai (latinul is), hieroglyphokban (latinul is), kínai (latinul is), sinai (latinul is), a 27-ik egy obelisztk egyiptomi képirással s megfelelő latin fordítással. Közülök X-ik a magyar s ez a következő (D₁. lev. és D₂. a lap.):

ELOGIVM X.
 FERDINANDO III.
 Electo, & Coronato suo
 REGI
 HVNGARIA.

Quemadmodum in his Aegypti Obelificis, Oedipo interprete *ádvastata* | immortalitate donata vetera Aegypti secula legit; sic in FERD. III. | tanquam in Obelisco suo, seu Pyramide coronata, veteres Regum, | & Heroicorum suorum temporum glorias se lecturam sperat: & sic ait:

1. REgi Aegyptufnak, s' im az Oedipufnak
 Hogy követ nézegettem;
 Régi királyimnak, s' el-dőlt Ózlopimnak
 Szép híret emlegetem;
2. De reád tekintvén, szívem-rád függesztvén,
 Reménlve foházkodtam!
 Es már nem firálsal, de nagy óhaitáfsal,
 Ottan így okoskottam:
3. Romlott-Aegyptufnak, s' tolmács-Oedipufnak
 Íráfit im itt látom.
 Régi szépfégemnek, és dicsőfégemnek
 Romláfát nem firatom,
4. Mert FERDINANDOMBAN, választ Királyomban,
 Mint királyi kőszálon,
 Régi Királyimnak, s' édes Fiaimnak
 Szép nevét fel-találom.
5. Itvántól, Lázslótól, Mátyás Királyomtól
 Valakik most félnének
 Magyar-Koronádban, Magyar Országodban
 Hogy ha most ők élnének;
6. Nagy FERDINANDOMTOL, mint úji ISTVANOMTOL,
 Kivánom hogy féllyenek
 S' az én Szent Királyim, vitéz Kapitányim
 FERDINANDBAN éllyenek.
7. En vagyok Atyádnak, s' Csáfzár-homlokodnak
 Szabad koronázója!
 Kérlek koronámnak, maroknyi hazámnak
 TE légy Oltalmazója:
8. Szomféd-ellenfégem hamis békeffégem
 Hogy azt ne vesztegeffe;
 Hanem Ózlopimmal, úri-Fiaimmal
 Felféged építheffe.
9. Hallyon ellenfégem, és éllyen Felféged
 Szabad Magyar Országban:
 Hogy ISTVAN Királynak, és koronájának
 Társa légy Meny Országban.

10. Eddig é kőveknek, mint élő könyveknek,
 Romlott kő-kép-iráfi.
 Kő-, s' könyv-olvasásban, és könyhullatásban
 úszó pennám-siráfi!

FERDINÁND CSASZAR, E KÍS IRAS FELSEGEDHEZ IGY OHAÍT:

*Quando Aegyptiacis spirantia secula faxis,
 Canaque saxa tuis video viuientia chartis,
 Oedipe; mox patrijs altum illachrymata ruinis,
 Heu mihi! dico, meos pulcherrima sceptrata colossos!
 Sic et ego iaceo!
 Ne iaceam: tu sta, felix, Auguste Colosse!
 Quotquot et Vngaricis felicia nomina sceptris
 Aurea Apostolico fecerunt tempora Regno,
 Omnia in Augusto legat actas nostra colosso,
 Dum veterisque nouaeque facis compendia famae,
 Iam raucas tergens lachrymas, atque unicus implens
 Quod solet aut virtus, vel fors fortuna vocari.*

ITA HUNG.

Ez a műben a magyar rész, mely eddig ismeretlen volt s e művet a R. M. K. I. részébe sorozza. Mint a magyar költemény végén levő ajánlás római számai mutatják, 1655-ből való, mint a mű maga. Írója ismeretlen s bizonyára valamelyik Rómában élt jezsuita a szerzője. Föltűnő, hogy noha Rómában jelent meg, a nyomás majdnem hibátlan.

E mű abból az alkalomból jelent meg, hogy KIRCHER Athanasius jezsuita kiadta III. FERDINÁND pártfogásával a következő művet: *Oedipus Aegyptiacus*. Hoc est universalis hieroglyphicae veterum doctrinae temporum iniuria abolitae instauratio etc. Romae. 1752—54. I. II. I. 2. III. (a kolofon szerint a II. k. 1654, a III. 1655-ben jelent meg.) Ex typographia Vitalis Mascardi. Ezen a művén 20 évig dolgozott s azt hitte, hogy megfejtette a hieroglyphék olvasását, holott csak kissé bonyolultabb írású görög feliratokat olvasott el. Akkoriban azonban e művet korszakalkotónak tekintették, mit e dicsőköltemények is tanúsítanak s érdekes tudni, hogy egy példánya megvolt ZRINYI Miklós, a költő, könyvtárában is. L. *Bibliotheca Zrinyiana* 16. l. (103. sz.) U. o. megjegyzi a mű írója, hogy az I. k.-ben egy magyar költemény is van. Itt van erről először szó. E dicsőítő költemények először e

mű I. kötetében jelentek meg az első 5 levél után betoldva, de colophon nélkül s a nyomás is más, bár a betűk s kiállítás hasonló. Ez az önálló mű tehát II. kiadás, azonban a magyar költemény említett kelte mindkettőben 1655, holott az I. kiadás évszáma 1652. Azt kell föltennünk tehát, hogy a mű csak 1655-ben került ki a III-ik kötetrel együtt. A dicsköltemények száma annyi, mint ahány nyelvről a műben szó van, megtoldva a magyarral, csehvel és törökkel. Ezt mindakét kiadás jelzi, t. i. az utolsó lapon ez áll: «*Nota in hoc Triumpho Caesareo tria Idiomatica poni quae in Oedipo non continentur, et sunt, Hungaricum, Boëmicum, Turcicum.*

FERENCZI ZOLTÁN.

BONFINI-KÖDEXTÖREDÉK A MAGYAR NEMZETI MÚZEUMBAN.

Antonio BONFINI 1486 végén került MÁTYÁS király bécsi udvarába. A király megbízásából megkezdett terjedelmes művét, a *Rerum Ungaricarum Decades*-t nem tudta befejezni a nagy megrendelő haláláig. II. ULÁSZLÓ parancsára folytatta s csak 1496 körül végezte be azt. Művét azonban már az 1494. és 1495. években tisztázzák. II. ULÁSZLÓ ezen évekből való számadáskönyvei szerint a király parancsára többször utalnak ki pénzt BONFINI scriptorának és vesznek iróhártját kifejezetten e célra.¹

II. ULÁSZLÓ JÁNOST, a könyvmásolót, hű familiarisát, «qui Historiam Hungaricam ab Antonio BONFINIO editam, fideliter descripsit» családjával együtt nemesi rangra emeli és neki címert adományoz (év nélk., a kassai prémontrei rendház II. ULÁSZLÓ korabeli formuláskönyve 99a. l.).² Merész állítása CSONTOSI JÁNOSNAK, hogy II. ULÁSZLÓ fentemlített 1494. évi számadásaiban FÜLÖP, madocsaai apát, miniátornak «BONFIN munkája festéseért» 60 frt tiszteletdíj utalványoztatott ki. (Könyvszemle 1879. 148. l.)

¹ Joh. Christ. ENGEL: Geschichte des Ungrischen Reichs. I. Halle, 1797. Registrum omnium proventuum Regalium 1494—1495 stb. 91. l. Nono die Aprilis de Mandato Regio empta sunt Pergamena pro Cronica Hungarorum, quam compilat Bonfyn, pro flor. IV. — Eodem die Scriptori Anthonii Bonfyn datus est flor. I.; 94. l. Eodem die (5. Junii) Scriptori Cronice Hungarorum, famulo videlicet Dñi Anthonii Bonfyn datus est flor. I.; 122. l. (13. Julii) Pargamenum emptum est pro historia Hungarorum.; 169. l. (18. Aug.) Eodem die pro Pargameno pro cronica hungarorum scribenda dati sunt flor. VIII. — Magának Bonfininek is utalnak ki pénzt: 172. l. (30. Sept.) Eodem die Anthonio Bonfyn dati sunt fl. VIII. l. Gr. KEMÉNY József: Bonfinius élete és munkái. Új Magyar Múzeum 1854. l. 249—50.; Dr. FÖGEL József: II. Ulászló udvartartása 77. l.

² Turul 1891. 62. l.; Magyar. Könyvszemle 1879. 147—148. l.

A számadáskönyvben (ENGEL id. h. 152. l.) szószerint ezt találjuk: «Abbati de Madocza, miniatori librorum regionum, ex commissione Regie Maiestatis in Cottu Tholnensi dati sunt flor. 60.» Egy szóval sem mondja a számadáskönyv, hogy az apát, kinek nevét talán máshonnan tudja CSONTOSI, BONFINI művét miniálta; a bejegyzés is az 1495. évi számadásokhoz tartozik.

A bevégzett, letisztázott s II. ULÁSZLÓnak ajánlott mű a század utolsó éveiben már az akkor még szét nem hordott Corvinában volt, mert a nagy cseh humanista, HASIŠTEINI LOBKOVIC Bohuslav többször kéri onnan barátjától, SCHLECHTA János kir. titkártól kölcsönképen más művekkel egyetemben BONFINI Historiáját.¹ Hogy hozzájutott-e, nem tudjuk.

BONFINI 1503 tavaszán bekövetkezett haláláig műve nem került sajtó alá s ez az oka, hogy hosszú időre feledésbe ment. Nagy terjedelme miatt nem terjedhetett kéziratban. További sorsa igazolja HELTAI Gáspárnak «*Chronica az Magyaroknak dolgairól*» Kolozsvárt, 1575-ben megjelent könyvében BONFINI munkájáról írt következő adatát: «a könyv nem volt nyomtatva, hanem csak írva; és a püspekek annakutánna kiki mind magának megíratta. De miérthogy a könyv nagy és hosszú, restelték megírni mind a könyvet. Ezért egyik egy részét írta, másik a másikat, harmadik az harmadikat: e sok darabokból annakutánna mű üdönkbe egybeszedgettük, és rendre hoztuk mind az egész könyvet nagy munkával és nagy nehezen: mert az egész könyv elveszett Bonfiniusnál és László (II. Ulászló) királynál».²

Első kiadója a besztercei szász BRENNER Márton BORNEMISSZA (Abstemius) Ferenc, főesperes, székesfehérvári kanonok közvetítésével tudta ISTVÁNFY Pál kézíratos példányát megszerezni, mely a budai eredeti példányról készült, de csak az első három decast tartalmazta. Az is tele volt hibával s több kéz írásának látszott. Ezt BRENNER az 1543-ban Bázelen kinyomatott mű előszavában úgy magyarázza, hogy valamelyik püspök parancsára titkon, lopva, részenként írták le az eredeti példányról. A BRENNER-féle csonka,

¹ FÖGEL id. mű 103 l.

² Újabb Nemzeti Könyvtár III. folyam, Pest, 1854. 69—70. hasáb.

hibás kiadás után készült a BONER Jeromos-féle első német fordítás, mely 1545-ben szintén Bázélban került sajtó alá.

RÉVAY János birtokában megvolt a IV. decas, melyről MIKSA király megbízásából 1561—62-ben TRECI Kristóf és GELEI TORDAI Zsigmond akarták kiadni BONFINI művét OPORINUS János bázeli könyvnyomtatónál. Tervüket azonban nem hajthatták végre.¹

1565-ben adta ki Kolozsvárott HELTAI Gáspár Mátyás király élettörténetét BONFINI BRENNER által kiadott III. decasából és CSÁKY Mihálynak egy igen hibás kézirati példányából, melyben már a IV. decas első hat könyve is megvolt.

1568-ban került ki OPORINUS János bázeli nyomdájából BONFINI első teljes kiadása, melyet ZSÁMBOKY (SAMBUCUS) János, MIKSA király udvari történetírója eszközölt, mint címlapja mondja, több kéziratos kódex összevetése alapján. MIKSÁHOZ intézett ajánlásából megtudjuk, hogy a IV. decas tíz könyvének kézirátát a RÉVAY család könyvtárából, az V. decas öt könyvét FORGÁCH Ferenc váradai püspöktől kapta.² — BONFINI művének további számos kiadása ezúttal nem érdekel bennünket. Ezidőszerint e legterjedelmesebb s három századon keresztül legismertebb középkori magyar történeti műnek sem eredeti kézirátát, sem a II. ULÁSZLÓ számára készült s a Corvinában elhelyezett másolatát, sem egyetlen kéziratos kódexét nem ismerjük.³

A Magy. Nemz. Múzeum kézirattára 1872. jún. 21-ike óta őriz két hártya-kódexlevelet, mint védőborítékuk felirata mutatja: ESSENWEIN A., a nürnbergi Germán Múzeum igazgatójának ajándékából, «Fragmentum codicis cuiusdam historici Hungarum quoque tangens, sec. XV. in membrana» jelzettel. — A hozzáértő szem a két levél gyűrődéseiből, a rájuk tapadt ragasztóanyagról, a helyenként nedvesség által elhomályosult írásból s széleiknek egyenetlen vágásából első pillanatra meglátja, hogy

¹ Gr. KEMÉNY József id. h. 256—7. l.

² Gr. KEMÉNY id. h.; FLEGLER S., A magy. történetírás tört. 27., 56., 77.

³ Utólag értesít dr. FÖGEL József igen tisztelt barátom, hogy a krakói hg. CZARTORYSKI könyvtárban megvan BONFINI művének egy XVI. századi, papírra irt, folio nagyságú, de nem teljes másolata.

könyvtáblából vannak kiáztatva. A gondosan simított hártylevelek (nevezzük I-nek és II-nek) mai nagysága: I. 182—186×252 mm. II. 165—170×256—258 mm. A vakvonallal keretelt írástüköré 130×230 mm. A sorok száma oldalanként 30. Szép, rendes, kerek, különálló betűs, olasz humanista-írása a XV. század végére vagy a XVI. elejére vall. Nyelve latin. Feltűnő gyakran használ nagy kezdőbetűt, mondatait :-tal választja el, ritkán rövidít. Egykét esetben az *ae*, de legtöbbször az *oe* helyett caudás *e-t* ír. Az I^b és II^a lapon egy-egy kis egyszerű, már egészen elhomályosult vörös caput-jel képezi egész díszét. Néhány helyütt sötétebb tintával való utánajavítás látható. Az I^a és II^b l. teljesen olvasható; az I^b l. alsó balsarka és a II^a l. egyes helyei nedvességtől az olvashatatlanságig elhomályosodtak. Az I^a l. jobb szélén újabbkori, legkésőbb XVIII. századi írással: «Caroli M. Pugna contra Tassilonem et Ungaros» széljegyzet olvasható. Az I^{a-b} levél TASZILLO bajor herceg szövetségét beszéli el az avarokkal, a hunnok rokonaival, kiktől a magyarok származtak, továbbá Nagy KÁROLY efelett támadt haragját, hadikészülődéseit s kibékülését TASZILLOVAL. A II^{a-b} levélen dagályos stilusban a *Kaga(n)* nevű magyar király székhelyének, Ó-Budának, melyet előbb Sicambriának neveztek, a gallok által történt ostroma és elfoglalása van hosszasan leírva. A szövegből kitűnik, hogy a II. nem közvetlen folytatása az I-nek. Honnan valók e bennünket közlő érdeklő szövegrészek? Stilusából humanistára, a tárgyról BONFINIUSRA következtettem. Nagy örömemre csakhamar meg is leltem BONFINI nagy műve Decas I. liber IX-ének közepe táján, egypár érdekes, alább közölt lectio varianst leszámítva, szóról-szóra egyezően a keresett két szövegrészt:

I^a l. Sibi cum eis intercessisise: Quando Bauari ab Auaribus Vnnorum Cognatis: Vnde Vngari orti sunt, progenitores — — — In refipiscentiam reuocauere homine(m). // (folytatólag II^b:) At ille facti penitentia ductus: Cum neq(ue) Sibi neq(ue) Genti fue — — — Subiret: continuo fecit. Datis cum Theodone //

A SAMBUCUS-féle 1568. évi javított kiadásban a 167—168. l. olvasható e szöveg. Ugyanezen kiadás 170—171. l. megtaláljuk a II. szövegét, melynek terjedelme a következő:

II^a: libertate donabantur. Qui in prophana Scytharum religione perfitiissent — — — Maximam Vngarorum manum in primo congressu, Gallicis agminibus ante // (folytatólag II^b):-ponit. Vt suos prius oppidani, q(uam) hostes ledere cogantur. — — — Com(m)iferatio mox Victore(m) incepsit: & q(uam)uis e Gallis pleriq(ue) cecidisse(n)t: Sup //-[plicum tamen precibus]

Szövegünk az 1568. évi kiadástól, a helyesírás és központosítás eltéréseit leszámítva, a következőkben különbözik:

I^a l. Cum *hec* legati rite narraissent;

1568 kiad.: Quum *hoc* legati stb.

Vt alienas quas Sedes Armis occuparint;

1568: ut alienas fedes, quas armis occuparint;

Quod in Seque(n)ti die;

1568: quod infrequenti die;

cum maxima parte equitatus (!);

1568: equitatus;

Tafsillonis; 1568: Taffilonis;

II^b l. & Impe-rata facturum pollicetur;

1568: & impetrata facturum pollicetur;

Tafsillo, 1568: Taffilo (még 3-szor így);

Eiusq(ue) Seruandę gratia obsides;

1568: eiusq(ue) seruandi gratia obsides;

Diuiso in partes tris (!) exercitu,

1568: diuiso in partes treis (!) exercitu;

II^a l. De(i)nde motis Castris ad Budam Veterem: Quam Sica(m)-briam prius appellabant peruentum est: Vbi *Kaga* Rex Vngarorum residebat;

1568: ubi *Chaba* rex Vngarorum residebat;

bellum q(uam) grauissimum,

1568: bellum perquam grauissimum;

II^b l. oppidani q(uam) hostes ledere;

1568: hostes cedere; Itidem, 1568: itidem.

Mind ezek közt legérdekesebb az Ó-Budán székelő magyar király nevének eltérése. Ehelyütt BONFINI összes nyomtatott kiadásában *Chaba* rex Vngarorum olvasható, míg töredékünk *Kaga* Rex Vngarorumot ír. Nagyon valószínű azonban, hogy a név utolsó *a* betűje fölül az *n*-et pótló rövidítőjel maradt el s e név *Kagâ* = *Kagan*-nak olvasandó. Megerősíti e véleményünket az, hogy az össze nem tartozó I. és II. levél közé eső, kimaradt szövegrészben egyszer, sőt a I-es szövege előtt is kevéssel elő-

fordul e név BONFINIUSnál s itt a nyomtatott kiadások is *Chacann*, *Cachan* és *Chagan*-nak írják a hunn, igazábban avar király nevét, helyesebben címét:

1543. kiad. 135. l. de *Chacanno* Vnnorum rege;
 " " 137. l. locus ubi *Cachan* rex sibi regiam habere solebat.
 1568. kiad. 166. l. de *Chacanno* Vnnorum rege;
 " " 168. l. locut ubi *Cachan* rex sibi regiam habere solebat.
 1771. kiad. 141. l. ubi *Chagan* Rex sibi Regiam habere solebat stb. stb.

BONFINI szerint a hunnok utódainak, a magyaroknak visszaterése (reditus, Dec. I. liber IX. legelején), azaz a honfoglalás 744(!)-ben történt. De kimutatható forrásaiban:¹ EGINHARD: *Vita Caroli Magni*-jában és az egy közös szövegre visszavezethető frank évkönyvekben olvasott Nagy Károlynak a hunnokkal össze-zavart avarok ellen folytatott harcairól is a 796., 797. és 805. évek alatt. Ő már most ezen pannoniai avarokat a szerinte 744-ben Pannoniába költöző magyarokkal azonosítja. A fentemlített forrásokban az avarok fejedelmének címe legtöbbször helyesen: *Cagan*, *Chagan*, *Cagam*, *Caganus*, *Chaganus*, *Cacanus* vagy *Capcanus* és *Cappanus*.² BONFINI ezt személynévnek veszi s megteszi hunn,

¹ Nem egész helyesen HELMÁR Ágost: Bonfiniusnak mint történetírónak jellemzése és műve kútfőinek kimutatása. Bpest, 1876. 15. l.

² Együtt találhatók DU CHESNE: *Historiae Francorum Scriptores* Tom. II-ben. 1636. Lutetiae Parisiorum. — *Annales Francorum*: 17. l. 797. év. *Chagan* siue Vigurro — *Chagan*; 39. l. 796. év. *Chagan* siue Viguro — *Cagan*; 43. l. 805. év. Non multo post *Cappanus* Princeps Vnorum — petens sibi honorem antiquum, quem *Caganus* apud Vnos habere solebat. 57. l. Incerti auctoris: *Vita Caroli Magni*. 796. év: *Cagam*, siue Jugurro; 58. l. *Cagan*, 61. l. 805. év: Non multo post *Cacanus* Princeps Hunorum — *Cacanus* Christianus esset, nomine Theodorus. 78. l. *Vita Caroli Magni* per monachum Coenobii Egolesimensis scripta: 796. év: *Caganum* et Jugurram — — Regibus Auarorum. 81. l. 805. év: Princeps Hunorum *Capcanus*. 82. l. *Capcanus*. 98. l. *Vita Caroli Magni* per EGINARDUM scripta: — contra Auares siue Hunos — testatur vacua omni habitatore Pannonia, & locus, in quo Regia Cogani erat. 252. l. EGINHARDI *Annales de Gestis Caroli Magni Imperatoris*, 805. év: *Cacanus* Christianus nomine Theodorus — — honorem antiquum, quem *Cacanus* apud Hunos habere solebat. 538. l. *Annales Francorum Fuldenses*: 796. év: *Cagan* et Jugurro Principibus Hunorum. 540. l. 805. év: *Capcanus* Princeps Hunorum — — honor antiquus, quem *Caganus* apud Hunos iuxta priscum eorum ritum habere solebat. Ezek közül valamelyiket használhatta e helyt Bonfini s nem

majd magyar királynak. Az okoskodó kiadók elfeledve, hogy egy-két levéllel előbb olvasták csak a *Chacan*, *Cachan* vagy *Chagan* szót, a hibás *Kagá*-t *Chabá*-ra változtatták. A névben tehát feltétlenül töredékünk jár közelebb az eredetihez. BONFINI nyomtatott kiadásainak egy ily hibájára TÓTH Zoltán hívja fel a figyelmet, kimutatva, hogy a BONFINI által minden valószínűség szerint helyesen írt *Singidunum* (= Belgrád) helynevet a másolók vagy kiadók *Segidinum*, *Sigidinum*-ra (Szeged?) torzították.¹

Cikkünk elején említettük, hogy BONFINI kéziratát 1494 és 95-ben hártára tisztázták. JÁNOS nevű scriptor ebbeli szorgalmas munkájáért nemességet is nyert. A XV. század utolsó éveiben pedig már kéri kölcsön a művet a Corvinából. — Töredékünk szép, rendes írása, irásának megállapítható kora, hártájának finomsága, továbbá a többször emlegetett körülmény, hogy a többi, később kiadásra került másolatok sebtében, lopva, csak magánhasználatra készültek, méltán arra a gondolatra vezetnek bennünket, hogy valaha BONFINI nagy műve első tisztázott példányának lapjait képezték. II. ULÁSZLÓRÓL tudjuk, hogy az udvarába kerülő humanistáknak, külföldi követeknek bőkezűen osztogatta a Corvina kincseit. Így, vagy Buda bevétele után, a Corvina végső foszlányaival került-e kódexünk Németországba? — nehéz volna megmondani. Idők folyamán a könyvtáblába ragasztás mentette meg a nagyterjedelmű kódex két levelét s ma már csak parányi töredéke a megrendelő nagy király dicsőségének.

JAKUBOVICH EMIL.

BLONDUS FLAVIUS XV. századi történetírót, kinek *Historiarum ab inclinatione Romanorum libri XXXI. c.* művében a *Cagan* cím szintén hibásan (*Cagaron*) olvasható; v. ö. HELMÁR id. h.

¹ A fekete sereg pusztulása. Hadtört. Közlemények. 1913. 516. l.

TÁRCA.

DR. TODORESZKU GYULA

(1866—1919).

A november 27-én megjelent napilapok szűkszavú gyászhirei közt közölve volt, hogy dr. TODORESZKU Gyula földbirtokos 53 éves korában elhunyt, s hogy temetésén a vallás- és közoktatásügyi minisztérium dr. CZAKÓ Elemér miniszteri tanácsossal, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára és közlönyének, a *Magyar Könyvszemlének* szerkesztősége pedig testületileg képviseltette magát. Hogy miért képviseltették magukat a temetésen, arra a Budapesti Közlöny 198. száma szolgál felvilágosításul, amely hírül adja, hogy a minisztertanács dr. TODORESZKU Gyulát a Magyar Nemzeti Múzeum nagylelkű gazdaitóját, aki időközben elhunyt, a Magyar Nemzeti Múzeum-Könyvtára tiszteletbeli igazgatójává kinevezte s neki ez alkalomból a miniszteri tanácsosi címet adományozta. A beavatottak tudták, hogy dr. TODORESZKU Gyula a legnagyobb magyar könyvgyűjtők, a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának pedig leghűségesebb barátai közé tartozott.

Gyűjteményének főbb részei: *a)* az 1711. előtti magyar nyelvű és magyarországi nyomtatványok; *b)* 1500. előtt nyomtatott ú. n. ősnymtatványok; *c)* cyrill betűs, szláv- és oláhnyelvű ősnymtatványok. E keretekben aztán páratlan gazdagságú gyűjteményt hozott össze. Egyedül az 1711. előtti magyar nyomtatványok csoportja, amely gazdagabb az Akadémiába került RÁTH-féle régi magyar könyvtárnál, összesen 54 unikumot foglal magában.

Dr. TODORESZKU azonban nem csupán könyvgyűjtő volt. Gyöngéd, finom érzékű lelke a régiséget, a régi könyvet megfelelő kötéshez, megfelelő elhelyezéshez is akarta juttatni. Legjelesebb iparművészeinket foglalkoztatta, hogy könyveit művészi kivitelűen, stilszerűen beköttesse. S e célból sok esetben maga szerezte be a legfáradságosabb utakon r

kötéshez való anyagot, szerszámot. Könyvkötőszervenvedélye annyira vitte, hogy felkereste Európa nevezetesebb könyvkötő-iparművészeit is. Jellemző reá, hogy még a háború utolsó esztendejében is a stockholmi HETBERGHEZ küldött néhány könyvet, csakhogy a jeles mestertől is legyen több kötése. Könyvgyűjteménye tehát a könyvkötés szempontjából is páratlan magángyűjtemény. A könyveknek megőrzésre szánt helyét is művészi ízléssel rendezte lakásában. Célja itt is az volt, hogy a könyveket olyan szekrényekben, olyan belső elrendezéssel helyezze el, hogy a helyiség elrendezésével a könyvtárba belépőre művészetileg a legharmonikusabb hatást gyakorolja. E berendezés dolgában is a legelsőrendű iparművészek tanácsát, tudását vette igénybe s célja elérésére maga is felkeresett minden nevezetesebb európai köz- s számtalan magángyűjteményt. Ez útjai alkalmával a legmélyebb hatást lelkére a francia Chantillyben lévő, AUMALE herceg által ajándékozott Musée Condé könyvtár tette s ezt választotta mintául. Terveinek teljes kivitelében meggátolta halála. További terve aztán az volt, hogy az egész gyűjteményét az általa így legjobbnak tartott módon a Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárában állítja fel. Nyílt titok volt, amiről minden barátja, minden munkatársa, a Nemzeti Múzeum Könyvtárának igazgatósa régen tudott, hogy e páratlan szeretettel egybehozott gyűjteményt TODORESZKU a Nemzeti Múzeum könyvtárának szánta, könyvtárának végleges felállítását a Nemzeti Múzeum termeiben tervezte. Mindebben meggátolta aránylag hirtelen bekövetkezett betegsége, korai halála. A halál azonban nem jelenti, hogy dr. TODORESZKU végső célja meg ne valósuljon.

A páratlan magánkönyvgyűjtemény egybehordásában, a művészi kivitelű könyvkötések kiválogatásában, a gyűjtemény elhelyezésének izléses felállításában ugyanis hűséges társa volt a boldogultnak finom izlésű, műveltlelkű neje, szül. HORVÁTH Aranka. Nincs e gyűjteménynek egyetlenegy könyve, kötése, könyvtári berendezése, amelynek a gyűjteménybe való kerülésében neki férjével együtt úgyszólván egyenlő része ne volna. Ő ismerte, ő érezte át férje összes törekvését s amidőn a gazdag magángyűjteményt örök letétként a Nemzeti Múzeum Könyvtárának már most átadja, egyedüli kikötése, hogy az úgy álltassék fel a Magyar Nemzeti Múzeumban, ahogy azt oda felállítva, bodogult férje magyarságáért rajongó nemes lelke tervezte.

Nem volna teljes a kép, ha dr. TODORESZKU Gyuláról csak mint könyvgyűjtőről emlékeznénk meg. Igazi tudós lélek volt ő a könyvtár-

tudományok terén. E téren sok probléma foglalkoztatta. Ilyen problémák voltak pl. a hazai papirmalmok gyártási jegyeinek kérdése, amely jegyekből gazdag anyagot gyűjtött össze. Célja volt egy nagy műben a XVI. századi magyar könyvdisztítés (kezdőbetűk, fejlécek, záródisztek) történetét megírni; szemei előtt a francia CLAUDIN munkája lebegett. E művéhez élete legutolsó percéig legkedvesebb munkatársával, örömeinek, bánatainak osztályosával: nejével gazdag anyagot hordott egybe s e műve néhány kiegészítés után kiadható lesz. E könyvkidiszítést végző tanulmányai közt jött arra a tudományos meggyőződésre, hogy HESS András budai nyomdájának az 1473-iki Budai Krónikán, valamint az újabban neki tulajdonított két kisebb nyolcadréti művön kívül, GALETTO-féle terméke is van. Szerinte GALETTO: *De Homine* c. művét is HESS András nyomatta Budán. Valahányszor a megboldogult e tudományos eredményeit, amelyek eléréséhez a buzdítást PROCTOR művéből merítette, e sorok írójának előadta meleg hangján, szelid tekintetén mindig megéreztem a büszkeséget, mely az előadást áthatotta. Büszke volt rá, hogy ezzel könyvdolgokban is ideáljának, a magyar renaissance nagy alakjának, MÁTYÁS királynak érdemeit nagyobbíthatja, MÁTYÁSÉ, kinek állítólagos RUBENS arcképe másolatával könyvtárát diszítette, Corvináinak kötését, disztítéseit tanulmányozta, hogy velük a maga gyűjteménye művészi értékét emelhesse.

Dr. TODORESZKU Gyula halálával a magyarság egyik legderekabb fiát, a magyar műveltség egyik legrajongóbb hívét veszttette el. Emléket a Magyar Nemzeti Múzeum az oda örök letétkép került gyűjteménnyel: a róla s nejéről nevezett Todoreszku-Horváth könyvtárral időtlen-időkig kegyelettel fogja őrizni.

MELICH JÁNOS.

SZAKIRODALOM.

Gyulai Ágost. *A népiskolai ifjúsági könyvtárak számára ajánlott művek magyarázatos jegyzéke.* A Népiskolai Könyvtárakat Intéző Bizottság közreműködésével és megbízásából szerkesztette — . I. Rész. Typusokba osztott művek. Budapest, 1917. A Népiskolai Könyvtárakat Intéző Bizottság kiadása. (Fritz A. kny.) 8-r. 141 l.

Jelen füzet kiadója, a Népiskolai Könyvtárakat Intéző Bizottság vagy pontosabban a Népiskolai Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság a magyar könyvtárügy egyik legkiválóbb apostolának, Dr. Wlassics Gyulának az alkotása volt. 1902-ben létesült azzal a célzattal, «hogy irányítsa a magyar ifjúsági irodalmat, legalább is annak a népiskolai tanulók számára alkalmas részét s bírálat tárgyává tévén ennek termékeit, állapítsa meg a népiskolák ezirányú szükségleteit szűkebb és bővebb keretek szerint kidolgozott könyvjegyzékekben, melyek azonban mindenesetre csupán jó lélekkel ajánlható irodalmi termékekből legyenek összeállítva». Kitűzött feladatának a bizottság, melynek 1916-ban bekövetkezett időelőtti haláláig a hazai ifjúsági irodalom megtisztítása terén elévülhetetlen érdemeket szerzett Dr. THOTT Rezső volt az előadója, derekasan megfelelt. Munkássága eredményeül tudható be az is, hogy újabban — ha nem csalódunk 1918-ban — a bizottság hatásköre jelentősen bővült, amennyiben címének Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság-ra történt módosítása kapcsán a felsőbb nép- és a középfokú iskolák ifjúsági könyvtárügyének irányításával is megbízták. Hogy az utóbb említett iskolafajok ifjúsági könyvtárainál hasonló tisztító és irányító munkára sürgős szükség van, aminőt a NIKIB az elemi iskolákra nézve már elvégzett, arra legélesebben azok a kedvezőtlen bírálatok világítottak rá, melyeket a SZEMÁK-féle *Ifjúsági könyvjegyzék* váltott ki az illetékes szakkörökből s amelyek ismét beigazolták azt a tapasztalati tény, hogy ily irányító munka meghaladja az egyesek illetékességét s csakis kollektív úton gyakorolható.

A NIKIB épügy, mint annak idején a népkönyvtárakra nézve a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa, az ajánlható művek jegyzékét először minden tartalmi magyarázat nélkül tette közzé 1904-ben s e pusztá könyvcimekből álló katalógust az újabb művekkel kiegészítve 1912-ben újból közreadta. De a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 1910-ben megjelent életrajzi és magyarázó jegyzetekkel ellátott *Népkönyvtári címjegyzék*-ének hatása alatt a NIKIB is elhatározta egy hasonló módszerrel, de a maga sajátos szempontjainak figyelembevételével készítenő jegyzetes katalógus kiadását. Dr. GYULAI Ágost szerint a magyarázatos jegyzék gondolatát a Bizottságban legelsőnek néhai Dr. VÁNGEL Jenő vetette fel a Bizottságnak az ő elnöklete alatt 1912 február 16-án tartott első ülésén. Viszont THOTT Rezső a KÖRÖSI-SZABÓ-féle *Az elemi népoktatás enciklopédiája* c. műben *Népiszkolai Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság* címszó alatt írt cikkében azt állítja, hogy a jegyzetes katalógus megszerkesztésével már 1911-ben foglalkozott a Bizottság, sőt egy kissé elébevágva az eseményeknek, állítását azzal is megtoldja, hogy «ez az ismertető szöveggel kísért és különböző típusok szerint csoportosított könyvjegyzék már meg is jelent egy nagy kötetben 1911 őszén». Minthogy GYULAI állítását a Bizottság jegyzőkönyveiből merítette, kétségtől ez a hitelt érdemlő, bár valószínű, hogy THOTT Rezső, aki a Múzeumok és Könyvt. Orsz. Tanácsa jegyzetes könyvjegyzékének ifjúsági könyvanyaga egybeállításánál segédkezett, már VÁNGEL felszólalása előtt foglalkozott a jegyzetes NIKIB jegyzék gondolatával s azt remélte, hogy még 1911-ben tető alá hozhatja a művet. Reményében azonban, sajnos, csalatkozott: 1916. szept. 29-én beállott haláláig még a jegyzetek megírásával sem készülhetett el teljesen, úgy hogy az anyag kiegészítése és végleges megszerkesztése GYULAI Ágostra maradt, aki becsülettel felelt meg feladatának s a mű első részét, a típusokba osztott művek jegyzékét 1917-ben nyomdába is adhatta. A munka folytatásának kiadását azonban mindezeig megakadályozták a lehetetlen nyomdaviszonyok, ahogy megakadályozták pl. a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa *Népkönyvtári Címjegyzéke* 3. pötfüzetének kiadását is, mely kéziratban szinte teljesen elkészült, sőt részben már el is avult.

A GYULAI-THOTT-féle jegyzék így torzóban is, bár korántsem az a «nagy kötet», mely már 1911-ben THOTT Rezső lelki szemei előtt lebegett, hasznos munka, melyet az iskolai ifjúsági könyvtárak intézői mellett haszonnal forgathatnak azok a közművelődési könyvtárkezelők

is, akik angol-amerikai mintára ifjúsági osztályt is létesítenek intézetükben. A füzet típusok szerint csoportosítja a nagy gonddal megválogatott könyvanyagot. Mindegyik típus ismét két fokozatra tagozódik: egy alsó, az elemi iskolák III. és IV. osztályát s egy felső, az elemi iskola V. és VI. osztályát, valamint az ismétlő iskolát szemmel tartó fokozatra. Mindkét fokozatra nézve 3—3 típus állítottatott fel, melyek egymást kiegészítik, úgy hogy az alaptípus az iskola anyagi eszközeinek megfelelően fejleszthető.

Úgy az egyes ismertető cikkek, mint a mű végére csatolt név- és címmutató megszerkesztésében a szerkesztő a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa népkönyvtári címjegyzékének nálunk úttörő módszerét követte. Igen tanulságos és eredeti az egyes típusok és fokozatok könyvanyagának tárgykörök szerinti csoportosítása, mely áttekinthető módon szemlélteti, hogy egy-egy típus segítségével mily mértékben fejleszthető a növendékek ismeretanyaga.

Függelékül lenyomatták a vallás- és közoktatásügyi miniszter 2962/904. sz. rendeletével kiadott utasítást a népiskolai ifjúsági könyvtárak kezeléséről, mely könyvtártechnikai részében nagyon is szűkszavú s megérett a szakszerű átdolgozásra. Kivánatosnak látszik, hogy az Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottság tagjai sorába egy vagy több könyvtári szakember is bevonassék, akik a bizottság működésének könyvtártechnikai részét irányítsák.

GYALUS ISTVÁN.

Hoffmann Edith. *Cseh miniatűrök a Szépművészeti Múzeumban.* (Különlenyomat az Orsz. Magyar Szépművészeti Múzeum Évkönyvei I. kötetéből.) Budapest, 1918. Franklin-Társulat könyvny. Szerző kiadása. 4-r. 49—74 l.

Dr. HOFFMANN Edith ebben a külső kiállítás izléses fényét illetőleg a legboldogabb békeidőkre emlékeztető füzetében beható tanulmányt közöl arról a nyolc különböző rendeltetésű egyházi szerkönyvekből kivágott középkori miniatüréről, mely az ESTERHÁZY-féle rajzgyűjteménnyel került a Szépművészeti Múzeumba. A nyolc miniatúra közül hat hatalmas méretű iniciálisba van illesztve; három, ú. m. Krisztus mennybemenetele, a Szentlélek eljövetele *S* betűbe foglalva és Mária halála, a XV. század legelejéről való kettő, nevezetesen Jákob álma és a Szentlélek eljövetele *D* betűbe foglalva 1410 körül s ismét három, úgymint Szent Benedek, Krisztus bevonulása Jeruzsálembe és az Asszonyok a szent sírnál 1420 körül keletkezett.

Habár a nyolc miniatura további provenienciájáról, minthogy azokat barbár kezek a kodexekből kivágták, semminemű feljegyzés nem tanuskodik, HOFFMANN gondos stilkritikai egybevetés alapján nagy valószínűséggel állapította meg, hogy mind a nyolc kép csehországi műhelyek terméke. Az első három valószínűleg egy műhelyből került ki, mely a XIV. sz. harmadik negyedében kialakult stilussajátságokat gondosan konzerválni iparkodott. Különösen az első két miniatura, mely kiváló művész alkotása, ragaszkodik a XIV. századra oly jellemző dekoratív ábrázolásmódhoz s egyaránt visszatükrözteti az előző kor cseh művészete, mint a XIV. századi firenzei és sienai festőiskola hatását. Ugyane hagyományokat követi a Mária halálának mestere, aki azonban jóval jelentéktelenebb művész. Valószínűleg hatott a bécsi volt udvari könyvtár Cod. 1850 jelzetű prágai misekönyvének ugyanezt a jelenetet ábrázoló miniaturájára. A második csoportba osztott két miniatura festője különösen francia befolyást tükröztet vissza, míg a legkésőbb keletkezett 3 képecske három különböző művésze a XV. században diadal-maskodó realista felfogásnak hódol. HOFFMANN az érdekes emlékeket széleskörű tudással helyezi be az általános művészeti fejlődésbe s megállapításait több, részben képben is bemutatott analógiával támogatja meg.

Amidőn a nagykézsülségű szerző dolgozatára felhívjuk olvasóink figyelmét, egyúttal azon óhajításunknak adunk kifejezést, vajha HOFFMANN Edith hazai könyvtáraink illuminált kodexeit s elsősorban a hazai termékeket is hasonló gondos és eredményes vizsgálat tárgyává tenné.

GULYÁS PÁL.

Babinger Franz: *Stambuler Buchwesen im 18. Jahrhundert.* Leipzig. 1919. Deutscher Verein für Buchwesen und Schrifttum. 4-r. 32 l.

Ez a füzet a XVIII. századi török főváros könyvészeti állapotát ismerteti. A török szellemi élet ebben a században ismerkedik meg a könyvnyomtatással. Egy magyar származású ember, IBRAHIM efendi vállalkozása és tetteje juttatja a törököket az első nyomtatott könyvekhez. IBRAHIM efendinek sok nehézséggel, kenyéririgységgel, tudatlansággal kell megküzdenie, azonban ott vannak mellette az okos támogatók, akiknek segítsége nem engedi gyümölcstelenül elbukni az új mesteriséget. IBRAHIM nyomdájának első terméke 1729-ben jelent meg. ISMAIL BEN HAMMAD AL DSAUHARI arab szótára volt ez török átdolgozásban. A kétkötetes mű *Kitab-i lugat-i Vankuli* címet viselte. Ezt a művet

még további 16 követte, melyek jórészt a történelem és földrajz-tudomány körébe tartozó ismereteket terjesztettek. Az alapító halála után fia folytatta a vállalatot, de nem nagy kedvvel s nem nagy eredménnyel. A nyomda munkájában nemsokára szünet állt be, amely tartott I. ABD-ÜL-HAMID szultán trónraléptének idejéig, 1773-ig. Ekkor újra megindul és működését semmi sem állítja meg. Ez a tartalma nagyon röviden BABINGER előadásának. Az előszóban azt olvassuk, hogy dolgozatát épen szélesebb alapra fektetve szándékozott kidolgozni, amikor felszólítást kapott ezen értekezés megírására. Kár, hogy a tervezett munkát helyett csak annak alapjait kapjuk; örömrünk telnék benne, ha szerző rendszeres munkálatban adná kutatása eredményeit. Akkor bátrabban tehetnők fel neki a kérdést, hogy mi szükség volt ennek a füzetnek az elstetésére? BABINGER maga állapítja meg a bécsi házi, udvari és állami levéltárban való részletesebb kutatás szükségét IBRAHIM efendi életére vonatkozólag. IBRAHIM életrajzának ismerete nagyon fogyatékos, ifjúsága, török földre jutása tisztázatlan, s tán az is marad örökre, de vannak kérdések, amelyek tisztázhatók; így a II. RÁKÓCZI Ferenchez való viszonya; vajjon hűséges embere volt-e RÁKÓCZINAK, vagy pedig jól álcázott kémje az osztrák diplomáciának? Ha BABINGER nem fog neki oly sietve a munkának, nyert volna időt forrásainak nemcsak idézésére, hanem elolvasására is. Akkor nem állapítja meg pl. IBRAHIM-ról azt, hogy hely nélkül maradt akkor, amikor RÁKÓCZI hazájába visszatért, holott az ugyanidevágó jegyzetben idézi RÁKÓCZI halála évét. Ha valóban elolvasta volna a jegyzeteiben forrásként idézett MIKES leveleit, rátalált volna RÁKÓCZI-nak arra a levelére, melyben IBRAHIM-ot a nagyvezirnek ajánlja és nem követi el a goromba botlást. Nem teszszük föl, hogy BABINGER ne tudná, hogy RÁKÓCZI Rodostóban halt meg. De mi szükség olyan forrásra hivatkoznunk, amit magunk sem láttunk? Csak zsúfoltabb lesz az értekezésünk, de értékben nem nyer. Így miért kell idézni TALMAN Leopold követ jelentését levéltári jelzete után, amikor egy ránézéssel észrevesszük, hogy HAMMER a forrás, nem a bécsi levéltár.

Ha szerzőnknek elegendő ideje maradt volna a fontolgatásra, bizonyára inkább figyelmére méltatta volna a könyveket, amelyekről ír, mint a róluk szóló irodalmat. A kérdésnek erről az oldalról való megoldása megérdemelné a fáradságot. Nem találjuk a dolgozatban sem KARÁCSON, sem MISTAKIDIS eredményeit, noha mindkét dolgozat idézve van. Összevéve úgy tűnik fel, mintha ez a kis füzet csak izelítő volna

egy nagyobb munkálathoz, melyre az európai tudomány forrásait már egybegyűjtötte. Ha szerzünk e rendszeres munkát elkészítésére elszánná magát, még csak egyetlen kétségünkkel hozakodnánk elő. Helyesnek tartja-e, hogy egy idegen intézménynek a maga sajátos idejében és körülményei közt lejátszódó történeti fejlődését önkényesen, a keresztény időszámítás rájárába belégyötri? A mi 18-ik századunk határozatendjeje nem mérföldkő egyúttal a török nyomdászat történetében is. Helyesebb, ha az intézmények történetét magának az intézménynek fejlődése és alakulása szempontjából vizsgáljuk és vesszük tárgyalás alá. Mi bőségesen ki volnánk elégtve, ha BABINGER a tárgy minden oldalról való alapos kutatása után csak az IBRAHIM-kori nyomdászat történetének megírásával is — megajándékozná az európai tudományt!

ZSINKA FERENC.

Trócsányi Zoltán: *Régi magyar nyomtatványok változatai.* (Különlenyomat az Akadémiai Értesítő 1918. évf. 6—8. füzetéből.) Budapest (1918) Hornyánszky Viktor. 8°. 8 l.

TRÓCSÁNYI Zoltán ezen értekezésben több új adalékkal járul ahhoz a régi magyar nyomtatványoknál meglehetősen gyakran előforduló jelenséghez, hogy ugyanazon mű különböző példányai több-kevesebb szedésbeli eltérést tüntetnek fel. Ily szedésváltozatra már előtte is rámutattak bibliografusaink, de hajlandók voltak a változatok alapján különböző kiadásokról beszélni. TRÓCSÁNYI volt nálunk az első, aki az egymástól némiképp eltérő példányokban nem lát külön kiadásokat, hanem pusztán változatokat s ezzel öntudatlanul arra a helyes útra terelte a kérdést, melyet a külföld fejlettebb nyomdatörténeti kutatása már régóta követ. E különös jelenséggel legbehatóbban Gustav MILCHSACK foglalkozott, akinek a *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1896. évfolyamában megjelent *Doppeldrucke* c. dolgozatát TRÓCSÁNYI figyelmébe ajánljuk.

MILCHSACK meghatározása szerint az ikernyomtatványok oly kiadások, melyeknek egyes példányai, noha általában azonosak, a részletekben egymástól sokban különbözhetnek. Az ikernyomtatványok eltéréseinek többféle magyarázatát kísérelték meg. Azonos tartalmú apró, főleg egylevelű nyomtatványoknál a variánsok már az inkunábulumkorszakban is elég gyakoriak. Ez esetekben az eltérések onnan magyarázhatók, hogy a könyvnyomtatók idő- és munkamegtakarítás kedvéért a levonatokat az egyetlen sajtóba helyezett 2—4-féle szedésről egyszerre 2—4 példányban állították elő s ezzel a szükséges példány-

számot fél- vagy negyedannyi idő alatt készítették el, mint hogyha egyetlen szedéssel dolgoztak volna. Természetesen az ilyen többes szedésről előállított nyomtatványok meghaladják az ikernyomtatványok fogalmát, melynek lényeges jegye, hogy csak némileg változtatott azonos szedésről készült levonatok. Hogy a későbbi, főleg a XVI. század óta meglehetősen gyakori ikernyomtatványok is ily módon keletkeztek, az MILCHSACK szerint csak oly kisebb nyomtatványoknál tételvezhető fel, melyekből legalább 2 teljes példányt lehet egy gépen egyszerre előállítani. Épen azért nagyobb, 10—100 s még ennél is több ívből álló ikernyomtatványoknál e jelenséget, mely különben is rendszerint csak bizonyos ívekre terjed ki, MILCHSACK szerint azzal magyarázták, hogy csakis ezeket a változatokat tartalmazó íveket állították elő többféle szedésről, miután az illető ívekben maradt hibákat még idejében észrevették s így a hibás ívek újryanomását elhatározhatták. Az ikerívek ez esetben úgy származtak, hogy a kiadó nem akarva eldobni a már kinyomatott íveket, azokat szintén értékesítette. Egy harmadik magyarázat szerint a könyvnyomtatók, akik a XVI—XVII. században rendszerint egyúttal könyvkereskedők is voltak, a kelendőbbnek ígérkező kiadványok szedését hosszabb ideig állva hagyták, hogy szükség esetén újabb lenyomatokat készíthessenek s ez alkalmossal a szerzővel revideáltatták a szöveget. Ez a feltevés azonban, MILCHSACK szerint, csak kisebb nyomtatványok esetében állhat meg, mivel a legtöbb nyomda sokkal csekélyebb betűkészlettel rendelkezett, semhogy akár egy 25 íves könyvbe dolgozott anyagot is hosszabb ideig hevertethetett volna. Viszont igen tetszetős és sok esetben helytálló magyarázatnak tartja MILCHSACK GUSTAV DEDERDING véleményét, aki FISCHART *Nacht Rab*-jának variánsait ú. n. sajtókorrektura következményeinek vélte. A sajtókorrektura a szövegjavításnak az a módja, hogy a nyomtatás folyamán észrevett hibákat rögtön a sajtóba helyezett szedésben kiigazítják s ennek folytán a kiadás, noha egy szedésről és egyfolytában készült, kétféle szövegből áll, melyek egy része hibás, más része hibátlan. Véleményem szerint ily módon magyarázhatók azok a szedésbeli változatok, melyeket TRÓCSÁNYI szenci MOLNÁR ALBERT zoltárfordításainak 1642. évi oppenheimi kiadásában kimutatott, vagy amelyekre HORVÁTH IGNÁC mutatott rá a *Bányász-csákány* c. mű példányainál, míg a HELTAI *Új testamentomá*-nak és *Háló*-jának változatait a TRÓCSÁNYI feltevése magyarázza meg a legelfogadhatóbb módon.

Ami már most a jelen dolgozatban közölt új ikernyomtatványt,

CZEGLEDI Istvánnak *A megtért bűnösnek a lelki harcban való bajvivásáról* c. művét illeti, TRÓCSÁNYINAK azt a véleményét, hogy a munkát szerzője először egykötetesre tervezte, de azután jobbnak látta két kötetre felosztani, mint igen valószínűt elfogadhatjuk, de azért nem szükséges az ú. n. TODORESZKU-töredékben korrektura-levonatot látni, mert ép-úgy lehetséges, hogy kinyomatott, de a mű kettéosztása következtében félredobott ívek egyikével van dolgunk, melyet hulladékpapírosként kötésbélésre használt fel a könyvkötő.

LUGASY PÉTER.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La Bibliofilia. XVII. évfolyam, 7—8. szám. (1915. október—november):
Luigi ZAMBRA: Il codice Zichy della biblioteca Comunale di Budapest. (Befejező közlemény. A Budapesti Városi Könyvtár Zichy-kodex néven ismeretes olasz énekeskönyvének tüzetes leírása, becses irodalomtörténeti jegyzetekkel.) — Raimondo SALARIS: Gli incunaboli della Biblioteca Comunale di Piacenza. (Folytatás: 258—285. sorszám alatt 28 ősnymtatvány leírását adja. Ezek közül sem HAIN, sem COPINGER nem ismeri a következőket: Vincentius FERRERIUS: Sermones de tempore et de sanctis. Lugduni, 1493; Paulus FLORENTINUS: Breviarium totius iuris canonici. Memmingae, 1499; GEORGIUS Bruxelensis: Expositio in logicam Aristotelis. Parisiis, 1496; GREGORIUS Magnus: Moralia. Brixiae, 1498.) — H. DELARUE: Courier suisse. (A Svájci Könyvtáros-Egyesület 1915. évi berni közgyűlése alkalmából röviden ismerteti az egyesület történetét. 1897-ben keletkezett, hogy alkalmat adjon a svájci kartársak személyes érintkezésére. Első kiadványa az 1914-ben megjelent *Zeitschriftenverzeichnis der schweizerischen Bibliotheken*, mely 919 könyvtár 4093 folyóiratának 12.108 példányát katalogizálta. 1912-ben 2. kiadása is megjelent. Ez már 223 könyvtár 6737 folyóiratának 19.768 példányát foglalja magában. Igen érdekesen segítettek elő a svájciak a könyvek interurban kölcsönzését: 2, újabbban 3 centimes portóköltséggel körlevelezőlapokat léptettek életbe, melyek addig jár könyvtárról könyvtárra míg a rajta keresett munka valamelyik könyvtárban megkerül, vagy végigjárva e könyvtárak sorát, elintézetlenül jut vissza a kibocsátó könyvtárhoz. A birtokos könyvtár a könyvet kedvezményes portóval küldi meg a kereső könyvtárnak. A portóköltség egy kétkilós csomagnál oda és vissza együtt 15 centimeot tesz. Az egyesület 1907-ben különben már felvetette a svájci könyvtárak egyetemes katalógusának az eszméjét s azt azóta folyton napirenden tartja. 1912-ben került napirendre az egységes katalogizálási elvek kérdése s 1914-ben már meg is jelent Zürichben az *Entwurf zu einer Katalogisierungs-Instruktion für den schweizerischen Gesamtkatalog*. Ugyanez évben a berni svájci nemzeti kiállításra elkészítették a tervezett egyetemes katalógus egy részletét s akkor kiszámították, hogy az egész mű mintegy 200.000 frankba kerülne, mire a kivített jobb időkre halasztották. Ellenben derekasan halad előre a svájci könyvtárak egyetemes ősnymtatvány-katalógusa, melynek folyamán 1914-ig 13.177 címet gyűjtöttek össze, amiből 1961 eddig ismeretlen volt a bibliografusok előtt. Az 1915. közgyűlésen Ch. ROBERT, a neuchâtel-i könyvtár igazgatója, a szövetséges statisztikai hivatal adatgyűjtése alapján ismertette a svájci könyvtárak statisztikáját s ez előadás kapcsán a

könyvtáros-egyesület kifejezte azt az óhajtását, hogy a szövetséges statisztikai hivatal bocsássa az érdeklődő könyvtárosok rendelkezésére az eredeti adatgyűjtő okmányokat, hogy az egy városban létező tudományos könyvtárak legalább új szerzeményeikről vezessenek közös jegyzékeket s hogy egy külön bizottság tanulmányozza a könyvtárak együttműködésének kérdését és javadalmuk gazdaságosabb kihasználásának a módját.) — 9—10. szám. (1915 december—1916. január): W. BOMBE: La miniatura fiorentina. (Paolo d'ANCONA monografiájának ismertetése.) — Hugues VAGANAY: Antonio di Guevara dans la littérature italienne. (Antonio de GUEVARA a XVI. sz. egyik legnépszerűbb spanyol írója volt. Művei hazájában majd 200, francia fordításban több mint másfélszáz kiadást értek. Olaszországban is nagy volt a népszerűsége. *Vita di Marco Aurelio* c. műve 1543—1649-ig 24-féle kiadásban látott napvilágot.) — Thomas ASHBY: Le diverse edizioni dei «Vertigi dell' Antichità di Roma» di Stefano Du Pérac. (Kiegészítés szerzőnek a *Bibliofilia* XVI. évf. ban megjelent összeállításához. Egy 1680. és egy 1709. évi kiadás ismertetése.) — Lodovico FRATI: Rarissimi incunabuli ritrovati nella R. Biblioteca Universitaria di Bologna. (Szerző a bolognai egyetemi könyvtár kézirat-termében 32 ősnymtatványt talált, melyeket röviden leír. Ezek közül sem HAIN, sem COPINGER, sem pedig REICHLING nem ismeri a következőket: ALMANSOR: Libro terzo overo Cibaldone. H. és é. n.; Leo BENTIVOLIUS: Oratio habita in principio Studii Bonon. H. és é. n.; JOHANNES CHRYSOSTOMUS: Sermones XXV. Bologna 1475; [Grammatica latino-volgare.] Bologna, 1482.) — H. A. Corriere d'Inghilterra. (A British Museum könyvtára 1914. évi jelentésének ismertetése. Az olvasóteremben 224.560, a hírlapolvasóban 16.704, a térképgyűjteményben 400, a kéziratárban 10.277, a keleti gyűjteményben 2968 s a metszetgyűjteményben 5406 egyén fordult meg. Az olvasóterembe kiadott kötetek száma 1.474.435, a hírlapolvasóba kiadottaké pedig 52.099 volt. Az évi gyarapodás 32.539 kötet és füzet, 71.831 folyóirat-rész vagy kötet, 2942 térkép, 12.391 zenemű, 3907 hírlap 287.304 száma és 8734 parlamenti és aprónymtatvány volt. A kéziratár 375 kötetel, 860 oklevéllel, 34 papirusszal és 81 pecsétlenymattal gyarapodott. A keleti gyűjtemény gyarapodása 165 kézirat volt, köztük 83 arab, 26 persa és 24 török.) — Giuseppe MANACORDA: Libri scolastici del medio evo e del rinascimento. (I. Böven és érdekesen illusztrált bibliografiai egybeállítása a szerző által ismert közép- és renaissance-kori tankönyveknek. Ez az első rész 30 kézirat és ősnymtatvány leírását tartalmazza.) — Pasquale Nerino FERRI: Di un' antica pianta tipografica fiorentina. (Illusztrált ismertetése egy firenzei látkép-töredéknek, melyet 1736-ban kapott a Società Colombaria s amely a XV. sz. végén, de okvetlenül 1520 előtt készült.) — Leo S. OLSCHKI: Manuscrits très précieux. (*Histoire universelle des anciens royaumes* c. francia miniatúrák kézirat leírása hasonmások kíséretében.) — H. DELARUE: Courrier suisse. (1916. január 1-vel kezdte meg működését a zürichi Központi könyvtár, mely az 1629-ben keletkezett városi, az 1835-ben keletkezett kantoni s a XVIII. sz. közepén, illetve végén létesült természet-tudományi, illetve orvostudományi egyesületek könyvtárainak egyesítéséből állott elő. A befogadásukra szolgáló épület elkészülte az év közepére volt

kilátásban. Winterthur község múzeum-palotáját 1916. január 2-án avatták fel. Az épületben a városi könyvtár is minden ízében modern helyiségeket nyert. Nekrológ Max von DIERBACHról, a freiburgi egyetemi könyvtár igazgatójáról. — 9—12. szám. A. BOINET: *Courrier de France*. (DURRIEU gróf az Académie des Inscriptions et Belles-Lettres-ben tartott felolvasásában kimutatta, hogy a müncheni Hof- u. Staatsbibliothek egy pompásan miniált római Missaléja, mely 1374-ben készült s amelyet NICOLO DI GIACOMO híres bolognai miniátor festett, a cimlap címerének tanúsága szerint 1402-ben BERRY herceg birtokában volt. A címer alatt felfedezte az eredeti címerképet is s ennek kapcsán kiderítette, hogy a kodexet Pierre d'ESTAING bourgesi érsek, későbbi bibornok rendelte meg 1367-ben. — 2. Ugyanez az akadémia az 1915. BRUNET-díjat Marie PELLECHET és Louis POLAIN: *Catalogue général des incunables des bibliothèques publiques de France* és Georges Lepreux: *Gallia typographica* c. művek között osztotta meg. — 3. BISOT dr. és I. B. MARTIN a *Revue archéologique* 1915. évfolyamában egy missalet ismertetnek, mely eredetileg a párisi Sainte-Chapelle tulajdona volt s jelenleg a lyoni primási kincstár tulajdona. A nagy művészi beccsel bíró kodexet 29 miniaturás kezdőbetű ékesíti s keletkezése az írás és a képek jellege alapján a XIV. sz. elejére tehető, s a miniaturák a párisi festőiskola termékei s a Bibliothèque Nationale-ban lat. 1023. jelzet alatt őrzött Szép Fülöp breviáriumának címkéjével szoros analogiát mutatnak. — 4. Frédéric MADER: *Miniatures arméniennes*. Paris 1913. c. művében a Malatia és Van városokban volt miniatur-iskolák több termékét ismerteti. — 5. A francia közoktatásügyi miniszter 1916-ban átszervezte az iskolai könyvtárakat, melyek ezentúl nemcsak a növendékek és volt növendékek, hanem azok szülei és az iskolaegyesületek tagjai számára is hozzáférhetőek.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXIV. évfolyam. 3—4. szám (1917. március—április): Karl SCHOTTENLOHER: Handschriftenschätze zu Regensburg im Dienste der Zenturiatoren. (1. A magdeburgi centuriák neve alatt ismeretes protestáns egyháztörténelem megírását tudvalevőleg Kaspar von NIDBRUCK, II. MIKSA császár tanácsosa hathatósan előmozdította azzal, hogy úgy a saját tulajdonában volt, mint másoktól kölcsönvevő könyveket és kéziratokat hordószám küldte Bécsből Regensburgba, hogy a nagy vállalat munkatársai, az u. n. centuriátorok a városi tanács ellenőrzése mellett igénybe vehessék azokat. A kölcsön lebonyolítását szabályozó 1555. március 8-án kelt okiratokat szerző a müncheni kir. állami levéltárban lévő eredetiek nyomán egész terjedelmében közli, szintűgy II. MIKSA-nak NIDBRUCK halála után 1559. okt. 22. a centuriátorokhoz intézett körlevelét, melyben megreklamálja a NIDBRUCK által a saját könyvtárából kikölcsönzött könyveket. Egy okmány eredetije a regensburgi városi levéltárban maradt fenn. 2. Mathias FLACIUS, a centuriák egyik szorgalmas munkatársa, 1562-ben Nikolaus GALLUS regensburgi házában vonta meg magát. Ez alkalomból meglátogatta a feloszlófélben lévő reichenbachi bencéskolostort, amelynek LUTHERhez pártoló apátja 11 kéziratral ajándékozta meg. SCHOTTENLOHER közli GALLUS-nak ez ügyből kifolyólag a reichenbachi apáthoz intézett s a regensburgi városi levéltárban fogalmazványban őrzött

nyilatkozatát és levelét, mely igen röviden a kéziratok címét is felsorolja. Minthogy FLACIUS könyvtára a wolfenbütteli hercegi könyvtárba került, a kéziratoknak is a könyvtárban kell lenniök és szerzőnek kettőt tényleg sikerült azonosítania a wolfenbütteli nyomtatott kéziratcatalogus 1109. és 354. Helms. jelzetű darabjával.) — Ferdinand EICHLER: Ein Wort zur Verbesserung der deutschen Bibliographie. (Abból a tényből kiindulva, hogy a HINRICHS-féle Halbjahrs-katalog 1913 óta elhagyta a tudománysszakok szerint csoportosított jegyzéket s csupán a rendszók szerint csoportosított jegyzékkel egészítette ki a betűrendes jegyzéket, a HEINSIUS-, KAYSER- és HINRICHS-féle több évre terjedő catalogusok helyébe lépett «Deutsches Bücherverzeichnis. Bearbeitet von der Bibliographischen Abteilung des Börsenvereins der deutschen Buchhändler in Leipzig. Erster Band [1911—1914.] Leipzig 1916» c. kiadványánál a rendszó szerinti mutató mellett tudománysszakok szerinti mutató hozzáadását is sürgeti.) — K. BRÜCKNER: Die Bibliotheken an der Zentralstelle des Volksvereins für das katholische Deutschland. (Az 1917 elején 800.000 tagot számláló legnagyobb szociális szervezete a német katolikusoknak, a M.-Gladbachban székelő Volksverein für das kath. Deutschland, mely 1890-ben keletkezett, 1892-ben vetette meg 1000 kötettel és füzettel az 1917 elején 48.297 kötetből álló társadalomtudományi könyvtára alapját. Ezt kiegészíti 1912 óta az apologetikai könyvtár, mely 1917 elején 7218 kötetre rúgott. Ez utóbbi kizárólag az atheista propaganda ellen irányul s a keresztény felekezetek közötti hitviták elvi alapon ki vannak zárva belőle. A hatalmas gyűjtemény elsősorban az egyesület vezetőinek irodalmi és agitációs munkájához szükséges házi-könyvtár gyanánt szolgál, de azért az egyesület minden egyes tagjának díjtalanul rendelkezésre áll. A háború alatt még a frontra is küldött használatra könyveket. Az olvasók rendszerint nem bizonyos könyveket vesznek igénybe, hanem egyes szociális és közgazdasági kérdésekre vonatkozó anyaggyűjteményeket. A könyvanyag szakok szerint érkezésük rendjében vannak felállítva. A társadalomtudományi könyvtár 19 főszakja a következő: A) Szociologia. — B) Állam- és jogtudomány. — C) Közgazdaságtan. — D) Mező- és erdőgazdaság E Iparügy. — F) Kereskedelem és közlekedés. — G) Szakszervezetek, szövetségek és magánbiztosítási ügy. — H) Társadalompolitika — I) Munkáskérdés. — K) Hivatalnok-, segéd- és cselédkérdés. — L) Társadalmi biztosítás. — M) Népjólét és szegényügy. — N) Lakáskérdés. — O) Nőkérdés. — P) Nevelés-, művelődés- és oktatásügy. — R) Egészségügy és orvoskérdés. — J) Technika. — W) Történelem. — Y) Általános és vegyes. — Az apologetikai könyvtár szakbeosztása: S) Természettudomány. — U) Bölcsészlet. — V) Hittudomány. A könyvtárral egy társadalomtudományi felvilágosító iroda is kapcsolatos, mely szociális problémákról és berendezésekről nyújt a kérdezősködőknek felvilágosítást. E célra kb. 150 regisztráló-székénykében egyes berendezésekre vonatkozó formuláré-, alapszabály- és jelentés-gyűjtemények tartatnak készenléti en, hogy legott szétoszthassák őket.) — W. RAUSCHENBERGER és W. WEINREICH. Die Senckenbergische Bibliothek. (A frankfurti Senckenberg-könyvtár 1907-ben, alapítója dr. Johann Christian SENCKENBERG születésének kétszázados évfordulója alkalmából vált nyilvánossá.

Ez alkalomból SENCKENBERG orvos- és természettudományi könyvtárát a Senckenberg-féle Természettudományi Egyesület [1824], a Fizikai Egyesület [1840], az Orvosegyesület [1845] és a Földrajzi és Statisztikai Egyesület [1850] könyvtáraival egyesítették. Az ekként egyesített könyvtár 1907-ben 75.000 kötetből állt s 1910 óta 10.000, majd 15.000 M városi segélyben részesült. A könyvtár állománya 10 év alatt 121.000 kötetre emelkedett és a Schleiermacher-féle szakrendszer szerint van felállítva. Újra katalogizálása 1911. óta van folyamatban s 1913 óta rendsző-katalogus is készül.) — Fritz MILKAU: Ein neues Pflichtexemplargesetz. (Lengyelországban a kötelezpéldányokra vonatkozó legelső rendeletet 1780-ban adták ki. Eszerint a könyvnyomtatók a respublika területén mindaddig nem hozhatják forgalomba könyveiket, míg az Orsz. Zalynski-könyvtárnak be nem szolgáltatják az első példányt, szintűgy a litván nagyhercegség területén működő nyomdászokkal szemben elrendelték, hogy egy-egy példányt a wilnai könyvtárnak tartoznak átengedni. E rendelet azonban a lengyel köztársasággal együtt megszűnt s a remek Zalynski-könyvtárt 1795-ben Pétervárra hurcolták az oroszok. 1819-ben a kongresszusi lengyel királyság kormányzótanácsa elrendelte, hogy az ország minden könyvnyomtatója három példányt köteles minden sajtótermékből beszoigáltatni, még pedig egyet a kormányzótanács, egyet a varsói egyetem és egyet a varsói tudománykedvelők kir. egyesülete használatára. 1830-ban ez a rendelet is hatályát veszítette. 1843-ban a varsói tankerület részére külön cenzura-törvényt bocsátott ki az orosz kormány, mely három kötelezpéldány beszoigáltatását írta elő. Ebből egy-egy példány a kormányzótanács és a volt varsói egyetemi könyvtár birtokába került, míg a harmadik a szentpétervári főcenzurahivatalba jutott. De már 1869-ben hatályon kívül helyezték ezt a törvényt és Lengyelország területére is kiterjesztették az 1857-iki általános orosz cenzuratörvény érvényét. Eszerint a sajtótermékekből, természetük szerint 6—9 példányt kellett beszoigáltatni, de ebből egy sem maradt lengyel földön. 1916-ban a megszálló német csapatok által felállított kormányzóság új rendeletet bocsátott ki, mely a varsói kormányzóság területén működő összes nyomdászoknak meghagyta, hogy a sajtótermékekből 5—5 példányt a forgalombahozatal napjáig beszoigáltatni tartoznak. E példányokból egy-egy a varsói egyetemi könyvtárt, nyilvános könyvtárt, a varsói tudományos egyesület könyvtárát, a lodzi közkönyvtárt és a plyocki tudományos egyesület könyvtárát illette meg. Aki a kötelezpéldány beszoigáltatását az esedékesség napjától számított egy hónapon belül elmulasztja, bírságot fizet, mely legalább is a bolti ár háromszorosával ér fel s legkevesebb 20 rubel.) — 5—7. szám (május—július): P. SCHWENCKE: Die Bücherbeförderung in der königlichen Bibliothek. (A berlini kir. könyvtár raktáraiból az olvasóterem délkeleti szögletében berendezett könyvkiadóhoz az épület déli, keleti és nyugati szárnyán, valamint az olvasóterem alatt elhelyezett raktárakból egyrészt páternoszter szerkezetekkel, másrészt végtelen szalag útján továbbítják a könyveket. A déli és keleti raktárakból, melyek meglehetősen közel vannak a könyvek kiadására berendezett helyiséghez, végnélküli láncon 1'6 m. távolságra függő s 50×45 cm. méretű pléhtartókban jutnak a könyvek, melyekbe a könyveket akár külön-külön, akár csomagga egyesítve

helyezik be az illető raktáremeleteken. A kiszolgáló helyiség szintjén a mérsékelt gyorsasággal mozgó láncon függő tartók mechanikus úton ferde helyzetbe kerülnek, úgyhogy tartalmuk a készülék elé helyezett époly ferde esésű asztalra kicsúszik. Innen azután a könyveket küldöncök viszik a szomszédos kiosztó helyiségbe. A kiosztó helyiségtől 80 m. távolságban lévő nyugati raktárból a könyveket az olvasóterem alatt elhelyezett kézraktáron át vezetett végtelen szalag juttatja a kiosztóba. Az 50 cm. széles, 7 mm. vastag szalag karimával ellátott vasállványon fut végig, amelybe a továbbító hengerek vannak beágyazva s vasdobok segítségével, melyek köré a két végpontnál csavarodik, kellőképp ki van feszítve. A szalag a kézraktárban olyan magasságban halad, hogy ott is rárakhatják a kikeresett könyveket. A szalag nyugati végpontjánál egy páternoszter-szerkezet tartóiból hullanak a könyvek a másodpercenként 1 m. sebességgel mozgó szalagra. A kívánatlapokat csőpóstan továbbítják a raktáremeletek különböző részeibe. Sch. fejtegetéseit több alaprajz és metszet teszi érthetőbbé.) — K. BRUNN: Die neue Bibliothek der k. Technischen Hochschule in München. (A müncheni műegyetem könyvtára 1916. tavaszán költözködött új helyiségébe, melyet a régi műegyetemi épület egyik szárnyának 1915 folyamán eszközölt átépítésével nyertek. Szerző két alaprajz hozzácsatolása kapcsán bőven leírja az új helyiségeket, melyek középpontjában a világító-udvarból átalakított, 225 qm felületű olvasóterem áll, felső tetővilágítással. Az olvasótermet kétoldalt a 2'30 m. magas könyvraktárak fogják át, melyek vasállványokkal vannak felszerelve. Az olvasóteremben kisebb kézikönyvtáron kívül a folyóiratok legújabb száma is ki van téve, míg a folyóiratok utolsó 10—15 évi bekötött folyamai egy külön folyóiratolvasóteremben nyertek elhelyezést. A leggyakrabban használt tan- és kézikönyvek a kiköltöztető helyiségben állítottak fel, ami a kiszolgálást rendkívül megkönnyíti. Szerző bőven leírja, mi módon egyesítették a kinyomatott katalogust és két kinyomatott pótlékát, valamint az újabb adalékokat egy az olvasók részére hozzáférhető folio-alakú kötet-katalogusban.) — Herbert ERMISCH: Die königliche Landesbibliothek zu Dresden und ihr Lesesaal. (A drezdai kir. Országos — 1916. május 9-ig kir. nyilvános — könyvtár alapítása a XVI. sz. közepéig nyúlik vissza, amikor ÁGOST szász választófejedelem az annaburgi kastélyban a saját személyes használatára szánt könyvgyűjteményt létesítette. A könyvtár csupán utóda, I. KERESZTÉLY uralkodása idején került Drezdában s előbb a kastélyban, majd 1701 óta az ú. n. «Klepperstall»-ban [a mai Johanneumban] és a vele szemben fekvő «Regimentshaus»-ban, végül 1728 óta a Zwinger három pavillonjában nyert elhelyezést. Fejedelmi magánkönyvtár-jellegét a XVIII. sz. közepéig megőrizte s eleinte csak ritkán, később némileg gyakrabban használhatták a tudósok és más magánszemélyek is, de mindig külön engedéllyel. Nyilvánossá csupán 1786-ban vált a könyvtár, de hivatalosan csakis 1857 óta nevezték nyilvános könyvtárnak. A kisebb-nagyobb magánkönyvtárak sorából, melyeket az idők folyamán a kir. gyűjtemény számára megszereztek, főleg Heinrich von BÜNAU gróf 42.000 kötetes, főleg Németország történetére vonatkozó könyvekben gazdag bibliothékája és Heinrich von BRÜHL grófnak 70.000 kötetet számláló, főleg szépirodalmi és művészi irányú gyűjteménye érdemel

említést, melyek elsejét 1764-ben 40.000, másodikát pedig 1768-ban 50.000 talléron vásárolták meg. Ezzel a könyvtár kötetszáma közel járt a 175.000-hez s egyike lön Németország legnagyobb gyűjteményeinek. Az ekként megszapordott gyűjtemény 1786-ban került mai helyére, az ú. n. japán palotába, mely Drezda egyik legszebb barokk-épülete. Az épületen a könyvtár egyideig a porcellán-, régiség- és éremgyűjteménnyel osztozott, míg ma, amikor már 600.000 kötetet számlál, az épület egyedüli lakója. Első olvasótermét a mai katalogizáló teremben rendezték be 1787-ben, de a terem használhatatlannak bizonyulván, az olvasók kénytelenek voltak a vele szomszédos kis helyiségben, mely a tisztviselők dolgozószobájául is szolgált, megvonni magukat. Majd negyven év telt el, mígnem a már egyszer olvasóteremnek kijelölt helyiséget ily célra újból s célszerűbben berendezték s ezt csak egy fél évszázaddal később cseréltek fel a földszinten berendezett teremmel. Amannak 36, emennek 42 olvasó volt a befogadóképessége. Végre 1917 elején az első emeleti úgynevezett klasszikusok termét, egy 40 m. hosszú és 8 m. széles kétoldali világítású csarnokot rendeztek be 84 olvasó részére, miután előbb a földszinti, addig a néprajzi múzeum által lefoglalt helyiségeket 100.000 kötet befogadására képes, LIPMAN-féle állványokkal felszerelt raktárakká alakították át. Az új olvasóteremben 42 asztalt helyeztek el, melyek közül 40 2 m. hosszú és 0'69 m. széles s egymástól 70 cm.-nyire van felállítva, míg az utolsó 2 asztal 2 m. hosszúság mellett 1'50 m. szélességgel bír s a nagyalakú művek használatára van szánva. Mindegyik asztal a lapjába besülyesztett tintatartóval van felszerelve s 12 asztalnak kulccsal elzárható fiókja van, amelyben az állandó kutatók papírjaikat őrizhetik. A tetőről 12 villamos indra-lámpa függ alá és szolgál estvilágítással. Ezenkívül 8 asztal kézi villamoslámpával is el van látva. A 8—9 ezer kötetes kézikönyvtár megvilágításához 32 villamoskörte szolgál. Az olvasóteremben van egy szekrény elhelyezve, melyben kéthetenként kiteszik az új szerzeményeket. Ez az intézmény 1908 óta áll fenn a könyvtárban és igen jól bevált. Az olvasóteremben egy a berlini címnyomások segélyével előállított betürendes és egy kéziratok rendszőkatalógus is ki van téve közhasználatra.) — OTTO LERCHE: Das deutsche Auslandmuseum in Stuttgart. (1917 január 10-én alakult meg Stuttgartban a külföldi Németiség Múzeuma, melyhez hasonló intézmény megteremtését előrelátható széttagolódásunk esetére nekünk is programunkba kell iktatnunk. A külföldi Németiség Múzeumának feladata, hogy a külföld és az anyaország németiségének kapcsolatát fenntartsa és szorosabbra vonja s e célból a külföldi németiség jelentőségét ismertető szervezetet teremtsen. A múzeum evégből feltüntetni igyekszik a külföldi németiség elterjedését, kulturáját, gazdasági és társadalmi állását, valamint a régi és új hazához való viszonyát, továbbá úgy gazdasági, mint tudományos téren támogatni szándékozik a külföldi németiség törekvéseit. E célból egy kiállítási múzeumon kívül könyvtárt, irattárt és felvilágosító irodát szerveznek. Szerző az új intézet könyvtári részét nem helyesli, mivel a külföldi németiségre vonatkozó iradalmat úgy a berlini, mint a müncheni kir. könyvtárak amúgy is gyűjtik s ezenfelül Berlinben már évek óta fennáll egy a külföldi németiségre vonatkozó külön könyvtár.) — EMIL JACOBS: Valentin Rosé. (Meleghangú megemlékezés az 1916. dec. 25-én

88. évében elhunyt Valentin Roséról, aki 1855—1905. volt a berlini kgl. Bibliothek tisztviselője. Mint fiatal kezdő azt az óhaját fejezte ki az első könyvtáros előtt, hogy meg szeretné csinálni a könyvtár görög és latin kéziratának a katalogusát, minthogy azonban vele egyidőben került a könyvtárhoz Karl PERTZ, a főkönyvtáros fia, erre bízták ezt a feladatot. PERTZ azonban képtelen volt megoldani a feladatot s így Rosé 1888-ban, 59 éves korában elérte ifjúkori vágyát, megbízták a latin kéziratok katalogizálásával. Munkája, melyet DELISLE és TRAUBE egyformán mintaszerűnek magasztalt, 1893—1905. jelent meg három kötetben s valóságos enciklopédiája a középkori irodalomnak.) — 8—9. szám (augusztus-szeptember): Ottó GLAUNING: Wilhelm Meyer und die Staatsbibliothek in München. (Nekrológ az 1917. márc. 9-én Göttingában elhunyt Wilhelm MEYERRől, a középkori latin filológia híres tanáráról, aki 1876—1886. a müncheni Hof- und Staatsbibliothek tisztviselője volt s akinek e minőségben előkelő része volt az ottani latin kéziratok katalogusának elkészítésében. E munkálattal kapcsolatban terelődött figyelme a kéziratok és nyomtatványok kötésciben felhasznált egylevelű nyomtatványokra, melyeket nagy gonddal kifejtett s külön gyűjteménykép felállított. Mint göttingai tanár 1886—1894. három kötetben kiadta az ottani egyetem kéziratának a jegyzékét, mely együttal kezdete volt a sajátos félbenmaradt egyetemes porosz kéziratkatalogusnak.) — G. H. MÜLLER: Vom Prinzip der Zugangs-Aufstellung. (Azokat a nehézségeket fejtegeti, melyek a könyv- és levéltári állománynak az érkezés számrendjében való felállításánál adódnak.) — Rudolf KOTULA: Das Pflichtexemplar in Südpolen. (A cs. és kir. lublini katonai kormányzóság 1916. márc. 11-én kelt rendeletével meghagyta, hogy a kormányzóság területén működő kiadók és könyvnyomtatók minden sajtótermék egy példányát kötelesek a lembergi egyetemi könyvtár rendelkezésére bocsátani.) — P. A. DOLD: Untersuchungsergebnisse einer doppelt reskribierten Wolfenbütteler Handschrift mittels der Fluoreszenz-Photographie. (A wolfenbütteli 112. sz. Gudianus graecus-kodexről eddig azt hitték, hogy a jelenlegi 13. századi szöveg alatt csupán egy részben latin, részben görög szöveg foglalt helyet. A kézitról eszközölt fluorescens-fotografiai felvételek kiderítették, hogy a kodex hártáját 3-szor használták fel a másolók s hogy a legelső szöveg latin volt, mely a IX. sz. vége felé készült valamely délolaszországi kolostorban. Ezt a X. században a psalimpsestusoknál szokásos eszközökkel eltávolították és görög szöveggel írták tele, majd ezt a görög szöveget is levakarták s a XIII. században újabb görög szöveggel írták tele. Hogy a legkorábbi latin szöveg mégis jobban olvasható, mint az első görög szöveg, az onnan magyarázható, hogy az első rasura alkalmával kivételesen nagyobb gyöngédséggel járt el a scriptor, mint a másodiknál. A pergamenen lévő régi írást rendszerint az 5—8. században távolították el nagyobb gyöngédséggel, míg a későbbi századokban sokkal erőteljesebben alkalmazták a vakarókést vagy a dörzsölőkövet a rescribálandó felületeken. Ez eset is igazolja, mily nagyfontossága van a psalimpsestusok tanulmányozásánál a fotografiának, mely sok olyan nyomot ad vissza, amelyet az emberi szem már nem képes észrevenni.) — M. PERLBACH: Ein Fragment des Florarium temporum. (Az 1607 óta PISTORIUS és STRUVE által

többször kiadott *Magnum Chronicon Belgicum* a Kölni krónika által gyakran idézett *Florarium Temporum* kivonata, melynek csupán egy XV. sz.-i papirkézirata volt ismeretes Alexander de WOELMONT báró birtokában, de utóbb a tulajdonos halála után ez a kézirat is eltűnt. Most Valentin ROSÉ hagyatékában előkerült a *Florarium* két hártyalapból álló töredéke.) — 10—11. szdm (október—november): Rudolf SILLIB: *Luthers Enchiridion*, Heidelberg 1560. (Paul HERTZ strassburgi kiadó 1914-ben a heidelbergi egyetemi könyvtárnak egy baseli nyomtatvány kötéséből kiáztatott katekizmus-töredéket ajándékozott, melyről kiderült, hogy LUTHER *Enchiridion*-jának eddig ismeretlen 1560. évi heidelbergi kiadása. A töredékekből a 25. és 26. levél egy-egy sora híján teljes példányt sikerült összeállítani. Nyomtatója Anthony FORMSCHNEIDERnek nevezi magát, amely név alatt valószínűleg Anton CORTHOYS rejtőzik. Az álnévről arra lehet következtetni, hogy a katekizmusnak ez a kiadása titkos terjesztésre volt szánva, de az is lehetséges, hogy egyáltalán nem került forgalomba, hanem legott kinyomatása után makulatura gyanánt használták fel.) — Johannes LUTHER: *Studien zur Bibliographie des Reformationsjahrhunderts*. (LUTHER, *Kommentar zu den funfzehn Psalmen graduum c.* művének Henry BULL készíttette angol fordítása 1577-ben jelent meg Londonban Thomas VANTROULLIER francia hugenotta-menekült sajtójából. A címlap és a szöveg több eltérése alapján szerző kimutatja, hogy e fordításból ugyancsak 1577-ben egy második, jóval kevésbé gondos szedéstről készült kiadás is készült.) — Rudolf PFEIFFER: *Neues von Glareanus*. (Henricus GLAREANUS, a legkiválóbb svájci újlatin költő 1516-ban megjelent *Elegiáinak* a müncheni egyetemi könyvtárban levő példánya KNÖRINGEN János kezéből eredő 50 levélre terjedő kéziratos kiegészítést tartalmaz, mely GLAREANUS több kiadatlan költeményét, köztük *Carmen de pugna confoederatorum Helvetiae commissa in Näfels c.* 900 latin hexaméterből álló époszát őrizte meg.) — G. LEYH: *Literarisch-ästhetische Bildung und die deutschen Büchereien*. (Szerző az E. ACKERKNECHT és G. FRITZ szerkesztésében megjelent *Büchereifragen c.* gyűjtemény ismertetése kapcsán kimutatja annak a törekvésnek a képtelenségét, mely a nép- és közművelődési könyvtárak szép-irodalmi könyvkészleteit az irodalmi és esztétikai szempontból «teljes értékű» termékekre akarja korlátozni, mivel tudományosan indokolt, végleges ítéletet a kortársak képtelenek alkotni — még a nagy GOETHE is nem egy ítéletében tévedett — s mivel még az akadémikus képzettségű emberek többsége is legszívesebben a napi mulattató irodalomban keres néhány órára szórakozást. A nagy, megértő kritikusok száma a valóságban alig nagyobb, mint a nagy alkotó művészeké s szerző találó érveléssel teszi nevetségessé azt a «tolóablak-pedagógiát» [Schalterpädagogik], mely a könyvtárosnői tanfolyamon nyert kritikai képzés alapján akarja az irodalmi termelés «teljes értékűségét» megállapítani. «Legkevésbé sem szenved kétséget — úgymond — hogy ha manapság egy ARIOSTO az ő lovagi kalandjaival, vagy egy HOMEROS az ő hajómeséivel föllépne, a napi műveltség tanítómestere, akiből minden ösztön és történeti tudás hiányzik s aki csupán néhány fogalmi megkülönböztetésre támaszkodik, mindkettőt Karl MAYVAL téveszteni össze, mivel hiányzik belőlük a «jellemzés», vagyis a problematikus jellemek rajza, ami az újabb irodalom

legfőbb ütdkártyája.») — 12. szám (december): Max STOIS: Sozialversicherung und Bibliotheken. (A könyvtári alkalmazottakra érvényes német birodalmi biztosítási rendeletek beható ismertetése.) — G. KAMPFMEYER: Die Bücherei des Deutschen Ausland-Museums in Stuttgart. (LEICHEVEL szemben kimutatja, hogy az Ausland-Museum könyvtára, mely a külföldi németiség irodalmi termelésének teljes felgyűjtését tűzte ki programjául, épen a teljesség elve alapján új munkateret képvisel és így létjogosultsága minden kétségen felül áll.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Az Orsz. Széchényi-Könyvtár új igazgatója. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1919. október 3-án kelt rendeletével dr. MELICH János múzeumi igazgatót bízta meg az Orsz. Széchényi-Könyvtár igazgatásával.

Tóth József †. Ez év október havának 20-án ismét felszállott a gyászlobogó a M. N. Múzeum homlokzatára. TÓTH József ny. csanádmegyei főjegyzőnek, az Orsz. Széchényi-Könyvtár szakdíjnokának tevékeny élete ért véget e napon, 53-ik évében. Vele a könyvtárnak olyan munkása dőlt ki a sorból, aki a lelkiismeretes kötelességteljesítésnek emlékezetre érdemes példája volt, mert az önfeláldozással határos munkaszeretettel csüggött az intézményen, amelynek tíz évig állott szolgálatában. Keserű sejtellemmel hurcolta már évek óta egyre gyöngülő testében a halálos kórt. Hitte, hogy külföldön gyógyulást lelhetne. Ám a sors, mely nemcsak hozzá volt mostoha, mert nemzetünkre is minden mértéket meghaladó szenvedést viharozott, — elérhetetlen távolból csillogtatta feléje a Napnak gyógyító sugarát. Hosszú betegsége után a könyvtár tisztviselői már csak a ravatalon láthatták viszont kedves munkatársukat, kitől nevükben KERESZTY István osztályigazgató kegyeletes szavakkal vett búcsút.

F. V.

Kinevezések és áthelyezések a M. N. Múzeum könyvtárában. A magyar népköztársaság minisztertanácsa 1919. január 1-i érvénnyel kinevezte múzeumi igazgatókká dr. SEBESTYÉN Gyula és dr. MELICH János osztályigazgatókat, múzeumi osztályigazgatókká KERESZTY István, HAVRAN Dániel, dr. BÁTKY Zsigmond és dr. BÄRTFAI SZABÓ László igazgatóőröket. A közoktatásügyi miniszter pedig ugyanakkor kinevezte igazgatóórré dr. FITOS Vilmos, dr. BAJZA József, dr. SULICA Szilárd, dr. HOLUB József és dr. MADARASSY László öreket, valamint dr. JAKUBOVICH Emil segédórt, örokké dr. RÉDEY Tivadar, dr. RÉDEY Tivadarné szül. dr. HOFFMANN Mária és dr. SIKABONYI Antal segédőreket, végül segédőrokké dr. PÁNITY Vukoszava és dr. ZSINKA Ferenc fizetéstelen segédőreket, továbbá dr. MÁNYIK Pál és dr. NÉMETH Gyuláné szül. dr. SEBESTYÉN Irén gyakornokokat. — 1919. december folyamán a vallás- és közoktatásügyi miniszter kinevezte fizetéstelen segédőrokké BORZSÁK István, dr. BARTONIEK Emma, dr. GORIUPP Alisz és dr. TÓTH László gyakornokokat. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1919. októberében dr. BÁTKY Zsigmond osztályigazgatót a néprajzi osztályhoz miniszteri biztossá rendelte ki és az ő előterjesztésére dr. MADARASSY László igazgatóórt visszahelyezte a néprajzi osztályba.

Semper idem. Kr. e. 213-ban a kínai császár, hogy az abszolút mon-

archia konszolidálódását lehetővé tegye, LI-SZE minisztere javaslatára elrendelte, hogy a magánosok összes könyveiket, az orvosi és földművelési munkák kivételével, fejvesztés terhe alatt tartoznak 30 napon belül a hatóságoknak beszoigáltatni megsemmisítés céljából. — Kr. u. 1550-ben az oxfordi egyetem reformálására kiküldött bizottság az egyetemnek a XIV. század elején keletkezett nagybecsű könyvtárát, mint a papizmus melegágyát, beszüntette, számos igen becses kéziratát tűzre vetette, a többi makulatura gyanánt elkótyavetyélte, sőt 1556-ban még a leltárt is áruba bocsátotta. — 1787-ben II. JÓZSEF császár megbizottai a felvilágosodás jelszavával felosztott kolostorokból elhurcolt könyveknek és kéziratoknak több mint háromnegyed részét «szemét» gyanánt potom áron eladták a «könyvtáros-zsidóknak». Igy csak a Morvaország és Szilézia területén elhurcolt 95.907 kézirat és nyomtatvány közül 70.857 darabot árvereztek el 2536 ftt 14¹/₂ kr.-ért. — 1919-ben a «magyar» tanácsköztársaság egyik legfőbb szerve, a Szellemi Termékek Orsz. Tanácsa, a papirgyárak részére elhurcolta a Szent-István-Társulatnak szinte összes kiadványait, 40 jól megrakott társzekerre valót.

SPECTATOR.

Régi jó idők. Mintegy két évtizeddel ezelőtt, mint valami komikusnak tetsző dolgot jegyeztem ki magamnak, hogy amikor 1555. január 8-án Martin BOLT-ot a jénai hercegi théka könyvtárosává kinevezték, a következő járandóságokat állapították meg a számára: 8 ftt készpénz, 10 garas heti koszpénz, két rend udvari öltöny, egy kocsi szálfa, 12 véka árpa és 12 véka rozs. Azt hiszem, nem egy kolléga, aki legutóbb az V. vagy a VI. fizetési osztályba került, a IX. és X.-be sorozottakról nem is szólva, szívesen cserélné a derék BOLT mester javadalmával.

—SP—

Vidéki hírlapirodalmunk a proletárdiktatura idején. A M. N. Múzeum irattárában találtam egy a proletárdiktatura idején készült lajstromot, mely az 1919-ben megjelenő lapok jegyzékét tartotta nyilván a cenzurahivatal részére. Mint érdekes bibliografiai emléket a következőkben közlöm a névsort:

<i>Balassagyarmat :</i>	<i>Eger :</i>
Nógrádi Hirlap	Egri Hirlap
Nógrádi Vörös Ujság	Egri Ujság
<i>Biccse :</i>	<i>Esztergom :</i>
Úttörő	Esztergom és Vidéke
<i>Cegléd :</i>	Esztergomi Népszava
Népakarat	
<i>Cellőmőlk :</i>	<i>Gyöngyös :</i>
Kemenesalja	Gyöngyös és Vidéke
<i>Csepel :</i>	Gyöngyösi Lapok
Proletár	Gyöngyösi Ujság
<i>Csongrád :</i>	Hevesmegyei Hirlap
Csongrádi Proletár	Vörös Mátravidék

Győr :

A Reggel
Győri Hírlap
Győri Katona-Ujság
Győri Ujság
Népakarat
Testvériség
Vörös Ujság

Hatvan :

Hatvan és Vidéke
Hatvani Hírlap
Hatvani Ujság
Proletár
Vörös Ujság

Jászapáti :

Jászapáti és Vidéke
Jászszági Néplap

Kalocsa :

Kalocsai Néplap

Kaposvár :

Somogyi Munkás
Somogyi Vörös Ujság

Karcag :

Karcagi Napló

Köszeg :

Günser Zeitung
Köszeg és Vidéke

Kecskemét :

Magyar Alföld

Keszthely :

Testvériség

Kiskőrös :

Kiskőrös és Járása

Kiskunfélegyháza :

Proletár

Kiskunhalas :

Halasi Munkás
Halasi Vörös Ujság

Kiskunmajsa :

Majsai Vörös Ujság

Kispest :

Kispesti Ujság

Kisújszállás :

Kisújszállási Vörös Ujság

Körmend :

Rábavidék

Magyaróvár :

Mosonvármegye
Szebb Jövő

Mezőkövesd :

Mezőkövesd és Vidéke

Mezőtúr :

Mezőtúri Munkás

Miskolc :

Miskolc-Diósgyőri Ujság
Miskolci Napló
Reggeli Hírlap
Virradat

Monor :

Közérdek

Mór :

Mór és Vidéke

Muraszombat :

Muraszombat és Vidéke

Nagykanizsa :

Zalai Hírlap
Zalai Népakarat

Nagykőrös :

Közérdek
Népújság

Nagyvárad :

Friss Ujság
Munkás-Ujság
Nagyvárad
Nagyváradai Napló

Népszó	<i>Szombathely :</i>
Szabadság	Testvériség
Új Nagyvárad	Vasmegyei Füg. Hirlap
<i>Pápa :</i>	Vasmegyei Hirlap
Egyetértés	Vasmegyei Vörös Ujság
Munkás-Ujság	Vasvármegye
Pápai Hirlap	<i>Szolnok :</i>
Pápai Közlöny	Népnevelés
Pápai Lapok	Szolnoki Munkás
<i>Sátoraljaiúj hely :</i>	<i>Tapolca :</i>
Felsőmagyarországi Hirlap	Tapolcai Lapok
Vörös Hajnal	<i>Tatatóváros :</i>
<i>Sopron :</i>	Tatatóváros és Tatabánya
Der Arbeiter	<i>Ujpest :</i>
Der Proletarier	Ujpesti Munkás
Népakarat	Ujpesti Napló
Soproni Munkástanács	<i>Vác :</i>
Soproni Vörös Ujság	Proletár
<i>Sümegeg és Vidéke :</i>	Váci Hirlap
Sümegeg és Vidéke	Vörös Ujság
<i>Székesfehérvár :</i>	<i>Veszprém :</i>
Székesfehérvár és Vidéke	Veszprémi Hirlap
Székesfehérvári Friss Ujság	Vörös Zászló
<i>Székszárd :</i>	<i>Zalaszentgrót :</i>
Igazság	Zalavölgyi Hirlap
Tolnavármegye és Közérdek	<i>Zalaegerszeg :</i>
Tolnamegyei Közlöny	Zalamegye
<i>Szentes :</i>	
Alföldi Ujság	
Népakarat	

Mint e jegyzékből látható, a jó vidéket meglehetősen változatos címek alatt boldogították azzal a szellemi gerstlivel, amit a budapesti proletárnak *Népszava*, *Pester Lloyd*, *Volksstimme* és *Vörös Ujság* csomagolásban lehetett elfogyasztania — igaz, hogy jegy, utalvány és szakszervezeti igazolvány nélkül. Σ.

Helyreigazitások a Régi Magyar Könyvtár III. kötetéhez.¹ 1712. sz. A R. M. K. III. kötetének első részében az 519. lapon van adva annak az egyetemi vitairatnak címe, melyet ILLYEFALVI Sz. Miklós állítólag 1648-ban tartott. Fontos körülmény ezzel szemben először is, hogy ILLYEFALVI valamikor 1647

¹ Jelen adalék 1916 óta van kiszedve, de mindaddig nem volt módunkban közzé tenni. Most végre sorját ejtjük, bár szerző időközben elvesztve türelmét, közölte adalékait az *Evangelikus Szaklap* 1917. évfolyamában. (Szerk.)

első felében iratkozott be Utrechtbe, honnan ugyanazon év szept. 3-án már Leidenben találjuk. Viszont Utrechtben történt újabb beiratkozásáról semmi nyom.

Nyomósabb adat azonban az, hogy VOETIUS *Disputationes selectae pars II.* 827—868. lapján 1655-ben Utrechtben újból kiadta, hol a megvitatás időpontjául *arab* számokkal 1647 márc. 13-át jelöli meg. Feltételezhetnénk azonban, hogy ez utóbbi sajtóhiba, csakhogy könnyebben téved a nyomdász a római számozásnál, mikor egységeket rak egymás mellé, mint amikor egy meghatározott arab számjegy van előtte, de egyéb okok is helyessé teszik VOETIUS adatát. Ha összehasonlítjuk ugyanis a jelzett 1712. sz. művet a tényleg 1648-ban nyomott 1711. sz.-val, a címlapon a következő nyomdai különbségeket vesszük észre: 1. Az évszám az 1712. számún regiesebb formában, római számokkal van adva, míg az ugyanazon évben legfeljebb pár hónapi időkülönbséggel megjelent 1711. sz. Szatmári BABA Pétertől való, ugyancsak VOETIUS Gisbert elnöklete alatt tartott értekezésen arab számokkal van megjelölve. 2. A nyomdász neve az 1712. számún NOORTDIJCKnek, míg a másik, 1711. számún NOORTDYCKnek van írva. Lényegében a kettő ugyanaz, tehát nem hibás, csak más ortográfiájú, így nyomdailag azonnal feltűnő. 3. Feltűnő az ívjelzés is, mely C—F; hihetőleg a C₁ épen a címlap. Akiknek módjukban áll utánanézni, valószínűleg beigazoltan látják ezt. Már pedig, ha tudjuk, hogy igen sokszor az egyetemi értekezések, mik egyidőben a nyomdában összejöttek, egy és ugyanazon folytatólagos ívjelzéssel láttattak el, legfeljebb címlapot nyomtak külön, akkor kétségbevonhatatlan, hogy a C—F ívjelzés egy olyan előző munkára utal, melynek ívjelzése A—B, esetleg A—C₁ volt. Mindezek az adatok azután pontosan kapcsolatba hozhatók az 1689. sz. a. BACZONI B. Melchior de Fide papistarum c., ugyancsak VOETIUS Gisbert elnöklete alatt, ugyanazon tárgykörbe is tartozó értekezéssel. E munka nyomdai sajátosságai a jelzett pontokban teljesen megfelelnek az 1712.-nek elannyira, hogy pl. a szintén 1647-ben, de az év utolsó hónapjaiban NOORTDIJCKnél nyomtatott 1691. sz. értekezésen az évszám már arab számmal van jelölve, mit NOORTDIJCK ettől kezdve mindig használt, ellentétben a másik utrechti nyomdással, WAESBERGGEL, mely úgy értekezéseken, mint egyéb munkákon jobbra római számokkal jelöli a nyomtatás évét. Nem felel meg az 1712. sz.-on csupán az évszámazás az 1689. sz.-nak, mennyiben a római számok eggyel több egységet tartalmaznak és így adják az 1648-ik évet.

A nyomdai sajátosságok tehát már kis különbséggel az 1689. sz. munka mellett jelölik ki az 1712. sz. helyét. De odautalja egyéb körülmény is, nevezetesen az, amit VOETIUS Gisbert disputáinak idejéről tudunk.¹ Eszerint VOETIUS rendszeren szombati napon, és pedig hihetőleg délután 2 óraker kezdődőleg szokott vitát tartani, legalább is ezt jelentené a szokásos «horis solitis», mely az értekezéseken olvasható. Ha máskor van a vita, akkor mindig jelölve van, pl. 1730. sz. «hora prima», 1813. 1814. másnapon stb.; 1648-ban azonban március 13-ra szombat nem esett, ellenben igenis 1647-ben, még pon-

¹ A. C. DUKER: Gisbertus Voetius, Leiden, 1910. II. 6. 29. és u. o. 1914. III. 18. 34.

tosan egy hétre az 1689. sz. BACZONI-féle disputától, mely szintén szombaton, 1647 március 6-án tartatott. Tehát már ezek az adatok is bizonyítják, hogy ILLYEFALVI¹ kérdéses munkája nem, amint hibásan fel van véve, 1648-iki utrecht-i, hanem 1647-iki nyomtatvány s helye pontosan az 1689. sz. után van.

1790. sz. Nem olyan fontos ugyan, mint az előbbi, de mégis tévednének azok, kik a R. M. K. III. kötetének 544. lapján SZATHMÁRI (ÖTVÖS) Istvánnak 1651-ben megvitatott értekezésének 3. részéről esetleg azt tartanák, hogy az is de MAETS Károly elnöklete alatt lett megvitatva. Ez nem lehetséges azon egyszerű oknál fogva, mert akkor már a professor nem volt életben, hanem az év április 20-án hirtelen elhunyt.² A 3. rész azonban VOETIUS elnöklete alatt tárgyalatott meg, amint erről ugyanő tájékoztat *Politica Ecclesiasticája* tom. I. pars II. 216. lapján.³ A jelzett értekezést ugyanis, eme Amsterdamban (1666) megjelent kötetében egész terjedelmében felvette (tom. I. pars II. 217—242, 242—258. l.), amint maga megjegyzi, szószerint, mert de MAETS a jelzett értekezést «*crudite et pro more suo perquam accurate ac judiciose explicearit... visum fuit, dictam disputationem absque ullius vocis mutatione integram hic potius exhibere*» és «*post obitum autoris (qui incidit 20. Aprilis), excudendam et 10. Maji sub praesidio meo defendendam proposui*», s amely értekezés 3. része aztán a jelzett munka 242. lapján a következő címet visel: «*De sepultura mortuorum, Pars tertia. Quam D. Carolus de Maets, p. m. Theologiae cum viveret, Professor eximius et Ecclesiae Pastor vigilantissimus conscripserat et ad editionem pararat. Quamque nunc Favente Deo Opt. Max. sub praesidio, D. Gisberti Voetii SS. Theolog. Doctor ejusdemque Facultatis in incluta Academia Ultrajectina Professor ac ibidem in Ecclesiae Pastoris vigilantissimi. Riblico examini subjcit Stephanus Szathmári, Ungarus. Ad diem 10. Maji.*»

1169. sz. Még kevésbé tartom fontosnak, mert hiszen akik kis tájékozottsággal bírnak, úgyis észreveszik, hogy a R. M. K. III. 1169. sz. alatt BARÓTI Kálmántól 1616. Franeker jelzéssel SZINNYEI nyomán adott munkánál az évszám sajtóhiba; nem akkor, hanem pontosan száz évvel később, 1716-ban, mint Ruardus ANDALA franekeri professor elnöklete alatt tartott egyetemi értekezés látott napvilágot, miként igazolja az a példány, mely az egykori franekerei egyetem könyvtárának tulajdonaként jelenleg a Provinciale Bibliothekban (Leeuwarden) őriztetik, de élénken bizonyítja az is, ami a magyar irodalomban is, ZOVÁNYI *Theologiai Ismeretek Tára*⁴ nyomán ismeretes, t. i. hogy ANDALA Ruard 1665-ben született és 1701-ben lett franekeri tanár, végezetül az, hogy az első magyar diák 1623-ban jelent meg Franekerben s ott ezidő előtt semmiféle egyetemi «*exercitatio*»-t nem írhatott. Az 1169. sz. munkának tehát semmi helye sincs a Régi Magyar Könyvtárban. MIKLÓS ÖDÖN.

¹ Helyesen VOETIUS munkája, mivel ezidőben az értekezések értelmi szerzője mindig a piézes volt. *Szerk.*

² DR. G. J. LOUQU. C. IZ. *Historische schets der Utrecht'sche Hoogeschool*. Utrecht, 1886. 67. l.

³ V. Ö. DUKER: i. m. 1914. III. 4, 60. is.

⁴ I. 43. l.

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1915—1917. évben.
A világháború eseményeit az 1915—1917. években az Akadémia könyvtára is egyre fokozottabb mértékben megérezte. Úgy a könyvtár gyarapodása, valamint a használata folytonos csökkenést mutat. A háborús viszonyok miatt már 1915-ben meg kellett szorítani a vidékre szóló könyvkölcsönzést. 1917-ben pedig a szénhiány miatt a könyvtár a helybeli olvasók elől teljesen zárva volt. A külföldi csereviszonyból származó gyarapodás is csökkenésnek indult 1916-ban, 1917-ben pedig csupán a németországi és ausztriai tudományos társulatokkal és akadémiákkal állott fenn. A nyomdák részéről beszolgáltatott kötelesepéldányok száma is apadt.

A könyvtár jelentékenyebb gyarapodásaként föl kell említeni VÁMBÉRY Ármin igazg. és tiszt. tag hagyatékából származó keleti kéziratokat és munkákat, melyek VÁMBÉRY Ármin fia, VÁMBÉRY Rusztem rendelkezése szerint jutottak 1916-ban az Akadémia birtokába.

A könyvtár személyzeti ügyeiben 1916-ban némi változás történt. HEINLEIN István könyvtár-tiszt egyetemi rk. tanárrá neveztetvén ki, helyébe az Elnök úr ő Excellentiája MUNKÁCSY Mihály múzeumi könyvtár-tisztet alkalmazta. Az 1917. év folyamán pedig HELLEBRANT Árpád alkönyvtárnoknak 40 évi szolgálata alkalmából Ő Felsége a királyi tanácsosi címet adományozta. MÉSZÖLY Gedeon könyvtár-tiszt a kéziratár őre címet kapta.

A könyvtári munkálatok egyebekben a mostoha viszonyok között is folytak s a könyvtár gyarapodásáról, forgalmáról a következő adatok tanuskodnak:

A könyvtár rendezéséről szóló adatok a következők: A rendezett tudománysszakok száma 55. Ezek 1915-ben 106.813, 1916-ban 107.906 és 1917-ben 110.034 munkát foglaltak magukban.

A szakkatalogus 1915-ben és 1916-ban 130 kötetből és 54 cédulatókból, 1917-ben pedig 130 kötetből és 58 cédulatókból állott. Az általános cédula-katalogus 255 tokban van elhelyezve.

A könyvtár gyarapodása a járulék-napló kimutatása szerint a következő: Vétel útján 1915-ben 302 mű 335 kötetben, 186 füzetben, 1916-ban 764 mű 908 kötetben, 337 füzetben és 1917-ben 291 mű 393 kötetben, 75 füzetben. Kötelesepéldányképen 1915-ben 244 nyomda 6124 művet 1220 kötetben, 5233 füzetben, 92 zeneművet 108 füzetben, 61 térképet 2 kötetben, 65 laprészen, 1916-ban 240 nyomda 5983 művet 1051 kötetben, 5125 füzetben, 101 zeneművet 103 füzetben, 52 térképet 2 kötetben, 4 füzetben és 49 lapon, 1917-ben pedig 231 nyomda 5796 művet 1283 kötetben, 4805 füzetben, 87 zeneművet 93 füzetben, 18 térképet 18 lapon küldött be. Magánosok ajándékából 1915-ben 50 művel 72 kötetben, 12 füzetben, 1916-ban 79 művel 47 kötetben, 54 füzetben és 1917-ben 147 művel 143 kötetben, 71 füzetben gyarapodott a könyvtár. 1915-ben 157 tudományos társulattól és akadémiától 1042 mű 340 kötetben, 911 füzetben, 1916-ban 98 hazai és külföldi tudományos társulattól és Akadémiától 471 mű 215 kötetben, 479 füzetben és 1917-ben 117 hazai és külföldi tudományos társulattól és akadémiától 351 mű 206 kötetben, 298 füzetben érkezett a könyvtárba. Az aka-

démia saját kiadványaiból 1915-ben 30 művel 42 kötetben, 34 füzetben, 1916-ban 33 művel 50 kötetben, 64 füzetben és 1917-ben 21 művel 29 kötetben, 22 füzetben növelte a könyvtár állományát.

A könyvtár olvasóterme 1915-ben 225 napon, 1916-ban 246 napon, az 1917. évben pedig 7 hónap alatt 171 napon volt nyitva s ez idő alatt 1915-ben 2744 olvasó 4150 művet, 1916-ban 2080 olvasó 3192 művet, 1917-ben pedig 1168 olvasó 1675 művet használt, míg házi használatra 1915-ben 132 kölcsönző 734 művet, 1916-ban 134 kölcsönző 765 művet és 1917-ben 233 kölcsönző 715 művet vett ki a könyvtárból.

A kéziratárban az 1915. évben lajstromoztatott 79 kézirat, 60 irod. levél és 290 iromány 690 cédulán. 1916-ban a kéziratár összes anyagáról szóló JAKAB Elek-féle kataloguscédulák átvizsgáltattak, a helytelen rendszők megváltoztattattak és ehhez képest az egész katalogus újra rendeztetett. Hasonló módon átvizsgáltattak a kézirati művek egy részéről készült újabb kataloguscédulák is és azok, mivel két csoportban voltak, egy csoportba egyesítettettek, az elmúlt évek alatt készült cédulák az újabb cédulacsoportba betűrendben berakattak. Mivel a levelekről való újabb cédulakatalogus nyolc külön csoportban volt, valamennyi levélkatalogusi cédula betűrendben egy csoportba rakatott össze; továbbá, mivel eddig az anyag nagyobb részénél csak a levélírók neve volt a rendsző, készítették cédulák a címzetek neve szerint is. A JAKAB Elek-féle szak-katalogus-cédulák alapján elkezdett a kéziratár egész anyagának revíziója az egyes szakok szerint, az egyes jelzetszámok sorrendjében, megvizsgáltatván minden mű, illetve iratcsomó. Így elvégeztetett a következő szakok revíziója: *Irók, Latin Codex, Magyar Codex, Napló, Történelem, Vegyes*. A kézirati művek és gyűjtemények újra való rendezése, lajstromozása, földolgozása tovább folyt. Így készült 7 szakban 30 szám alatt elhelyezett művekről, illetve gyűjteményekről 487 kataloguscédula. 1917-ben a kéziratár a könyvtárral együtt zárva volt a téli fűtetlenség idején s azonkívül nyáron harmadfél hónapig a kéziratár őrének katonáskodása miatt. 24 szám alatt elhelyezett kisebb iratcsomón kívül elrendezett és lajstromoztatott a BASSARABITS-féle kéziratgyűjtemény és WITTYÉDY István levelezése, továbbá az úgynevezett tárlónak egész tartalma, mely a kéziratár legértékesebb, legféltettebb kincseit tartalmazza. 1915-ben 17 látogató 73 kéziratot, 2533 irodalmi levelet és 140 oklevelet meg más iratot, 1916-ban 41 kutató 93 szám alatt elhelyezett művet, illetve gyűjteményt és 1917-ben 32 kutató 11 szám alatt elhelyezett művet, illetve gyűjteményt használt. Házi használatra 1915-ben 3 egyén 18 kéziratot, 2 intézet pedig 6 kéziratot és 27 irodalmi levelet kölcsönzött ki.

Az 1915. évi nevezetesebb gyarapodások közül különösen ki kell emelni HERMAN Ottó hagyatékából a könyvtárnak ajándékozott nagyértékű levelezést, mely 57 tokban van elhelyezve. Igen értékes az egyik lepecsételt tok, melyben KOSSUTH Lajosnak HERMAN Ottóhoz és HERMAN Ottónak KOSSUTH Lajoshoz intézett levelei, valamint a Kossuth-könyvtár megvételére vonatkozó iratok őriztetnek. E tok csak 1944 december 27-én bontható fel és hozható nyilvánosságra. BODOR Lászlótól BODOR Farkasnak 33 levele BODOR Pálhoz, özv. gr. KUUN Gézánéától b. KEMÉNY Simonra vonatkozó másolatok, MÁTÉ Sándortól

ARANKA Györgynek és KAZINCZY Gábornak egy-egy levele, MELICH Jánostól és GOMBOCZ Zoltántól az *Etymologiai Szótár* kézírata, ÖZV. RÁTH Györgynétől RÁTH György jegyzőkönyve, REXA Dezsőtől IPOLYI Arnoldnak 7 levele, ÖZV. SZABÓ Péternétől ARANY Jánosnak 2, BARTÓK Györgynek 1, BRASSAI Sámuelnek 2, ENDLICHERNEK 1, FÁY Andrásnak 1, GYULAI Pálnak 23, SZÁSZ DOMOKOSNAK 1, TOMPA Mihálynak 1, TOLNAI LAJOSNAK 4, WESSELÉNYI KRISZTINÁNAK 1 levele, GÁLFALVI IMRÉNEK 2 beszéde, 3 népdalnak angol fordítása TISZA DOMOKOSTÓL, Algebra SZÁSZ KÁROLYTÓL; SZILY KÁLMÁN MŰVE: Molnár Albert és a Nyelvtörténeti Szótár; ehhez járulnak még: GALGÓCZY JÁNOS: Az ural-altáji és a sumir rokonság kérdéséhez; továbbá a debreczeni egyetem theologiai hallgatóinak jegyzéke, akik 1914-ben önként léptek a hadseregbe; FERIDUN BEYNEK II levele VÁMBÉRY ÁRMINHOZ. Vétel útján I ABEL Jenő-féle levél jutott a kézírattár birtokába. — 1916-ban a kézírattár vétel útján a következőkkel szaporodott: 1. Ifj. HOLKO Mátyás: Collectanea. 2. XVIII. századbeli részben eredeti oklevelek, levelek gyűjteménye (Holko-féle). 3. BEYTHE István prédikációjának és evangélium-magyarázatának másolata. 4. ZECH (Czech) János keresztelőlevele. Ajándékul adatott: 1. KOLLER Sándorné úrnő által: ZSOLDOS Ignác: Egy Elhúnytak Levelei; ZSOLDOS Ignác: Töredékek Magam- és Kortársaimnak Életéből; Adalékok Zsoldos Ignác Élet-töredékeihez. 2. MÉSZÖLY Gedeon által: 1826. és 1833/34. országgyűlési beszédek (Mészöly András gyűjt.); 1839/40. országgyűlési beszédek (Mészöly András gyűjt.). 3. CSÁSZÁR Elemér által: KATONA Bán-bán-ja kézírati példányának másolata. 4. ÖZV. KATONA LAJOSNÉ ÚRNŐ ÁLTAL: KATONA LAJOS KÉZIRATI HAGYATÉKÁBÓL EGYETEMI ELŐADÁSAIHOZ ÉS MÁS MUNKÁIHOZ VALÓ JEGYZETEK, VÁZLATOK, KÉSZÜLŐ TANULMÁNYOK. 5. SZONTAGH SÁNDOR ÁLTAL: SZONTAGH SÁNDOR: Visszaemlékezés iglói Szontagh Pálra; ua.: A dobosinai Szontagh-ház történetéhez; ua.: Szontagh Vilmos életrajzához. Az 1917. évi gyarapodás pedig a következő volt: Szaporodott az állomány vétel útján a következőkkel: 1. GÖRGEY ARTHURRÓL SZÓLÓ IRATOK. 2. GÖRGEY ARTHURTÓL VALÓ LEVELEK. 3. GÖRGEY ARTHURNAK IRT LEVELEK. Ajándékozás útján a következőkkel: 1. JASZENOVAI BASSARABITS SÁNDOR KÉZIRATGYŰJTEMÉNYE (ÖZV. JASZENOVAI BASSARABITS SÁNDORNÉ HAGYATÉKA). 2. DÖMSÖDI HAJÓS JÓZSEF «NÉPDALOK» CÍMŰ GYŰJTEMÉNYE (ÖZV. DÖMSÖDI HAJÓS JÓZSEFNÉ AJÁNDÉKA). 3. GÖRGEY ISTVÁN: Görgey Arthur ifjúsága (Görgey István hagyatéka). 4. BAKSAY SÁNDOR NYELVÉSZETI JEGYZETEI (KUNSZENTMIKLÓSI REF. EGYZHÁZ AJÁNDÉKA). 5. SZONTAGH SÁNDOR: a) Dr. Szontagh Ábrahám életrajza; b) Szontagh Ádám életrajza; c) Szontagh Béla életrajza; d) Szontagh Bertalan életrajza; e) Szontagh Boldizsár életrajza; f) Jegyzetek Szontagh Ferenc életrajzához; g) Szontagh Gusztáv Adolf önéletrajza (1793—1858); h) Zabari Szontagh Gyula életrajza; i) Szontagh Lajos életrajzához; j) Szontagh Márton életrajza; k) A sasos ágból származó II. Szontagh Pál (1695—1745) életrajzához (mindez SZONTAGH SÁNDOR AJÁNDÉKA). 6. TOMPA MIHÁLY: A gólyához (FABÓ BERTALAN AJÁNDÉKA).

A könyvtárnokság több évvel ezelőtt fölkérte a M. T. Akadémia tagjait, hogy kisebb, különösen a külföldön megjelent értekezések különnyomatát küldjék meg a könyvtárnak megőrzés végett. E kisebb értekezések 78 tokban vannak elhelyezve. A felszólításnak 1915. végéig a következő tagok tettek

eleget: ANGYAL Dávid, BADICS Ferenc, BALLAGI Aladár (atyjának dolgozataiból is), BÁNKI Donát, BERNÁT István, BÉKEFI Remig, BERZEVICZY Albert, BLEYER Jakab, BODOLA Lajos, CONCHA Győző, CSÁSZÁR Elemér, DÉCHY Mór, báró EÖTVÖS Lóránd, FABRICZY Kornél, FARKAS Gyula, FEJÉR Lipót, FÖLDES Béla, FRANKÓI Vilmos, FRÖHLICH Izidor, GIESSWEIN Sándor, GOMBOCZ Zolán, HEGEDŰS István, HEINRICH Gusztáv, HORVÁTH Géza, HOOR Mór, IINKEY Béla, ISTVÁNFY Gyula, KERTÉSZ Kálmán, KHERNDL Antal, KLUPATHY Jenő, KOCH Antal, KONKOLY THEGE Miklós, KÖVESLIGETHY Radó, KÜRSCHÁK József, LENGVEL Béla, LENÁRD Fülöp, LÖRENTHEY Imre, MAHLER Ede, MÁRKI Sándor, MÉHELY Lajos, MIKSZÁTH Kálmán, NAGY Ernő, PÁPAY József, RÁTZ István, RÉTHY Mór, RICHTER Aladár, SCHAFARZIK Ferenc, SCHUCHARDT Hugó, SCHULLER Alajos, STEIN Aurél, SZILY Kálmán, SZINNYEI Ferenc, SZINNYEI József, TANGL Károly, TÉGLÁS Gábor, THALLÓCZY Lajos, THAN Károly, TOLNAI Vilmos, TUZSON János, UDRÁNSZKY László, VÁLYI Gyula, VÁRI Rezső, VÉCSEY Tamás, WARTHA Vince, WINKLER Lajos, WLIASSICS Gyula, ZEMPLÉN Győző, ZIMÁNYI Károly, ZOLNAI Gyula.

A M. T. Akadémia könyvtári bizottsága 1915 november 15-én tartott ülésén elhatározta, hogy az Akadémia tagjairól készített *érmekből* és *plakettekből* lehetőleg teljes gyűjtemény állíttassék egybe s a könyvtár dotációjából, a szükséghez képest egy-egy kisebb összeg fordíttassék e célra, továbbá, hogy a gyűjtemény a könyvtár nagy olvasótermében, zárt tárlókban, közszemlére téessék ki. E határozatnak eleget tettek. Az eddig összegyűlt érmek két tárlóban vannak elhelyezve. 1917 végéig a következő érmek jutottak a könyvtár birtokába: id. gr. ANDRÁSSY Gyula ig. és tt. (2 péld.), ARANY János főtitkár, ig. és rt., ARNETH Alfréd kt., BALASSA János tt., BÁNKI Donát lt. (3 péld.), BÁNÓCZI József lt., BARTAKOVICS Adalbert igt. (2 péld.), BENE Ferenc tt., BRÖTHY Zsolt másodelnök ig. és rt., BÓKAY Árpád lt., CHYZER Kornél lt., CONCHA Győző ig. és rt., CZUCZOR Gergely rt. (FOGARASI János rt.-gal együtt) (2 péld.), DEÁK Ferenc ig. és tt. (4 péld.), de GERANÓ Ágoston kt., ENTZ Géza ig. és rt., b. EÖTVÖS József elnök és tt., hg. ESTERHÁZY Pál igt., FAYER László lt., FINÁLY Henrik lt. (2 péld.), FODOR József rt., FOGARASI János rt. (CZUCZOR Gergely rt.-gal együtt) (2 péld.), GAUSZ Károly Frigyes kt., GENER-SICH Antal rt., HELMHOLTZ Hermann kt., HERMITE Károly kt., HORVÁTH Endre rt. (2 péld.), HYRTL József kt., JÓKAI Mór ig. és tt. (4 péld.), JÓZSEF főherceg nádor, pártfogó (9 péld.), JÓZSEF főherceg igt., KÁLLAY Benjamin tt., gr. KÁROLYI István igt., KAZINCZY Ferenc rt. (2 péld.), b. KÉTTY Károly lt. (4 péld.), KISFALUDY Sándor rt. (2 péld.), b. KORÁNYI Frigyes lt., KÖRÖSI CSOMA Sándor lt., KUNOS Ignác lt., LENHOSSÉK József rt., LÓCZY Lajos rt., MATLEKOVITS Sándor rt., MIKLOSICH Ferenc kt., MIKSZÁTH Kálmán tt., MOMMSEN Tivadar kt., ÓNODY Adolf rt., OPFOLZER Tivadar kt., ORMÓS Zsigmond lt., PYRKER László tt. (3 péld.), PLÓSZ Sándor igt., PROHÁSZKA Ottokár lt., PULSZKY Ferenc másodelnök, ig. és tt., RÓMER Flóris lt., RUDOLF főherceg trónörökös, tt. (3 péld.), SAMASSA József igt. (2 péld.), SCHÖNHERR Gyula lt., SCHULEK Frigyes lt., SCITOVSKY János igt., SIMOR János igt., STEINDL Imre lt., gr. SZÉCHENYI István másodelnök, ig. és tt. (7 péld.), SZENDREI

János lt., SZILY Kálmán főkönyvtárnok, ig. és rt., SZILÁGYI Dezső tt., SZILÁGYI Sándor rt., gr. TELEKI Géza igt. (2 péld.), gr. TELEKI László tt. (5 péld.), THALY Kálmán rt. (3 péld.), TISZA Kálmán ig. és tt. (2 péld.), gr. TISZA István tt., TOLDY Ferenc titoknok, ig. és rt. (2 péld.), TREFORT Ágoston elnök és tt. (3 péld.), VÁMBÉRY Ármin ig. és tt., VANDRÁK András lt., VAN'T HOFF (Jakab Henrik) kt., VIRCHOW Rudolf kt., VÖRÖSMARTY Mihály rt., WEKERLE Sándor igt. (2 péld.), b. WLAŚSICS Gyula másodelnök, ig. és tt., gr. ZICHY Géza tt., gr. ZICHY Jenő tt., ZIPERNOWSKY Károly lt.

A Goethe-gyűjteményt a háborús viszonyok miatt kevesen látogatták. 1915. és 1916-ban egy-egy iskola növendékei, 1917-ben pedig mintegy negyvenen tekintették meg. Vásárlás útján évenként 10—10 kötet munkával gyarapodott. A könyvtárnokság 1915-ben a régebb idő óta összegyűlt könyveket (mintegy 80 kötetet) köttette be.

A Széchenyi-múzeum 1915—1917-ben vétel útján és különösen gr. SZÉCHÉNYI Béla és gr. SZÉCHÉNYI Viktor ajándékából a következőkkel gyarapodott: 1915-ben 1 kép, 1 metszet, 1 fénykép, 2 darab 1860—61-iki ereklyetárgy, 49 darab eredeti Széchenyi-level, 8 idegen kézirat, 20 mű, 15 nyomtatvány és 32 újságszám; 1916-ban 4 kép, 5 fénykép, 1 fényképalbum, 1 metszet, 3 ereklyetárgy, 8 kézirat, 15 mű, 2 kisebb nyomtatvány, 20 újság- és folyóiratszám; 1917-ben 2 ereklye, 4 metszet, 1 térkép, 1 levél, 8 mű, 20 újság- és folyóiratszám. A múzeumot 1915-ben hetvenen és 3 iskola növendékei, 1916-ban 65-en és 2 iskola növendékei, 1917-ben pedig mintegy 78-an és 4 iskola növendékei tekintették meg.

A bécsi udvari könyvtár magyar emlékei. A bécsi udvari könyvtár keletkezésének időpontját teljes homály fűdi. E sajnálatos körülménynek legfőbb oka, hogy a könyvtárban rendes irattárat csupán 1825 óta vezetnek s ez alkalommal igyekeztek egybegyűjteni az udvari könyvtárra vonatkozó régibb okmányokat is, amelyek rendkívül hiányos sorozatát II. MIKSA császár 1575-ben kelt levele nyitja meg, mellyel BLOTIUS Hűgót meghívta a könyvtár élére.¹ A TRÜBNER-féle *Minerva* szerint (VI. 922. l.) III. FRIGYES császár alapította 1440-ben, vagy pedig (LAMBECIUS szerint) FRIGYES fia I. MIKSA császár alkotása, de ezt igazolni nem lehet. Ellenkezően GOTTLIEB okmányokkal bizonyította, hogy Bécsben a HABSBURG-háznak még I. MIKSA császár idejében sem volt könyvgyűjteménye.² MIKSA gyűjteménye főleg a bécsújhelyi várban volt elhelyezve, ahonnan még életében Innsbruckba szállították, ahol már előbb elhelyezték a III. FRIGYES hagyatékában volt könyveket.³ Az osztrák ház e legrégibb gyűjteménye csupán 1665-ben került az ambrasi kastélyból Bécsbe és egyesített az ottani udvari könyvtárral.⁴

Ebben az ambrasi gyűjteményben kétségkívül voltak oly kéziratok, melyek nem egészen legális úton kerültek a HABSBURGOK birtokába. E szempont-

¹ Ig. Fr. v. MOSEL, Geschichte der K. K. Hofbibliothek. Wien, 1835. 274. l.

² Büchersammlung Kaiser Maximilians I. Leipzig, 1900. 31—32. l.

³ U. o. 41. l.

⁴ Ig. Fr. v. MOSEL, i. m. 81. l.

ból döntő bizonyíték V. LÁSZLÓ magyar királynak 1455-ben III. FRIGYES császárhoz intézett megkeresése, melyben egykori gyámjától 110 kötetet követel vissza, melyek egy része IV. VENCEL cseh királyról szállott előbb I. ZSIGMOND magyar királyra, majd ALBERT magyar királyra s melyeket III. FRIGYES valószínűleg akkor ragadott magához, amikor V. LÁSZLÓ gyámi tisztét vállalta.¹ FRIGYES császár a jogtalanul visszatartott könyvek egy részét egy az innsbrucki helytartósági levéltárban őrzött kelet nélküli okmány tanúsága szerint² kiadta V. LÁSZLÓnak. LÁSZLÓ halála után ingóságait III. FRIGYES és két öccse valószínűleg felosztották maguk között s talán akkor került ismét a császár birtokába LÁSZLÓ Donatusa, melyet később I. MIKSA császár is használt tankönyv gyanánt.³ Bár az is lehetséges, hogy a Donatust, egyéb kéziratokkal együtt, sohasem kapta vissza V. LÁSZLÓ s azok a könyvek, melyeket tényleg visszakapott, nem rokonaira, hanem a magyar trónon való utódjára szálltak. Erre látszik vallani az a körülmény, hogy ALI-IBN-RIZVÁN Ptolemaios Quadripartitumához írt kommentárjainak IV. VENCEL király részére másolt példánya Korvin-kötésben maradt fenn a Hofbibliothekban, amit csakis úgy lehet megmagyarázni, hogy ez a műtörténeti szempontból értékes kódex a magyar királyi könyvtárral szállt MÁTYÁSra.

A Hofbibliothek ma is több VENCEL király számára készült díszes kéziratot s három ZSIGMOND király számára készült kódexet mondhat magáénak, de hogy az V. LÁSZLÓ által reklamált kéziratok túlnyomó többségét mily sors érte, arról GOTTLIEB nem ad felvilágosítást, ami érthető, ha meggondoljuk, hogy VAN SWITEN Gerhard (1745—1772.) igazgatósága alatt a könyvek és kéziratok régi és megrongált kötéseit újakkal cserélték fel s ezzel eltüntették számos kézirat provenienciájának a bizonyítékait.⁴

Talán a kéziratoknak ebből az átkötetéséből magyarázható meg, hogy a Hofbibliotheknak csupán 41. kódexéről állapítható meg több-kevesebb valószínűséggel, hogy egykor a Korvinához tartozott.⁵ Ily, aránylag kisszámú kódex mellett u. i. LAMBECIUS amaz állítása, hogy I. MIKSA császár a Hofbibliothek alapját a Korvin-könyvtárral vetette meg, alig érthető, ha csak az egész állítást teljesen légből kapottnak nem tekintjük: pusztá dicsekvésnek, mely arra szolgált, hogy a Hofbibliotheknak minél illusztrisabb eredetet biztosítson. Erre látszik vallani az a körülmény, hogy a kétségtelen Korvin-kódexek nagyobb-részt nem közvetlenül, hanem kerülő úton jutottak a Hofbibliothekba. Budáról, a Korvina állítólagos maradványaiból, kétszer gyarapodott a Hofbibliothek. Nevezetesen 1666 márciusában, amikor LESLIE Valter gr. konstantinápolyi követ és LAMBECIUS hosszas alkudozás után behatolhattak a budai palota egy földalatti helyiségébe, ahol 300—400, jobbára értéktelen nyomtatványt találtak

¹ GOTTLIEB, i. m. 4—5. l.

² U. o. 9. l.

³ U. o. II, 12. l.

⁴ MOSEL, i. m. 151—52. l.

⁵ WEINBERGER: Beiträge. (Sitzungsberichte. Phil.-hist. Cl. 159. köt.) Wien, 1908. 55. s köv. ll.

a földön főlhalmozva. A kevés számú kéziratból LAMBECIUS három darabot vihetett magával, ú. m. Sz. ÁGOSTON: *Sermones de Verbis domini*, JANUS PANNONIUS: *Poemata latina* és NAZIANZI GERGELY: *Sermones apologeticus novem c.* kéziratot, melyek a Hofbibliothekba kebelezettek.¹ Amikor azután húsz év múlva, 1686-ban Budát visszafoglalták a töröktől, a legtöbb ott talált kéziratot is bekebelezték az udvari könyvtárba.²

Magyar szempontból érdekes a Hofbibliothek egyik legfontosabb XVI. századi gyarapodása: SAMBUCUS gazdag kézirat- és nyomtatványgyűjteményének a bekebelezése. Első ízben 1578 okt. 26-án vásárolt a Hofbibliothek SAMBUCUSTÓL könyveket, még pedig több részletben fizetendő 2500 aranyon. Az ügyletre vonatkozó okmányra BLOTIUS sajátkezűleg följegyezte, hogy 530 kötet és egy antik szobor vásárlásáról volt szó. A SAMBUCUS hagyatékában maradt 2618 kötet megszerzésének körülményei kevésbé világosak. A nagy humanista 1584 március 20-án kelt végrendelete szerint összes irott és nyomtatott könyveit fiára, Jánosra hagyta. A hagyatékot több tanú jelenlétében 1587 április 13-án vette át BLOTIUS a Hofbibliothek számára, de hogy mily feltételek mellett, arra nézve adatokat nem találtam.³

A jezsuita-rend eltörlése, majd egyéb szerzetes rendek feloszlatása alkalmával is számos értékes művel gyarapodott a Hofbibliothek, de ezek közt aligha volt magyarországi származású darab. A nagyszombati jezsuita kollégium könyvtára tudvalevőleg a MÁRIA TERÉZIA által újjászervezett budapesti egyetemre szállott s ugyanezen intézetet illették meg a II. JÓZSEF uralkodása alatt feloszlatott szerzetes rendek könyvei is, csakhogy az ekként befolyó kötetek java részét SCHWARTNER akkori egyetemi könyvtárőr elárvereztette.⁴

Mint érdekes kuriózumot megemlítem, hogy a Hofbibliothek egyik legértékesebb nyomtatványa: SERVET: *Christianismi restitutio* (1553) c. műve, melyből mindössze két példány ismeretes (az egyik a párisi Bibliothèque Nationale-é) 1785-ben úgy került a könyvtárba, hogy gr. TELEKI Sámuel felajánlotta e ritkaságot II. JÓZSEFnek, aki viszonzásul egy gyémánt gyűrűt adott a grófnak.⁵

Végül megemlítem, hogy VITÉZ János kódexei 1806-ban kerültek a Hofbibliothekba, amikor a salzburgi érsekség szekularizáltatván, az érsekségi könyvtár egy része Münchenbe, más része pedig Bécsbe szállíttatott. Mint ismeretes e kódexeket BEKENSLOER hurcolta magával s helyezte el Salzburgban.

Ennél többet a Hofbibliothek magyar részének kialakulásáról a rendelkezésemre állott nyomtatott források alapján, sajnos, nem volt módomban megállapítani.

G. P.

A könyvek formátuma. Formátum, rétnagyság kifejezésen a könyv méreteit (a lapok magasságát és szélességét) értjük.

¹ MOSEL, i. m. 83. l.

² U. o. 94. l.

³ U. o. 40—41. l.

⁴ A pannonthalmi szent Benedek-rend története. Budapest, 1907. V. 404. l.

⁵ MOSEL, i. m. 190. l.

A könyv u. i. papirosívekből áll s lapjainak méretei attól függenek, hogy egy-egy papírv hányszor van összehajtogatva: rételve. Minél több lapból áll egy-egy ív, vagyis minél többszörösen van rételve az ív, annál jobban csökken az egyes lapok magassága és szélessége, következésképp annál kisebb méretű maga a kötet; viszont minél kevesebb lapból áll egy-egy ív, vagyis minél kevesebbszer van rételve, annál terjedelmesebb a lapok felülete, következésképp annál nagyobb méretű maga a kötet. A formátum megállapításánál a kötet vastagsága, vagyis lapjainak száma nem vétetik figyelembe.

A rétnagyság megjelölésére szolgáló elnevezések: in-plano, in-folio, in-quarto, in-octavo, in-duo decimo stb., magyarul atlasz-forma, kettedrét (v. ívrét), negyedrét, nyolcadrét, tizenkettedrét stb. nem a rételés módjára, hanem a rételés folytán előálló levelek mennyiségére vonatkozik.

Az in-plano rételetlen ívekből, tehát mindegyik ív 1 levélből = 2 lapból áll.

A 2-rét egyszer összehajtott ívekből, tehát « « 2 « = 4 « «

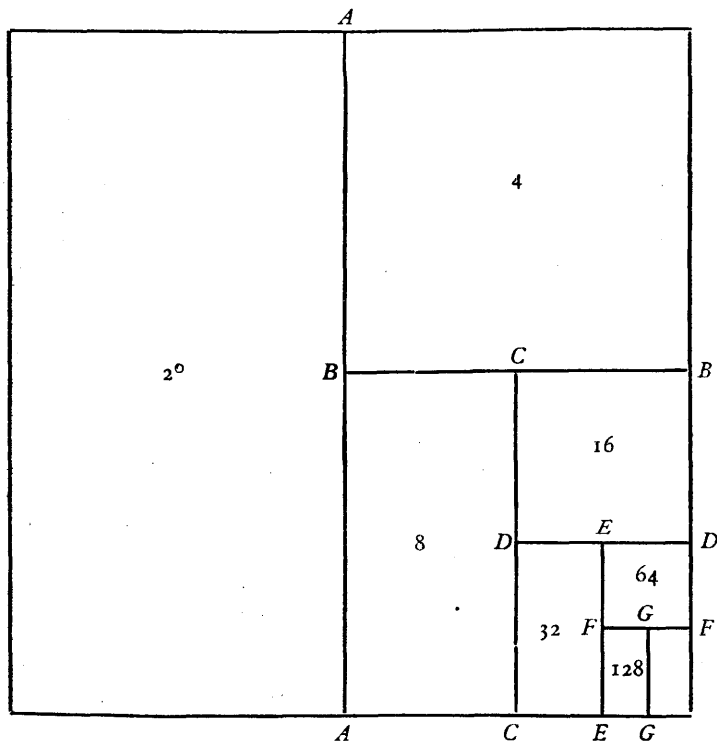
A 4-rét kétszer « « « « « 4 « = 8 « «

A 8-rét háromszor « « « « « 8 « = 16 « «

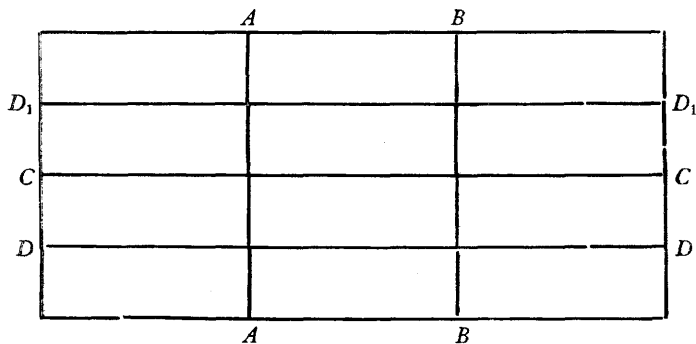
A 16-rét négyszer « « « « « 16 « = 32 « «

És így tovább.

Az efajta rételés sémája a következő:

Ezek a normális formátumok. A 12-rét és a 18-rét, mely főleg francia s angol könyveknél igen elterjedt, abnormális formátum, mely másnemű hajtogatás útján jő létre. Pl. a 12° sémája:

Az elnevezés egymagában e lapok méreteit nem határozza meg, még a kézzel előállított papirosoknál sem, mivel a méretek nemcsak az ív összehajtogatásának a módjától, hanem az ívek nagyságától is függenek. Precíz fogalmat a nagyságról csak úgy alkothatunk, ha az elnevezést az ívek terjedelmére vonatkozó közelebbi adattal kiegészítjük. Így teljesen pontos a francia *in-octavo jésus*, vagy az angol *foolscap-octavo* kifejezés, mert mint láttuk, a jésus, illetve foolscap-vízjegyű papiros bizonyos meghatározott méretek szerint készült. A jésus-jegyű papírv méretei: 50—70 cm., itt tehát a 8-rét ív leveleinek a méretei 22,5 cm. magasság és 17,5 cm. szélesség; a foolscap-jegyű papirosív méretei viszont: 34,29 × 43,18 cm., itt tehát a 8-rét ív leveleinek a méretei: 17,14 cm. magasság és 10,79 cm. szélesség, vagyis a két egyformán 8-rétű kötet magasságában is már több mint 5 cm. a különbség! A különböző papirosfajták közt ez a méretkülönbség oly nagy lehet, hogy pl. az egyik papiros 8-rét formában összehajtogatva éppoly méreteket mutat fel, mint egy másik fajta papirosív 4-rétűre összehajtogatva. Például a foolscap és atlasz jelzésű angol papírfajok, minthogy ez utóbbi az első fajtánál éppen megegyeszer nagyobb méreteken készül. Ez a körülmény sok bibliografiai konfuziónak lett már szülőanyja. Különösen az egymáshoz közelálló formátumokat, pl. a 4° a 2°-val, a 8-r.-t a 12-r.-tel és így tovább könnyű összetéveszteni. Így pl. a bibliografusok idéznek Bruno NOLANO: *In tristitia hilaris, in hilaritate tristis* c. munkája 1582. évi párisi kiadásából egy 8-rétű és egy 12-rétű kiadást, pedig tényleg csupán 12-rétű kiadás van belőle. A konfuzió vagy onnan támadt, hogy a bibliografusok egy része 8-rétnek nézte a 12-rétet, vagy onnan, hogy csupán az első ívet vette figyelembe, amely tényleg 8 levélből álló csonka ív, míg a többi ív mind 12—12 levélből áll.

Számos könyvből különböző fajú és méretű papirosokra nyomtattak példányokat s így esetben mindig célszerű jelezni, hogy milyen papirosra nyo-

matott példányról van szó. Így pl. BEWICK *History of British birds*, 1794—1804. megjelent első kiadásából Demy 8°, Royal 8° és Imperial 8° papíroson is készültek példányok, melyek értéke igen különböző. A legtöbbet érnek az imperial-papíron, a legkevesebbet a demy-papírosra nyomtatott példányok.

Kézzel merített papírosok formátumát magából a papíros kontexturájából is megállapíthatjuk. A merített papíros u. i. sűrű vízszintes rovátkákkal (vergeure) van borítva, amelyekre merőlegesen nagyobb, 3—4 cm-es közőkben sávok (pontuseaux) láthatók. E sávok a 2-rétű könyveknél mindig függőleges irányban haladnak; a 4-rétű könyveknél a sávok iránya vízszintes, 8-rétűnél ismét függőleges; a 16-rétűnél ismét vízszintes és így tovább. A szabálytalan formátumok közül a 12-rétűnél a sávok vízszintesek; a 18-rétűnél függőlegesek stb.

E papírosoknál a vízjegy helyzete is könnyen dönt kétes esetekben az ívek rételési módjáról. A vízjegy u. i. mindig az ív közepén foglal helyet. Tehát a foliánsoknál a vízjegy a lap közepén a behajts vonalától 2 részre osztva tűnik elő; 4-rétűeknél a vízjegy négy részre osztva a levelek belső felső sarkában jelenik meg; 8-rétűeknél az ív utolsó négy levelének felső külső sarkán; 16-rétűeknél az utolsó négy levél külső alsó sarkán és így tovább látható.

A modern, gyári úton, végtelen szalagban előállított papírosból készített könyveknél, melyek ivate szinte korlátlan méretekben metszhetik le a szalagból, a régi gyakorlatból a tradíció csökönyös szívósságával fenntartott formátummegjelölések alapján teljesen értelmetlenek. Manapság a régi papírosok különböző rételésével előállított legkülönbözőbb formátumok egyformán a régi 8-rétnek megfelelő rételési móddal állíthatók elő s tényleg így is készülnek, mivel a 8-rétnek megfelelő rételési mód a legmegfelelőbb: sem túlságos vékony, sem túlságos vastag íveket nem nyerünk s fűzésük, felvágásuk így a legegyszerűbb. A *Magyar Könyvtár* és a *Múzeumi és Könyvtári Értesítő* egy-egy méreteiben annyira eltérő füzete egyformán 8-rétűen hajtogatott ívekből áll. Korrektül mindkettőt egyformán 8-rétűnek kellene jelezni. Ezt az anomáliát maguk a könyvnyomtatók is érzik s a különösen nagyalakú, in-folionak vagy in 4°-nek is beillő 8-rétű ívek nyomásánál hamis szignaturák alkalmazásával segítenek magukon. A *Múzeumi és Könyvtári Értesítő*-nél pl. látjuk, hogy az ívjelzés az 5. levélen újból kezdődik, de persze ez nem változtat a dolog lényegén.

Különösen súlyos nehézségeket okoz a modern könyvformátumok méreteiben beállott ez a korlátlanúság a könyvtáraknál, ahol helykimelés végett a könyvek nagyság szerint csoportosítva állíttatnak fel. Ha már most a régi elnevezéseket 2°, 4°, 8° stb. a régi értelemben alkalmazzuk, úgy következetességünk a legkülönbözőbb méretek összekeverésére vezet. Ez elv betartásával pl. egy a *Múzeumi és Könyvtári Értesítő* formátumában készült könyvet egész jogosan oszthatunk a *Magyar Könyvtár* méreteivel egyenlő könyvek mellé, de ebből kifolyólag a polcokat oly távközökben kell elhelyeznünk, hogy a Magyar Könyvtár méreteiben készült könyvek felett akkora üres tér marad kihasználatalanul, amekkorán még egy sor ilyen méretű könyvet elhelyezhetnénk.

E nehézségen a legtöbb közkönyvtár úgy tette túl magát, hogy a régi formátumelnevezések közül néhányat fenntartott, de új jelentéssel ruházta fel őket. T. i. nincs tekintettel az ívek rételési módjára, hanem csupán a kötetek magasságára centiméterekben, illetve hüvelyekben kifejezve s a bekötött könyveken a kötés hátán lemérve.

Ime néhány ilyen modern méretmegállapítás: A *Library association of the United Kingdom* az angolországi könyvesházak részére a régi formátumelnevezések következő jelentését állapította meg:

Nagy folio	---	---	---	---	18	angol hüvelyk (46 cm.) fölött.
Folio	---	---	---	---	18	« (46) « alatt.
Kis folio	---	---	---	---	13	« « (33) « «
Nagy kvart	---	---	---	---	15	« « (38) « «
Negyedrét	---	---	---	---	11	« « (28) « «
Kis negyedré	---	---	---	---	8	« « (20) « «
Nagy 8-rét	---	---	---	---	12	« « (28) « «
8-rét	---	---	---	---	9	« « (23) « «
Kis 8-rét	---	---	---	---	8	« « (20) « «
12-rét	---	---	---	---	8	« « (20) « «
18-rét pont	---	---	---	---	6	« « (5) « «
Törpék	---	---	---	---	6	« « (5) « «

E táblázatnak mindenesetre hátránya, hogy több méret határai egymásba nyúlnak s fölösleges konfuziót okoznak. Így a kis folio és nagy kvart, továbbá a negyedré, kis negyedré és nagy 8-rét, végül a kis 8-rét és a 12-rét részben vagy egészben födik egymást.

Az *American Library Association*ban a formátumok megállapítására kiküldött bizottság a következő szabályokat állapította meg. A levelek méretei centiméterekben teyűk ki, a milliméterekre menő frakciók feltüntetésével. A lemérés csupán a levél magasságára szorítkozik: pl. 18,5, vagyis a könyv 18,5 cm. magas; az esetben, ha a könyv leveleinek szélessége a szokott arányoktól elüt, ezt is jelezni kell sq., ob. vagy nar. betűkkel. Ezek értelme: sq. = square, vagyis a lap négyzetes, amidőn szélessége a magasság $\frac{3}{4}$ -énél kisebb; ob. = oblong, vagyis a lap fekvő téglányformájú, ezt magyarul harántformának nevezik, vagyis a szélesség a magasságnál nagyobb; nar. = narrow, vagyis keskeny, amikor a szélesség a magasság $\frac{3}{5}$ -énél kisebb.

Ha a levél szélességét is kifejezzük centiméterekben, ezek a rövidítések fölöslegesek. A szélességet kifejező szám mindig a magasság száma után jő s a kettőt a $\times$ jelével kötjük össze. Pl. $25 \times 18,5$ annyit tesz, hogy a könyv levelei 25 cm. magasak és 18,5 cm. szélesek. Ha a centiméter töredékeire nem terjeszkedünk ki, mindig a magasabb egész számot vegyűk. Pl. 18,5 cm.-es könyvnél 19 cm.-t.

Azok számára, akik a régi elnevezésekhez ragaszkodnak, a bizottság a következő méreteket állapította meg:

Számjelzés	Betűjelzés	Külső magasság határa centiméterekben
48-r.	Fe. (Forty eight)	10
32-r.	Tt. (Thirty-two)	12,5
24-r.	T. (Twenty-four)	15
16-r.	S. (Sedec)	17,5
12-r.	D. (Duodec)	20
8-r.	O. (Octavo)	25
4-r.	Q. (Quarto)	30
2-r.	F. (Folio)	40
2-r.	F ⁵ "	50
2-r.	F ⁶ "	60
2-r.	F ⁷ "	70 és így tovább.

Olaszországban a firenzei *Biblioteca Nazionale Centrale* a régi elnevezéseket a következő magassági méretekhez alkalmazza :

Ivrét magassága meghaladja a 38 cm.-t

4-rét " 28—38 cm. között

8-rét " 20—28 " "

16-rét " 16—20 " "

24-rét " 10—15 " "

32-rét " 10 centiméteren alul marad.

Minthogy a legtöbb könyvtár a könyveket nagyság szerinti felállításkor három csoportba osztja, e sokféle jelzés könyvtári katalógusban felesleges. Itt e három alakot: nagy alaknak, 35 cm.-en felül, középső alaknak 25—35 cm. és kis alaknak 25 cm. alatt nevezhetjük. Az elsőt 2°, a másodikat 4° s a harmadikat 8°-val jelölhetjük, sőt egyszerűség okául a leggyakrabban előforduló kis alaknál a jelölés elmaradhat. Ha radikálisabb akarunk lenni, a háromféle alakot az Abc első három betűjével is jelölhetjük. Ezt az eszmét az amerikai HUTTON pendítette meg először 1892-ben. BIBLIOGRAPHUS.

Figyelmeztetés. A nehéz nyomdai viszonyok következtében a f. évi kötet tartalmát kivonatossan ismertető *Bulletin de la Revue Bibliographique Hongroise* az 1920. évvel együttesen fog kiadni. Ugyanez okból voltunk kénytelenek elhagyni a jelen évfolyam mellől a szokásos név- és tárgymutatót, melyet az 1920. és 1921. évi folyamokéval együttesen szándékozunk kiadni, remélve, hogy akkorra a szedés és papiros abnormis árai kellőképp visszafejlődnek. *A szerkesztőség.*

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknál 1918. március 16-tól 1919. december 31-ig.

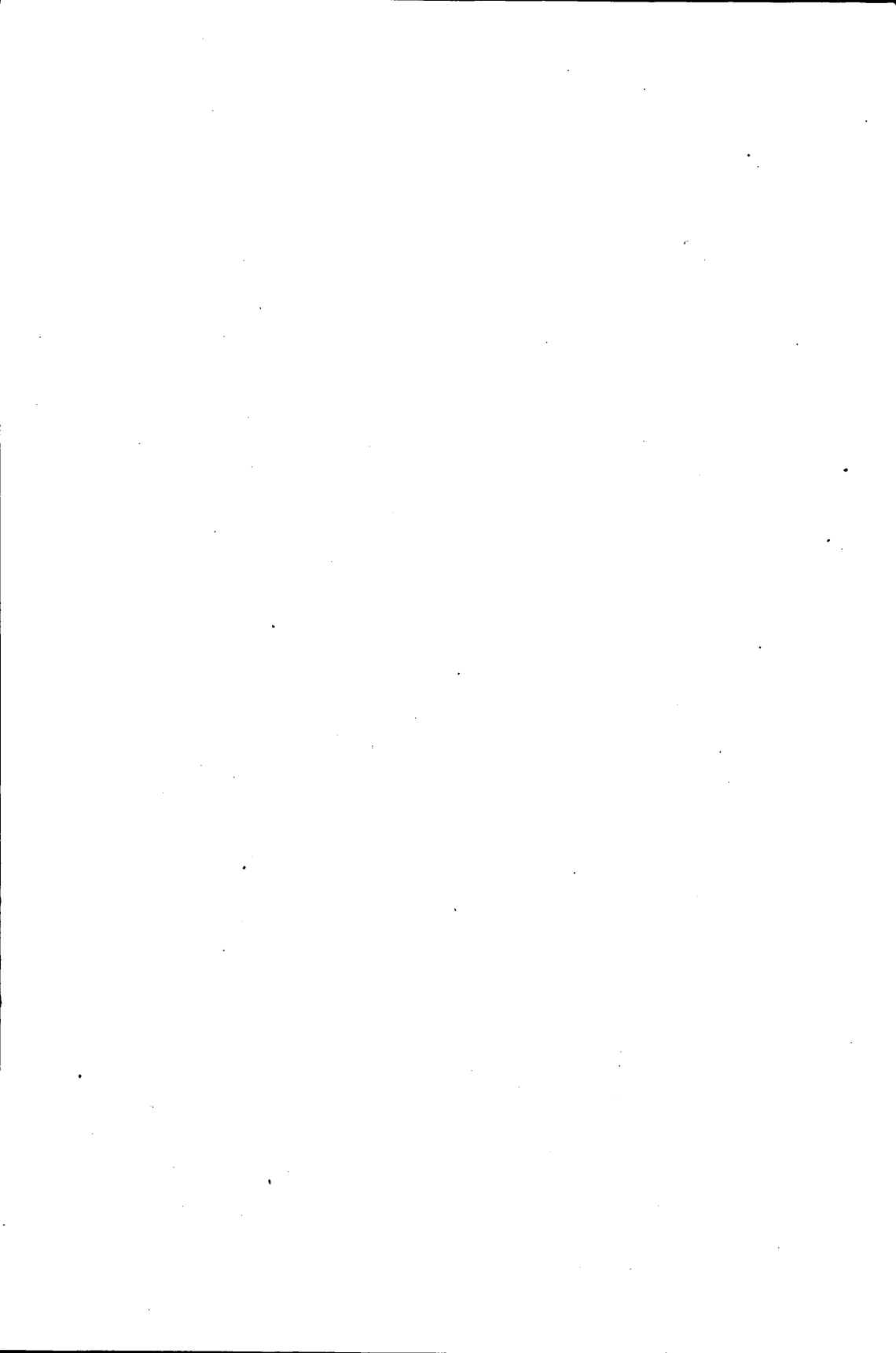
Budapesten.

- A Bőr Lapkiadó* r. t. ny. VIII., Baross-u. 47.
Adám Sándor. VI., Király-utca 106.
**Barta Mór. VII., Király-utca 19.
Barta Mór és Guth Jenő. VII., Király-u. 19.
Ehrenfeld Miksa. VI., Szív-utca 4.
Erényi Béla. VI., Teréz-körút 38.
*Fakereskedelmi nyomdavállalat. VI., Podmaniczky-utca 5.
Fischer Lefkóvics Vilmos. VIII., Népszínház-utca 38.
Gerő Sándor. II., Székely-utca 2.
Özv. Goldstein Arminné. VI., Mozsár-u. 6.
**Heimler Sándor. VII., Dob-utca 33.
Hirsch Manó és Somogyi Liptó Pálné. VI., Gr. Zichy Jenő-utca 37.
Katzburg Salamon. VII., Kazinczy-u. 35.
Klein Ferenc. VI., Lovag-utca 6.
**Kunossy Frigyes. VI., Teréz-körút 38.
**Kurtág Jenő. IX., Lónyay-utca 41.
**Lengyel Lípót. V., Visegrádi-utca 3.
Morva Rezsőné Högye Mária. X., Alkai-utca 32.
Özv. Ramspott Károlyné. ****I.**, Mészáros-utca 3., IX., Ernő-utca 36.
Révai testvérek irod. int. r. t. V., Ügynök-utca 8.
Salvendy Gyula és Fried Pál, Galitzstein H. VII., Kertész-utca 25.
**Sichermann Mayer Leb és Fischer Lefkóvits Vilmos. VII., Klauzál-u. 22.
**Steiner Károlyné Blau Pepi. VIII., Vig-utca 15.
Steiner Károly. VIII., Vig-utca 15.
**Vágó Ignác. VIII., Baross-utca 47.
Vodicska Béla és Mobilüder Vilmos. IV., Molnár-utca 37.
Wachsmann Károly. VI., Aradi-utca 2.
Wallenstein Manó. V., József-tér 12.

Vidéken.

- Fogarás*. Hatiegan János. Űv. Feldiorean János.)
Győr. Merkantil ny. (Tul. Wenzes József.)
Kolozsvár. Lapkiadó és nyomdai műintézet r. t. (Tul. dr. Farkas H. Mózes, dr. Vincze Sándor, dr. Szentmiklósi József, dr. Deák Albert, dr. Kertész Jenő, dr. Janovich Jenő és Tamási István.)
Nagyvárad. «Új Nagyvárad r. t. könyv.»
Szombathely. ****Egyházmegyei ny.** *Martineum ny. r. t.
Újvidék. Szloboda kny. r. t. (Tul. Jócsák Kálmán, Todorovics Demeter és Holló János.)
Újvidék. Szuppek Jánosné és Jovanovics Z. Péter kny. ****Szuppek Jánosné**, ezelőtt Szövetkezeti ny.
Zalaegerszeg. ****Özv. Unger Antalné.**
Zalaegerszeg. Zalaegerszegi takarékpénztár r. t. nyomdavállalata. (Űv. Hegedüs Ferenc.)

(Az egy *-gal megjelölt nyomdák nincsenek hivatalosan bejelentve, a két **-gal megjelöltek pedig megszűntek.)

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK.

	Lap
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM Országos Széchényi Könyvtára az 1918. évben	56
DR. FERENCZI ZOLTÁN: Egy ismeretlen magyar vers 1655-ből	107
DR. GULYÁS PÁL: Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum naptárgyüjteményében	I
ISOZ KÁLMÁN: A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára zenei kéziratainak jegyzéke. (Első közlemény)... ..	67
DR. JAKUBOVICH EMIL: Bonfini-kódextörödék a Magyar Nemzeti Múzeumban	111

2. TÁRCA.

DR. MELICH JÁNOS: Dr. Todoreszku Gyula. 1866—1919.... ..	118
--	-----

3. SZAKIRODALOM.

BABINGER FRANZ: Stambuler Buchwesen im 18. Jahrhundert. Ism. DR. ZSINKA FERENC	124
DR. GYULAI ÁGOST: A népiskolai ifjúsági könyvtárak számára ajánlott művek magyarázatos jegyzéke. Ism. GYALUS ISTVÁN	121
DR. HOFFMANN EDITH: Cseh miniatűrök a Szépművészeti Múzeumban. Ism. DR. GULYÁS PÁL... ..	123
DR. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN: Régi magyar nyomtatványok változatai. Ism. LUGASY PÉTER	126

4. KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

LA BIBLIOPHILIA. XVII. évf. 7—12. szám	129
ZENTRALBLATT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN. XXXIV. évf. 3—4. sz.	131

5. VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Az Orsz. Széchényi-Könyvtár új igazgatója	139
Tóth József † (F. V.-tól)	139
Kinevezések és áthelyezések a M. N. Múzeum könyvtárában	139

	Lap
Semper idem. (Spectatortól)	139
Régi jó idők. (—sp—tól)	140
Vidéki hírlapirodalmunk a proletárdiktatura idején. (Σ-tól)	140
Helyreigazítások a Régi Magyar Könyvtár III. kötetéhez. (MIKLÓS ÖDÖN- tól)	142
A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1915—1917. évben...	145
A bécsi udvari könyvtár magyar emlékei. (G. P.-tól)	149
A könyvek formátuma. (Bibliografustól)	151
Figyelmeztetés. (A szerkesztőségtől)	156

*

VÁLTOZÁSOK a magyarországi nyomdáknál 1918. március 16-tól 1919. december 31-ig	157
---	-----

*

TARTALOM	159
-----------------	-----

